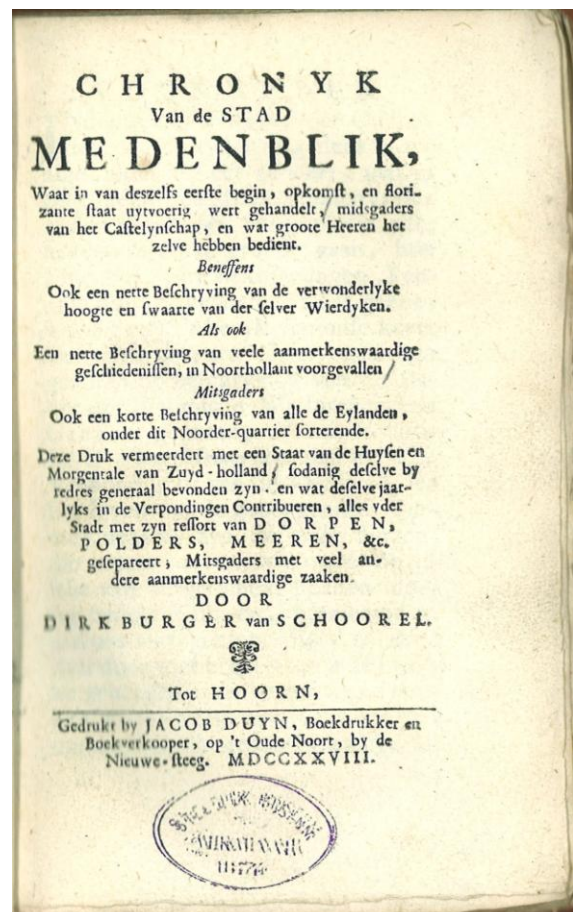
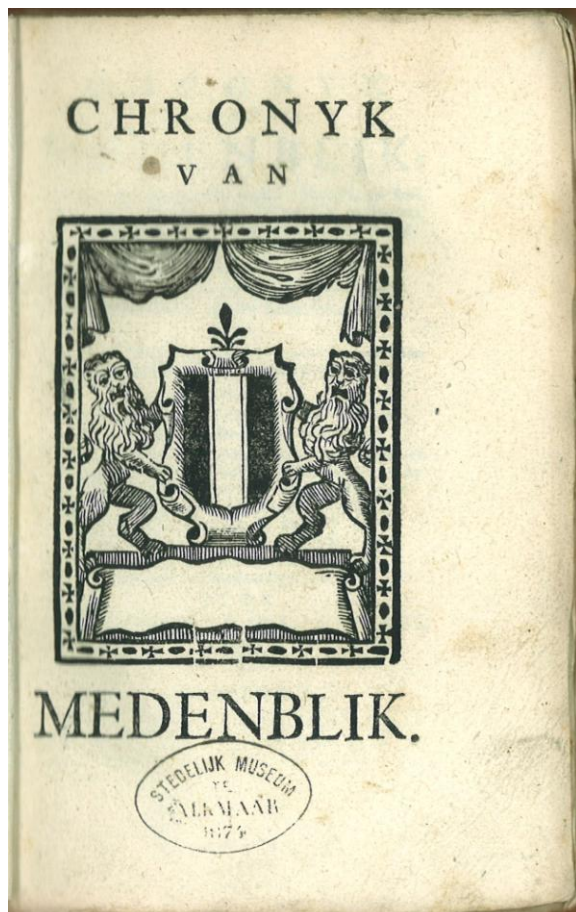

Kroniek van Medemblik, 1728
Dirk Burger van Schoorl

Bibliotheek: 52 E 15

Transcriptie: transcriptiewerkgroep Regionaal Archief Alkmaar, 2013.

CHRONYK

Van de STAD

MEDENBLIK,

Waar in van deszelfs eerste begin, opkomst, en florizante staat uytvoerig wert gehandelt, midsgaders van het Castelynschap, en wat groote Heeren het zelve hebben bedient.

Beneffens

Ook een nette Beschryving van de verwonderlyke hoogte en swaarte van der selver Wierdyken.

Als ook

Een nette Beschryving van veele aanmerkenswaardige geschiedenissen, in Noorthollant voorgevallen

Mitsgaders

Ook een korte Beschryving van alle de Eylanden, onder dit Noorder-quartier sorterende.

Deze Druk vermeerdert met een Staat van Huysen en Morgentale van Zuyd-holland, sodanig desclve by redres generaal bevonden zyn. en wat deselve jaarlyks in de Verpondingen Contribueren, alles yder Stadt met zyn ressort van D O R P E N, P O L D E R S, M E E R E N, &c. gesepareert, Mitsgaders met veel andere aanmerkenswaardige zaaken.

DOOR

DIRK BURGER van SCHOOREL.

Tot HOORN,

Gedrukt by J A C O B D U Y N, Boekdrukker en Boekverkooper, op 't Oude Noort, by de Nieuwe-steeg. MDCCXXVIII.

V O O R – R E D E N .

INDIEN de Liefhebbers der Oudheden, t' allen tyden de gedenkwaardige zaken wel eer gebeurt, niet in geheugenisse hadden gehouden, maar in den vloed der vergetelheid alles hadden laten te gronde gaan, hoe zoude wy, hare nakomelingen, kennis kunnen hebben van dat geene, 't welk voor 't beryk van onse korte leeftyd is gebeurt. Niet onaardigh geschiet de beschryving van de Vader der Roomsche Welsprekentheit Cicero genaamt, *Nuncia Vetustatis & Vita Memoriae*, dat is: Een Verkondigster van de Oudheyd, en het leven van de geheugenisse. Vermits dezelve zyn de oude dingen, die anders voor eeuwig onder de asche van vergetelheid hadden moeten bedolven blyven, vernieuwt en aan ons vertegenwoordigt, en even daar door voetsel geeft aan onse swakke geheugenis, die anders zoud konken levendig blyven; trouwens 't is onmogelyk alle gedenkwaadige geschie-

V O O R - R E D E N .

schiedenis in den Schatkisl der gedagten te kunnen bewaren, ten ware de stomme Veders hier te hulpe quame: 't was daarom dat de Keyzer Claudius Tacitus, de aantekeningen der Romeynsche geschiedenissen van C. Tacitus, alle jaren tien dubbeldt liet uytchryven, op dat dezelve niet vermist, ende de doorlugtige daden der Romeynen, te gelyk met de opkomst en voortgang van dat Roemrugtig Ryk niet in vergetenisse gebracht zouden worden.

Dat dit ook der persen gewoonte was, kan blyken uit die Rolle, die in des Konings Bewaar-kamer gevonden wierd, wiens geschrift was Ge-

dagtenisse, Ezra, 6: 1, 2.

En 't was wenschelyk, dat de oude Nederlanders dit ook hadde behertigt, dan zoude veele zaken aan ons bekend zyn; waar na nu altyd te vergeefte zal gezogt werden.

Dit is ook de reden waarde Leser die my aan gelokt heeft, om eenige
ge-

V O O R - R E D E N .

gedenkwaardige zaken en Oudheden van myn Vaderland te onderzoeken, en ook om dezelve aan myns gelyke, te weten Liefhebbers der Vaderlands en der Oudheden mede te deelen, op een korte en beknopte wyze. Niet zoo zeer om dit geschrift voor een geheele Geschied-schryving te doen doorgaan, als wel om andere van geslepener vernuft en beeter gelegentheydt voorzien als ik, op te wekken, en aanleydinge te geven tot volmaking van zoo noodigh een Werk; 't zal my genoegh zyn, indien maar eenige nuttigheydt door myn moeyte aan de weetgierige is toegebracht. Gelieft dan waarde Leser, dees by een gestelde bladeren tot een Gedagtenisse door te leezen, en aan te nemen, met zoodaanigen hert en genegentheit, als het aan UE. wordt opgedragen, en ik sal altyt toonen, dat ik ben en wesen sal, voor ieder ten dienste voor 't welvaren des Vaderlands, UE. Vrient en Dienaar. D. BURGER.

A 4

AAN

A A N

Den

L E E Z E R.

O Burgers! wilt dit Boek, van
Burger wel doorlezen,
Waar door d' Aloude tyd op nieuw
weer is verrezen,
Door zyne vlugge pen: en dit
doorwrogte werk,
Veragt de zulke niet, wiens naam
vliegt boven 't swerk,
't Is dienstig voor de jeugt, en nut-
tig voor de oude,
Te denken hoe wel eer, den Albe-
stierder bouwde,
En weder stiet om ver, gelyk hier
wordt getoont,
Gebruikt dit tot u nut, zo is de
man geloont,

Hy

A A N D E N L E Z E R.

Hy doelt niet op u gelt, ook waght
hy geen geschenken,
't Is om ons Vaderlands Al-oudheid
te gedenken,
Bedolven onder 't puyn, van 't
water overstroomt,
Zoo de Opper Albestier de Zee
niet had betoomt,
Daar Steden zyn geweest, en Dor-
pen vol Gebouwen,
Daar kan men nu een Vloed, van
ziltig nat beschouwen,
Daar eertyds Weyland was, daar
spruyt nu nuttig Wier,
En dus bewaart men nu, ons Lant
door Godts bestier.

J. P. EGGES.

A C R O-

ACROSTICON.

MAakt Medenblik zo slegt niet of

EY: denkt zy is u oudste Zuster,

DAalt zy door Gods bestier in 't stof

EManuel haar Heylands Ruster,

NOg even wel tot haaren troost,

Bid die voor haar om zyn genaden,

LEyd zy 't is niet om dat zy 't snoost,

IN zonden is of booze daden,

CAstyd God haar 't is tot haar nut,

KEnt gy u selfs, u staat die schut.

J. P. EGGES.

M E-

MEDENBLIK

SPREK T.

IK blonk gelyk een Zon, in 't Oosten opgeresen,
Eer dat daar eenig Stad, in 't Wester-Vriesland
was.

Mijn Koninglyke Troon, wierd wyd en veer
geprezen,

Maar door mijn Vyands list, geraakt ik vaak
in d' asch,

Ik hebbe zuur en zoet, veel heil en straf geleden,
Door Godes al-bestier, die alle dingen schikt:
Zyn hand die drukt mijn swaar, door bitse te-
genheden,

Waar door myn gulden paal, schier t'eenemaal
verblikt.

O Zusters die zeer lang, na mij nog zyt ge-
booren,

Veragt mijn oudheid niet, u dreigt een sware
val,

Ik voel veel tegenheid als blyken van Gods
Tooren,
Maar immers weet gy niet, wat u gebeuren zal.

JAN PIETERSZ. EGGES.
ACROS-

ACROSTICON.

MYn glans blonk als een Zon, in
't Oosten opgerezen,
EEr dat 'er eenig Stad, in 't Wester-
Vriesland was;
DE Koninglyke Troon, wierd in
my staag geprezen,
EN bragt my door de nyd, der
Vriezen in de as:
NU dan nabuurig Volk, ziet wat
ik heb geleden,
Beschouwt het wys bestier, van
God die 't alles schikt,
LAgt niet om myn verderf, of om
myn tegenheden,
IN voorspoed was ik eerst, nu is
mijn goud verblikt,
COmt met ons tot berouw, de
Godheid is verbolgen,
Krygt gy mee zonden straf, gy
zult myn voet-stap volgen.

PETRUS EGGES.
CHRO-

C H R O N Y K
Van
M E D E N B L I K.

M E D E N B L I K,

IS, volgens 't schryven der Aloude Historien, geboud in den jare na de Geboorte Christi 334. (zoo Winsemius getuigt) door Diderich een Zoone Radbodi, een Kints Kint van Asconii, den eersten Hertog van Vriesland, welke in het Zuit-west 4. a 5. mylen van Stavoren heeft begonnen te bouwen binnen korten tyd, aldaar Fondamenten leggende van een Stad, welk namaals door toe-komste veel'er Vreemdelingen en Inwoonders van Vriesland bewoond, en genaamd na dat water Medemelacha, aan het welke het gelegen was Daarna is het Medem-lek genaamd. De boven verhaalde Dirk ofte Diderik heeft het Slot of 't Casteel geboud, 't welk ten deele om zyn voortreffelykheids wille namaals de Hooft Stad van West-Vriesland geworden is.

West-Vriesland op den binnen Zee, dewelke by de Schryvers van de tyden der Romynsche Heerschappye; *Plinius Natur Histori* Lib. 4. Cap. 15. *Pompon Mela*: Lib. 3. Cap.2. *flevo*

B ofte

2 C H R O N Y K

ofte *flevum* in 't geheel ende by de volgende ontrent den jare 800.

Codex legum antiquarum tit lex Frisiorum vita Ludgeri Cap. 13. *Fli* ende ook *Fleha*, dog daar ter plaatze in 't bezonder, *Willebaldus & Othlonus in vita Sti. Bonifaci hic*. Cap. 19. *ille* Cap. 11. vs. 12. *Almera* ofte *Almeri*, ende by die van onze tyden in 't gemeen de Zuider-Zee word genaamd, *Almera*: wert gedacht ontrent den jare 755. ende ontrent den jare 850. by *dudo Sti. quintini Decanus* ende *Wilhelmus Gemmeticensis Scribo*, ende zynde naast gelegen by de overblyfzelen van het Dorp Al-

meer-Dorp (te weten Medem-lek) de gedagtenisse van de oude naam nog huden bewarende.

Daar werd by veele nieuwe Schryvers gezegd dat Medem-lek een zeer oude Stad is, en de ook in de zelve 't Hof van den Frieschen Koning Radbodus zoude geweest hebben, doch de Geleerden in die dingen zyn tot op dezen dag van de waarheid noit voldaan, van dat gevoelen, en ook niet vergenoegt geweest met eenige bewyzen ende onvertwyfelde Schryvers van die tyden getrokken.

Wel is waar dat in zekere bezegelde brieven, te weten: Hantveste van Koning Otto, in den jare 985. gegeven, gewag word gemaakt van de Vloet Medemelacha. Gelyk mede in zeker oude Blaffaart der goederen des Bisdome van Uytregt, (Wilhelm Heda in Odibaldo) van de Koninglyke Tiende in Medemelacha, dog daar uit kan met geen goet bescheid 't voor verhaalde vast gemaakt werden. Ter zelve plaatze van de Koninglyke Tienden
in

V a n M E D E N B L I K 3

in Aocastrop, dat is Oud-Dorp, ende in Holtwalde, dat is Hoogtwoude en andere plaatze, als ook daar en elders van de Tins der Koninglyke Tienden in Almere de Cogschult werden genaamd, en vermaan gedaan wert zonder nochtans dat ter zelve oorzake van de voorschreven by iemand zulkx wert of gezeid kan werden, aangezien dan dat in 't leven van de H. Wolfranus, ofte ook van andere onvervaltste Schryvers, die van de Koning Radbodus en zyn doen hebben geschreven, de Stad ofte naam Medenblik niet en wert genoemd. Zoo zullen wy in 't kort alhier verhalen 't gene met waarschynlyk bescheid, ende met zeeker en vast bewys, daar van gezeid kan werden; Johannes Gerbrandi à Leide Lib. I. Cap. 22. in zyn Latynsche Cronyk van Holland, d'welke ook van Jan Sever Zoon in 't duits in de derde Divisie Cap. 31. dog met eenige meerder byvoegzelen gevolgt wert, zeyd van een Koning Theodoricus gelezen te hebben, die tot Medenblik zoude hebben gewoond. Met deze woorden: Men leest dat Anno D.CCC. West-Vriesland bewoond is geweest. Eerste-

lyk van vyf Heeren, te weten van Koning Theodoricus, van wien Radboldus Koning van Vriesland namaals is afgekomen, ende hy woond in Medem-lek, alwaar hy het Hof van zyne Woonstad eerst-maal heeft gestelt. De tweede is geweest Gerardus uit den Wolde, die zyn verblyf plaatze nam, eerstelyk in 't Dorp Op-dyk. De derde is geweest Rolandus van Wiernes, die in 't Dorp Wydenes een Burg heeft beginnen te timmeren, waar door

B 2

hy

4

C H R O N Y K

hy heeft verzeekert het regt van zyne Regeringe. De vierde is geweest Kenne Zoon van Heiken van Benningbroek, dewelke in 't voorzeide Dorp eerstmaal heeft beginnen te wonen. De vyfde is geweest Jonker Olboud, die genaamd wert den Godzaligen Adelboldus van Winkel, dewelke woonde in 't Dorp Winkel voornoemd, welk verhaal uit een oud en geloofwaardige History-Schryver schynt getrokken te zyn.

Als 't niet te min van eenige ingelyfde byvoegzelen en glossen gezuivert is, als namentlyk dat in plaatze van Koning Theodoricus, Hertog ofte Graaf Theodoricus, ende van Radbodus Koning van Vriesland, Radbodus alleen zonder 't byvoegzel Koning van Vriesland herstelt werde, ende dat in de plaatze van, dat aldaar onvoorzigtelyk anno Domini driehondert is gelezen geweest, gelezen werde, Anno 800. den Cyfferletter D. voor 500. nemende, ende verstaan werde dat deeze vyf Heeren niet te gelyk, maar op byzondere tyden d'een na den anderen (als 't door de Deensche verwoesting niet verhindert is geweest) vervolgens aldaar geregeert zoude hebben, de redenen van dit myn gevoelen zyn deze.

Eerstelyk dat ontrent den jare ons Heeren 800. (Annalis de gestis Caroli magni versu Conscripti ad annum 793. & annales Eginhardi ad annos 782. en 791. en 793) Een Hartoog ofte Grave Theodoricus als Krygs-hoofd ende Overste Leidsman der Vriezen, ende na Neve van Keizer Carel de Groot, meer dan eenmaal vermelt wert. De welke wel waarschylyk

tot

tot Medem-lek (als zynde in die tyden na den loop van veel voudige Vriesche Historien ende Nedersaxische Oorlogen een zekere en zeer bequame plaatze) zyn Hof geboud en gehouden zal hebben, ende vorders dat ontrent den jare 885. by Regino twee Vriesche Graven, als namentlyk Gerolfus ende Gardolphus, werden vermeld ende niet onwaarschynlyk is 't dat Gardolfus ende de hier vooren Gerardus werd genoemd, een ende de zelfde Perzoon zal zyn geweest; alzoo deze Latynsche namen van een en de zelfde Perzoon zal zyn geweest. En ook deze Latynsche namen, van een en de zelfde Duitze naam gemaakt werden, ende dat die in dit gedeelte van Vriesland, tusschen het Vlie ende den Kynheim ofte Keer-vloed gelegen, wel Grave ofte Regter kan hebben geweest, waar by komende dat omtrent den jare Christi 980. een Graaf Urbanus genaamd Ruosekyn, niet verre van 't Clooster tot Egmond gewoond heeft *Vitas ti. Adelberti a Monachis Medelacensibus Anno 990. Conscripta nondum edita nisi a surio contracta Cap. 23. extad apud me M, S.* de welke na alle waarschynlykheid den zelfden Zoone van die zal zyn geweest, die hier vooren Roelandus genaamd, en door een Burg tot Wydenesse zyn Regeringe gezeid wert, verzeekert te hebben: vermits van de Deensche naam ROE (gelyk daar van nog andere overblyfzelen tot Wydenesse werden gevonden, als onder anderen den Roefwerf. Alzoo wel Ronsekinus ende Roesekynt, als Roelandus ofte Roelandi Filius gemaakt kan werden.

Aldervast doet my het voorverhaalde van Medemlek gelooven, dat met veele redenen uit

B 3 ou-

6 C H R O N Y K

oude Schryvers getrokken, alhier te lang om te verhalen, genoegzaam vast gemaakt kan werden, 't gene van den vyfden Heer Jonker Albold van Winkel daar by werd gevoegt, te weten: dat den zelven eerste Keizerlyken Regter der Westvriezen, ende daar na in den

jare 1008. Bisschop van Uytregt, daar het woord Godzaligen op is staande) geworden is geweest. Ook mede, zoo vinde ik boven dien in seker oud Boekje, dat ten tyden Jonker Ro, het huis te Wydenesse boude twe van syne Broeders, de eenen tot Muiden aan den uitgang van de Vegt, ende den anderen tot Medemlek van gelyken, ieder een Huis ofte Burg zoude hebben gebouwt ende ook bewoond. Dit is 't gene dat (overslaande verzierde en onlangs gedigte verhalen) met goede waarschyntlykheid uit de oude Schryvers getrokken, van de verre oudheid van Medemlek myns wetens gezeid kan werden Nu zal ik in 't kort verhalen 't gene vast ende zeeker onwederspreekelyk daar van kan werden bewezen.

De Stad Medemlek ofte Medenblik, gelyk meest alle oude Schriften getuigen, (en niet Mediablinkt ofte Mediablik 't geen t'eenemaal fabeleus is. 't Werd hedendaags genaamt Medenblik, ofte om de lichtheids wille in 't uitspreken voort gekomen Memelik.) Is gelegen aan 't einde van een arm ofte uitwateringe van de Oude-vloet, eertyds geweest hebbende, en noch huidendaags genaamd, werdende de Leek ofte Leeck. Welke Vloed de twee vierendelen ofte ambagten van West-Vriesland, anders dit Noorder-Quartier genaamt, 't Regterland, ofte Dregterland, ende hoog-Holtwouder Ambagt (Alias) Leekzater Am-

V a n M E D E N B L I K. 7

bagt ofte Overleeker Ambagt, anders gezeid de vier Noorder-Coggen, voor dezen was scheidende, ende noch tegenwoordig voor 't meerendeel scheid, gaande west aan, door het gehugt Wester-leek, ende als dan tusschen Ursem en Opdam door, in de Vlied-landen van de Heer Huigenwaard, ende van daar, voorts tot ende door Oter-leek, in de Schermermeer. Ende anderdeels is hy Oostwaard aan, eensdeels door Werenfrids-hoeven, ende anderdeels door Medemlek, in 't water dat eertyds Flevum, ende namaals Fli ofte Fleha in 't gemeen, ende op die plaatze in 't byzonder Almera, ende nog op dezen huidigendag het Meer, dog in 't geheel de Zuider-Zee werd genaamd.

Zoo dat genoegzaam, zoo klaar als den dag, en ook zoo zeeker, de naam van de Stad Medemlek, van de voorschreve Vloed ende uitwatering is voort gekomen, even als ook de namen van Lexzater ofte Overleeker Ambagt, van 't Gehugt Westerleek ende het Dorp Oterleek hier vooren gemelt; ik zoude niet zeker kunnen zeggen, of de geheele Vloedleek, eertyds Medemmeleek, dan of die besondere Arm ende uitwatinge, daar aan de Stad Medemlek gelegen is, alzoo alleen genaamd is geweest. Myn gevoelen is, dat alleen die Arm ofte uitwatinge alzoo genaamd werde, ter oorzaake dat Medemlek zoo veel schynt gezeyd te wezen als een behulpige ofte Eem ofte Aam, dat is Uitwatinge van de eigentlyke Vloed-leek. De oudheid van de Plaatz en de Stad kan daar uit mede blyken, dat de naam (als zynde ouder dan de tegenwoordige

B 4

op-

8

CHRONYK.

oprynging van de Zee) al eerder aan de Plaatz schynt gegeven en toegeeigent te zyn, dan doe men de Zee met Dyken en Dammen genoodtzaakt was uit en af te sluiten, vermits niet Medemelerdam, even als Amsterdam, Edam, Monnekedam &c. ende andere togedamde Uitwatingen, die ik U. E. op een ander menigvuldig opnoem. Maar als van een vrye Uitwatinge de naam Medemlek is dragende.

De aanzienelykheyd van deze Plaatz, in oude tyden kan daar uyt ligtelyk bespeurd werden, dat al in den jare onzes Heeren 1118. de Kerke van de Plaatz Medemlek met alle den Sins de Bisschoppelyken kamer rakende, ende alle de Vircatus, dat is ommegang ofte omring, gevolg ende profyt aan 't Dom-Capittel van de Canoniken van St. Marten, by zekere open bezegelde brief van de Bisschop Godebaldus, gegeven is geweest, (gelyk Willem Heda schryft, in de Hollandse Chronyk in zyn agste divisie capp: 5.) Ende dat uyt kraghte van de gifte het zelve capittel de gantsche profyte van West-Vriesland verkregen, ende tot de veranderinge bezeten heeft, zoo dat de Kerke van Medemlek, hoewel nergens in de tyden van Willebordus ofte Bonifacius (zoo Janus Douza

Lib. 6. zeyd] vermaard ende gedagt zynde, niet te min daar na in de voorschreve tyden genoegzaam de Hooft-kerke ofte immers aanzienlyke Kerke van gantsch West-Vriesland, schynt geweest te zyn.

Het welke boven het voorgaande, nog daar by mede geconfirmeert werd en bevestigd. Door dien alleen den Pastoor van de Kerke te Medemlek

V a n M E D E N B L I K. 9

demlek, een Perzonatum, ende byzondere stoel, in 't Choor van de Dom-kerk tot Uytreght onder de Canonyken, voor de veranderinge heeft gehad.

Ik vinde by Albertus Abbas Stadensis ad Annum 1256. In fine operis. Dat Koningh Willem, Graaf van Holland in den jare 1256. van de Vriezen dootgeslagen zoude zyn, die tot Medemlek woonde, vorders als in den jare anno 1288. Graaf Floris van Holland, met de vier ambagten ofte poorter-schappen van West-Vriesland (dat is) t' Regter-land, of zoo men nu zeyd Dregter-land, Hoog-Holtwouder, Ambagt, Schagen, ende Nieuwdorper Ambagt, ende Geestman Ambagt, versoent ende verdragen was, dat zy hem op zekere conditie hulden, ende tot een Heere van West-Vriesland aannemen zoude.

Zoo heeft hy zonder eenige Zoen-brieven met die van Medemlek [die buyten het verdrag gelaten waren) te maken aan dezelve, weynig tyd daar na, het eerste Stads-regt van West-Vrieslant, ende een nieuw en byzonder Poorters ofte Burgerschap op den 25. Maart. 1288. (de voorschreve Graaf Floris heeft op deeze zelfden datum verleent en gegeven alle jaren een Jaarmakt te houden, beginnende op den dag van Bonifacius, zynde den 5 Junius, geduurende 14. dagen, daar na immediatelyk volgende aan die van Medemlek, by bezegelde Handveste) zulkx dat daar door de drie verdeelen van 't Hoogtwolder-Ambagt, met welke hy in 't byzonder verzoent was, geen meerder recht behielden dan Medemlek alleen, ende alle dingen het zelve Ambagt be-

treffende, onder haar beider naam ende zegelen verdragen, ende gesterkt moste worde.

Gelyk zeekere brief noch overig zynde aan de zelve Grave Floris in den jare 1294. bezegelt, waar by hem een gedeelte buiten Dykxland geschonken en vereert werde, klaarlyk uitwyzende, wezende het oude Zegel der voorschreve Stede, een onderwys, een Schip met 13. Mannekens daar in, ende met deze Letteren daar omme Sigillum Burgentium in Medemlek. Ende staat hier mede te letten, dat Graaf Floris, ofte door voorgaande bedekte konschap, ofte door de aanzienlykheid ende gelegenheid van de plaats, met zonderlinge genegtheid beweegt is geweest, niet alleen een Burg ofte Wykhuis (dat is) Wapen huis aldaar te maken, ofte eerder den ouden vervallen Burgh ende Wyk-huis, daar van hier vooren verhaalt is, te vernieuwen, gelyk ook de muragie van de Groote-zaal van verscheiden oude ongelyke steenen gemaakt, ende nog overige zynde, schynt te getuigen; maar heeft boven dien de Muntplaatze van West-Vriesland, die te vooren uit het oude Dorp Urshem in 't Dregterland altyd hadde geweest, aldaar laten stellen ende brengen, ende in teekenen van de hooge Overigheid over de West-Vriezen, onder zynen ende des voorschreve plaats name penningen (die tegenwoordig noch overig zyn) doen slaan ende munten, hebbende aan de eene zyde de gedaante van een Mans-hoofd, ter regter zyde ziende, met deeze Letteren daar om F. Comes Hollandiæ, (dat is) Florentius Comes Hollandiæ, ende aan de andere zyde, een vier gelykhoekigh kruis

V a n M E D E N B L I K. 11

kruis, met deze Letteren Mone Medenblek, 't welk is, Moneta Medenblik. Waar by noch boven dien is komende, dat den zelfden Grave Floris, aldaar de Vierschaare van 't Ooster Baljuschap van West Vriesland heeft ingestelt, ofte immers dat die te vooren in twee gedeelten geweest zyn, door de verwoesting ende uitroeyinge van 't Huis te Wydenesse in 't Reg-

terland in den jare 1296. geschiet, weinig na zyn dood aldaar gekomen ende verheelt is geweest, behelzende het zelve Baljuschap, alzoo verheelt wezende, de twee geheele Ambachten van West-Vriesland, te weten 't Regterland ende Overleeker ofte Hoogtwouder-Ambacht, ofte de vier Noorder Coggen te zamen, en welk Baljuwschap te zamen omtrent de zelve tyden is toegevoegt, het Dyk graafschap over aldezelve Plaatzen. Ende het Casteleynschap van de Burg aldaar, zulks dat die dienst seer groot ende eerlyk in sig selven, ende niet minder ten aanzien van de Stad Medenblek is geweest.

Ik kan niet anders uyt de omstandigheyd van de oude Schryvers bemerken, dan dat de Heer Hugo van Assendelft, een Werelds Heer, en Oom van Heer Hugo van Assendelft, Abt van Egmond, de welke tot Medemlek verslagen is geweest, als wy hier na zullen zeggen.

1379 Is die van Medemlek, by Handveste van Hertog Aalbrecht, op St. Matthys avond gegeve.

„ Dat zy alle jaren, op den jaars avond haar
„ Poort-meesters en Raadslyuden kiezen zullen,
„ te weten: dat 30 van haar mede Poorteren,
„ die daar toe geloot zullen worden, uyt 120. de
rykste

„ rykste van haar mede Poorteren, twee Poort-
„ meesters, en Raadslyuden (dat zyn Schepenen)
„ kiezen zullen.

Batavia illustrata foli 1441

Zedert den Jare 1288. tot 1296. toe, het Baljuwschap van 't Hoogtwouder ofte Overleker Ambagt, ende Castelynschap van Medemlek bedient heeft gehat, terwylen Heer Boudewyn van Naaldwyk, het Baljuwschap van 't Regterlandt ende Castelynschap van Wydenesse bediende. Van dezen Heer Gugo ofte Hugo schynen de Heer Huygen Cogge tot Werenfrids Hoeve, ende den Huygenwaard, hare toenamen gekregen te hebben.

Naar desen is in den Jare 1296. gevolgt Heer Floris, Heer Wouters Zoone van Egmond, die 't Huys ofte Burgh tot Medemlek na des voornoemde Heer Hugoos dood, in zynen hoede nam.

't Gemene spreekwoord zeyd,
In troebel water, goed vissen.

Zoo ging 't in dit Jaar 1296. mede, na dat Graaf Floris dood was, en zyn Zoon nog jong en in Engeland, zoo quam de nieuw gekooren Bisschop Willem van Mechelen, zynde de 41. Bisschop van Uytregt, in West-Vriesland vallen, en heeft het Huys tot Wydenesse en 't Huys Enigenburg beyde tot de grond toe verdestrueerd, en rukte, met alle haast met zyn Leger voor de Stad Medemlek, en in korten tyd ingenomen,
de

V a n M E D E N B L I K 13

de Stad verwoest en verbrand; maar het Kasteel konde hy tot geen overgaaf dwingen, maar de Heer Floris van Egmond (Casteleyn voorschreve) en de andere die op het Kasteel lagen, werden haar manlyk, en sloegen de Vyand gedurig af, waarom zy ook de uytterste hongersnood quamen te lyden, want zy moesten door gebrek van Vicaly, Paarden-vlees eeten. Eyndelyk zo quam Graaf Jan van Henegouwen, heeft de Stad ontzet, het Leger opgeslagen, en veele van de zyne ter neder gevelt, en West Vriesland uytgejaagd.

Marcus Zuerius Boxhornius Professor der welsprekentheyd, in de hooge Schoole tot Leyden, schryft in zyn boek genaamd het Tooneel van Holland, Fol. 374.

De Stad Medemlek heeft eertyds een groote jurisdictie gehad, zorterende onder den Baljuw van deze Plaatzen, die ik hebbe geschreven, uyt de gemeyne en openbare Registers, dit zyn de Plaatzen.

Hoorn, Enkhuizen.

D O R P E N.

- 1 Wervershoof.
- 2 Bovenkerspel.
- 3 De Stede van Grootebroek.
- 4 Lutjebroek.
- 5 Hoogcarspel.
- 6 Westwoud.

7 Ooster-

- 7 Oosterblokker.
- 8 Westerblokker.
- 9 Swaag.
- 10 Hem.
- 11 Venhuizen.
- 12 Binnewyzent.
- 13 Wynes.
- 14 Schellinkhout.
- 15 Scherwoude.
- 16 Schardam.
- 17 Etershem.
- 18 Oosthuizen.
- 19 Ofterbeets.
- 20 Nieuwerdyk.
- 21 Grosthuizen.
- 22 Avenhorn.
- 23 Outdorp.
- 24 Vier Dorpen Velangedyk.
- 25 Koedyk
- 26 Kalverdyk.
- 27 Warmenhuizen.
- 28 Renigenburg.
- 29 Nyenburg
- 30 St. Maarten.
- 31. Schagen.
- 32 Aarnighuizen.
- 33 Barringhorn.
- 34 De Keins
- 35 Oude-Nierop.
- 36 Nieuwe-Nierop.
- 37 Winkel.
- 38 Eerswoud.

39 Hoogt-

V a n M E D E N B L I K. 15

- 39 Hoogtwoud.
- 40 Opmeer.
- 41 Hensbroek.
- 42 Opdam.
- 43 Veenhuizen.
- 44 Oterlik.
- 45 Spanbroek.
- 46 Watway.
- 47 Woggenum.
- 48 Nibbixwoud.

- 49 Hauwert.
- 50 Midwoud.
- 51 Benningbroek.
- 52 Sypekerspel.
- 53 Abbekerk.
- 54 Lambarschaag.
- 55 Twisck.
- 56 Oostwoud.
- 57 Opperdoes.
- 58 Almerdorp.

1408. Zyn eenige Dorpen, gemeenlyk gezeid de VEENHOOP, onttrokken van de macht des Baljuschaps Medenblik, en gestelt onder de Jurisdictie van den Magistraat van de Stad Hoorn, door beneficie ofte weldaat, van Willem van Beieren die daar brieven af heeft gegeven, de namen der Dorpen zyn, Berkhout de Gooren, Grosthuyzen, Scharwoude, behalven veele gebuurten. Boxhornius 358.

Om wederom tot ons voorgaande propoost te komen, is dit voorschreve Baljuschap en Castelynschap tot Medemlek daar na door zeer aanzie-

16 C H R O N Y K

zienlyke ende Adelyke Heeren bedient geweest. Als onder anderen in den jare 1324. van Heer Dirk van Outshoorn, en in den jare 1356, van Johannes Bruelles, Ridder, in den jare 1392. van de Heer Floris van Alkmade, in den jare 1395. van Heer Gerrit van Heemskerke, in den jare 1398. van Heer Coen van Harlaar, in den jare 1404. van Heer Wouter van Gent, en de voor de laastemaal in den jare 1413. van Heer Daniel van Cralingen, ende daar na het Dykgraafschap en Castelynschap alleen, voor de eerstemaal by eenen Dirk van Santhorst. 1446. wierd Philippus Banjaart Castelyn op 't Slot tot Medenblik. ende President van Holland, genaamd Gooswyn de Wilde, beiden gevangen gebracht op het Huis te Heusden, om een leelyke en schandelyke zake die zy malkander opzeiden, na dat zy beide anderhalf jaar gevangen hadden gezeten, is de President voornoemt op het Huis te Leuvestein gevoert, en aldaar onthoofd; maar de Castelyn van Medenblik is wederom in voorige qualiteit herstelt. De Grootte

Hollandze Cronyk fol. 188. Cap. 14. Dog gelyk alle voorspoed, niet zeer lang zonder hinder gemeenlyk zyn voortgang hebbende, zoo is 't mede met deeze Stad Medemlek vergaan.

Want recht na de dood van Graaf Flor:s, in den jare 1296. Is de Poorte ofte Stad Medemlek nitgezondert den Burg (schryft de Rym-Kronyk van Holland, ende zeeker Latynsche nette hand geschreven) door de West-Vriezen zelfs van 't eene einden tot het ander verwoest, en ook verbrand, ende Heer Hugo van Essendelft

V a n M E D E N B L I K. 17

delft met nog wel 66 andere aldaar verslagen is geweest.

Na deze voorgaande verwoesting van 't swaart ende ook van 't vuur, is in den jare 1334. ook 't water ende de slag van de Zee, de Stad Medemlek ende ook de Zee-dyken aldaar zoo lastig geworden, dat men dezelve nauwlyks langer heeft kunnen houden, zoo dat by de voornoemde vier Poorterschappen van West-Vriesland, te weten, 't Regterland, Hoogtwouder Ambagt, Schagen en Niedorper Ambagt, met Geestmer-ambagt, goet gevonden is geweest, een groot stuk Landt uyt te werpen, ende den Dyk van Barsinghorn af tot Medemlek toe, agter in te leggen, dog alzo de Poorte ofte Stadt Medemlek, als sorgende daar door na korten tyd mede uytgedykt te zullen werden daar niet in wilden bewilligen, ende ook den Heer Grave daar in bedugt, ende bekomert was geworden, zoo is de zelve in-lage niet anders toegestaan, dan onder voorwaarde, dat alle de andere West-Vriesen den Heer Grave by aldien 't noodt deede, zijne Poorte ende Burgh tot Medemlek te helpen versetten, 't welk de vier Ambagten ook by opene bezegelde brieven op St. Agnieten dag in 't Jaar 1334. belooft hebben te doen ende na te komen. Voorts zoo is in den Jare 1413. op den 2. February het voorschreve groote Baljuwschap van Medemlek, geheelyken in Steden verdeelt, ende vernietigt. Na dat alvoren eerst Enkhuisen, daar na Hoorn, ende weynig later Grootebroek, en daar aanvolgende Schellinghout, gelyk, ende even groot Stadts regt verkregen

kregen hadden, als die van Medemlek, uyt kragte van de voorschreve Handtvesten, van Graaf Floris, ende andere volgende Graven tot die tyd toe, hadden gebruykt, is het zelve van gelyke, aan alle de verdeelde, andere Steden by Hartogh Willem van Beyeren, mede vergunt ende gegeven. (Hiervan is blykende by zekere brief van den Aarts-Hertogh Philiphs, op den 12. November 1503. gegeven) ende daar na, in den Jare 1503. is het Dykgraafschap, welke by 't Casteleynschap tot die tyd toe, aldaar was gebleven gesplits, ende in twee verdeelt, ende het Dykgraafschap, 't Regerland tot, en in de Stad Enkhuysen gebragt en ver stelt geweest, daar toe eenigzinds aanleydinge ende occasie schynt gegeven te hebben. Het verswaren van de aanslag van 't water in de Zuyder-zee, door 't verdiepen van de stroomen, uytschuuren van de gronden, ende wegnemen van de voorlanden veroorzaakt, daar door de geheele ouden West-Vriesen Zee-dyk, by een Perzoon alleen, sonderling in tyd van stormen ende noodt, niet bequamilyk bezorgd scheen te kunnen werden, gelyk ook naderhand gebleken is, dat niet tegenstaande deze meerder voorsorge in den Jare 1508. zoo Dirk Velius in zyn Chronyk van Hoorn, lib. 2. fol. 87. schryft, is in den Herfst, op St. Gallendagh, door een extraordinaren storm, ende hooge Vloed, niet alleen de Dyken in 't Regerland by Hoorn, tusschen Schardam ende Scharwoude, maar ook by Medenblik, op wel vier plaatsen zyn door gebrooken, tot een arme schade van de Ingesetenen, ende al hoe

V a n M E D E N B L I K. 19

hoe wel, alle deze voorschreve tegenspoed, d'een op den ander volgende, zeer moeyelyk is geweest, en de voorschreve Stadt dapper in zyn welvaard heeft gekrenkt. Zoo is na dezen het alderswaarste daar op gevolgt, want in dit Jaar, als de Grave van Nassouw, die nu Stadhouder van Holland was (zynde des Gra-

ve Jan van Egmond te vooren op den Hoeff gestorven] begaf hem de Swarten-hoop, of de Gelderse-Vriesen, in dienst van den Grave van Gelder. Haar Overste waren Johan Selbach, en Goldsteen. Onze Gouverneur uyt vreesse, dat de Swarten-hoop het een of het ander op ons Noorder-quartier mogten onderneemen, zond boden aan den Overste Rekalf, dat hy aanstonds, zonder tyd te versuymen, over al volk moste werven, en by een versamelen. Rekalf kreeg verscheyden honderden Soldaten by malkander, hy schikte vier Compagnie na 't Noorder-quartier, een zond hy na Uytdam, en het tweede zond hy tot Monnickendam, het derde tot Edam, en het vierde onder de Heer Jan van Wassenaar; behalven dit volk, hadde de Heer Floris van Yselsteyn, nog vier andere Compagnie, al voor een wyle tyds in dienst gehad, en wierden herwaarts aan geschikt, een Compagnie wierd'er onder Graaf Felix tot Medenblik geleyd, en het ander tot Enkhuysen, het derde tot Schagen, en in de Dorpen daar omtrent, het vierde, wierde op de Oorlog-scheepen verdeelt. Welke Oorlog-scheepen den 22. May tot Enkhuysen by malkander versamelde, door toedoen van den voorschreve Heere van Yselsteyn, en gingen voort t' Zee,

C 2 om

om op alle togten en aanslagen, van den Vyand wagt te houden; maar hoe goede kennisse dat men van des Vyands komste hadde, en hoe nauw dat het Land over al met Garnisoenen beset was, en hoe scherpe wagt dat'er gehouden wierd, 't was altemaal zonder vrugt, want God en waakte niet mede. Dese Swarten-hoop ofte Gelderse Vriesen, quamen den 24. Juny, van de Lemmer, met 150. Scheepen zo grootte als kleyne, met omtrent drie à 4000. Mannen, op dit Noorder-quartier afzakken. Den 25. dito op een Donderdagh, des 's morgens vroeg, landden zy voor Medenblik, en wonnen de Stad Stormenderhand, hoewel de Burgers haar vromelyk te weer stelde, dies veele in deeze hetten dood bleven, zommige vlugten op het Slot, andere quamen vlugten uyt de Stad, een groot deel die haar hier en

daar nog in de huysen verstoken hadden, wierden opgesogt, en gevangen genomen, en geranzoeneert. Zy plunderde de Stad met'er haast, en hebben hem doen verbrand, dat'er niet een huys staan bleef, behalven het Slot, dat konde zy niet krygen, door dien Joost van Buuren Castelyn haar vroomelyk afwees. Des zelve daags trokken zy voort, brandende eerst Opperdoes en Twisk af, verschoonde Midwoud, door voorbidden van den Pastoor, die een Rantzoen gaf van 150. guldens, alzoo in 't heele Dorp zoo veel gelts niet te vinden was. Dit gedaan zynde, gingen zy voort de Zwaagdyck op, en doen keerden zy by Hoorn langs, en sloegen de Berkhouter weg in, en trokken door Berkhout, Avenhorn, Ursem, en den Huygendyk

V a n M E D E N B L I K. 21

gendyk langs, tot voor de Stad Alkmaar, onderwegen dootslaande, roovende, verbrande al wat haar voorquam, en dede een onverwinnelyke schaden, aan de Huysman &c. Zoo dat Medemlek niet alleen onverwinnelyke schade heeft geleden, maar boven dien, het verlies van alle de oude Handvesten, brieven, ende bescheiden der zelve Stede geleden is, ende misschien ook van die gene door welke het voorverhaalde zeggen, dat Medemlek de Koninghlyke Woon-plaats van den Koning Radbodus van Vriesland zoude zyn geweest, vast gemaakt ende bewezen zoude kunnen werden. Daar by evenwel het ongeluk van de Stad noch niet en heeft stil gestaan, want in den Jare 1555. in April, is egter enen onverwagten brand ontstaan, daar nog de memorie van schynen vars te zyn, die even bewesten het Raadt-huys beginnende, ende slaande over de oude Haven heen, aan weder zyden 't meerendeel van de Stadt, die zedert den laast gemelde brand, ende verwoesting qualyk haar adem geschept hadde, neffens de Kerk en het Klooster verbrand, en in koolen geleyd heeft. Den Toorn alleen (gelyk hy nog staat) behouden is gebleven: deze Toorn is de Bouwkonst niet aan vergeeten, want men kan onder door de zelve ryden, met Wagens en Paarden, gelyk men door een Poort ryt, alwaar een Klok boven in hangt, die

elf duyzend pond swaar weegt, daar staat op dit navolgende in 't Latyn verduyts (aldus)

C 3

By

22

CHRONYK

By meerder en grooter verbreydinge van de Stad Medemlek, en door de dagelykse vermenigvuldiging van Volk, zoo heeft uyt Raads-besluit van de Magistraat en Regeeringe, my tot Zutphen in deze gestalte gegoten F. en P. Comonius, in 't Jaar onzes Heeren 1549.

Maar wederom in den Jare 1570. styf vyftien Jaren geleden, is op deze brand genoegzaam een Diluvie gevolgt, wanneer op Alderheyligendag zynde den 1. November, door een swaaren storm en verbolgen onweer, uyt den Noord-Westen het water zoo hoogh opgedreven wierde, dat diergelyke hoogte by menschen memorie noit in deze Landen gezien was, waar door bykans alle Zeedyken rondsom, of overliepen, of doorbraken, door den furieusen aanslag van 't water, voornamentlyk den Hoogendyk by de Stad Medemlek op wel vier plaatzen, dies alle het platte Land rontomme niet dan een gladde Zee was, of scheen te wezen, daar over de Schuyten regt toe, regt aan voeren, van d'ene plaatze op d'ander, ende veele Menschen en Vee allenthalven vedronken.

1572. Den 11. Juny, heeft de nieuwe Gouverneur van Enkhuisen, genaamt Dirk Sonoy, getragt door middel van de Capiteyn Jacob Cabbeljauw, Claas Ruychaver, en Dirk Jansz: Brouwer aan haar zyde te krygen, onder de gehoorzaamheyd van Prins Maurits, die daar
over

V a n M E D E N B L I K

23

over zoo lange arbeyde, dat ze die van Medemblik beweegde haar Burgermeesters tot Enkhuisen te zenden, maar zy konde niet accorderen, om dat zy groote versekertheid, en onmogelyke dingen begeerden, daarom rezolveerde zy schielyk, twee Compagnie Borgers van Enk-

huysen, onder Capiteyn Claas Croes en Jacob Cornelisz. in 't Hof, daar na toe te zenden met twee Compagnie Zoldaten, onder Cappeljauw en Ruychaver, die heymelyk de Stad Medemblik hebben ingenomen. De Zoldaten quamen de Ooster-poort in, en de Enkhuyser Borgers de Wester-poort; zoo dat de Manschap van Medemblik aanstonds op het Casteel vlugte, de Enkhuyzers en de Zoldaten, namen haar Vrouwen en Kinderen, en zette haar voor aan, tot een borstweering, doen zy het Casteel bestormde, de Mannen dit siende, dorsten niet toe schieten, om haar Vrouwen willen, en om haar trouw te betragten, dwongen haar aldus het Casteel op te geven.

Terwyl zy hier mede bezig waren, wierde Cornelis Pietersz. Lutsen, met Pieter van Gulik, Schout van Opmeer, uytgesonden, om al het Geweer en Wapenen uyt de twaalf omleggende Dorpen te halen, tot haar gebruyck, met genoegzame vrywilligheyd, door het innemen van de Stad Medemblik.

Weynig tyd hier naar, heeft deze Dirk Sonoy de Stad Hoorn, niet zonder groote moeiten doen overgaan, want de Borgers in de Wapenen tegen malkanderen opstonden. Voorts zoo heeft hy al de Steden die in 't Noorder-quartier waren, als Alkmaar, Edam, Monnekendam,

C 4 nekendam,

nekendam, en Purmerend ingekregen, over alle deze plaatzen heeft hy particuliere Gouverneurs gestelt, als tot Medemblik, Jonker Jacob Cappeljauw, tot Hoorn, Jonker Josue d'Alveringen, Heer van Hofwegen, tot Alkmaar Willem Mostert, en tot Edam, Jonker Willem de Grave. Sonoy kreeg den Overste Lazarus Muller, met een Regiment te hulp, en moeste vast alle dagen met zyn Vyand schermutseeren, &c.

Hier op slaat het Versje van Jan Jansz. Deutel van HOORN, in zyn Huwelykse Weegschaal, en luyd aldus,

*'t Sterke Medemblicker Slot,
Wierd eens van 't Oorlogs-rot
Ingenomen, niet door kragt
Van de Wap'nen, maar men bragt*

*Vrouw en Kind'ren vooren aan,
 Van, die men te keer woud' gaan,
 Met dees voortogt drong men voort,
 Tot de Gragten, tot de Poort,
 Van dees sterkte. Al 't geschut,
 Quam de Burgers niet te nut,
 Want zoo iemand schieten wouw,
 Hy ontzag zyn Kind of Vrouw,
 En dewyl hy die ontzag,
 Most hy komen tot verdrag,
 Met zyn Vyand, 't welk zoo niet,
 Buyten d' egt zou zyn geschiet. 1572.*

V a n M E D E N B L I K. 25

1572. Den 16. November, de Jonkheer Dirk Sonoy, wezende als Admiraal van de Noord-Hollandze Vloote, leggende voor Amsterdam, zoo is in zyn Gouvernement, dewyle hy noch abzent was, binnen de Stad Medenblik een grooten oploop geweest, tusschen de Burgers van de Stad en den Capiteyn Jacob Cappeljauw en zyn Zoldaaten. In dit oproer wierden de Burgers van de Stadt Medenblik meester van de Zoldaaten, zoo dat den meesten hoop de Stadt zyn uytgeloopen, de overgeblevenen wierden haar geweer afgenoomen, de Capiteyn zalveerde hem op het Stadthuys, staande op den Dam, en zyn Predikant Jan Mighiels vluchte in een huis daar bezyden, tot Willem Cornelisz. Daar na dwongen zy den Capiteyn, dat hy al de overgeblevenen Zoldaaten die noch op het Slot waren, de Burgers 't zelve in zoude ruimen, en daar op laten, 't welke aanstonts ook is geschiet, zy sloegen de Capitein zyn kamer op, en hebben daar eenige dingen uitgenomen. Deeze oproer geschiede door een kleine oorzaak ende misverstant, dan men vreesde voor erger, daarom zyn Excelentie aldaar terstont Meester Herman van der Meer, ende Hopman Nicolaas Ruighaver na toe zont, om den oproer te stillen, en ter neder te leggen. De voorschreve Nicolaas Ruighaver hadde zyn Vaandel Zoldaten, ontrent een ure gaans van de Stad leggen, men bevont de oorzake gesprooten te zyn, door dien een Jongman, zynde een Burgers Zoon van de Stad, over de wal was geklommen, waar over den Capitein hem

hadde gevangen genomen, doch gebeden zynde van dees Jongmans Oom, dat hy hem zoude los laten, heeft zulkx niet willen doen, en daarom zeer geinportuneert zynde, heeft den zelfden mede gevangen genomen, 't welk by de Burgers gezien zynde, hebben tot den Capitein (die de gevangens op het Slot wilde brengen) gezeit, dat hy de Burgers zoude los laten, hy mogtze te recht stellen, de boete die daar toestond was maar 20. stuivers. Maar hy bleef even opstinaat, en wilde haar niet los laten, dreigende eenige te slaan, en zeide ook daar by, dat hy de Gevangens wel wilde hangen (want vermits het een frontier Stad was, beelde hy hem in het lyf verbeurt te zyn) hier door is terstont het Rumoer gewassen, en zy hebben hem omzingelt en de gevangens ontweldicht, dit hebben de Zoldaten willen keeren en allarm laten slaan, de Burgers daar en tegen, lieten de klokken kleppen, en de trommels roeren, en lieten het Burger Vaandel wayen op de straaten, zomma het stont zeer qualyk geschapen, maar is ten laatsten noch ten besten afgeloopen, en hebben zoo Burgers als Zoldaten, de tweedracht in min en vrintschap ter neder geleit. En hebben ook met eenen malkanderen belooft te reguleeren na de Ordonnantien, die by de Prince van Orangie zoude werden gemaakt, ende datze middelertyd zullen houden vrede, vrintschap ende eendragt, zonder d'een d'ander te injurieren in woorden ofte feiten, in eeniger manieren, op lyfstraffe, waar van zy een schriftelyke acte hebben gemaakt en onderteekent, op den 21. van November. 1572.

1573.

V a n M E D E N B L I K. 27

1573. In Augusto schreef de Grave van Bos-su aan Cornelis van Ryswyk, Castelyn tot Medenblik, inhoudende, dat, indien hy het Slot en de Stad van Medenblik in zyn handen wilde leveren, hy zoude hem grootelykx begiftigen, ende dat hem alles dat hy misdaan hadde zoude vergeven wezen, daar voor hy zyn eigen

Perzoon te pande stellen wou, en voorts dat zulkx in alle haast moeste geschieden, want Leiden was bezet, want hy was van meening om in het Noorderkwartier te vallen, en voor Medenblik te komen, daarom dat hy terstont antwoord zoude schryven &c. Ryswyk was als den brief quam binnen Enkhuizen, en de Bode die den brief bracht was vertrokken, doen hy tot Medenblik quam, anders zoude hy hem vast gezet hebben; hy ontboot de Burgemeesters van de Stad, en de zyn Luitenant die hy de voorschreve brief heeft voor gelezen, en schreef ook zulkx terstont over aan den Gouverneur Dirk Sonoï, om alle suspicie van hem te weeren.

1588. Was tot Medenblik de Overste Heer Dirk Sonoï langen tyd Gouverneur geweest, over het geheele Noort-Holland. Hy hadde hem vromelyk gequeten en wel gedragen, in veel diensten en exploiten. Deeze hadde van Leicester nieuwe commissie, van zyn Governement van Noort-Holland bekomen, het welk was tot nadeel, en vermindering van de autoriteit van de Prince van Orangie of Maurits van Nassauw, zynde Stadhouder van Noort- en Zuit Holland, de welke toestont zulke commissie te geven,
als

als aan zyn Luitenant. Hem wert als andere, na het verraat van Deventer en Sutphen afgeëist nieuwe eed aan Prins Maurits als Stadhouder te doen, 't welk hy weigerde uyt kracht van zyn nieuwe commissie, ten ware dat hy van de Grave van Leicester van zyn gedaane eed ontslagen werde, 't welck alzoo procideerde uyt misverstant, zoo wierde dit spel door den Heer van Bochorst (die doen ter tyd der Koninginne Majesteits Ambassadeur was) gelist. Daar na heeft Prins Maurits het Vaandel Zoldaten van Jonker Aart van Duivenvoorde na Medenblik gezonden, maar het wierde door eenig misvertrouwen niet in de Stad genomen, maar moest daar buiten blyven; daarom gink Prins Maurits met de Grave van Hohenlo zelve met haar Hofgezin daar na toe, maar zy wierden daar mede buiten gesloten: doch dit wierde wederom ter nedergeleid, mits dat Sonoï zelve

zeide hem leet te weezen, en dat hy geen oorzake van misvertrouwen hadde gehad; maar na veel handeling daar over, tot in January 1588. zo behielp Sonoï hem met zyn voorschreven commissie van Leicester, over Noort-Holland, gelyk hy die van de Prince van Orangie gehad hadde, zoo wou hy by zoodanig Gouvernement blyven, de Prins Maurits was wel Stadhouder genaamt, maar dat hy gelyke macht hadde in dien quartier, blykende zyn commissie. Onderwylen muiteneerde de 600. Zoldaten van Sonoï tot Medenblik gedurig, en wilde niet vertrekken, voor dat zy afrekening van 72. Maanden hadde, zy namen de Burgerye haar geweer ofte

V a n M E D E N B L I K 29

te wapenen af, en dwongenze alzoo verder weekelyk haar zoldy te geven. Dit quaat exempel maakte ook muitery in andere Steden.

Dit beleggh duurde tot in April 1588. en mits dat de Engelsche die haar in 't eerste styfden haar anders begonnen te bedenken, ziende inzonderheid Leicesters Gouvernement de Staten opgedragen, en der zelviger autoriteit door vaste rezolutien toenemen, zoo wierden ten lesten de zake geaccordeert, invoegen dat het Krygsvolk met paspoorten zoude vertrekken, en het Prince volk trok daar aanstonts binnen. Den Oversten Gouverneur quam hem tot Alkmaar excuseeren, die namaals de Burgers van Medenblik en andere groote schade aan dede in zyne goederen, daar over hy hem beklaagde aan de Coninginne van Engeland.

1593. Gink de eerste Schipper uyt Holland, zynde een Burger alhier van Medenblik, na Guena ofte Goutkust, uyt deze Haven.

1594. In deeze tydt, was Jelle Adriaansz. Wynsz. Dykgraaf van de vier Noorder Cogen, heeft aldereerst bedacht en uytgevonden, tot bescherming van de Zeedyk, zekere werken buiten aan de Wierdyk, die men Crebbings noemde, en noch alzoo genaamt werden, die noch huden by de Inwoonders (om haar groote onkosten) zeer wel bekend zyn, de eerste Crebbingh wierde doe geslagen voor de Spanbroekerdyk bewesten de Twisckerbrug.

1618. In October quam zyn Excellentie, Prins

Maurits tot Medenblik, om de Magistraat te veranderen, en heeft zes van de oude Magistraat

30

C H R O N Y K

straat laten continueeren en tien nieuwe daar by verkooren, en ging doen voort, en verzette de Regeering in de andere Steden van gelyke.

1620. In 't voorjaar, wierden de vyf Watermolens die tusschen Medenblik en Opperdoes stonden, aan ofte by den Dyk, aan de Oostkant van de Stad Medenblik gebracht, ende gestelt datze malkander het water konde afmalen, als een molen het tegens ofte boven het Zeewater niet konde malen. De oorzake waarom dit gedaan worde was daarom, dat de sluis daar de molens het water door maalde, lach op het feltste van de Zee, hadden dierhalven groote kosten, en was daar toe zeer veroudert, dat hy vernieuwt moste wezen, ende alzoo de Dyk bewesten Medenblik, daar de molens stonden, heel breet en hoogh is, zoo zouden het tot groote kosten van de Landen geweest zyn, zoo men daar een Nieuwe-sluis hadde geleid en gemaakt.

Nu komen wy tot den jegenwoordige tyden, in de welke de Stadt Medemlek, niet tegensstaande alle de voor verhaalde tegenspoeden, wederom als uyt de asschen opgekomen wezende, een wel betimmerde Stadt ende van bequame groote geworden, wezende aan de Zuydzyde voorzien met hooge wallen ende Bolwerken na de nieuwe ende moderne wyze gefortificeert ende gesterkt. Ende aan de Noortzyde ende Oostzyde, tegens de Zuyder-Zee met zeer swaare Wier- ende Aard-dyken, die aldaar mede bewesten ende ook eensdeels beosten de Stadt
zyn

V a n M E D E N B L I K. 31

zyn, zoo swaar, hoogh ende breed, dat diergelyken in de Wereld niet en zyn te vinden: ja dat men van angst, als men daar by neer ziet, tot om laagh in de Zee, weezende de zelve Wierdyk en Perpendiculariter ofte water-pas uyt

de Zee opgetrokken, onder met ried ende daar boven met wier opgezet ter breete van 18. 20. 22. a 24. en zomtyds meer voeten hoog boven 't water, wanneer het een ordinaar gety is, en dan blyft noch een diepte van 15 a. 16. voeten, ende voor de Stadt 17. ook 18. en meerder voeten water, ja zoo diep, dat zelfs in den jare 1601. dicht aan den Dyk van de Stadt, een groot en swaar Schip van 500. lasten heeft konnen leggen ende weder afgebracht werden, weezende daar en boven de zelve Wierdyken 't meerendeel onder tegens de Dyk gestyft ende gesterkt, met sware Crebbing steenen ende eeken paalwerken, daar van de steekpalen, die recht in de grond staan 32. ende schoorpalen die schuyn in de grond gaan, ende voornamentlyk mede tegen den ysgang geslagen werden, om door 't schuyn op schuyven des zelfs magt daar op te breeken 36 voeten moeten lang zyn, ende ten minsten 15. op eene roede werden gestelt. Voorts met eeken gordingen en sluytbalken ende sware yzere bouds en spylen in ende aan malkanderen geslooten ende vast gemaakt, ende van binnen gevult met Noortzesparran ofte Capravens tot de grond toe, ende dan daar op geleyd, de voornoemde swaare Noortze Crebbing-steenen, daar van ieder roede kost 400. a 500. en zomtyds meerder guldens.

Behal-

Behalven deeze Crebbingen, zoo zyn 'er noch verscheiden swaare eeken hoofden ende paalwerken geslagen, gaande van den Dyk af Zeewaart in, hebbende 30. eeken zoo steek als schoorpalen op een roede, lang als vooren, mede van binnen, tot op de grond met Noortze Capravens, en daar op met sware steenen gevult, om den storm van den Dyk af te leiden ende het wegschuuren van de grond, ofte het verdiepen te verhinderen: behalven een menigte van andere, die zoo swaar niet en zyn, weezende dit wier een materie ofte gewas, dat de Zee opgeeft op de verdronken gronden en waarden tusschen Colhorn en het Eiland Wieringen, principaal en elders omtrent Medemlek, in 't Latyn geheeten Alga, welke Waarden deeze materie ofte gewas schynen voort te brengen,

in revensie van de schade haar by de Zee aangedaan, tot dienst ende defensie van de nabuurige Landen noch gestadich tegen de Zee worstelende: ende staat te noteren, dat deeze Wier een gewas van zoodanige natuur en aard is, dat Perpendiculariter ende onder de Linie op malkanderen gehoopt weezende, zoo vast en dicht in malkanderen broeid, dat de zelve met scherpe spitlippen of graven heel qualyk kan afgesteeken ende gebrooken werden, bekomende een gedaante van leer ofte lever, meerder sterkte en tegenweer by brengende, als zelfs sware en dikke muuren zoude kunnen doen, die den furieuzen ende ongeloveyken aanslagh van 't water niet langer zoude kunnen uytstaan, vermits de zelve de gronden van de Dyken en alles wat daar

V a n M E D E N B L I K. 33

daar omtrent is, doet schudden ende beven, dat geen muuren zonder schuuren zoude kunnen verdragen, zoo dat dit genoegzaam de eenige, immers de Principaalste stoffe schynt te weezen, daar door de Landen benefens Godes zegen tot noch toe geconzerveert ende behouden gebleven zyn. Ende mits dien alhier geen plaatze heeft het oude veersje van den Mantuaanschen Poëet.

Projecta vilior Alga:

dat is te zeggen als Wier, gemerkt de zelve alhier niet veracht; maar kostelyk ende ten hoogsten nut, noodich, ende salutaar is, van deze Wierdyken.. Als de zelve door water ofte ysgank uytgeslagen of uytgekrongen, ende in Zee geworpen werden, dan wort daar weder van de grond af met ried en wier een nieuw fundament geleid, en voort met palen en Crebbingen, gelyk de keure leid geheid en geslagen.

Het is nu al omtrent geleden, als de zelve in de Stadt benoorden de Kerk ende noch wat westelyker op twee verscheiden plaatzen geschieden moest by publyke bestedinge, dat de voet gekost heeft 50. gulden (dat is de roede) 600 gulden, ende als tegenwoordig daar van bestedinge zoude werden gedaan, daar men by alle stormen ten hoogsten voor bevreest ende bekomert is, zoude nu ten aanzien van de meerder diepte, zedert aan den Dyk door de vloeden

gevallen, als mede ten aanzien van de dierte der materialen van Wier, Eekenbalken, yzerwerk, en arbeids loon, dat op eenige specien een derde, en andere een vierdepart als nu

D ver-

34

CHRONYK

verscheelt, door malkander gerekent, maar de voet nu kosten 75. gulden, dat is de roede omtrent 900. gulden, in voegen dat onmoogelyk schynt omme de zelve langer te kunnen bekostigen ende te onderhouden, gelyk het zelve inderdaat, als van jare tot jare lastiger werdende, onmogelyk werden zal, ten zy daar in door andere middelen zal werden voorzien, konnende alreede by goede reekeninge blyken, dat de vier Noorder-Coggen, waar in de Stad Medemlek gelegen is, van ouds geheeten Hoogtwouder-Ambacht, boven de eerste makinge van de Aartdyk, aan andere staande en gemaakte Crebbingen Wierriemen, en hoofden, is beloopende de waardy van meer als 2079180. Caroli guldens, dat omtrent beloopt 21. Tonnegouds, en dat zonder en behalven alle voorgaande en noch te doene vernieuwinge ende onderhoudinge der zelve werken; welke werken, hoewel ze swaar en kostelyk zyn, nochtans ondertusschen niet alleen van 't geweld van de Zee gekrengt ende afgerukt, maar zonderling daar en boven by heel stok stil weer, van den ysgang alleen door den vloed gedreven ende aangeparst, buyten verwachting om versgemeeten ende gebrooken, en de Wierriemen zoo massyf, dik, en breed, als vooren is verhaalt, door gesneden kunnen werden, als in den jare 1621. in Maart achter en benoorden het Raad-huys van de Stadt Medemlek in 't aanzien van de Heeren Burgemeesteren, Abraham Comersteyn van den Briel, ende Jacob Clazen Jengs van Edam, als Comissarissen, van wegens de Ed.

groot

V a n M E D E N B L I K. 35

groot Mog. Heeren Staten van Holland ende West-Vriesland, op 't instellen van de quohieren van den eerste duizentsten penning aldaar be-

soignerende, is gebleeken; kruydende het ys, hebbende de dikte van een voet, door de Wierdyk aldaar, dik en breed 20. voeten, divers, dat het aan de andere zyde boven in de Aarddyk toe uyt quam, doende op dat pas, ende eenige dagen daar na, op andere plaatzen, aan den Dyk in een uur tyds boven de 300000. gulden aan schade, waar over die van de voorschreve vier Noorder Coggen, op hare klachten alleen met een zomma van 10000. gulden, by de Ed Groot Mogende Heeren Staaten van Holland en West-Vriesland, zyn gesoulageert geweest, weezende daar benevens deeze Wierdyk gestyft van de binne-kant, met een zeer swaaren Aarden-dyk, hoog uyt het binnen-water van 24. tot 30. voeten, en breed op de kruin op veele plaatzen, en voornamentlyk bewesten de Stadt Medemlek 4, 5, 6. ja 7. Coggen en Dregterlandsche roeden, daar van de roeden, een zesdepart grooter is, als de Rynlandsche.

De Stadt alzoo tegen de Landt ende Zee-kant gefortificeert zynde: invoegen dat de zelve voor onwinnelyk wert geoordeelt by Adr. Junius, in zyn Batavia fol. 303. Deze Stadt Medemlek heeft behalven zyn eerste en Aloude Haven, nog drie groote en byzondere Havens, binnen hare Vestinge, in de welke meenigte van Scheepen kunnen leggen, ende door de diepte der zelve, mitsgaders van de mond ofte 't gat van de Haven (dat met een dagelykx tye van 11. tot 16.

D 2

voe-

voeten diep is, ende gestadich diep gehouden wert) allerlei groote, ja aldergrootste Scheepen van 't Land kunnen in komen. Ende is de goede gelegentheydt van de Plaats met een zonderling welvaren in deeze tyden door Godes zegen vergezelschapt, het welke getuygen kunnen, niet alleen de vergrootinge van de Stadt en de opmakinge van een zeer goooten nieuwen Haven, ter wyte van 20. roeden, in den jare 1599 gedaan. En noch onlangs in den jare 1632. met een tweede nieuwe Haven met de zelve vergrootinge; als ook mede een derde, alles tot haar eigen kosten, (de tweede ter wyte 25. a 26. en de derde Haven 35. roede wyt, haar uytstreckende in 't Zuyden langs de Stadt

van het eene eynde tot omtrent het andere, en de ront-om met treffelyke Huyzen betimmert) daar opgevolgt. Maar ook een meenigte van Scheepen aldaar havenende, door de welke in Noorwegen ende Oosten, als ook in 't Westen, en de Middellandsche Zee, den name der zelve Stadt wel bekend ende vermaart is, daar tot ook niet weynig helpt, de goede situatie, groote en gelegentheden van de zelve Havens, die van oude tyden, en noch tegenwoordig, by de trafficquanten en de Zee-varentvolk voor het eenigste Azylum en de alderzeekerste Herbergh van hare Scheepen en goederen (waar inne zy de zelve by winter tyden, als zy van den ysgang en de vroege vorsten verrast, en de overrompelt, en de door 't opproppen van 't ys, in gevaar, als ook ondiepte van andere Havens en Zee-Steden afgesneden werden, gewoon zyn te

V a n M E D E N B L I K. 37

te bergen.) Zynde de zelve Havens in den jare 1632. als de zelve tot een groot geluk voor de Scheepen, noch ter nauwernood waren gemaakt, wanneer daar boven de ordinaris Scheepen, dewelke daar overwinterden, en doorgaans boven de hondert in 't getal waren, noch wel omtrent hondert daar by opgeleid wierden, alle van andere plaatzen.

En in den jare 1633. daar aanvolgende, zyn der wel over de twee hondert alle van andere Plaatzen gebergt, blyvende doen noch open een groote ruimte voor veel meer andere. Alle de Scheepen, welke met hun kostelyke ladinge, eenige Millioenen bedragende, buiten dit behulp van de Havens dezer Stad, na menschen oordeel in 't ys zoude moeten hebben vergaan, als aan weinig andere, die den Haven door den snellen ysgang afgesneden wierde, doenmaals met groot beklach in 't aanzien van veele die haar niet helpen konde, is gebleeken, en de is dit welvaren van de Stad naast Godes zegen voor een groot gedeelte door de wyze en voorzichtige bestieringe, en de beleid van de Magistraten der zelve Stadt voortkomende: vermids de zelve een mede lid van de vergaderinge der Ed. groot Mogende Heeren Staten van Holland ende West-Vriesland makende, niet alleen aldaar

geleerde ende ervaren Pensionarissen zyn gebrui-
kende, maar ook uyt hare Stads name in
alle andere Collegien van 't Land Committeer-
den luyden van kennisse, en van groote en lang-
duurige ondervindinge &c.

D 3

Op

38

C H R O N Y K.

Op een Schipper van Medenblik, die
hem tot Amsterdam op de Waag
heeft laten wegen 1664.

Doen ik oud was twee-en veertigjaar,
Woog ik Jan Tamissen 433. Pond zwaar.

1670. Heeft de Burgermeester Stellingwerf van
Medenblik, zynde doenmaals in s'Gravenhage,
aldaar een Schildery gevonden die daar te koop
hing, alwaar de Koning Radboud na 't leven in
geschildert stont, met een gouden kroon op zyn
hoofd, het wapen nevens hem, heeft het gekocht,
en tot Medenblik gebracht. Alwaarom de Burge-
meesteren van Medenblik gezamentlyken daar een
vergulden lyst hebben laten ommaken, en op 't
Stadhuis tot Medenblik, in de Burgermeesters ka-
mer voor de schoorsteen geplaatst en opgehangen,
tot een eeuwige gedachtenisse. Onder aan deeze
Schilderye, staat met vergulden Romeinsche lette-
ren, en het schrift in 't Latyn, gelyk ik hebbe ge-
lezen op den 11. Juni 1708. gelyk hier na volgt.

*Radbodus Aldegilli regis filius post-
remus Paganisme Frisiorum Rex, hos-
tis Pipini Crassidis Herstalli & filii
ejus Caroli Martelli Principum Fran-
ciae, quibuscum aeriter varia fortuna
pugnavit: tandem a Wolframo Bapti-
zan-*

V a n M E D E N B L I K

39

*zandus offensus responso ejus, pedemè
lavacro retulit obiit ejus poulo post in
infidelitate perseverans anno 734. Ut
pleris computant ex Altero filiorum,
aldegilli nepotes habuit Gaudebaldum
Principem, & Radbodum Dominum*

Dat is te zeggen.

Radboud, Zoone van Konink Aldegil, de laatste Konink in 't Heidendom der Vriezen, Vyand van Pupyn, Crassus Herstallus en zyn Zoone Karel Martellus Prince van Vrankryk, met welke hy hevig heeft gevochten, met een verscheiden en wisselvalligen uytvlach: als hy eindelyk van (Bisschop) Wolfraan zoude gedoopt werden, trok hy, verstoort zynde door het antwoord van dien Bisschop, zyn voet wederom uyt de doopvont te rug, en is alzoo kort daar na gestorven, volherdende in zyn ongeloovigheid: na de gemeene reekening in 't jaar 734. Uyt de andere Zoon van de Konink Aldegil, had hy ook twee Neven Gaudebald, Prince en Radboud Heere van West Vriesland, en een Nicht, de Moeder van Frederik de VIII. Bisschop van Uytrecht.

1667. Is gestorven Maartje Moer, Vroetvrouw tot Medenblik, de welke ontfangen hadde in de tyd van 40. jaren, dat zy haar ampt hadde bekleet 9727. Kinderen, uyt haar eigen aanteekening.

D 4

Co-

Copie van de makinge ende het onderhouden van de West-Vriezen Zee-dyk, in 't Ooster Dykgraafschap by Medenblik.

Maximiliaan by der gratie Gods, Roomsche Konink &c. ende Philips by der zelve gratie, Aarts-Hartoge van Oostenryk &c. Doen kont, dat wy op de onregeltheit van het maken en het onderhoud van de Vriezen-dyk, in 't Ooster Dykgraafschap by Medenblik, welchen Dyk zoo quaat is geworden, by onregeltheit die zekere jaren is geweest, in 't maken van den Dyk, en dat wy by goede Ordonnantien daar niet in voorzagen, zoo stont 'er 't wel na, dat onze Landen van West-Vriesland wel in 't kort konde inbreeken, waar by onze Onderzaten groote schade zoude komen te lyden.

Zoo hebben wy by advys en goetdunken van onze lieve en getrouwe, Neve, Ridder, Raad

en Kamerling, den Grave van Egmond, Heer tot Baar &c. Stadhouder Generaal, ende luyden van onze rade ende reekeninge van onze Landen van Holland ende West-Vriesland, dat wy goet gevonden hebben te ordonneeren en de statueren, zoo als wy ordonneeren ende statueren by deezen.

In den eersten, zoo zal men van nu voortaan ordre stellen, dat uyt elken Dorp, gelegen binnen de vier Coggen van 't Ooster Dykgraafschap van West-Vriesland voorschreve, vier Perzoonen, die daar bequaam toe zyn, om de voornoemde

Dyk

V a n M E D E N B L I K. 41

Dyk te maken en te onderhouden, als by den Dykgraaf, Heemraden ende Waarschappen van de Landen daar op gekeurt zal werden te maken, beginnende na de twaalfste nacht van Kermisse, en alzo voortaan van jare tot jare, eeuwiglyk, en altoos. Wel verstaande dat men de vier Perzoonen verzetten en veranderen zal, na het goetdunken van den geen en die last hebben zulkx te doen.

Item: zoo zullen de voorschreve vier Perzoonen uyt elken Dorp geen Dykwerk by den hoop, of by de week besteeden, op geenderleye wyze, maar zullen Arbeids-lieden daar dagelykx toe huuren, voor haar dag-gelden, om daar aan te doen werken als van nooden wezen zal, en dat in haar tegenwoordigheid ofte ten minsten in een van dien. En zullen voorts gehouden zyn Riet, Wier, Yzer, Hout en al 't geen dat daar toebehoort koopen, ten meesten en naasten profyt.

Item: niemand zal zyn zelfs Dyk van nu voortaan meer mogen maken, op de verbeurte van zyn lyf en goet, om datter groot gebrek in voorleden tyden in 't maken van den Dyk geschiet zyn.

Item: en of 't gebeurde, dat daar eenige Perzoonen van de vier voorschreve uyt elke Dorp, geen Riet, Wier, Yzer, aarde ofte andere materialen tot den Dyk niet konde krygen, of dat quaatwillige menschen het niet verkoopen wilde, zoo zullen zy het naaste, beste en profytelykste daar toenemen en aanvaarden, zonder iemands tegen zeggen, tot het maken en onder-

het dan tot taxatie van den Dykgraaf en Heemraden, ende Burgermeesteren van Medenblick. Ende waart zake dat iemand haar lieder Perzoonen met woorden ofte werken quamen te wederstaan, te hinderen ofte te beletten, die zal zyn lyf en goet tegen ons verbeuren. Ende zoo wie van de vier Perzoonen overlast leden in haar offitie ofte tegenstant, en dat niet aanbragte in de tyd van agt dagen, aan den Dykgraaf, die zal verbeuren thien pont, uyt haar eigen goet, zonder eenig verdrag.

Item: zoo zullen de voorschreve vier Perzoonen van elken Dorpe, gehouden wezen de quaatste vakken zoo goet te maken als de besten, en de kleine vakken tot groote vakken, en elk vak in geschrift stellen, en de kosten van dien, tot dien einde dat den eygendom van elken vak, die dragen zal die koste van zyn zelfs Dyk, en niet meer.

Item: zoo daar iemant, die zyn Dyk langer aan besteed hadde te maken; dan tot den twaalfste nagt toe van kennisse lest leden, zoo zal de voorwaarde, daar dood en te niet van wezen, en zal ook voortaan staan in handen van de voorschreve vier Perzoonen.

Item: indien daar eenige van de vier Perzoonen van de voorschreve Dorpe in gebreeken waren den Dyk van haar Dorpen te maken, zoo zal den Dyk en Heemraden haar de boeten afeisschen, dat zal den Dykgraaf by reden aan de geërfde in ieder Dorpe, de welke de boeten wederom verhalen zullen van de voorschreve vier Perzoonen.

Item: deze voorschreve vier Perzoonen zullen

len elkx in 't zyne gehouden wezen, de onkosten van den Dyk, en de dag-loonen in geschrift te stellen, van dag tot dag, als daar aan gearbeit wert, al de ontfang en uytgave, en daar van reekeninge en bewys van doen alle jaren

binnen de vier Heilige-dagen van Kermisse, voor de geene die daar behooren overgeroepen te zyn. Te weten: eerstelyk de Medenblikker-Cogge op het Stadhuis aldaar, daar na Hoogtwouder-Cogge, in de Kerk van Hoogtwoud, daar na Wognummer-Cogge op het Stadhuis van Hoorn, ende daar na de Middel-Cogge tot Sype-Kerspel in de Kerk aldaar.

Item: nog zullen geordonneert ende gedeputeert wezen, by de Steden hier navolgende om over de reekeninge te staan om alles aan te hooren, 12. Perzoonen: te weten, twee Ge-deputeerde van de Stad Haarlem, twee van Amsterdam, twee van Alkmaar, twee van Hoorn, twee van Enkhuizen, ende twee van Medenblik, elk op haar Stads kosten. Ende men zal geen reekeninge doen nog sluiten, dan in presentie van deze voorschreve 12. Perzoonen, de welke ook gehouden zullen zyn, alle jaren binnen de voorschreve 12. na ofte van Kermisse in de voorschreve plekke te komen; op alzulken dage binnen den zelven twaalf nagten als die voorschreve Stad Medenblik, deze last daar van hebben zal, om al de andere Steden te dagvaarden en te schryven om aldaar de voorschreve reekeninge te aanhooren zonder vertrek, ten waar zake, dat men door onweer de wegen niet reisbaar waren, in welken gevallen zy gehouden zullen zyn als het onweder over is, te schry-

schryven aan de Stad Medenblik, datze zullen komen en te doen dat voorschreve is.

Item: als de Reekeningen geslooten zyn van alles, zoo zullen de voorschreve. 12. Perzoonen, uyt de Steden, met de vier Perzoonen ende de notabelste van ieder Dorp een omslag maken, hoe veel dat elk morgen Lands tot de onkosten moet betalen.

Item: den omslag aldus gedaan wezende, zo zal men in 't openbaar, in de Kerken van ieder Dorp, hoe veel ieder morgen Lands moet betalen uyt roepen laten, en dan kan een ieder zyn Land vryen binen acht dagen na St. Pontiaans-dag, daar navolgende in hande van de voorschreve vier Perzoonen van elken Dorpe, afslaan- de ende kortende, dat elk te vooren om de haa-

stige kosten te vervallen by omslag of anders betaalt zal hebben, welke voorschreve vier Perzoonen dan gehouden zullen wezen eenen iegeljk te betalen, ende te voldoen van 't gunt dat zy schuldig zullen wezen van 't voorschreve, ende hare reekeninge aangaande.

Item: indien dat iemand in gebreeke bleef en niet en betaalde, het geene dat op ieder morgen is omgeslagen, ten tyden als voorschreve is, zoo zal den Dykgraaf terstont, tot vermaninge voorschreve elk in 't zyne, met twee Heemraden of meer op den Dyk, ende aldaar de penningen die daar van onbetaalt zyn uytleggen en de betalen, ende die weder heerlyken en panden twee schat aan gelt, of vier schat aan pant, na uytwyzing alles na dykx regt.

Item: zoo zullen allen jaren die twaalf Gedeputeerde, die als dan Gedeputeert zullen komen

V a n M E D E N B L I K. 45

men uyt de voorschreve Steden, volkomen magt hebben te kiezen op 't laast einde van de reekening, uyt elken Dorpe voorschreve vier Perzoonen die 't voorleden jaar geweest hebben, ofte eenige anderen, die haar dunken daar toe bequamer te zyn: zonder iemands tegen zeggen. Welke vier perzoonen in elk Parochie geordonneert zal werden een salaris van de ingeërfde elk Dorp voorschreve, voor haar voorschreve moeite en arbeid, ende dat by onze Stedehouder, Rade van Holland ende die Gedeputeerde van de voorschreve zes Steden.

Item: ten ware zake dat de Gedeputeerde van de voorschreve Steden, eenige werken ordonneerde nut en profytelyk te zyn, tot onderhoud van de voorschreve Dyk, meer dan by den Dykgraaf ende Waarschappen daar opgekeurd waren, zoo zullen die voorschreve vier Personen van elken Dorp, gehouden wezen, alsoo te doen, en te maken, op zoodanigen manier, als 't den Dykgraaf, Heemraden, ende Waarschappen van de Landen gekeurt hebben. Lasten voorts de voorschreve onzen Dykgrave ende Heemraden, de Waarschappen ende andere onze Officieren, ende Ondersaten van West-Vriesland, ende voorts alle andere Officieren, Justicieren ende Ondersaten, dat zy deze Or-

donnantien ende raminge onderhouden, agtervolgen ende nakomen, in alle deze voorschre-
ve puncten articulen, sonder die te verminde-
ren, of daar tegen doen, in wat manieren dat
het mogte zyn: want ons dit alzoo belieft.

In oirkonde van dezen, hebben wy 't Signet
van Holland hier aan doen hangen, in absentie
van

46 C H R O N Y K

van onzen grooten Zegel. Gegeven op den 14
February 1492. na 't schryven van onze Hove
van Holland, ende van den ryke van ons Kon-
ningryken, te weten, van de Roomsche 't ze-
venste, ende van den voorschreve Hongeren,
&c. 't derde aldus getekent: by den Koningh,
ende Aartshertoge: ter relatie van den Stadhou-
der Generaal, en de Raden van Holland, Zee-
land, ende Vriesland, ende geteekent,

F. de Wyngaarden.

Handvesten ende Privilegien van
Hertogh Willem.

Dat men alle Man Regt ende Vonnisse
doen zal, die Regt begeert.

HArtoge Willem van Beyeren, Grave van
Holland, van Zeeland, Heer van Vries-
land, van beyder Graafschap van Hene-
gouwen. Maken kond allen luyden, dat wy
met goede voorzien en trouwe diensten, die on-
ze lieven ende getrouwen Poorteren van onze
Stede van Medenblik, ons ende onzen Ouderen
gedaan hebben, ende ons ende onze nakome-
lingen nog doen mogen, gegeven hebben, ende
geven regt alzulke gratie ende Vryheden, als
hier na beschreven staan.

In

V a n M E D E N B L I K. 47

In den eersten, zoo hebben wy gegeven ende
geven onzen goeden luyden voorschreve, dat
een Poorter niet meer verbeuren mag dan half

zyn goet. Zoo wat Poorter van Medenblik syn lyf met regte verbeurt, die mag tegens ons niet meer verbeuren, dan half zyn eygelyken goeden, ende de andere helft van zyn goed, zal blyven zyn Vrouwe, en wetagtige Kinderen, ofte zynen regte Erfgenamen, als hy geen Wyf ofte wettige Kinderen hadde.

Van Handvesten te vernieuwen.

Voorts: waar 't zake, dat onze lieve Stede voorschreve eenige Handvesten hadde, die veroud ofte verdonkert waren, ofte by ongevalle verloren waren, verbrand, ofte van ouderdom door-gatig wierden, dat zy betuygen mogten met uytschriften, bezegelt met wetagtige luyden, die zullen wy haar vernieuwen ende bezegelen buyten haar lieder kosten.

Van Handvesten ende regten te onderhouden.

Voorts: zoo beloven en sweren wy onzen lieve ende getrouwe Poorteren van Medenblik voorschreve al haar Regten, Handvesten, brieven in allerleye manieren, gelyk als zy die hebben bezegelt van onzen lieven Oom Grave Willem (die van de Vriezen is doodgeslagen) Zaliger gedagten, ende van zynen Voor-ouderen Graven van Holland, vast ende gestade te houden, hem ende hare nakomelingen eeuwiglyk durende. In oirkonde dezen brieve met onze Zege- len. Gegeven tot Sinte Geerden-berge, den 4. September Anno 1355.

Hand-

Handvesten en de Privilegien van Hertogh Aalbrecht.

Van een Bastaard die Poorter sterft.

Aalbrecht by Gods genade Palsgrave op den Ryn &c. doen kond allen luyden dat wy hebben aangesien, menigen dienst die onze lieve en getrouwe Stede van Medenblik onze Voorvaderen ende ons gedaan hebben, en nog doen zullen, ende hebben gegeven, zo wat Bastaard Poorter sterft, binnen onze Stede van

Medenblik, zonder wettige geboorte, zoo zullen alle zyn gegeven goederen, wederom gaan, daar zy van daan zyn gekomen, ofte aan de regte Erfgenamen die daar zyn. Ende alle andere goederen zullen wy deelen tegen de Moeders magen.

Ende dit voorschreve puncte hebben wy beloofd te houden, ende te doen houden, sonder verbreken voor ons, ende onze nakomelingen, ende alle dink zonder arg ofte list: in oirkonde dezen brief bezegelt met onze Zegele. Gegeven in den Hage, op St. Nicolaas-dag, Anno 1389.

Te-

[paginanummers 49-64 zijn door de drukker abusievelijk overgeslagen]

V a n M E D E N B L I K. 65

't Tegenwoordige

Westvriesland en dit Noorderquartier, anders Noord-Holland genaamd, was in 't begin voor eenige eeuwen zonder beslooten Steden met Dorpen en minder Buurten hier en daar verstrooit zynde bewoond, want zoo de Ingezetenen niet en leefden dan van 't Land, viel dit leven haar 't gemaklykste, dat haar meest verdeelde waar door een ieder by zyn bezitting ende Landen quam te wonen, en dewyl zy geen neringe ter Zee, nog verkeerung met de vreemde hadden, zoo waren zy gering slegt en arm van middelen, om tot onderhout der Steden te beschikken, ende mosten haar alzo met het open Land behelpen; en alhoewel dat het Land vrugtbaar was zoo en konden zy niet op de been en tot voorspoet komen, het zy door haar slegt ongeregelt leven, alzo zy nog zonderling geen ordre nog wetten hadden, ofte door groote watervloeden, die door de slegtigheyd der dyken, te weten Kadykjes, bykans van jaar tot jaar de Landen overstroomden, en ook menigmaal heele stukken Lands weg nam, tot groote schade van haar welvaart, te weten, in Vee.

En daar beneven waren zy ook mede verscheidemalen deerlyk geplaagt van de baldadige Deenen en Noormannen, die doenmaals nog Heidenen waren, ende ook meester op de

Zee speelde, met gestadig plunderen ende rooven, dat zy noit tot eenige ademhalinge konde komen: en doen zy al Christenen geworden wa-

E ren,

66

C H R O N Y K

ren, hebben zy haar rooven nauylkx kunnen ophouden, maar de Landen evenwel zeer beswaart, en daar beneven zogten de Grave van Holland haar heerschappye mede over deze Landen te strekken, het welk de Ingezetenen niet wilden gedoogen, en hebben langen veel voor haar vryheid gestreden, en of zy al zomtyds wel een weinig overheert wierden, zoo hebben zy nogtans altyd haar zelve met groote kloekmoedigheid wederom vry gevogten, gelyk het klaarlyk blykt by verscheidene Graven, die zelfs in deze Oorlogen tegens haar gebleven zyn.

Maar ten laatsten na veel nederlagen ende tegenspoets zyn zy gedwongen geweest, haar met haar Vyant te vereenigen, en haar voortaan onder zyn gehoorzaamheid te begeven, op zulke voorwaarden als zy doen ter tyd best konde krygen. Dit geschieden tot Alkmaar in 't jaar 1288 onder Graaf Floris de Vyfde, die daar na door Gerrit van Velzen Anno 1296. omquam.

Doen wierd Medenblik en Toornenburg wederom opgebout, en 't Huis van Wydenesse vernieuwt, en dat om de Westvriezen in toom te houden. Ook wierd Westvriesland de eerstemaal ter degen bedykt, indiervoegen als het nog tegenwoordig is, en wierd ook mede met nieuwe Heere-wegen daar door geleid, om te ligter van d'eene Cogge in de andere Cogge te kunnen reizen, daar te vooren deze (om de vreemde minder opening te geven) zeer weinig waren, en de Dyken door luttel opzigts, slegt, klein en gantsch onbequaam tot

V a n M E D E N B L I K. 67

tot het stuiten der vloedten, die maar iet boven de gewoonte rezen. Ter zelve tyd kregen zy ook wetten en regulen daar zy haar voortaan

na zoude hebben te gedragen, want niet alleen de ruste haar tot rykdom diende, maar zy begonnen door de verbintnisse met Holland te met wat buerlyker te werden en handelde wat meerder buitens Lands, zoo met die van Holland zelfs, als met andere van haar nabuuren, waar door zy haar suivel en vee wat duerder sleeten, en de vreemde van tyd tot tyd gelokt wierden, 't welk dan geschiede met zulke hantwerken en waren mede te brengen, als zy bequaamlykx wederom meende uitteslyten. Dit geschiede eerst by de nabuuren, doen by de Bremers, Hamburgers en Deenen, die met haar Scheepen herwaarts komende, de gront geleid hebben van de groote Zeevaart op de Zuider-Zee.

Daar waren doen hier in 't Land nog geen sonderlinge merkten, zoo begrepen de lieden te met de plaatzen zelfs, daar zy met haar goeden te koop quamen, en dat de eene hier en de andere daar, zoo na ieders beste gelegenheid, als na der vreemde meeste loop. Tot deze Plaatzen daar de neringe liep, liepen ook de menschen, en werden te met grooter ende ryker, dat zy d'andere buuren over het hoofd wossen, en door lankheid van tyden als tot kleine Steden wierden: uit zulke oorzake zyn de meeste Steden van Westvriesland opgekomen, zynde Medenblik alleen altyd geweest, een van de voornaamste ende treffelykste Plaatzen des Lands, daar de Koning Radbout zyn

E 2

stoel

stoel eertyds heeft gehad, ende andere gemeene Dorpen.

Westvriesland ofte dit Noorderquartier, is groot tegenwoordig, en heeft in zyn lengte van Petten af tot 't Ty-oort ofte Durgerdam toe 16550. Rynlansche Roeden. En in zyn breete van Enkhuizen tot aan Alkmaar toe 10400. en in zyn omkring 61130. Roeden.

Na dat Willem de II. de XV. Graven van Holland, en onder de duitsche Keizeren de eerst gekoren was, en Rooms Koning, is hy uit Duytsland gekomen, na dat hy alles daar verregt hadde, trok hy na Holland, en heeft in s'Gravenhage laten bouwen het Koningly-

ke Hof, dat nog het Hof van Holland word genaamd, 1249. de groote Zaal liet hy maken altemaal van hout dat hy uit Yrland liet halen, dit hout is van die natuur en eigenschap, dat daar nooit geen spinnekoppen, nog ander fenynig gediert daar aan ofte by konnen duuren: en ordonneerd dat de Staten des Lands in 't zelfde hare vergaderinge zoude houden. Van dees tyd af hebben de Hollandsche Graven, haar Hof gehad in s'Gravenhage, 't welk voortyds was geweest tot Vlaardingen, Leiden of Haarlem. Hy heeft ook laten maken het steenen Huis tot Heemskerk, in Kennemerland, en het Casteel Toornenburg beoosten Alkmaar 1254. (dus genaamd) om dat hy beslooten hadde de Westvriezen ofte Noort-hollanders, te onder te brengen ofte in 't geheel gansche-lyk te verdelgen.

Den 23. van January trok Graaf Willem met een groot heirkragt van volk uit den Haege,
en

V a n M E D E N B L I K. 69

en ging na Alkmaar, en quam tot Vroonen op den Geest, om de Westvriezen op het onverzienst op het lyf te vallen; door dien het sterk gevrooren hadde, reden zy over het ys op de Westvriezen los. Zond Heer Willem van Brederode met d'eene slag-ordre tegen de Dregtervriezen die hy verwon, de andere slag-ordre voerde Graaf Willem, zittende op een schoon paart, zelfs, deze Graaf brandende van toorn en wraakgierigheid, reed al voort op 't ys, van voornemem zynde om het Dorp Hoogtwoud in de brand te steeken, maar zyn paart op het ys struikelende viel daar in, met zyn sware Harnas ofte Wapen-rusting, met eenige van de zyne, waar op hy van de daar ontrent in 't ried verborgen Westvriezen wierd doodgeslagen, zonder dat zy wisten wie dat het was, daar waren eenige Hollandsche banditen daar ontrent, die de Koning aan zyn wapen-rok kende, en zagen dat zy de Konink doodgeslagen hadde, verschrikten daar over en hebben hem in een Boeren huis begraven, dit is geschiet den 28 Januarij 1255.

Daar na is Graaf Floris de Vyfde van dien naam, in zyns Vaders plaatze, de negentiende Grave van Holland geworden. Oud geworden

zynde, nam hy voor zyn Vaders doot te wreeken, Anno 1272. verslaat ten laasten (na verlies van veel Hollandse Heeren) de Westvriezen, sticht een sterck Casteel tot Wydenesse, heeft ook Victorie tot Schellinghout, en trok tot Hoogtwoud, daar hy over de 600. Westvriezen verslaat, en krygt een oud man gevangen, die hem zyns Vaders graf wees, hy liet het graf openen, en zyns Vaders gebeente tot

E 3

Mid-

70

CHRONYK

Middelburg in Zeeland brengen, en liet na dezen tot Hoogtwoud, daar het lighaam van zyn Vader hadde gelegen, een Kerk bouwen, die hy met goederen en renten begaafde, aldus is dezen handel tot een treurig einde afgeloopen, ende daar was altoos een gestadigen Oorlog en twist tusschen de Westvriezen en de Hollanders, tot ter tyd toe, datze onder een Regeeringe raakte.

Hoe, ende op wat manieren, die van Westvriesland verdragen zyn, met Graaf Floris van Holland, op 't Huis Thoorenburg buiten Alkmaar 1288.

WY Floris, Grave van Holland maken kont, alle den genen, die dezen brief zullen zien of hooren lezen. Dat wy van alle twisten, die geweest zyn, tusschen ons ende ons van d'een zyde, ende die van Dregterland aan de andere zyde, met hem over een gedragen hebben, onzen evelen moet, omme eenen eeuwiglyken zoene getrouwelyken te houden aan beide zyden, ende zy ons daar by hulden geswooren hebben, voor hem en alle hare nakomelingen, ons ende onze nakomelinge die Graven zyn van Holland, eeuwiglyk onderdanig te zyn, alzo haren regten Heer in dezen manieren. Dat wy Burgen, wegen, ende vesten mogen maken, willen wy groot willen wy klein.

Van

Van 't Thiende-regt.

Ende zy zullen ons Thiende geven van den elfden schoof, ende den Thiende nemen, daar kooren thienbaar is, en daar kooren wast, zoo zal dien geenen, dies kooren dat het is, drie werven roepen, den Thiendenaar, elken werve alzoo luide, dat men 't hooren mag over zeven Akkers, ende komt de Thiendenaar dan niet, zoo zal de gene dies kooren dat het is, den Thiendenaar uit zetten, by twee zyner gebueren; ende de Thienden houden een etmaal: is 't dat daar naar, aan den Thiende gebrake, ofte schade geschiede, dat en zal men die mannen, dies dat koorn was niet tyen, ware dat zaak, dat men hem aanspraake, dat hy onregt gedaan hadde, aan Thienden, die zoude zyn onschuld doen. met twee zyner bueren, ende gebrak het aan zyner gebueren, zoo name hy twee zyner magen, gebraken zyner magen, zoo zoude hy ons den tienden vierschat gelden.

Van 't Vroone-schult.

Voorts zoo zullen zy ons gelden Vroone schult, ende Heere-Vaart, gemeenelyke ende ware dat wy hem der Heere-Vaart verdragen willen, ende voort dan eens zal onze Carspel twee schellinge gelden. Het schynt dat de Grave hier een betalinge wil hebben voor zyn volk, dat de Westvriezen, hem op Vrooner geest hadden afgeslagen 1272.

E 4 Van

72 C H R O N Y K

Van een Regter te zetten.

Voort zullen wy hem zetten eenen Regter, uit onze Landen die wy willen regt te Regten, by Schepenen wyzing. waart dat ons de Regter onnutte dogte, ende de bueren onregt dede, wy zouden eenen anderen zetten, die ons goed dogte, ende de bueren nutte ware.

Van Tollen.

Ende zy zullen varen, door onzen Land met Tollen, alzoo vaaren die van Kennemerland, alle puncten die beschreven zyn, zullen wy regten ofte onze Regter doen regten, ende die hier niet beschreven zyn, by Scheepenen ende by zulken regten, alzoo onze Heere onze Vader Heer Willem Koning van Almangie. welke eere plag te hebben, te Vroonen ende tot Ouddorp, om dat wy willen dat deze dingen vast blyve ende gestadig, zoo hebben wy gebeden Heer Floris Abt van Egmond, Heere Siedrich, Heere van Brederoo, Willem van Egmond Ridder, dat zy haren zegelen, hangen aan dezen brief, gemeene met onze zegelen. Dezen brief was gegeven en geschreven in den Hage op St. Benedictus dag, in 't jaar onzes Heeren 1288.

Als nu de vrede op 't huis Toorenenburg 1288. den 21. January gemaakt was, met Graaf Floris de vyfde (die daar na van Gerrit van Velzen om 't leven quam) en dat de Casteele, te weten van Medenblik, Eenigenburg, Nieuburgh, Middelburgh, Toornenburgh, en
het

V a n M E D E N B L I K 73

het Huis te Wydenes, dat vervallen was, wederom hadde vernieuwt en opgeboud om de West Vriesen daar mede in dwang te houden; hy liet ook mede het Landt bedyken, by na zoo het nogh tegenwoordigh is, maar de Dyken waren niet half zoo hoog alsze nu wel zyn, ook liet hy ook mede verscheiden nieuwe Heere-wegen maken, op dat hy van de eene Dorp tot in het ander konde komen, want zy te voren (om de vreemden minder opening te geven) zeer weinig waren, ook waren de Dyken (ik magh wel zeggen Kadyken) laag, klein en onbequaam, die tot het afkeeren der Zeevloedden waren. Waaron ook het Zee-water als een hooge Vloet was, en over gants Westvriesland heene stroomde, waarom de Meeren in ons Land (door deze oorzake) nog zoo veele zyn, zoo bedykt als onbedykt, want de lage Landen en Plaatzen konden haar water niet quyt werden ofte in de Zee lossen, want de inventie van de Watermolens was nog by haar onbekent: ook hebben de Meeren, door verloop van tyden het Land afgeknaagt en opge-

geten, de eene plaats ofte Meer wat meer en de ander wat minder, daar zyn ook mede veel schoone beemden en Landen, tusschen Texel, Wieringen, Enkhuizen en Vriesland, die altemaal door 't water zyn overstroomt en tot den huidigendag daar onder moeten blyven, zoo men ziet.

E 5

Ve-

74

CHRONYK

VERONEN.

VVeronen is de alderoudste Stad geweest der kleine Vriezen, bloeide zeer door de Scheepvaart en Koopmanschap, alzoo volgens gevoelen van zommige op den hoek van de uitwatering van den Ryn gelegen was, andere, het welke, wel het waarschylykste is, meenen dat men van daar als met een Haven langs de Zane geeft naar Petten, en alzoo voort tot in Zee voer: was zeer wel gelegen om te Scheep uit en in te komen, en alle Koopmanschappen, die daar eerst moesten vertollen, en opgescheept werden, met kleinder Vaartuig ter Rynwaart te venten.

Wanneer dat deze Stad gebout is, dat is onzeker en zeer duister, ongetwyfelt ten tyde van de Romeinen tot hun verzeekering tegens de Zee-Rovers, zoo andere meinen tegens widderspannige Vriezen.

Zoo leest men by Tacitum Annal. lib. XI. dat een Rooms Velt-Overste ten tyde van den Keizer Klaudius, ontrent 50. jaren na Christus geboorte, als hy de Gaulise Kust van de Zee-roovers verlost had, na de Vriezen optrok, waar mede hy bevredigt zynde, tot verzeekering tegens de zelve, om hun in tugt te houden een sterke legerplaats, en vestinge heeft doen maken, waar mede Matthys van der Hoeven in zyn Hanvest Cronyk het 111. boek 14. cap. meent dat Veronen te verstaan zoude zyn, het welck geen onbequame plaats daar
toe

toe was, als staande op de hoek van de waterloop, de welke Kennemerland en Westvriesland van malkander scheid, en dienende tot een genoegzaame Vesting tusschen beide. Deze Vyandyke volcken, doch andere houden het daar voor, dat dit maar een versterkinge geweest is van dezelve plaats, én dat het begin van de zelve plaats, veel ouder is.

Daar toe ook de woorden van Tacitus kunnen uitgeleid en verstaan werden, *Senatum, Magistratus, leges imposuit ac ne justa exuerunt, presidium immunivit*. Dat is, hy heeft haar, te weten de Vriezen, een Raad, Overigheden en wetten gestelt, en op dat zy tot onderhoud van zyne bevelen gehouden zouden kunnen werden, heeft hy zyn Legerplaats versterkt.

Signonius betuigt op 't jaar 285. niet alleen dat Vroonen een Stad, maar een vrye Koopstad was, wel gelegen om ter Zee te handelen. Dat dit een bequame Zeehaven geweest is, bewyst het verdigtzel van St. Urzel, dewelke in 't jaar 220. andere zeggen in 't jaar 237. andere 383. andere 453. (zoo zeeker gaat het) met haar elfduizent maagden uit Engeland naar Keulen geschikt was, om ter bekeeringe der Heidenen, met gelyk getal in America ten huwelyk besteed te werden, dewelke by alle Schryvers, deze Zeehaven wert toegepast, daar zy met al haar by hebbende gezelschap gemakelyk is ingelooopen, en zoo voorts den Rhyn is opgevaren, en ontrent Keulen den Picten en Kunnen in handen gevallen zynde, alle jammerlyk zyn vermoort, alwaar de vergaderde
been-

76 C H R O N Y K

beenderen in de Magabeer-Kerke, in een zeer nette schik rondom de gansche Kerk ter gedagtenis ten toon staan. Die deeze geschiedenis believe te lezen, zie Jan van Leiden den Karmeliter Monnik van Haarlem Chronyck Belg. lib. 1. cap. 4. daar uit de oude Hollandze Chronyck is na geschreven en verboost. En Broeder Jacob van Bergen Supplement: Histori in zyn 9. boek gemeenlyk genoemd, het Chronicum Chronicorum, dat, al is 't dat den tyd wanneer

dit zoude gebeurt zyn, niet zeeker en is, het zelve nogtans by de Heilige Kerk voor ontwyfelyk wert gehouden.

Dit is ook de aankomst geweest (zoo men zeyd) van St. Willebord, als hy met zyn andere elf mannen Priesters in 't jaar 690. uit Engeland overquam, om de ongeloovige tot het Christen geloove te brengen. Andere dat hy in Zeeland zoude ingekomen zyn, het welk het verdigtzel dapper versterkt, dat hy tot Vlissinge aankomende, aldaar van zyn by hebbende vaatwerk een zilvere vlesse verzuimelyk zoude hebbe laten staan, die zy tot zyn gedagtenis zoude gehouden hebben, daar van zy hun naam en wapen hebben aangenomen, voerende altans nog een flesje in haar wapen. De Gedenkschryvers zyn daar ook eens in, namentlyk, dat de Deenen en Noormannen als zy deze Landen tot verscheiden reize ofte tyden hebben overvallen en verwoest, wel meest, immers in den inval in Kennemerland, deze Haven zyn in gekomen, de laatste inval geschiede Anno 838. Wat de stad Ver-

roo-

V a n M E D E N B L I K. 77

roone aangaat, na dat zy door de verstoppinge van de Zee-Haven, den Oosterzen handel verlooren hadde, en met eenen al haar koophandel was te niet geloopt, is die naderhand een Legerplaats en zetel des Oorlogs geworden, tot dat de zelve by Graaf Jan van Henegouwen, in 't jaar 1303. om hunne trouloosheid, en dikmaals vernieuwde wederspanningheid ter neder geworpen, en tot den gronde uitgerooid is, met verbod van weder op te bouwen, daar mede wy het zullen besluiten, met het gene Adr. Junius van deeze Stad zeer omstandelyk schryft in zyn Batav. Histori cap. 18. De benaminge der velden, niet verre van Alkmaar wyzen uit, dat ontrent 6000. passen van Alkmaar Veroonen gelegen heeft, een overvloedige bewoonde volkryke Stadt, onder de Westvriesen; doch van zoo grooten rykdom werden tans zeer weinige denkteekenen gesien, een omgeworpen grontveste en alleen eenige heuvelen uit de vervallene gebouwen (die men daar voor houd) over gebleven, de welke de

gedagtenisse dezès naams tot op huden beweeren, als zyn de Vroonlanden in een lange streek tusschen Koedyk en lange Dyk gelegen, zeer vrugtbaar van kooren gewas, daar by het gehugte St. Pankras toegeëigent, gelegen is; het is waarschylyk dat deze Stad de voornaamste der Westvrieze Steden geweest is, den stoel des Oorlogs, en verbolgene woetheid, om dat het een zeer gelegen plaats was, in Holland in te komen, derhalven dat Graaf Jan van Henegouwen dezelve om verbrooken trouwe,
en

78

CHRONYK

en dikwils vernieuwde wederspanningheid 't eenemaal ter gronde heeft doen afwerpen, en den ploeg daar door gezet heeft, met verbod van wederom op te bouwen, en gene gedachtenis van den naam zelfs meer te houden; en zoo onverzoenlyk was den haat tegens de zelve, dat men zeide dat hy Engelsche heirkrachten tot verder verwoesting van deze Stad had opgemaakt, en het volk, na dat den Burgemeester Foppe ofte Fobus den toegank tot de Stad verradelyk had aangewezen, aan de verwoedheid der Zoldaten ten proie had overgegeven; ter geheugen van het welke in de vervallen Kasteelen, ontrent de zelve gelegen hebbende, de grondvest van een Thoorn te zien is, Foppes ofte Fobes toorn genaamd, waar onder men zeyd, dat hy een laars vol gelds, by hem voor het verraad genooten, met aarde overleid gebergt hadde, ik hebbe verstaan dat de omgeworpen vernielinge van deeze Stad by een Priester beschreven, in 't Klooster van Heiloo is bewaart geweest.

Hier van wert ook gewag gemaakt by Willem van der Goude, de welke met Erasmus van Rotterdam tot Stien in leeringen en manier van leven, ommegang en Broederschap hadde, in zyn geschagtdigten, van Hiero Schotus die van de Deenen vermoord wierd, in deeze verzen.

Gy die wel eer, gezegt de kleine Vriezen,
Uit het Anzeeze Flie van derwaards over
quaamt,

Doen

Doen was Veroon u Hooft stad, wiens ver-
liezen,
Den naam van Akkervelt, voor u alleen be-
faamt.

En een weing daar na.

De Vriezen als zy tot den Oorlog tragten,
Was haar Veroon den vasten zetel-stoel,
Daar zy verzeekert en versterkt, hun kragten,
Vergaarden tegens Vyands woedend woel.
Ter roem van 't wakkere volk, dat &c.

Waarom onze Gedenkschriften van deeze
Stad zoo weinig gewag maken, en hier en
daar maar een woord van aanroeren, dewyl zy
die alleen met een enkele benaminge voor by
gaan, kan ik myn niet bezeffen, of het waar
dat zy de vaste seekerheid van dien niet hebben
konnen vinden, ofte uit een haat tegens hare
Vyanden, en soo groot een verlies liever met stil-
swygen hebben willen dempen, daar nochtans het
Jaartal-dicht van des zelfs ondergang genoeg be-
kent is. Zoo beduid ook de bekende plaatse daar
het Kerkhof plag te staan, als noch zoo genoemd,
daar van noch een houten kruis gesien wert,
van de nakomelingen ter gedenking bewaard.
De wech ofte dyk die noch huden van Zane-
geest afloopt na Schoorel dam toe by de Ree-
kers (dat zyn Lage Landen) langs, ik zegge
deze Dyk wort huden noch genaamd de Even-
dyk, dat is te zeggen de Haven-dyk, want in
dien tyd zeide men Even, Heven, tegen een
Ha-

Haven, ook mede leid daar noch een stuk Land
bewesten Schooreldam aan deeze voorschreven
Even, Heven ofte Haven-dyk, dat zeer hoogh
is, waarop de fondamenten noch zyn te vinden
van het Tolhuis van Vroonen, want al de
Scheepen die bewesten Petten (daar 't Honsbos
leid) quamen in zeilen, moesten alhier vertol-
len, eer dat zy aan de Stad Veroonen quamen,

om haar waren aldaar te venten. De laatste geheugenisse is een oud koperen Klokkken, 't welk gehangen heeft in de Toorn van de Kerk tot Valkooge, waar op men vont, dat het tot Veroonen in 't jaar 1280. gegoten was, waar op geschreven stont. *A. Vro. Domine, 1280. tempore Allerdi Presbiteri ac mensis Septembri. Ecce cadit Mater Frisiæ.* Siet hier de Hooft-stad van Vriesland valt neêr.

N.B. Dit voorschreve Klokkken is geen meer tot Valkoog te vinden, want in 't jaar van 1647. doen de vreugdevueren ontsteeken, de Klokken geluid en geklept wierden, op den 5. van Juny doen de eeuwige Vrede met Spanjen wiert afgekondigt in alle Steden en Dorpen, is myn van een Burgemeester tot Valkoog verhaalt, doe ik daar was, dat het voorschreve Klokkken aan stukken gebeyert en geklept is, zoo dat de Burgemeesters aldaar na Amsterdam zyn gegaan en hebben een ander laten gieten, daar tegenwoordich op staat, *Assuerus me fecit. Amstelredami 1649.* Zoo ik zelfs hebbe gelezen.

De oude Noorthollanders verhalen noch onder malkanderen, dat het eens gebeurde, na 't stoppe van de Haven van Vroonen, een
Noor-

V a n M E D E N B L I K. 81

Noorman ofte Deen met zyn Schip dicht onder het Land aan zeilen quam, om het gat in te loopen, en gewaarschout zynde van zyn Matroozen die'er geen opening bespeurde, al-zoo de Duinen gesloten en de stranden heel waren, wiert veroorzaakt op de Kaart te zien, waar hy de Haven duidelyk vont, willende hebben zy zouden 't voorstaan laten, doch met de oogen en door de reden overwonnen, zeide of daar is een gat, of de Kaart is valsch, en wende het wederom van 't Land af om zyn Schip te behouden.

Niet te min het was te vooren by de Noormannen en Oosterze volkeren een bekende Haven, daar zy veel in te zeilen hadde, maar gestopt zynde hield hunne aankomst op, en zy quamen niet weder.

De eerste Dam die in ons Noortholland wierde geleid dat was Crabbedam, om dat Zeewater buyten te keeren, door dien het Zoutwater

met de hooge Vloeden dikwils wederom over-
stroomde, en die voorschreve Dam wierde alzoo
genaamt, om dat daar heel veel Zee-Krabben
voor quamen, door dien het dikwils daar voor
droog lag.

Adrianus Junius, in zyn beschryvinge van
oud Batavien, verhaalt: dat Niklaas Vorster,
een man van groote geleertheit, Rechter over
de Latynze Schoole tot Leiden, aan hem schryft
onder andere, dat hy van Rechtsgeleerde van
Keulen verstaan heeft: dat in de Gedenkschri-
ften, daar van de reize, van de elfduizent Maag-
den wert verhandelt, verhaalt wert, dat zy

F Scheep

Scheep gegaan zynde, door Storm en onweer
tot Veronen zyn ingelooopen, dat waarschyn-
lyk van dit Veroone te verstaan is, om dat deeze
Koopstad die Zee-haven aldernaast lach, de
welke geschied was der Kermers uit den
Rhyn, die voor by Crabbedam in Zee liep.

Daar wert noch tegenwoordig in de laagte van
de Vroonze-velden een poel verthoont, daar de
mont van de Zeehaven voor de inkomende Sche-
pen uit'er Zee zoude geweest zyn: waar van die
gemeene Monniksoorte Schryvers noit gedacht
ofte gedroomt hebbende, hebben dit Verona
(daar nochtans het al over al opbergze t' eene-
maal wert verworpen) zonder grontvesten, voor
Bon boven Keulen beuzelmatig, op dat ik niet
zegge valzelyk, verdicht.

Deze Koopstads macht en rykdom betoont het
recht der Visseryen, die zy hadden in de Mee-
ren en Rivieren, zoo van den Khyn als de
maas, de welke na den ondergank van de Stadt
tot 's Prinzen Schat en inkomst gevoegt zyn, daar
van tot hyden onder den naam van Vroon zeker
schatgelt verstaan wert, het welk voor het recht
van de Visserye betaalt wierd, daar ook den Rent-
meester van het Vroonze Landschap daar van noch
de naam draacht.

Den zelve Vorster heeft by zeeker geval het
wapen in koper gesneden, gevonden, het welk
zoodanig van den roest verteert was, dat men by
na geen gedaante daar van konde bekennen, het
welk door een Vaatwerks Baas van zyn vuil ge-
zuivert, en in wasch uitgedrukt, een afbeeltzel

met het opschrift.

Si-

V a n M E D E N B L I K. 83

Sigillum Civium de Vroonlegeist:

Dat is:

Het wapen der Burgeren van Vronergeest: vertoonde, daar op een Arent met uitgestrekte vlerken, het hoofd naar om hoog, met een swaart, tot een teken van Macht en rechtvaardigheid, aan de rechter zyde. De Rivier Kinhem, die nu de Zaan genaamt wort, en by Petten uitgelopen heeft, scheid Kennemerland van Westvriesland. Deeze Rivier Kinhem ofte Zaan heeft zyn beging gehad uit den Rhyn by Oostrum, een gehugt by Leiden, ontrent de Zyl gelegen, zoo voort na de Maas, langs de Heerlykheid oud Alkmade tot voor by oud Sassenhem, Lis, Hillegom, Heemstede, door het Nieuwerkerland, na Pelonen. tot dat hy in de Zaan, en zoo voort door Wormerland, Schermer, en de Zanergeest, tusschen de Vroonlanden voor by Alkmaar en, Veroone, tusschen Schoorel en Warmenhuizen Ban, by Petten in Zee storte. En alzo Westvriesland, van Kennemerland van malkander heeft gescheiden. Na dat de Ryndeuren aldus toegesloten waren, en het Honts-bos met drie regels palen beslagen was, konden de hooge Vloeden het lage Land zoo niet inkommoderen. Daar zyn verscheiden Dammen naderhand gemaakt, want verscheiden Steden, Dorpen en plaatzen in ons Noort-holland zyn 'er die haar benamingen hebben, van Dammen, Dyken en Wouden, gelyk volgt.

F 2

D A M-

84 C H R O N Y K

D A M M E N.

D Y K E N.

- 1 Crabbendam.
- 2 Schoreldam.
- 3 Saardam of Zaan-dam.
- 4 Ilpendam.
- 5 Opdam.

- 1 Zaandyk.
- 2 Krommenydyk.
- 3 Koedyk.
- 4 Kalverdyk.
- 5 Langendyk.
- 6 Spierdyk.

6 Edam.
 7 Monnekendam.
 8 Nieuwendam.
 9 Durgerdam.
 10 Poppendam.
 11 Schaardam.
 12 Voolendam.
 13 Uitdam.
 14 Dam op Wiering.

7 Quadyk.
 8 Oudendyk.
 9 Crieldyk.
 10 Luyendyk.
 11 Swaagdyk.
 12 Myldyk.
 13 Langerysdyk.
 14 Huigendyk.
 15 Oostgraftdyk.
 16 Westgraftdyk.
 17 Andyk.
 18 SPierdyk.

W O U D E N .

1 Noortscherwoud.	8 Midwoud.
2 Zuitscherwoud.	9 Schaarwoud.
3 Oostwoud.	10 Katwoud.
4 Westwoud.	11 Schellingwoud.
5 Hoogtwoud.	12 Suiderwoud.
6 Eerswoud.	13 Oude Boxwoud,
7 Nibbixwoud.	

Hier

V a n M E D E N B L I K .

85

Hier volgen eenige Plaatzen, die
 van ouds heel anders genaamt
 wierden.

Alkmaar.	Altena ofte Almeer.
Abbestee.	De Abt van Egmonds Hofstee.
Barsingerhorn.	Versingerhorn.
Backum.	Bachum.
Beverwyk.	Bever, St. Aagten Kerk.
Batavieren.	Catten nu Hollanders.
Castricom.	Castorshum.
Dirkxhorn.	De Horn, Durringer- horn.
Durkerdam.	Dorrigendam.
Duinen.	Zantbergen.
Egmond.	Hallen, Rinechum, Hec munde.
Essendelft.	Ascmanedilft.
Emeloort.	Maanhuizen.
Enkhuizen.	Enkelhuizen.
Evendyk.	Havendyk.
Eenigenburg,	

Geldersche.
Helder.
Huisduinen.

Hoogtwoud.
Heemskerk.
Heiloo.
Hauwert.

Celten, Kelters.
Tusi, Thusenland.
Oudendorp 1129. (al-
dus genaamd.)
Dynterus, Hontwoude
Hemezenkerk.
Osden, Oesdom.
Oude Buexwoude.

F 3

Jisp.

86

CHRONYK

Jisp.
Knollendam.
Krommenie.
Limmen.
Marsdiep.
Moqueëren.
Nibbixwoud.
Nierop.
Noortscherwoud.

Opperdoes.
Outkerspel.
Otelik.
't Ooge.
Petten.
Schoorl.
Schagens
Trecht, Drecht.
Tessel.
Uitgeest.

Velzen.
Westzaanen.
Wummenum.
Watway.
Wormer.
Wormerveer.
Woggelem.
Wydenesse.
Winkel.
Zuitscherwoud.

Zaardam.)
Zaandendam.)

Gisp. Ysp. Jhisp.
Noorddam van Zaanen
Cromme-ye.
Linnen, Lumben.
Marzati, Marsacerdiep.
Roodewier.
Nieuwe Buxwoude.
Yerop, Nyendorp.
Nosscherwoud, Nos-
schroud.
Optoep, Oppen.
Outkerspoel.
Otterleek.
Callans.
Petthem.
Rel, 't School te Rel.
Cagen, Scagen.
Overtoom, Overtoegt.
Texlum.
't Eynde van de Geest,
Duinlaagt.
Velezam, Bevervoort.
Westzegnem.
Wynen.
Watwoude.
Were-meer.
Zane.
Woggenem.
Vindonissa.
Wykel,
Susscherwoud, Su-
schroud.
Voordam van Zaanden

Noort-

Noortholland wort verdeelt de een helft in
Coggen, en de andere helft in Meeren,
die bedykt en nog onbedykt zyn,
gelyk hier na volgt.

Eerstelyk.

De 4 Noorder-Coggen, zyn

Medenblik.)	
Opperdoes.)	Medenblikker-Cogge.
Oostwoud.)	
Hauwerd.)	
Twisck.)	
Sypekerspel.)	
Benningbroek.)	Twiscker ofte Middel-Cogge.
Midwoud.)	
Nibbixwoud.)	
Hoogtwoud.)	
Eerswoud.)	Hoogtwouder-Cogge.
Opmeer.)	
Swaag.)	
Woggelum.)	
Watway.)	Woggelemmer-Cogge.
Spanbroek.)	

F 4

Nieu-

Nieuwe Nie-)	
rop.)	
Winkel.)	Nieroper Cogge.
Oude Nierop.)	
met Sytwint.)	
Schagen.)	
Barsinghorn.)	
Colhorn.)	Schager-Cogge.
Haringhuizen.)	
Burghorn.)	
Valkoog.)	

St. Maarten.) Valkooger-Cogge.
d'Eenigenburg.)

Geestmer-Ambagt.

Warmenhuizen.
d'Eenigenburg.
St. Maarten.
Haringkarspel.
Oudkarspel.
Noordschaarwoud.
Zuitschaarwoud.
Broek.
St. Panckras.
Ouddorp.
De Poorterye.
Koedyk en Huiswaard,

Nota: dit zyn de resolveerende en concludeerende stemmen van Geestmer Ambagt.

Ha-

V a n M E D E N B L I K 89

Haringkarspel is groot 1535. morgen 443. roeden, hier onder 1500. Geerzer in Geestmer-Ambagt, voor een gedeelte is. En in Waardgeerzen voor de rest.

Valkoog.
Ursem.
Otterleek.
Veenhuizen.

De Ooster-Cogge.

Enkhuizen.)
Bovenkerspel.)
Grootebroek.) Enkhuizer of Ooster-Cogge.
Luttjebroek.)
Hoogkerspel.)

Westwoud.)
Binnenwyzent.)
Oosterblokker.) Middel-Cogge.
Westerblokker.)
Swaag.)
Wervershoof.)

Venhuizen.)

Hem.)
Wydenes.) Zuider-Cogge.
Schellinkhout.)
Leek.)

F 5

De

90 C H R O N Y K

De Wester-Cogge.

Hoorn.)
Dampden.)
Berkhout.) Wester-Cogge, onder
Grosthuizen.) Hoorn.
Avenhorn.)
Schaarwoud.)

Edam.)
Warder.)
Middelie.) Zee-vank.
Quadyk.)
Oosthuizen.)

Purmerent)
Purmerland.)
Ipendam en)
Nek. Afschei-) 1515, Ultimo July.
den van Wa-)
terland.)

Monnekendam.)
1 Raaroep.)
2 Zuiderwoud.) De 6 waterlandsche Dor-
3 Lansmeer.) pen.
4 Zindeldorp.)
5 Broek.)
6 Schellink-)
woud.)

Graft.

V a n M E D E N B L I K. 91

Graft.)
Ryp.) 't Schermer-Eyland.
Grootschermer.)
Schermerhorn.)

Nota: Dat hier het woord Eiland gebruikt wort, komt daar uit voort, om dat dien geheelen hoek Lands, daar nu de Dorpen Graft, Ryp, Grootschermer en Schermerhorn in leggen, een Eiland plagt te zyn, als beslooten zynde tusschen drie groote Meeren, namentlyk de Beemster, de Schermer en de Starre Meer, zulkx dat men uit dit Eiland niet en konde te voet gaan, maar men moest met schuiten daar uitvaren; maar naderhand is door de bedyking van de voorgenoemde Meeren, dit Eiland, tot een vast Eiland geworden, dat men daar uit en ingaan. en met wagens ryden kan. Evenwel heeft het dien naam behouden, dat het noch ten huidigen dage het Eiland by de Inwoonders aldaar wort genoemd. Is groot in zyn omkring 1825 morg. 334. roed.

Hier werden vertoont wel in de vyftig bedykte Meeren, die alle in ons Noorderquartier leggen, en wat jaar zy bedykt zyn, en hoe veel Morgentale zy groot zyn, zo veel ik'er konde bekomen.

De Zype bedykt 1553. is groot met wegen
en

92 C H R O N Y K

en Slooten daar onder gerekent 9060.
morgens.
De Beemster bedykt 1608. groot buiten de wegen en slooten 7545. morgens.
De Schermermeer bedykt. 1632. groot 6000.
morgen.
De Hr. Huigewaart bedykt 1626. groot
morgens.
De Purmermeer bedykt 1622. groot 3000.
morgens.
De Wieringerwaard bedykt 1608. groot 1895.
morgens.
De Wormermeer bedykt 1626. groot 1803. morgens
De Wormermeer bedykt 1607. groot 733. morgens 230. roede.
De Starmeer bedykt 1643. groot 689. morgens.

De Schagerwaard bedykt 1631. groot 600.
morgens.
De Noordermeer bedykt, groot 600. morgens
leit by de Ryp.
De Buikslootermeer bedykt groot 368. mor-
gens 268. roeden.
De Burghorndermeer bedykt 1460. groot 326.
morgens 2 geerzen.
De Broekermeer bedykt groot 304. morgens
375. roeden.
De Slootgaartmeer. bedykt groot 160 mor-
gens.
De Belmermeer bedykt groot 148. morgens.
De Engewormer bedykt 1624. groot 114. mor-
morgens 80. roeden.

De

V a n M E D E N B L I K. 93

De Kolkmeer bedykt 1640. groot 110. mor-
gens.
De Schalsmeer bedykt groot 73. morgens.
De Malmeer (anders)
Noort Eindermeer.)bedykt, groot 50. mor.
De Braakmeer bedykt 1631. groot 33 1 tweede,
morgen. (leid by Eerswoud.
De Zapmeer bedykt groot 30. morgens.
De Neschmeer bedykt 1440. leid by Wervers-
hoofd.
De Aal ofte Daalmeer bedykt 1560.
De Vroondermeer bedykt. 1561.
De Swynsmeer bedykt 1567.
De Spierdykermeer bedykt 1608.
De Voormeer bedykt 1631. leit tegenwoordig
onder de Bierkay in Alkmaar.
De Braakmeer.) (deze 4 Mee-
De Poelmeer.) bedykt (ren leggen
De Wymermeer.) 1631. (alle by Stad
De Ligtewatersmeer.) (Medenblik.
De Berkhouterwaal bedykt. 1626.
De Groote-Waal bedykt 1628. leid by Hoorn.
De Agtermeer bedykt 1566. leid by Holisloot.
De Plompersmeertjen ofte Zantwervers-braak,
bedykt 1630. groot 7. morgens, is ingebroo-
ken 1675. en blyft nog huden onder water.
De Marenwaardmeer bedykt.
De Veenhuizermeer of Hollekier bedykt.
De Bleekmeer bedykt.
De Diepsmeer bedykt.

De Kerkmeer bedykt.
De Kleimeer bedykt.

De

94 C H R O N Y K

De Debbemeer bedykt.
De Woud-meer bedykt.
De Schaaps kuilmeer bedykt by Outkarspel.
De Bennemeer bedykt by Twisck.
De Berkmeer bedykt, leid by Venhuizen.
De Baarsdorpermeer bedykt.
De Tjaarlingsmeer bedykt.
De Caagmeer bedykt by wervershoof.
De Zuidmeer bedykt, leid by Graft.
De Coetenburgsmeer bedykt, leid by Dirx-
horn.

Meeren in Kennemerland.

De Egmondermeer bedykt 1555. is groot 480.
morgen 58. roeden.
De Bergermeer bedykt 1555. is groot 1637.
Morgens 554. Roeden.
De Heiloo'erneer bedyk 1581.
De Boekelermeer bedykt 1580.
De Limmermeer bedykt 1430.

Nog volgen hier na in de tagtig Meeren en
Meertjes, Poelen, Waalen, Braaken,
en Dellen die nog onbedykt zyn in
ons Noorderquartier.

Onder de Ooster-Coggen van Enkhuizen leg-
gen nog onbedykt gelyk volgt.

- 1 't Waaltje.
- 2 Modderwaaltje.
- 3 Oude Moerwaal.

4 Ca-

V a n M E D E N B L I K. 95

- 4 Cadykwaal.
- 5 Truidewaal.
- 6 Klokwaal.
- 7 Zegerswaal.

Onder de Medenblikker- Cogge leggen nog
onbedykt gelyk volgt.

- 8 De Vliet.
- 9 Gerrenbraak.
- 10 Hazewaal.
- 11 Voutermeertje.
- 12 Oostwoudermeerrje.
- 13 Egboetmeertje.

By Opdam.

- 14 Bommerotsmeertje
- 15 Oosterbraak.
- 16 Middelbraak.
- 17 Noordbraak.
- 18 De Waal.

In de Banne van Hensbroek.

- 19 Oosterbraak.
- 20 Westerbraak.
- 21 Mantjebraak.
- 22 De Lei.

In

96 C H R O N Y K

In de Banne van Warder.

- 23 Moordenaarsbraak.
- 24 Zandbraak.
- 25 Wyde Zetbraak.

By De Stad Edam.

- 26 't Voor Yemertje.
- 27 Crap-Hooftsbraak.
- 28 Heerenbraak.
- 29 Grootewaal.
- 30 Kleinewaal.

In de Banne van Catwoud.

- 31 Mayerbraak.
- 32 Wyde-Zetbraak.
- 33 Enge-Zetbraak.

In Ursem.

- 34 Spierdykerbraak.
- 35 Noortdykerbraak.
- 36 Cornelis Zimontsbraakje
- 37 Westerpoel.

In Oostzaanen.

- 38 Grootebraak.
- 39 Kleinebraak.

40 Dyk-

V a n M E D E N B L I K. 97

- 40 Dykbraak.
- 41 Kouwhornbraak.
- 42 Nieuwebraak.

In Waterland.

- 43 Ronde-breekmeertje.
- 44 Kerk-Breekmeertje.
- 45 Blykmeertje.
- 46 Noortmeertje.
- 47 Mannekemeertje.
- 48 Keinzelmeeertje.
- 49 Burkmeertje.
- 50 Grootemeertje.
- 51 Kleinemeertje.
- 52 Agtermeertje.
- 53 Agter Veerbreekmeertje.
- 54 Caddoele-Breekmeertje.
- 55 d' Yemeertje.
- 56 Durgerdammer-ye.
- 57 Ooster A. a.
- 58 Kerke. A. a.
- 59 Paterspoeltje.
- 60 Okkerspoeltje.
- 61 De Poel.

In Wormer

- 62 't Merkmeertje.
- 63 't Poelmeertje.

In Quadyk.

- 64 Wester Draymeertje.

65 Kerk Draymeertje.

G

66 Coog-

98

CHRONYK

66 Coogbraak.	in Etersham.
67 Nieuwebraak.	in Schaarwoud.
68 Zuytbraak.	in Otterleek.
69 Monnekemeer	by Monnekendam
70 d' Noortmeer.	by Broek.
71 de Zuidermeer.	by Graft.
72 Reinemeertje.	achter Calverdyk.
73 Debbemeertje.	achter Warmenhuizen.
74 De lange ofte Lantmeer, bezuiden de Scher-
meer.	

Nog zynder in Geestmer-Ambagt verscheiden
kleine Meertjes, met de namen DEL.

- 75 Oosterdel.
- 76 Zuiderdel.
- 77 Wittendel.
- 78 Heinkensdel.
- 79 Kromdel.
- 80 Graasdel.
- 81 Herpen-del.
- 82 Oudegrop.
- 83 Nieuwegrop.

A L K M A A R.

WErd by zommige gehouden voor een van
de oudste Steden van Holland, Alekmeer
van ouds genoemd, dat is een Lekmeer,
want in de oude duitze taal beduid de letter A.
voor een bywoord gestelt, zo veel als een; zom-
mige meenen dat dezelve genoemd zoude zyn Al-
meer, gelyk het daar omtrent de Stad nu staat
Al-

V a n M E D E N B L I K 99

Almeer, poel en moras plag te zyn, het welke
met den grond en omleggende gelegenheid van
dezelve Stad geenzins overeen komt. Wat de
oudheid deezer Stad belangt, willen wy liever
bekennen 't zelve niet zeeker te weten, als het
verzierde verdichtzel van de Stichter Adgillus,

Konink der Friezen, en Zoone van Radboud, beide Frieze Koningen.

Lodewyk Guicciardyn meent dat deeze Stadt gebouwd zoude wezen met het vervallen en afspoelen van de oude Stadt Verona: de welke by Jan van Henegouwen omtrent het jaar 1300. om haar quade trouwe en Rebellie verbrant en afgeworpen is, en niet weer herbouwt, voort door de Zee is weggespoelt, overvloed en op deze plaatze zoude overgebracht zyn; hier toe zoude de verzierde naam van Altena passen, gelyk als zommige deeze Stadt willen noemen, uyt oorzaake dat zeeker Vorst van Veroonen, aan de Borgers van Veroonen, vertrekkende, zoude vermaand hebben, dat zy haar niet al te na aan de Zee zouden verplaatzen, het welk indien zoo wel met de waarheid, als met de omstandigheid der zaake overeen quam wel aanneemelyk zoude zyn, maar wat raad met de oude Chronyken de welke van lange voor dien tydt van Alkmaar vermelden; dus doende zoude het geen oude Stadt kunnen zyn, maar de jongste Stad van allen werden, met dat de zelve zoo te verstaan geen 400. jaar zoude kunnen bereiken.

De Oorlogen by die van Alkmaar tegens de Vriezen betuygen genoeg van haar oudheid,

G 2

daar

daar van leest men by Joann. à Leidis Chron. Belg. lib. 7. Cap. 11, by de groote Chronyk van Holland divis. 5. Cap. 4. mede in duits vertaalt: dat den zelve Grave Diderik met den aanvang van zyn Graafschap, in 't jaar 1303. de Vriezen naar een harden strydt tot gehoorzaamheid hadde gebracht, doch dat de zelve haar verbond niet en hielden en een jaar daar na met een groote macht van volk wederom op Holland aanquam, en de Stad Alkmaar stormenderhand innamen, en alles dood sloegen, wat zy daar in vonden.

Hier uyt kan men genoeg van de oudheid van de Stad oordeelen, dewyl die voor de tyd van de Grave van Holland al in wezen geweest is, en van haar eerste stichtinge by gene Schryvers vermeldt wert; de naaste gissinge van de oudheid van de Stad Alkmaar is, dat de Stad

Vroon ofte Verona, zynde een frontier van Westvriesland tegen Holland en Kennemerland, en een bequame gelegenheid voor de Vriezen, om haar sterk te maken, tot een inval van Holland en Kennemerland, dat zy dikwils plunderde en beroofden, vermits zy gemeenlyk Vyanden waren tegen deeze Landen, daar onder de Rebellige Vriezen niet en wilden buygen, zoo dat die van Veroonen haar zelven ryk maakten met de buyt der geroofde Hollandsche goederen, zoo dat zy ook van ouds geweest waren de Herberge van de groote Zee-Roovers Ganasus en Carausus, ten tyde van de Romeinen, daar door zy luiden zeer gehaat wierden, zoo dat eenige van de Inwoonderen van dien nadenken

V a n M E D E N B L I K. 101

ken begonnen te krygen, dat hare zaken op het hoogste geweest waren, en vermits zy verscheiden brieven, met de Romeinze en andere Overhoofden dezer Landen gemaakt, hadden verbrooken en tegen gegaan, haar met haar woonsteden buiten de Stad begaven, langs de Geestkant, by den stroom van den Rhyn heen, omtrent een myl van de Stad Verona af, het welk men voor het eerste en oudste begrip van Alkmaar hout, dit is geschied zeyd de Chronyk van Alkmaar omtrent 520. min of meer.

De Stad Alkmaar heeft veel ongemakken en ongevallen van de Vriezen moeten lyden, en zyn in geduurige aanloop en aanstoot tegen de zelve geweest, als onderen anderen in 't jaar 1072. onder den Bultenaar Govard is dezelve over de twee maanden zeer streng en zeer nauw belegerd geweest, tot dat eindelyk dezelve by den Grave met hulpe van de Bisschop van Uytregt is ontzet geworden. In 't jaar 1132. is Alkmaar van Floris, bygenaamd de Zwarte, een tweede zoon van Diderik de VI. dier naam, Grave van Benthem, met geweld ingenomen, en te vier en te swaart in den grond bedorven. Korts daar na zyn wederom die van Alkmaar van de Vriezen belegerd, het welk volgens daar na noch eens, tweemaal en meer geschiet is, tot dat het geweld der Vriezen by Konink Willem is begonnen gefnuit te werden, dewelke by de Stad het sterke Slot Thoorburg heeft doen

bouwen, en tot meer zekerheid en groote kosten een Dyk heeft doen leggen, van Alkmaar af tot de uytterste palen van West Vriesland toe,

G 3

op

102

C H R O N Y K

op welke Dyk hy tegens de inbreuken der Vriezen in Holland, mede twee Kasteelen en sterkten heeft doen maken, het eene genaamt Nieuwburg en het ander genaamt Middelburg.

1595. Dient niet verswegen, dat binnen Alkmaar een Perzoon genaamt Pasquier Lammertyn heeft gevonden een konste om in 't Linnen te weven, door trekwerk, alderhande Beelden, Historien, Veltslagen, ja alles wat iemand begeert, 't welk noit te vooren is gezien of gevonden, voor welke konste hy van de Heeren Staten Generaal, Octroi gekregen heeft voor etelyke jaren.

d' Alkmaarders plachten haar eigen Burgemeesteren en Scheepenen te kiezen, achtervolgens het Hantvest van Vrouw Jacoba van den 11. April 1426. wegens het kiezen van Hooftman, Dekens, Burgermeesteren en Scheepenen verleent met deeze woorden.

Item zal onze Stede hebben en houden 16. Hooftmans en 9. Gilden, uyt elken Gilde een Deken, die dat Geregts kiezen en zetten zullen, in zulker voegen dat elk Deken, van de 9. Gilden, jaarlykx kiezen op den goeden Vrydag eenen anderen Deken, en die 9. Dekens zullen kiezen 16. Hooftmans, en die zelve 16. Hooftmans met den Deken zullen kiezen 3. Burgermeesteren en 7. Scheepenen, die dat jaar uyt dienen zullen, en niet langer, dog is by nader Octroi van den 26. Zeptember 1530. gestatueert, dat de Vroetschap op haren eed jaarlykx 6. dagen voor haren ordinaris dag van de vernieuwinge van de wet aldaar zal verkiezen

V a n M E D E N B L I K.

103

zen uyt den Rykdom der zelve Stede, en van de rykste en verstandichste, en rechtvaardichste, eerst 6. en daar na vier Perzoonen, om den Stadhouder van Holland geprezenteert, en by

hem voor het naaste toekomende jaar 3. Burgermeesteren, en uyt de voorschreve vier twee Thesauriers te werden gekooren, het welk by nader Octroi van de Staten van Holland van den 6. December 1588. tot 8. en twee Perzoonen gebracht is, om daar uyt by den Stadhouder 4. Burgermeesteren en een Thesaurier te werden gekooren.

1672. Hebben de Ingezetenen van Alkmaar hare wallen die swak waren zeer verbeterd, en met 9. goede Bolwerken verzien, de tiende konde niet voltrokken werden, vermits een molen, die in de weeg stont: de wal en Bolwerken zyn met een dik en vaste Borstwering de geheele Stad rontom bezet, en redelyk hoog, hebbende over al boven op de kruin, een breedte van 10. voeten. Aan het grootste Bolwerk waren twee Storm katten, om de gracht te bestryken, de andere had een enkelde met geschut bezet, op de wallen bracht men 70. stukken, en onder die eenige van metaal en swaar, die op twee van de grootste Bolwerken zyn geleid, op een hoek van een weg daar men Noortwaarts uytryt ofte aankomt, konde men oppassen met 3. stukken, daar mede men kruiswys over de weg konde schieten, schietgaten waren 'er overvloedig om des noots zynde, noch meer geschut aan te voeren, tot het maken wierden de Burgers gebruikt, en dat by verpoozingen, en

G 4 van

van de omleggende opgezetenen, de Vlughtelingen uyt beide Stichten van Overyzel en Uytrecht arbeide mede daar aan, maar wierde beloont.

1671. Is tot Alkmaar gestorven, een Stads-swaan, die oud was 102. jaren, uytwyzende zyn hals-ring daar op stont 1573. in welke tyd de Stad van Alkmaar 7. weeken van de Spanjaarts belegert was.

H O O R N.

DOctor Velius verhaalt in zyn Chronyk van Hoorn, in het eerste boek, met zeer waarschylyke redenen van de naam reden, en opkomst der Stad Hoorn, dat 'er eer-

tyds in den dyk aldaar een sluis met een overtoom, aan de Oostzyde van den Roodesteen of te markt, van ouds alzoo genoemd geweest is, diendende tot lozing van het binnen water, en in en overtocht der Landluiden naar de Zee, alwaar drie Brouwers van Hamburg die aldaar veel met hunnen bieren tot geryf van de binnen Lantzaten quamen handelen, bestonden drie Herbergen ter neder te stellen, daar van de voornaamste het teeken van een Hoorn gebruikte, door welke Herberge, en verder wooninge, dezelve plaats in neering en Koopmanschap zoo verre is aangewassen, dat het tot een welvarende Stad is geworden, de welke den naam van Hoorn, na de eerste der voorschreven drie Huizinge behouden heeft. Adrian. Junius meent dat
het

V a n M E D E N B L I K. 105

het de naam heeft van de kromte van de Haven, dewelke zig als een Hoorn vertoont; deze eerste Huizingen zyn aldaar volgens oude Gedenkschriften by dezelve Brouwers tot voortzettinge van hare brouwneringe gebouwt in 't jaar 1316. by tyden van Grave Willem de derde, by genaamt de Goede; een van deze Huizen zoo Velius getuigt (dewelke daar van een omstandelyke beschryvinge doet) heeft nog gestaan tot het jaar 1560. Zoo dat dit gevoelen op geen losse waan gevest is; van ouds vermaart, niet alleen van een binnenlandze Beestemarkt, daar op alle de magere beesten van gansch Noortholland ter markt komen, maar ook van den Deenzen Ossen handel, door dien de Koopluiden aldaar met hunnen Ossen aanquamen en overgescheept wierden.

Zie verder de beschryvinge van D. Velius daar toe wy om kortheds wille overwyzen, en na hem den Professor Bokxhorn in zyn Toneel van Holland.

Die van Hoorn is in den jare 1400. by Privilegie van Hartog Aalbrecht vergunt, de verkiezinge van 3. Raden of Burgermeesteren, op den goeden Vrydag, zoo zy van te vooren gewoon waren te doen, en van 7. Scheepenen, die den Hartoog, of iemand die zulkx van hem gelast was, uyt de Burgers zoude kiezen op Paas avond, met welke de Schout regt zoude

Enkel beduid, welke woorden Enkel en Enke geen strydigheid en geven, en in een en den zelve zin kunnen aangenomen werden; de eerste beginzelen van dit Enkel, en Enke, nu Enkhuizen zyn al vry oud, en hacgelyk, wel van omtrent de tyd dat de Romeinen in deze Landen quamen; het wert by de Gedenkschryvers voor een bekende zaak gehouden, dat de Zuider-Zee, die nu zoo breed en wyt is tus-schen Enkhuizen en Stavoren zeer nauw plag te wezen. Zoo dat voor Enkhuizen nog veel Voorland gelegen heeft, het welke met'er tyd als onbedykt, en onverzeekert tegens den vloed en het afspoelen, van het aandringende Zeewater, zoo verre is weggenomen, dat eindelyk, ook een gedeelte van de Stad ofte vlekke heeft ingenomen, eer het zelve is bedykt geworden, zoo nog tegenwoordig wert aangewezen, dat de zelve Huizen wel een gootelings-schoot buiten dykx gestrekt hebben, dewelke nu in Zee verdronken leggen, omtrent de droogte, die ten Zuit-oosten van 't Oosterhoofd regt af te varen gevonden wert, daar men meent dat de Kerk en eerste Huizen gestaan hebben, welke droogte noch tegenwoordig het oude Kerkhof genaamt wert. De eerste beginzelen van deze wooningen waren zeer slegt, en volgens de Gedenkschriften by Jan Zimonsz. Hulk uytgegeven, niet anders als kleine Hutjes, en luiden van zeer gering behelp, hebbende maar alleen een oven om brood te bakken, en een schuit ofte schip om
me-

mede te varen, daar om ook in de eerste jaren, en in oude Gedenkschriften niet en wert vermeldt, voor het jaar 1279. (omtrent welke tyd men zeid dat Vroonen zoude verbrand en verdelgt zyn) dat Jan van Arkel door Nikolaas van Putten, dien hy had afgezonden, om de wederspannige Vriezen te onderbrengen, dit Enkhuizen mede deed afbranden. Het is ook uyt de oude Frieze Gedenkschriften bekend, dat tus-schen Enkhuizen en Stavoren, dog wel zoo na aan Stavoren een Bosch gelegen heeft de Kreil genaamt, daar van de duitze Chronyk van Vriesland verhaalt, dat Graaf Floris

de tweede, als hy tot Enkhuizen ofte Medenblik quam, dikwils uyt jagen ging; die in 't jaar 1091. Graaf van Holland wierde, en in 't jaar 1122. is overleden.

Tot Enkhuysen werden de Burgermeesteren met briefkens en blinde looten op 72. Cedulden, daar van op elk drie namen van de eerlykste en gegoetste Burgeren by den Schout Thesaurier en Secretaris geschreven, en by den Burgermeesteren bezigtigt, verbeterd en goet, gekent by de Scheepenen uyt een overdekte kop, geloot, en getrokken op den eerste dag van January, de Scheepenen plagten van den Schout op den zelven dag uyt 14. Perzoonen, by de Burgermeesteren van het voorleden jaar daags te vooren genomineert, verkooren te werden, dat zedert de veranderinge van het jaar 1650. benevens andere Steden volgens Octroi van den 17. February 1666. aan de Burgermeesteren vergunt, dog met het aannemen van de Stadhouderyke Regeering, wederom aan den Stadhouder vervallen is.

Deze

V a n M E D E N B L I K. 109

Deze Stad Enkhuizen mag met regt wel Neptuniana geheten werden: door dien dat haar Scheepen alle de hoeken des Werelts ter Zee door reizen, zy hebben de eer gehad, dat zy den Keizer Carolum de V. meer als eens over, en weder na Spanjen hebben gevoert, als ook mede den Koning van Spanjen zyn Zoone, ende zedert, Vrouwe Anna van Oostenryk zyn Gemaal, des Keizers Maximiliani Dogter, ook mede zoo voeren zy in haar Stads-wapen wegens de Scheepvaart, drie zilvere Haringen, met twee goude Sterre, in een azueren Velt, beteekenende, datze doet gelyk de Haringen, alle de Zeen des Werelts bezeilende, aldus schryft Jan Francois le Petit, in zyn Nederlandsche Repub. fol. III.

Eertyds heeft men hier in deeze Stad gemaakt in grooten overvloed zout van turf-assche en Zeewater, gelyk men nu het Zalpeter maakt, 't welk zy Zilt-zout noemden, daar zy groote nering in hadden, maar zedert den vont gekregen hebbende, om Frans en Spaans grof Zout te halen, zoo ging deze eerste mid-

del te niet, want het konde ook zoo goet nog gezont niet wezen, als 't gene van grof Zout en Zeewater gemaakt wert.

1572. Die van Enkhuizen hielden haar in de Spaanze tyden voor eerst stil en nutraal, hoorende en omziende wat dat'er al passeerde, toezienende dat'er binnen niet geschiede tot groot voordeel van de Spanjaarts, daar een groot instrument toe was, Pieter Lutzen Buiskens genaamt, die secreete Commissie van de Prins van Orangie hadde, om de Stad Enkhuizen
aan

aan hem te verzeekeren, die met Dirk Jansz. Brouwer, ende zyn Zoonen, met Jacob Florisz, Jacob Erikzen ende Jan Vrederykx, die het volk ende de Magistraat, eerst tot een neutraliteit persuadeerde ende hielden, tot dat'er oorzaak gegeven wierde, (uyt vreeze van Duc d'Alba zyn Tyrannie) haar te begeven onder de bescherming van de Prince van Orangie. 't Gebeurde, dat die van Enkhuizen (gelyk die van Amsterdam ook dede) eenige Oorlogsscheepen gereet maakten, tot s' Lands bescherming, in April en May, waar over de Heer Boshuizen Admiraal zoude zyn, die met al die Scheepen voor de Stad van Enkhuizen leggen gink, daar hy geduurig veel Krygsvolk opbrogte, die haren vryen in en uytgank in de Stad namen, maer ten laasten, als het getal sterk vermenigvuldigde, zoo begonnen de Burgers van Enkhuizen agterdenken te krygen, mits dat zy verstonden by eenige dat haar mening was, om in Garnezoen te komen leggen, waar over de Burgers klaagden, en wilde geen grooter getal in laten, waarom Boshuizen zelve in de Stad quam, en verzogt instantelyk dat men zyn volk 't geryf van de Stad zoude laten gebruiken, het welke hem anstonts geweigert wierd. Om deze zake wierd Boshuizen gevangen genomen, maar is kort daar na wederom los gelaten.

Dit niet tegenstaande praktizeerde de Burgemeesters met haren aanhang, om door verscheiden middelen te beramen om het Krygsvolk in de Stad te brengen, maar 't was alles tevergeefs: maar brogten zoo veel te weeg, dat de

Oorlogs-Scheepen met haar amonitie vertrokken: ten dienste van de Spanjaerts ook mede, zoo onbloote zy de Stad van koorn en voorraad, om de goede Burgers te dwingen.

Het gebeurde daar na in Juny, dat de Burge-meesters nog een Oorlogs-boot meer ten dienste van de Spaanze tot Amsterdam meende uyt te zende, maar wat gebeurt'er, de Burgerye raakten op de been, en vatte de wapenen op, en bezette de Magistraat en Schutterye, waar om de Bugermeesters Gecommitteerde uyt zonden na Amsterdam, en kregen een scharp antwoord, te weten: dat de Grave van Bossu wilde weten, wie zyn vrienden, of wie zyn Vyanden waren, en dat men den Hartoog van Alba voor Gouverneur aannemen en sweeren zoude, en Bossu, als Stadhouder, en zoo zy dat niet doen wilden, die zoude aanstonts uyt de Stad moeten vertrekken. Alzoo de last streng en hart was, zoo wierde het de Burgers fors aangezeid, de Burgermeesters toonden dat zy dien last wilde nakomen. Maar de Burgerye hier om verstoort, riepen overluid, zy wilden dien eed niet doen, nog zy wilden de Stad ook niet ruimen, en roerden aanstonts de trommel, en riepen overluid, wie de Koning van Spangien en de Prins van Orangie lief hadden, zouden haar in de wapenen begeven, en zyn aanstonts gewapent, en hebben het geschut voor het Stadhuis getrokken, daar de Burgermeesters met de Schutterye vergadert waren, en in het heen trekken, quamen haar veel wyven te gemoet, die haar smeekte datze zoude na huis trekken en vrede houden, of zy zoude
ge-

geslagen werden, maar de gewapende Burgers komende voor 't Stadhuis, begonnen de Burgers aanstonds op het Stadhuis te schieten, de Schutterye nam de vlucht en gingen stappen, de Burgers namen het Stadhuis in, en namen de Burgemeesters gevangen, die den 25. Au-

gusti wederom los wierde gelaten voor vyf Burgers, die den Admiraal Boshuizen op zyn Schip gevangen hiel.

Den 10. Juny waren de Burgers in vryheid en de Prins van Orangie toegedaan, en waren meester van de Stad, zoo gingen zy aanstonts heen, en hebben alle haar ballingen thuis ontboden, zoo van de Gereformeerden als andere gezinten, en hebben de geuze Scheepen, die in 't Vlie lagen, ontboden en tot haar assistentie verzogt te komen, desgelykx aan de Grave van de Mark, Lemye &c. De Scheepen zyn terstont gekomen, en bragten veel Schepen met koo- ren en andere graanen mede, tot provisie voor de Burgers, van wegen Lumye quamen daar uyt den Briel, de Capitein Jacob Cabbeljauw en Klaas Ruighaver, Cornelis Loof, en Roobol, die een deel Krygsvolk mede bragten, en om dat daar geen swarigheid, wegens het Governement zoude zyn, zoo hebben zy een van haar Burgers, genaamt Ysbrant Jacobsz. na Dillenburg, aan de Prince van Orangie gezonden, om van hem een goede Gouverneur te verzoeken, die terstont een Gelders Edelman afzont, genaamt Jonker Dirk Sonoy, die haar vromelyk heeft by gestaan. Tot zyn komste toe wierd alles meest geregeert door Cornelis Pieters Lutzen, gelyk ik boven vermeld hebbe. Emanuel van Meteren fol. 53.

Paal-

V a n M E D E N B L I K. 113

Paalgeld krygen die van Enkhuizen.

1572 Den 21. May, Enkhuizen Spangien afvallende, verkreeg van Prins Willem voor hun trouwe dienste de vuur en Zeebakens te stellen, daar over 't Paalgeldt te mogen ontfangen: 't geen Amsterdam (ook met hem accorderende) niet volkomentlyk weder bequam, en luide de 13. Artykel, hier van aldus.

Dat ieder Stad op haar goet regt zoude blyven, zonder daar in aan d' een of d' ander zyde verkort te worden.

Na lang pleiten verdroegen de partyen, dat Amsterdam de Vuurbakens onderhouden, Enkhuizen de Zeebakens stellen, en de Zeetonnen leggen zoude: daar voor ieder zyn deel

van 't vuur en baken-gelt genieten.

Ordre op het vuuren aan de Zee-kusten,
en Urk.

1636. Werde op het vuuren by de Staten van Holland en Westvriesland geordent, dat voortaan van den eersten van Zeptember tot den eersten April, alle nagten tot Egmond aan Zee ofte Egmond op Zee (zoo de gemene man zaid) met twee vuuren boven malkanderen, tot Schevelingen, Huisduinen, op 't oost einde van Vlieland, en het Eiland van der Schelling, met een vuur, als ook het Eiland Urk, doch op dit laatste, het geheele jaar door, zoude geviert worden.

H En

114 C H R O N Y K

En voor dit vuuren betalen de Scheepen:

Die uyt Oost-Indien komen ieder last.	0-8-0
Die uyt Aleppo, Cypris, Alexandrette en andere omleggende plaatze komen moeten betalen.	0-6-0
Scheepen die van Venetien, Livorne en andere plaatzen in Italiën, en de Straat gelegen komen.	0-5-0
De Scheepen van Guinea komende.	0-5-0
Die van West-Indien komen.	0-5-0
Die uyt Spangien, Portugaal en andere plaatze daar omtrent gelegen komen.	0-2-0
Scheepen van Moskovien, Groenland, of andere daar omtrent gelegen plaatze komende.	0-2-0
Scheepen van de West komende, als Vrankryk, Engeland &c.	0-1-0
Scheepen uyt Oosten komende, als Deenemarken &c.	0-1-0

Scheepen met Zout geladen, en geen
stukgoederen in hebbende. 0-1-0

En worden alle Scheepen 't zy waar van daan
datze komen gerekent na de lasten, die zy
voeren mogen, 't zy datze half of heel gela-
den zyn. Maar de Scheepen die stukgoederen
in

V a n M E D E N B L I K 115

in hebben, en met Zout geladen zyn, ieder
last Zout een stuiver, en voor de overige lasten,
na de groote van de Scheepen. En moet dit
vuurgeld evenwel betaalt worden, 't zy de
Scheepen, met haar heele ofte halve lasten we-
der uytzeilen.

Den ontfang van dit vuurgelt word gedaan
en verantwoord by den wel Edelen en groot
Agtbaaren Heer, den Heer Kornelis Witzen,
oud Burgermeester, en Thresorier der Stede
Amsterdam, hier toe byzonder gemagtigt, 't
zy op konvoy t' ontvangen, of by een ander
van hem daar toe gestelt.

1670. Den 4. Maart zyn' er over de bevroo-
ren Zuider-Zee, tot Enkhuizen gekomen, 77.
sleden met volk.

1671. Is de weg van Enkhuizen, door de
streek tot Hoorn toe lang 4600. Roeden, met
steen altemaal bestraat.

1688. Is het nieuwe Stadhuis gebouwt.

Terwyl ik dit Boek schreef, wierd dit na-
volgende van een Enkhuizer myn ter hand be-
stelt, zynde een gedrukt Begraaffenis briefje,
luidende als volgt.

H 2 In

116 C H R O N Y K

In Enkhuizen Anno 1707.

Op Woensdag den 7. December na
de middag ten drie uuren,

Wert U.E. ter Begraaffnisse verzogt met

BARBER LINKERS,

Gebooren in 't jaar 1600. in February.

Dees oud verzorgde Weeuw, van
hondert zeven jaren,
Werd gy verzogt als vriend, om agter
't Lyk te paren.

't Zal uytgedragen werden, in de St. Nikolaas-straat.

Z.K.

N.B. Deze Vrouw hadde 60.
jaren van de Kerk geleeft.

PUR-

V a n M E D E N B L I K. 117

PURMERENT.

DEze plaats brengt zyn naam-reden zelfs mede, als gelegen aan het einde van de Rivier de Purmer, is zoo oud niet, alhoewel mede stem en zitting in Staatze vergadering heeft. De eerste Heer van Purmerende wert gezeid geweest te zyn eenen Wilem Eggert, de welke aan Willem van Beieren, Hartog Aalbrechts Zoon, die om den toorn zyns Vaders gevlugt was, en bystand dede, om welke oorzaak hy na zyn Vaders dood, Graaf van Holland geworden zynde, den zelven Willem Eggert met de Heerlykheid van Purmerende, en de twee bygevoegde Dorpen, Nek en en Ilpendam begiftigde, die daar een zeeker sterk Slot heeft doen bouwen. Zyn zoon Jan Eggard verkogt dezelve Heerlykheid aan Gerrard van Pyl, heeft dezelve plaats woderom verkogt aan Jan Burggraaf van Monfoort, dewelke van Rebelye en miterye beschuldigt zynde, wierd dezelve Heerlykheid by Maximiliaan van Oostenryk verbeurt verklaart, en aan Balthazar van Valkestein zyn Veltoverste gegeven, van wien dezelve, by Johan de I. Grave van Egmond, omtrent het jaar 1486. wierd afgekogt, zedert het zelve onder 't geslagt van Egmond is gebleven, tot het jaar 1590. als wanneer het zelve van de Weduwe van Philips Montmorenzy, grave van Egmond,

dewelke in de troubelen tot Brussel den
May 1568. onthoofd wierde, en by de Staten
van Holland is ingekogt.

H 3

De

118

C H R O N Y K

Die van Purmerent hebben by Octroi van den 21. October 1626. verkregen dat haar Vroetschap voortaan zoude bestaan, in 20. Perzoonen, die professie zoude doen van de ware Christelyke Gereformeerde Religie, ofte ten minsten dezelve wel toegedaan. Dat alle jaren tydelyk voor St. Marcus de voorschreve Vroetschappen met meerderheid van stemmen de zelve Vroetschap zullen nommineeren 6. Perzoonen, twee aan twee, tot drie en vier, tot nieuwe Burgermeesteren, midsgaders 14. uyt het Corpus van de Stad tot Scheepenen, om by den Stadhouder in der tyd een enkel getal daar uyt verkooren te werden.

M O N N E K E N D A M.

HEeft de naam van het water dat midden door de Stad loopt de Monnik genaamt, dewelke in Zee plagt te loopen, en nu afgedamt is. Van Monnekendam werd vermeld in den jare 1297. dat de Vriezen aldaar aanquammen om de Bisschop van Uytregt bystant te doen. 't Is een groot uur gaans van Edam gelegen.

1574. In Zeptember zyn die van Amsterdam met omtrent 40. schuiten met Vaandelen en Zoldaten gekomen omtrent Monnekendam, en begaven haar te Land om te rooven de beesten en alles wat zy bekomen konde, maar de Burgers van Monnekendam zyn met haar Zoldaten uytgevallen, en hebben haar de beesten ontjaagt, de Vyand in der vlugt geslagen, en eenige die meenden aan de schuiten te swimmen,

V a n M E D E N B L I K

119

men, verdonken, latende 18. a 19. schuiten agter, die de Monnekendammers in handen kregen, zoo dat zy daar kaal afquamen.

1499. Den 10. July verbrande de geheele

Stad Monnekendam, behalve alleen 80. Huizen en de Kerk. Nauwlykx was deze plaats wederom herbouwt of 's Donderdags na Pinxteren brak een nieuw vier uyt, 't welk deze Stad vernielde, uytgezondert de Kerk, 't Vrouwen-Klooster, en eenige daar by staande Huizen.

Monnekendam by privilegie van Hartog Aalbrecht gegeven op St. Lamberts-dag 1400. was den Ballieu of Schout gequalificeert alle jaar op St. Lambertsdag te stellen 7 Scheepenen, dog is zedert dien aldaar konstumen geweest, en geobserveert, dat daags te vooren, wanneer verkiezinge van Burgermeesteren (mede volgens ouder gewoonte) geschiet is, door de oude en nieuwe Burgermeesteren nominatie wert gedaan, van 14. Perzoonen, Poorteren binnen derzelver Stede, die malkander in 't bloet niet nader bestaan als agter Zusters Kinderen, hebbende ten minsten 6. agter een volgende jaren aldaar Poorters geweest, waar uyt dan Electie van 7. Scheepenen, by den Ballieu of Schout wert gedaan.

E D A M.

Van ouds Idam, als den Dam van de Ye, gelegen aan de binnenkant van de Zuyder-Zee; haar doen heeft van ouds bestaan in Scheepmakerye: wanneer gebouwt is onzeker,
H 4 d' Edam-

120 C H R O N Y K

d' Edammers by Octroi van den 6. April 1574. aan den Offikier en Burgermeesteren der zelve Stede vergunt de Electie, verkiezinge en zettinge van 7. Scheepenen, wezende van de redelykste, vroetste, en vrolykste knapen.

Adelyke-huizen, Slooten ende Castellen, zoo die van ouds gelegen hebben en nog leggen in Noortholland en Westvriesland,

- 1 Het oude Casteel Cruptorix.
- 2 Het Casteel van Medenblik.
- 3 't Huis te Schagen.
- 4 't Huis tot Wydenesse.

- 5 't Huis Purmerstein. {1410.
- 6 't Huis Eenignburg. {1413.
- 7 Verona.
- 8 Toornenburg.
- 9 Nieuwburg.
- 10 Middelburg.

E G M O N T.

Dit is een, van de oudste Adelyke geslagten, dewelke volgens getuigen der oude Gedenkschriften, lange jaren deze Landen met de Heeren van Arkel en Wassenaar bezeten en beschermt hebben, daarom zy ook het hooge ge-

V a n M E D E N B L I K. 121

gebied der Graven, zoo lange zy mochten, hebben tegen gestaan, het welk de oorzaak is, waarom dat zy onder den Hollandschen Adel zoo laat gerekent en getelt werden. Den regten oorspronk en begin der zelve is onzeeker, en met zoo veel bygeloovige verdichtzels van gewaande Heiligheid vermengt, dat daar van byna niet zekers kan geoordeelt werden: de gene dewelke het zelve aan de gewaande wonderen van het eerste Cristengeloove, door St. Willebort in deeze omleggende Landen ontdekr, willen vast maken, gelyk zy meest alle de Vorsten en Prinzen des Werelts, tot afkomst van zoodanige of gelyke heiligheid, zonder eenigh bewys, uyt enkele wonderdadige geopenbaarde verdigtzelen, en droomen hebben zoeken op te toien, hebben zoo veel eeuwen na dien tyd, dat het zoude geschiet zyn, ons zonder eenig aannemelyk bewys daar van te toonen, dit Aloude geslachte van Egmont, mede tot de afkomst van den Vrieschen Konink Radboud willen brengen, daar St. Willebort, en zynen Metgezel, Wolfrandus zoo veel vergeefze moeite om dede, om hem tot de aanneming van het Christen geloof te brengen, dewelke liever met den grooten hoop zyner Voorouderen, in de duitsternisse der Hellen wilde blyven, als met de weynige Crist-geloovige de vreugden van het Paradys genieten. Deze Radbout den Friesen Konink is gestorven Anno 720. en liet na Adgild, die na hem Konink wiert. Deze wiert

door St. Aalbrecht, des Koninks Zoon van Engeland, dewelke hem mede onder den dienst
H5 van

122

CHRONYK.

van St. Wilbort, had begeven, tot het Christen geloof gebracht: troude Geertruy, Konink Dagoberts Dochter, uyt Engeland. Deze St. Aalbrecht hadde in korten tyd gans Kennemerland tot het Christen geloof gebracht. Ter eeren van dewelke Konink Adgild, dezelve Landstreek in zyn bescherming genomen had, daar een Huys timmerde, dat hy met het inkomen en met het omgelegen Land begiftigde, en na de woorden van St. Aalbrecht, daar hy het zelve Land mede gezegent hadde, zeggende *Gratia Deo, haec Muna sunt*. Liet hy het zelve, *haec Mund*, noemen, zoo veel als al gezuivert, dat nu Egmond ofte Egmond is.

Deze vromen koning hadde een jonger Zoon mede Radboud genoemd, dien hy aan denzelven St. Aalbrecht ter opvoedinge en leertugt beval, en maakten hem by zyn leven, den eersten Heer van Egmond, alzo genaamd, ter gedachten van zyn Vader den Koninck Radboud, als ook om des beduyds wille, want Radboud is zoo veel als bout, dat is vaardig en goet; van Raad, gelyk als Koenraad, dat is koen en kloek van Raad, voorwaar heel wel verzint. Dezen Radboud, den eersten Heer van Egmond, zoude in 't jaar 739. met Amar des Konings Dochter van Ungariën getrouwt zyn geweest, by dezen Radbouds tydt zouden de vervallen Dorpen, Lunnen, Schorel, Warmenhuisen, en Huysduynen herboud en hersteld zyn. Stierf Anno 792. liet na Gerbrand en Wolbrand, beide na den anderen, Heeren van Egmond, de ene van het jaar 792. tot 845 en d' andere tot 868. Na Wolbrand volgde zyn Zoon Radboud, de tweede van dien naam, vierde

V a n M E D E N B L I K. 123

de Heer van Egmond, stierf Anno 919. en liet na Dodo de vyfde Heer van Egmond, die de Graft van Egmond tot Alkmaar heeft doen schieten, ofte maken: anderen noemen hem Otto,

stierf in de Palts, in 't wederkeeren van den Oorlog met de Zariceenen, Anno 977. naar hem quam zyn Zoon Walger, den sesde Heer van Egmond, stichter van de Capelle van St. Agniet tot Egmond; was mede op Zee in de optocht tegens de Vriesen met, en voor Aarnoud de derde Graaf van Holland, stierf anno 1036. en liet na Dodo, de tweede van dier naam, en den zevende Heer van Egmond, en stierf anno 1074. en liet na Berwold den eerste van dien naam, en den achste Heer van Egmond, dewelke tot het jaar 1093. leefden.

Tot dese tyd toe wert het begin, en vervolg van de Heeren van Egmond by de regtzinnige Gedenkschryvers zeer verda t gehouden, en by na buyten geloof gestelt. Vide Adra. Jun. Batav. cap. 19. Want of wel boven alle Schryvers geheuge bekend is, dat het Huys en Hove van Egmond, anders Egmond op de Houve, onder het Patroonschap en gifte van de Abdy van Egmond behoort heeft, daar uyt en volgt niet, dat het zelve van den beginne aan, by zoo grooten aansienlyke Vorsten en Princen zoude beseten zyn; maar veel eer, dat dezelve Abdy tot een Geestelyke instellinge, by iemand uyt zyn eigen goeden is gesticht, en met eenich weynich inkomen begiftigt, en van een kleyn begin, metter tyd zoodanig is aangewassen en vergroot, dat het een Weereldsche Bescherm-Heer
van

van nooden heeft gehat, en alzoo een bediening en ampt van groot aanzien geworden is. Hier van getuygt Pontus Heuretus in zyn uytlegginge van de Genealogie en geslachtrekening van de Heeren van Egmond. Voorts verhaalt hy in de beschryving van Berwold den tweede van dier name, Heere van Egmond, dat hy in zeeker geschreven Boekxken, en Gedenkschrift by tyden van den zelven Berwoud gehouden, gevonden heeft, dat de Heeren van Egmond om haar wederspannigheid kleyn geworden en vervallen zynde, onder den voornamen Adel des Landts niet en wierde gerekent, maar onder die gene, dewelke in vromigheid van leven, en tydelyke middelen, de voornaamste des volkx geacht wierden. En dat daarom Heer Walter, Abt, by

Diderik de zesde Graaf van Holland beroepen, dat hy de Abdye van Egmond zoude herstellen, en op den handel en wandel der Monneken goede acht nemen, en den Heiligen dienst, door de Keters gestoort en verhindert, in zyn vorige stant zoude brengen. Dezen Berwold, by gemelde Walter en Grave Diderik, de voornaamste en eerste onder de andere beroepen Patroonen en voorzorgers der Abdye gekoren is, om zyn byzondere diensten, in de herstellinge van dezelve Abdye van dezelve Heer Walter, en in het zelve Patroonschap van dezelve Abdy bevesticht, en met een hoeve van 6. mansen, ten jaarlykzen Erfpachte en erkentenis begiftigt. Daar om hy de grontvest geleid heeft van het Huys, dat noch tegenwoordig Egmond op den Hoeve genoemt wert, doch met zyn overlyden,
is

V a n M E D E N B L I K. 125

is het zelve niet voltrokken geworden, dit verhaalt *Pontus Heuterus in Explicatione Genealogiae Egmontanae*. Van welke Berwold veele willen, dat het geslacht en afkomst van de Heeren van Egmond zyn begin heeft genomen, dewelke door tydelyke middelen, te met verrykt, den eigendom der zelve goederen aangekocht hebben, met den grootsten Adel van 't Land, door huwelyken verknocht, Hoog Achtbaar, en zelfs mede voorname Edel-lieden zyn geworden, waar van ons overig gebleven is, het gemeen spreekwoord:

Brederoe de Edelste,
Wassenaar de oudste,
Egmond de rykste
Arkel de stoutste.

1607. Zyn de goederen, van Lamoraal van Egmond, Grave van Egmond, Heer van Purmerent, Hoogtwoud en Eerswoude, overmits groote schulden en lasten, daar dezelve mede beswaart waren, verkocht: als Hoogtwoud en Eerswoud, dat kocht Cornelis van Nierop, Ontfanger Generaal van Holland, die goederen van Egmond werde verkocht aan diverse perceelen; dan het Graafschap van Egmond, met de Stede, Slot en Heerlykheid van Purmereinde kochten

Anno 1607. de Staten ven Holland.

1707. Den 16. September is de Graaf van Egmond (van dien naam) tot Fraga in Spangien overleden.

't Huys

126

CHRONYK

't Huys te Egmond.

Schryft Goudhoven, 't gene volgt het Slot t' Egmond op de Hoeve, daar men noch af ziet staan veele lange dikke muren, plag te zyn het grootste in gants Holland, daar de Heeren en Graven haar meestonthielden, al eer zy veel andere Heerlykheden by huwelyken ofte erffnisse bekomen hadde. Dit voorschreve Slot, was voor 't meerendeel gebouwt by Heere Arent van Egmond en van Yzelstein in den jare 1307. die het zelve mede met een wyde graft heeft doen omzingelen, en een vaart van Egmond op Alkmaar heeft doen leiden; dan de aldereerste beginzelen en fondementen van dit Slot zyn geleid by Heer Beerwoud van Egmond, die sturf Anno 1093. en wierd volmaakt by Heer Dodo van Egmond, die Anno 1200. stierf. Dit zelve Slot by Graaf Lodewyk van Loon, aan brand gestookten zynde, is by de Heer Wouter van Egmond wederom doen opbouwen, dewelke stierf Anno 1208. Jan de eerste Graaf van Egmond (van dien naam) die in 't jaar Anno 1516. stierf, heeft dit Slot op nieuws wederom doen repareren; maar is door de laatste Oorlogen verdistrueert; blyvende, maar residerende, de muren half vervallen.

't Huys te Coulster.

Omtrent Heiloo heeft van oude tyden toegekomen de Edele van der Coulster, en wierd
Anno

V a n M E D E N B L I K. 127

Anno 1517. van de Geldersche verbrand. In den jare 1468. behylykt Pieter van Ruiven, Schiltknape, dit Huys met zyn toebehooren, met zyn Wyve Juffrou Maria van Coulster, Ja-

cobs oudste Dochter en erfgenaam, en liet mede een Dochter na, Juffrou Josina van Ruiven, die te man hadde, Anno 1489. Anthonis van Nievelt, Schiltknaap, wiens Dochter Juffrou Anna van Nievel, bezat de goederen van der Coulster, met de Ambachts-Heerlykheid van Heiloo, en hadde te man Jonkheer Hubert van Vliet, en wan Jonkheer Jan van Vliet, Burgermeester van Haarlem, wiens eenige Dochter Juffrou Henrica van Vliet, (gewonnen by Maria van Duivenvoorde van Warmont) beërfde de goederen van Coulster, maar stierf in't Kinderbedde, Anno 1604. getrouwt zynde met Jonker Jan van Doornik van Amersfoort zonder Kinders.

Het Edel geslagt van der Nienburg.

Dit geslacht is door Clandestin huwelyk van Willem van Egmond, Broeder van Graaf Jan van Egmond, met Margareta van Hoogtwoude, oorspronklyk uyt den Huyze van Egmond, gelyk dan de Edele en Ridderschappen van Holland, zulkx verklaart by brieven daar van gegeven tot Dordrecht Anno 1483. gelyk volgt. Willem van Egmond, Heer van Yzelstein, Leerdam, Schoonrevoort, Haastrecht, Baar, Ridder van den gulden Vlieze, Broeder van Arent van Egmond, Hartog van Gelder, en Anno 1473. Stadhouder van Gelderland
voor

voor Haatog Karel van Borgonje, hadde uyt een Clandestyn huwelyk by Magareta van Hoogtwoude (wiens Vader Everhart Heer van Hoogtwoude, Aarswoude een Bastaart Zoone was, van van Hartog Willem van Beieren) verwekt, een Zoone Gerrit (te onrecht by Goudhoven Nikolaas genaamt) zoo als te zien is uyt zekere parcament gezegelde brief, gegeven tot Dort, in tegenwoordigheid van de Edelen en Ridderschap van Westvriesland, dewelke behoort en verstaan hebbende, het verzoek en verklaringe, by de voornoemde Willem van Egmond gedaan, rakende de geboorte, van Gerrard verschreven, ten eynde namentlyk, dezelve niet mochte worden gehouden als een Bastaart, of

natuurlyk kint, maar voor een Schiltboortig Edelman, van Clandestyn huwelyk gebooren, verzoekende over zulkx aan de Ridderschap den meer gemelde zynen Zoone Gerrit daar voor aan te nemen, even als of de Clandestyne trouwe wettelyke was geconforneert geweest, 't welk dan de meer gemelde Ridderschap ter bede van den voornoemde Heere Willem gaarne geconsenteert hebben. Gerard van Egmond tot der Nienburg voorschreve hadde voor zyn partagie, het Slot en de Landen van Nienburg in Noortholland, het welk in den jare 1517. door de Gelderschen en Vrieschen Swarten hoop is verbrand. Johan van Egmond van der Nyenburg Casteleyn en Baljuw van der Nyenburg, Anno 1480. tot 1484. Schout van Alkmaar, Anno 1486. 1488 1490 1491, 1492. En naderhand Burgermeester, trouwde Judith Heerman van Oostgeest,

V a n M E D E N B L I K. 129

geest, hy storf den 25. Maart Anno 1523. zy den 5. April van 't zelfde jaar, lieten zamen na 17. Kinderen, alle gebooren op 't Kasteel van der Nyenburg: het verder Geslagt kont gyzazien, in Batavia Illustrata fol. 957.

't Huys ter Nieuwburg.

Wel eer geweest hebbende, den burg der Graven van Holland, tegen de moetwilligheden der Westvriezen; was gebouwd van Graaf Floris Anno 1287. maar is verbrand van de Swarten-hoop ofte Geldersche Vriezen, heeft gelegen tusschen Alkmaar en Outdorp; dog leid nu als een puynhoop.

't Huys te Middelburg.

Heeft gelegen omtrent Alkmaar, was mede gebouwd door Graaf Floris de vyfde, van dien naam Anno 1287. is als boven van de Vriezen verdistrueert.

't Huys Toornenburg.

Heeft dicht aan Alkmaar gestaan, was gebouwt van Koning Willem de tweede van dien

naam, Grave van Holland, Anno 1254. tegen de aanval der Vriezen.

Hendrik van Toornenburg heeft geleefd in 't jaar 1410. Reeken-kamer van Holland. Nicolaas Heer van Toornenburg Krygsman, hoog Officier van Alkmaar, begraven in de Reguliers Kerke tot Heiloo 1454.

I 't Huys

130

CHRONYK

't Huys Weidenesse.

't Huys Vindonissa zeid van der Hoeve of Weidenesse, een myle weegs benoort Oosten de Stad Hoorn, is aan komende den Heer van Weidenesse, gezeid Baans.

't Huys Veroone:

Daar van niets meer als de naam is overgebleven, van der Hoeve noemt het zelve, het vervallene Slot van Verone, de Moeder van Westvriesland.

't Oude Casteel Cruptorix.

Het oude Casteel Cruptorix, zeid van der Hoeve, nu genaamt de plate Kreupel, leid onder de golven van de Zuyder-Zee verdronken.

't Huys te Poelenburg.

Is mede geruineert geweest, dog insgelykx wederom opgetimmert in forme van een Hoeve, leid tot Aagtdorp, in de Banne van Schoorel.

De eerste Heer van Hoogtwoude was Everard Bastaart Zoone van Hertog Willem van Beyeren, Grave van Holland, en wiert ridder geslagen in den tweeden stryd by Alphen, zynde met Vrouw Jacoba zyn Zuster; hy wiert Heer van Hoogtwoude en Aartswoude in Westvriesland, en dede tot Hoogtwoude een Slot timmeren, leefde nog Anno 1451. en leid in

's Gra-

‘s Gravenhage begraven, in de groote Kerk, voor 't hooge Altaar onder een blauwe zark, hadde eerst getrouwt N. van Kyfhoek, Dogter van Floris van Kyfhoek, uyt den huyze van de Baanderheeren van Arkel en van N. van Rossum in Gelderland, en daar na Alet van Sweten, Dogter van Boudewyn van Sweten, en van Luitgaart van Nyenrode, zy was Weduwe van Nicolaas van Diepenbroek &c.

Willem van Berkhout Heere van Berkhout, wiert ridder geslagen 1248. binnen Woeringen, door Willem Grave van Holland ten tyde zyner Krooning, tot Roomsch Koning.

P O E L E N B U R G.

VAn dezen Geslagten, die hun Stamhuys hebben gehad in Kenmerland, tot Aagtdorp in de Banne van Schoorl ('t welk by Gouthoven vermeldt geruineert te zyn) hebben geleefd, Heer Gerrit van Poelenburg Ridder, Anno 1345. verslagen in den stryd by Staveren, met Heer Willem van Naaltwyk Marschalck van Holland zyn Neve, uyt welkers Huys men vermoed, dat hy door een Jonger Zoon afkomstig was; hy wan Jacob van Poelenburg Knape, vermeldt Schout van Alkmaar Anno 1374. die nagelaten heeft Gerrit van Poelenburg Schout tot Alkmaar, anno 1408. en Feme van Poelenburg Vader van Willem van Poelenburg, ook Schout van Alkmaar anno 1497. 2. Paulus van Poelenburg vermeldt 1454. die nagelaten heeft 1. Everarda van Poelenburg,

I 2 wel-

132 C H R O N Y K.

welke eerste man hadde Adriaan van der Wiele, en ten tweeden Haze van Poelenburg, die te man hadde Gerrit van Spaarwoude: nog zyn dezen Geslagten geweest Magtelt van Poelenburg anno 1468. Item Genoveva van Poelenburg, die getrouwt hadde Jan van Rietwyk overleden anno 1511. nog Boudewyn van Poelenburg, wiens Dochter Willemina van Poelenburg hadde getrouwt Willem van Rietwyk 1544.

Uyt een Jonger Zoon van den voorschreve huyze van Poelenburg gelyk uyt Hantvesten en oude brieven blykt, is wettelyk in manlyke linie gedescendeert het Geslagt van Poelenburg in Kenmerland, en tot Haarlem onder de welgebooren bekend, daar van geleeft hebben Floris van Poelenburg, en Willem van Poelenburg, Gerrits Zoon, mitsgaders Jan Zimon en Gerrit van Poelenburg, Allerts Zoonen, Gebroeders, die in een Hantveste, gegeven op den 17 dag in April, in den jare 1463. nog originelyk in wezen zynde, werden verklaart, van Regter Swaart zyde gekomen te zyn, van Heer Gerrit van Poelenburg, hier vooren verhaalt. De voornoemde Jan van Poelenburg Allerts, die een Zoone was van Gerrit van Poelenburg, Knappe vermeldt anno 1394. wiens Vader was Heer Gerrit van Poelenburg voorn. verslagen 1345. heeft naar gelaten en legitimelyk voort gebragt, uytwyzende een beëdigde verklaringe gepasseert voor Ysbrant van Schagen, en Cornelis van Bekestein Meesterknappen van de Houtvesterye van Brederoede, van dato den 15. Augustus 1595. mede nog in wezen zynde,

Al-

V a n M E D E N B L I K 133

Albert van Polenbergh, de welke gewonnen heeft Hendrik van Polenbergh, die mede gewonnen heeft Corstiaan en Jan van Polenbergh requiranten van de voorschreve verklaring, welchen laast genoemden Jan van Polenbergh wan Pieter van Polenbergh, die nagelaten heeft Jacob van Polenbergh, welke wederom heeft gewonnen Dirk van Polenbergh, Vader van Mattheus van Polenbergh nog levende, ten huwelyk hebbende Geertruy Croezer, Dogter van Pieter Croezer Burgermeester tot Delft, hebbende die van voorschreve Geslagte van Polenbergh altyd de possessie gehad, gelyk zy nog hebben, uyt den hoofden van hun wettelyke derivatie van de voorschreve huyze van Poelenburg, als gequalificeerde Edeluyden van de jagt, zoo dat by Gouthoven, Bokxhorn en andere te onregte vermeint wert, dat het voorschreve Geslagte van Poelenburg uyt gestorven zoude zyn.

Het Wapen van Poelenburg is een asure

Leeuw, geharnasseert van root op een zilveren Velt, hebbende de Jongere Zoonen van Polen-berg dat gevoert gehad, met eenige brisures, tot zoo lange de Hooft-tak was in 't leven, en daar na de volle Wapenen weder opgenomen.

1679. Den 21. July, is gestorven Wolphard, de 27. Heer van Brederode, Viaanen, Armeide, Noortloos, Schoorl met den Campe, Zoone van Johan Wolphard, en Louise Christina Gravinne van Solms was gebooren in 't jaar 1649. de Heeren Staten van Holland gaven hem in zyn zesde jaar een Compagnie Ruyters,

I 3

tot

134

CHRONYK

tot erkentnisse van de groote diensten, by zyn Excelentie Johan Wolphard zyn Vader, en andere zyne voorzaten gedaan, naderhand volwassen zynde, wierd hy Collonel van een Regiment paarden, ten dienste der vereenigde Nederlanden, is ongehylikt overleden, en was de laatste mans-oir van dit Geslagte. En is tot Vianen begraven, alwaar de Wapenen met hem in het graf geleid zyn. Het Wapen van Brederode, was een roode klimmende Leeuw, in een gouden Velt, zynde dat van Holland, met een Baarnsteel of Lambel van asuur boven dezelve. Dit Geslagt heeft over de 700. jaren geduurt.

De vindinge der Watermolens en Sluizen &c. in ons Vaderland, getrokken uyt de gewaande Erf-gravelyke bedieninge in Holland en West-Vriesland.

IN den jare 1400. is het Marsdiep en het Vlie, beide uyt en in de Zuyder-Zee, de eerstemaal bevaren, kort daar na, in den jare 1423. liepen de Vloeden der Zuyder-Zee, zoo hoog, dat die van Enkhuyzen genootzaakt waren haar Kerk, hebbende tot dien tyd toe buyten dykx gestaan, af te breeken, en te verplaatzen. Ten zelven tyde is de eerste Zeedyk omtrent het Dorp Diemen gemaakt. Tot deze tyd toe was het gebruyk der zelve Watermolens nog

onbekent, en alle Landen waren des Winters met het water bedekt; en konden als dan by na gene Landwegen in geheel Holland en West-Vrieslant gebruykt werden, als langs den Duynkant.

In den jare 1408. trokken de hooge Heemraden van Delfs-land na Alkmaar om aldaar onderzoek te doen van den watere, dat Heere Florens van Alkemade en Jan Grieten Zoone, met der molen uytgeworpen hadden. Na lang zukkelen omtrent deeze eerste uytvindinge, zyn omtrent den jare 1450. in den Lande van Belois, niet verre van Schoonhoven, en twee jaren daar na by Enkhuyzen in het werk gestelt, de eerste Windmolens, die het water uyt lage Landen, na een hooger boezem konden dryven. Met die onvolmaaktheid nogtans in den beginne, dat zy met hare wieken op een streek vast staande (na 't Noord-west) niet dan met een wind het water uytmaalden: tot dat omtrent den jare 1573. Een Vlaming, geboortig uyt het Westquartier van Vlaanderen by ofte omtrent Iperen, alwaar de laage Landen niet minder als Holland, des Zomers door konsten kosten vroeg droog gemaakt, en gehouden moeten werden, ons geleert heeft de Molens te maken met een kap, die men na alle winden kan omdrayen, gelyk wy nog heden gebruyken.

De eerste Sluyzen in Holland en West-vriesland, dienende alleen ter water-keeringe, zyn zoo naauw geweest, dat de Scheepen nog by laag nog by hoog water daar door konde varen: weshalven Koning Willem Grave van Holland in den jare van 1253 getragt heeft, en

I 4 zyn

zyn Zoon Floris de vyfde in den jare 1285. en ook uytgevoert heeft, te Sparendam te leggen zoo wyde enkele Sluyzen, dat by laag water groote Scheepen daar door varen konde; die met ter tyd in dubbelde Sluyzen verbeterd zynde, heeft men ten allen tyden daar door kon-

nen varen.

Voorts zoo heeft ook eenen Cornelis Cornelisz. van Uytgeest, in den jare 1592. de eerstemaal uytgevonden en gemaakt een Zaagmolens de moeder van alle, die men na de forme het Juffertje noemde, bragt den Inventeur tot Saardam in den jare 1596. in de voor Zomer, was met twee zagen, de krek stak in 't end' van de groote as, en de sleed' wierd voort gewonden met eenige yzeren raden, schier gelyk een uurwerk, de lyn die 't voort won ging om de as. Voor dezen wierd het hout altemaal met de handen gezaagt.

't Juffertje sprak eertyds aldus.

Ik was de eerste die het hout dus stukken
zaagde,
Dat menig wonder was, en wonder wel be-
haagde,
Waar door gekomen is, ten nutte voor den
dag,
Hoe dat men't hout op 't best en spoedigst
zagen mag.

De Olymolens wierden in dees tyd zonder
wind door paarden om getrokken, want daar
wa-

V a n M E D E N B L I K. 137

waren anders niet, dan Oly en Meelmolens tot Saardam.

Maar de aldereerste vierkante Wind Olymolens, die in Holland quam en gemaakt wierde, is uyt Vlaanderen gekomen, die heeft doen zetten Lief Jansz. Andries van Moerbeek, op 't Noort-ooster Bolwerk tot Alkmaar, en woonde in 't vergulden Achlen, op Lutje-outdorp.

Aanteekening van al de Zaagmolens die ik op Oost en West-Zaardam hebbe getelt.

Tot West-Zaardam.

53 Greene-balk Zaagmolens.

51 Wagen-schot Zaagmolens.

3 Balk-Zaagmolens buyten dykx.

Tot West-Zaanen.

16 Balk-Zaagmolens.
10 Wagen-schot Zaagmolens.

Tot Oost-Zaardam,

14 Greene-balk Zaagmolens.
10 Balk-Zaagmolens buyten dyks.

Nog zynder:

16 Zaagmolens tusschen het jaar 1700. en
1708. den 15. Juny aangebouwt, en daar
warender noch 6. nieuwe Molens onder han-
den in dit jaar.

I 5

Hier

138 C H R O N Y K

Hier hebt gy in 't geheel hoe veel Molens op
Zaardam staan, die ik alle hebbe getelt,
in de Maant van Juny 1708.

183 Zaagmolen.
70 Olymolens.
35 Pelmolens.
20 Papiermolens.
18 Verfmolens.
16 Tabaksmolens.
15 Volmolens.
5 Meelmolens.
4 Mostertmolens.

Deze alle hebbe ik opgeschreven met namen
en toenamen, van de Molens en van de Ba-
zen, en rust nog onder myn &c.

66 Molens hebbe ik noch getelt daar ik de
namen niet konde van krygen.
432 Molens staander in 't geheel op Zaardam.
306 Nieuwe Scheepen en Vaartuygen stonder
huyden op de Hellingen, die gebouwt
wierden.

Ik hebbe ook getelt dat daar stonden 1565.
Huyzen tot West-Zaardam, 1485. Huyzen tot
Oost-Zaardam.

Hoekx

Hoekx en Cappeljauws-spel begint en duurt
wel 200. jaren lang.

1350. Wasser onder de Hollandschen Adel groote jalouzyen tegens malkander ontstaan, doe nu Gravin Magaritha met haar Zoon Willem in oneenigheyd was geraakt, begon dit smokent vier uyt te barsten, tot een vollen brand. 't Eene gedeelte des Adels hielt het met Margaretha en 't andere met Willem. Die tegens Vrouw Margaretha waren, en haar wilden afgezet zien, namen de naam van Cappeljausche aan, pogende, dat gelyk de Cappeljauwen d' andere kleyne Visschen verslinden en op eeten, zy ook alzoo de gene die voor Margaretha stonden zoude verdelgen. Deze om de snorkeyen der anderen te beschimpen, noemden zich Hoeksche, en wilden daar door te kennen geven, gelyk een kleyne Hoek, de onbelompene groote Vis de Cappeljauw vangt, en tot zyn verderf brengt, datze ook even alzoo hare Vyanden wel meester zoude werden.

De Cappeljauwschen droegen asgrauwen hoeden of bonnetten, de Hoeksche roode hoeden. Deeze Edelen dus in twee partyen gedeelt zynde, zoo koozen ook de Steden, en al 't gemeene Hollandschs en Noorthollandsche volk, d' eene of d' andere zyde. De Geslachten zelfs verdeelden zich onder en tegen malkander, 't was nu geen schande, dat de eene Neef, Swager, ja Broeder, den anderen om 't leven bracht.

Van

140 C H R O N Y K

Van d' Ouders erfde deze eenzydigheid en haat op de Kinderen voort, langer als 140. jaren duurde deze dolligheid tot groote verwoesting van Holland en het Noorderquartier.

De Cappeljauwschen maakten verbonden, van niet te zullen rusten, voor datze al de Hoeksche uyt het Land hadden verdreven, in den aanvang hadden de Cappeljauwsche factie tot haar hoofden deze na geschreven.
De Heeren van Egmond.

De Heer van Arkel.
 De Heer Gysbrecht van Heemskerk.
 De Heer Johan van Parsche.
 De Heer van Waterland.
 Heer Johan en Heer Willem van Wateringen.
 Heer Jan van Molenaar
 Heer Jan van Bloemenstein. Alle Ridderen.
 Jan van Cuylenburg.
 Johan van Noordeloos.
 Hendrik van Heemskerk.
 Hendrik en Daniel van Tolloise Knapen &c.
 Aan haar zyden stonden de Steden Alkmaar,
 Medenblik, Amsterdam, Haarlen, Leyden, Delft,
 Dort, Oudewater, Geertruydenberg, Schie-
 dam en Rotterdam, daar na Kennemerland en
 West-Vriesland.
 De Overste der Hoeksche waren Heer Dirk
 van Brederoede.
 Heer Philips van Wassenaar, Burgraaf van
 Leyden.
 Heer Johan van der Leek en Polaanen met zyne
 Broederen.
 Heer Willem en Heer Arend van Duyven-
 Voorde.

Heer

V a n M E D E N B L I K. 141

Heer Jacob, en Heer Herbert van den Bink-
 horst.
 Heer Herbert van Ried.
 Heer Floris van Bonkhorst.
 Heer Gerrit van Heemstede.
 Heer Jan van Meerestein.
 Heer Willem van Outshoorn.
 Heer Dirk van Raaphorst.
 Heer Gerard Poelgeest, alle Ridderen.
 Floris van Raaphorst en zyne Broederen.
 Johan van Noortwyk.
 Johan van der Made.
 Reinier en Gerard d' Ever.
 Arend en Dirk van Groenevelt.
 Johan van der Burg, Knapen.
 Met haar hielden 't de Steden Gouda, Schoon-
 hoven en eenige andere.
 Amsterdam en Leiden waren eerst anno 1350.
 met haar, doch vielen anno 1351. van haar af.
 Verschrikkelyk gingenze tegens malkander te
 werk, Kastelen en Huyzen wierden afgebrand,

de Boeren konden hare Landen, de Reisigers de wegen, de Schippers de wateren niet veilig gebruiken, noch Geestelyke noch wereltlyke bleven verschoont. Men ontzag zich niet de kerken te schenden, de Kerkdiensten te ontheiligen, 't Recht des Lands wierd onder de voeten getreden. Allerwegen was moort en schrik; kortelyk, alles geraakte gelyk als het onderste boven. De Cabbeljauwsche waren wel sterker in 't getal, maar de Hoekxschen overtroffen haar in dapperheid, aldersnoodst gingen de Cabbeljauwsche te werk.

Ka-

Kazen Broods-spel begint alhier eerst aan te vangen in dit Noorderquartier.

1492. Den 11. April. quam de Heer Jan van Egmond Stadhouder van Holland met veel Ruyters en Zoldaten, om die van West-Vriesland Ruytergeld af te vorderen; 't viel de arme Huysluyden onmogelyk deeze schatting op te brengen, wyl beide Burger en Huysluyden nu lang neeringloos hadde gezeten onder sware gelt afvillingen, en door de duurte in kooren, was alles opgeteert. Door de laage afzetting van den prys des gelts geraakte al de munt uyt 't Land weg, wyl 't ander wegen veel hooger gink, dit veroorzaakte een zamen-rotting der Boeren. Openlyk zeidenze zy waren t' eenemaal geldeloos. Wou men haar nu de huyd afvillen, wilden zy noch eerst daarom vechten, ook veel liever sterven, als met Vrouw en Kinderen te gaan bedelen. De Schatting-eysers sloegen twee Boeren dood, om datze de schatting niet konde (zy riepen, niet wilden) geven; flukx quamen al de Boeren uyt de Dorpen op de Been, trokken als verwoed na Alkmaar, smecten in 't huys van Nicolaas Korf van Boshuyzen, Rentmeester van Noortholland alles in stukken, 't geen zy in huys vonden, en ten gelukke was hy zelfs in den Hage, dat hem voor die tyd zyn leven bate. 't Bleef by de Boeren alleen niet, de Steden en Dorpen in Noortholland en Waterland en Kennemerland, alleen Enkhuyzen uytgezonderd, vergaderden binnen Hoorn en beslooten een-

eendrachtig 't Ruytergeld niet meer te willen geven, al zoudenze tot den laatsten man daar om vechten. t' Alkmaar viel 't grauw in de Burgers huizen, en lieten haar heerlyk opdissen, zonder een duyte te betalen van 't geen zy verteerde, eindelyk wiert dit gespuys gestilt. Eindelyk quam de Stadhouder met een deel volkx voor deze Stad, om de Belhamers des tumults te straffen, doch de Burgery verscheen in de wapenen, en hielden hare poorten geslooten. d' Alkmaarders hier door in de ongenade des Stadhouders gevallen, voegden haar by de Kennemers en Noorthollanders; Hartog Aalbrecht van Saxen, dit alles vernemende, quam met veel gewapent volk in Holland, onderschyn van de oproerige te straffen, maar in der daat om zyn buidel te vullen. De zyne maakten 't slimmer als d' andere. Plonderden Noortwyk, Zantvoort, Velzen en veel andere Dorpen. Met rooven, moorden, branden en Vrouweschenden, gingenze voort tot voor de poorte van Haarlem; Hartog Aalbrecht wiert binnen Haarlem ontfangen, na dat de oproerige daar uyt gevlooden waren. Echter begeerde hy van deze Stad 34000. gouden Andries-guldens terstont te leveren, elk wiert hoeft voor hoeft geschad, zeer veele, gansch onschuldig aan deze oproer, moesten al haar zilverwerk op 't Stadhuys brengen om Albert daar mede te voldoen. Hier op lieten de Kennemers de moet zakken en verzochten genade, welke haar wel gegunt wierde, doch met ledichmaking van hare beurze, want zy moesten hem geven 5000. gouden Andries-guldens; 't
 plat-

144 C H R O N Y K

platte Land van West-Vriesland moest geven 6000. Alkmaar 2600. Hoorn 1000. Edam 800. Monnekendam 400. Medemblik 300. Texel 1000. Wieringen 200. der zelve guldens. Niet weynige moesten alles, ja zelfs haar bedden verkoopen, om dit geld by een te krygen. Boven dien moesten uyt Kennemerland, binnen Haarlem verschynen 100. der voornaamste Ingezete-

nen: uyt Alkmaar 25. uyt Texel 20. uyt Medenblik 10. uyt West-Vriesland 150. alle dezen moesten komen voor Aalbrechts herberg blootshoofds, barvoets, met een stokje in de hand: opentlyk op haar knien vallen en om genade bidden, welke wel verkregen: doch met uyt-sluiting van 100. West-Vriesland, 25. uyt Alkmaar, die Albert 't zyner tyd zoude noemen, om zyn wil methaar te doen, Behalven al die geene, die men zou schuldig bevinden aan 't opslaan der poorten, 't berooven der huizen, 't styven van den oproer, &c. Waarlyk een genade zonder genade, eerst ten opzicht van de zeer wreede geld uytperzinge en smadelijke vergiffenisbiddinge. Daar na in aanmerking, dat niemand wist, of hy niet van den Hartog zouw mogen gerekent worden onder 't groot getal der uytgeslootene. Dus nam 't Kazenbroods-spel een eynde, te gelyk ook de Hoekxsche en Cappeljanwsche Factie, welke in het Kaazenbroods-spel verandert was. Onder Maximiliaans Regering stond het in deeze Landen zeer slecht gestelt. Zyn Hof was een nest van grypvogelen; welke 't volk door sware lasten gansch verdrukten, en de Zoldaten onbetaalt lieten,

die

V a n M E D E N B L I K. 145

die dan de Boeren beroofden, en tot de bezelzak hielpen. Zynen Stadhouder Hartog Aalbert was een onvulbare geltzak, die niet ophielt van Holland en West-Vriesland door geduurige schattinge uyt te mergelen, waar uyt egter dit goet ontstont, dat de zoo zeer schadelijke partyen de Hoekxsche en Cappeljanwsche hier door tot de uytterste armoede geraakt, nog lust nog moet meer hadden, om 't hoofd weer op te steeken, gelyk zy anders gewisselyk gedaan zoude hebben. By de gedagte uytmergeling en verwoesting in Holland en West-Vriesland, quamen nog onvrugtbare jaren, sware watervloeden en onweten, uytvoering van gelt, Wegens de lage afzetting, stilstand van neeringe en ambagten, waardoor 't geheele Land schreeuwde van armoede, en raasde van gebrek.

Wat tyd de Heidens ofte Landloopers eerst

bekent zyn geworden.

1414. Hebben in dees tyd in Duytsland, en vervolgens in de omleggende gewesten alder-eerst vertoont de snoode Landloopers, welke men in 't Hoogduytsch noemt Zigeuners (zo veel als Waarzegsters en Waarzeggers uyt de handen beschouwing) by ons Heydens, of door verbastering des woorts, Heyens. In Italien werdenze geheeten, Zingani, van andere Cingaros vermoedelyk hebben de Duytschen, 'twoort Zingeuners hier van daan gehaalt. De Spanaarden geven haar de naam van Gittaners,

K de

146

CHRONYK

de Francoizen van Egiptenaars, en met den zelve zynze ook by ons bekend. Van haar oorspronk wert zeer verschydentlyk geoordeelt en geschreven, eenige meenen datze haar af komst hebben van Cus, de Zoon van Cham, en gesprooten zyn uyt Egipten en Morenland, dog zulkerwys, datze noch heden den vloek Chams dragen, en door de geheele Werelt Vagabondeeren moeten. Andere, en daar onder Polydorus Virgilius willen datze Assieriers en Ciliciers zouden zyn. Volaterranus hout het daar voor, datze haren oorspronk hebben van d' Uxiis uyt Perzien. Maar waarlyk d' ervarentheid heeft geleert dat de zaak geheel anders lecht, gewisselyk zynze niet anders, als een hoop Dieven gespuys, die als enkele lediggangers door 't Land loopen, en veele van 't hare berooven, door steelen, liegen en bedriegen, 't is een hoop te zaam gelooopen van veellerlye, alhoewel na by gelegene natien, gelyk dus van haar oordeelt Philippus Camerarius Cent 1. die daar by doet datze buyten de Steden, in de Dorpen op 't velt, op openbare wegen, hare hutten opslaan (by ons wetenze de Boeren schuuren ofte bergen ledigstaande huizen, dikmaals met geweld in te nemen) en haar geneeren van Diefstal, bedrog, waarzeggerye &c. Albertus Krantzius spreekter dusdanig van lib. 11. Saxon cap. 2. anno 1417. hebben zig in Duytsland alder-eerst laten zien, leelyke, swarte menschen, van de Zon verbrand, in verscheurde lompen, vuyl, morzig, garstig in al haar doen,

konstig kondenze speelen, inzonderhejd het
Vrouwvolk, de gemeene man noemt ze Tartaren.
Ook

V a n M E D E N B L I K. 147

Ook zynder Zoldaten onder haar, hebben haar Overste, welke zy eerbiedigen ende gehoorzamen &c. Doenmaals haddenze brieven van vrygeleide by haar, gegeven van Keyzer Sigismundus, en andere Vorsten, dat men haar allerwegen vry en zeeker zoude laten passeren: zy gaven voor, haar was ter boete opgelegd, dus rontom te moeten trekken, dog tegens waarheid; 't zyn enkele lediggangers, die niet arbeiden willen, teelen veel Kinderen, trekken van het eene Land in het ander, zyn overal en nergens thuys, leven als de onvernunftige beesten, zonder Religie ofte Godsdienst, na eenige jaren komenze weer daar zy te voren waren geweest, verdeelen zig in verscheyden Dorpen, elk die met haar omswerven, nemenze aan, 't zyn wonderlyke menschen, spreken en verstaan allerlye talen, inzonderhejd zynze de Boeren bezwaarlyk. Terwyl dezelve met hare Vrouwen en Kinderen op 't velt zyn, wetenze hare huizen te berooven; Aventinus in zyne Beyersche Cronyk, schildert haar dus af, lib. 7. Ter dier tyd (Anno 1439.) zyn aldereerst de Zigeuners in dit Land gekomen, hadden een Opperhoofd genaamt Zunel, trokken de gansche Christenhejd door, gaven voor datze uyt Egipten waren, en dat elken zeven jaren een Rot van haar moest uyttrekken, ter oorzaak, datze Maria niet hadden willen herbergen doeze met Jezus na Egipten was gevlooden. Ondertusschen geneerenze haar met steelen, toverye en waarzeggerye, hy noemd haar een Diefschen-hoop, van allerley volkeren, grenzende aan Turkyen en Hongaryen, 'k heb (zegt
K 2 hy)

148 C H R O N Y K

hy) zelfs ervaren datze de Venetiaansche spraak gebruyken, 't zyn bespieders en verraders, gelyk Keyzer Maximiliaan. de I. en Hartog Aalbrecht van Saxen, haar in openbare Mandaten

noemen. Egter zyn de menschen zoo overge-
 loovig, datze meenen qualyk gedaan te zyn,
 haar in gevankkenisse te leggen, of uyt het
 Land te bannen, P. Bellonius lib 2. observat.
 Laat zig dus hooren, ik meen dat geen Land-
 schap in de gansche Wereld van deze Landloo-
 pers vry is, met hoopen trekken zy rontom.
 Met een valsche naam noemen wy haar Egip-
 tenaars en Bohemiers, want als wy in Mate-
 rea en Alkair waren, ook aan de Nyl, hebben
 wy in zeer veele Dorpen by de genoemde Ri-
 vier groote hoopen dezès volkx onder de Palm-
 boomen gevonden, welke daar zo wel als by
 ons, voor Uytlanders werden gehouden. Ste-
 phanus in Recherch. de la France lib. 4. cap.
 19. Verhaalt datze Anno 1427. eerst te Parys
 wierden gezien op den 17. Augustus, Fabri-
 cius Campanus leid haren naam af (te weten
 dien van Cingani, haar in Italiën gegeven) van
 Cinolo, by de Latynen Motacilla, by de
 Bachstels, een kleyn vogelken, zoo ellendig
 dat het geen bestendige plaats heeft, zoo krag-
 teloos, dat het zig geen eygen nest maken kan,
 maar zyn eyeren in die van andere Vogelen moet
 leggen. Marquardus Freherus, meend datze
 haren oorspronk hebben van de Landloopers,
 by de Grieken genoemd, Aginganos, gelykze
 dan ook nog heden zig roemen te zyn van Ara-
 bische afkomst. Nog zynder, welke meenen,
 dat 't Hoogduytsche Zigeuner, 't Italiaansche
 Cin-

V a n M E D E N B L I K. 149

Cingani of Zingaros moet aangemerkt wer-
 den te komen van Zeugitana, te weten Africa,
 eygentlyk zoo genoemd, als ofze haren oor-
 spronk van daar hadden, schoonze voorwenden
 dat kleyn Egipten haar Vaderland was, en ook
 nog hedendaags deze leugen uytgieten. Meest
 plegen zy voor te geven dat hare Voorouders
 in Egipten van 't Christendom waren afgevallen,
 dat haar tot boete was opgelegd, eenige jaren
 lang door de Wereld te moeten swerven, ge-
 bedelt brood eeten, op geen bed te slapen,
 veragtelyk gekleet te gaan, altyd voort te
 wandelen &c.

Doenze eerst in Vriesland, Holland en dit
 Noorderquartier quamen, Anno 1420. wier-

denze ongemeen zeer gekoestert: maar wel haast brak uyt datze waren een zaam gekoppelden hoop van enkele Booswigten, 't schynt egter dat d' aldereerste, die in Duytsland verscheenen zoo een snood gespuys niet waren, want eenige Geschietschryvers diens tyds berigten, datze Anno 1414. in Hessen quamen, Anno 1417. met haren Hertog Michel sterk 1400. in Retien. Deze hielden goede ordre, betaalden alles; hadden pasbrieven van de Paus en Keyzer Sigismund. Doe 't jaar harer Pelgrimagie verlopen was, keerdenze weer na huys; daar na quam in haar plaats een schendige te zamenloop van Dieven, Schelmen, Moordenaars; schoon nu deeze alle leugenagtige Waarzeggers en boze boeven zyn, zoo hebbenze egter, door haar geduurige Vagabondeering, en nauwkeurige doorsnuffeling op de velden, de zonderlinge kragten van kruyden en

K 3

wor-

150

C H R O N Y K.

wortelen leeren kennen, waar door veele der haren hebben uytgevonden, eenige natuurlyke, voor andere verborgene konsten, van een wonderlyke uytwerkinge.

1695. Den 26. January, is'er een Placcaat uytgekomen tot demping van deze Vagabonden ofte Heydens, gelyk volgt.

De Staten van Holland en West-Vriesland, allen den geenen die dezen zullen zien ofte hooren lezen SALUIT. Doen te weten, dat wy in ervaringe gekomen zyn, dat onaangezien onze voorgaande Placcaten, mitsgaders de sware poenen ende straffen daar by gestatueert, veele Lantloopers, Vagabonden, Bedelaars, onder de naam van Heydenen, Egiptenaren ofte anderzints haar verstouten van andere Quartieren herwaarts aan te komen in deeze Provintien, voornamentlyk ten Platte Lande, ende aldaar in grooten getalle by den anderen vergaderen, ende van d' eene plaatze, na den andere troeps gewyze passeeren, ende onderwegen, ofte daar zy blyve leggen, veel moetwilligheden, dverye ende publicque geweld bedryven, ende dat zy dikwils met schiet en zytgeweer gewapent zyn, de Huysluyden allerleye overlast doen, haar dreigen te zullen brandstichten, en de zelve

op die wyze geld, eten, drinken, ende andere zaken af dwingen, waar tegens ten hoogsten noodig wezende, dat ten spoedigste werden voorzien. ZOO IS 't: dat wy goet gevonden hebben te ordonneeren en statueeren, zoo als wy ordonneren ende statueeren by dezen, dat alle zoodanige lantloopers, Vagabonden ende Bedelaars, Mans ende Vrouwen, die van andere Quartieren hier te Lande zyn gekomen, het

V a n M E D E N B L I K. 151

het zy onder den naam van Heydenen, Egiptenaren, ofte onder eenige andere naam ofte voorgeven, aanstonts zullen vertrekken uyt de Provintie, interdiceren voorts alle zoodanige Lantloopers, Vagabonden ende Bedelaars, het zy onder de naam van Heydenen, Egiptenaaren ofte anderzints, hier te Lande te komen ofte aldaar gekomen zynde, te verblyven, veel min troepsgewyze met den andere te marcheren ofte overlast diverye, ofte moetwilligheyd te plegen, op poene dat de gene, die de eerstemaal zullen werden geapprehendeert, openbaarlyk zullen werden gegeesselt, voor de tweedemaal gegeesselt ende gebrantmerkt, ende voor de derdemaal met de dood gestraft, gelyk ook met de dood zullen werden gestraft de gene, dewelke, schoon de eerstemaal geapprehendeert zynde, eenige overlast ofte geweld zoude mogen hebben bedreven.

Ende op dat onze goede meeninge te beter moge werden agtervolgt ende naar gekomen, lasten, en beveelen wy mits deezen alle onze Hoofd-Officieren, mitsgaders onze Lantdrosten, zoodanige Lantloopers, Vagabonden ende Bedelaars op te vatten, ende die haar als vooren by den anderen voegen, te stooren, separeren ende zoo veel doenlyke te apprehendeeren: ende voorts zoo veel de voorschreve Lantdrosten aangaat die aanstonts over te leveren, aan den Officier van het district, waar onder die zal hebben geapprehendeert, en ingevalle de voorschreve Officieren ende Lantdrosten, vermits de menigvuldigheyd oft resistentie, eenige meerder resistentie van nooden mogte hebben, dat

zy in zulken gevalle de klok van de naaste
 Plaatzte zullen vermogen te doen luyden, om
 een kompetent getal van menschen by den an-
 deren te doen komen, ende met assistentie van
 dezelve, de voorschreve stooringe, separatie,
 ende apprehensie te doen, ende zoo wanneer
 de voorschreve Vagabonden, Lantloopers ende
 Bedelaars, eenige resistentie ofte gewelt qua-
 men te doen, Authoriseren wy de voorschreve
 Officieren, Lantdrosten, ende alle die haar
 zullen assisteren, zoodanige resistentie ende ge-
 welt met de wapenen, die zy zouden mogen
 hebben, ende zulkx met gewelt te mogen af-
 keeren, ende voor zoo veel zy zulkx doende
 iemand van dezelve quame te quetzen, ofte te
 dooden, zullen zy daar voor in geen en deele
 aansprakelyk ofte kalangabel zyn, ende zullen
 de voorschreve Officieren, de voorschreve
 Lantloopers, Vagabonden, en Bedelaars, aan-
 stonts te regte te stellen, ende de Regters ge-
 houden wezen dezelve na regeur van dezen
 Placcate te straffen en doen straffen, zonder eeni-
 ge de minste connuventie ofte dissimulatie &c.

Copie Extract.

Preveligien ende Hantvesten beroerende den
 Dorpe ofte Parochien van Schoorel, Ber-
 gen, Heiloo, Limmen ende Graft.

PHilips by der gratie Gods, Coning van Cas-
 tilien, van Leon, van Aragon, van En-
 geland, van Vrankryk, van Navarre, van
 Secilien, van Majorca, van Sardanie, van den
 Ey-

Eylande Indien, ende de vaste Lande van der
 Zee Oceane, Aartshartoge van Oostenryk, Har-
 toge van Borgongie, van Lotteringe, van Bra-
 band, van Lemborg, van Luxenburg, van Gel-
 dre, van Milaanen, Grave van Habsburg, van
 Vlaanderen, van Artois, van Burgongie, Pals-
 grave van Henegouwen, van Holland, van Zee-

land, van Namen, ende van Sutphen, Prince van Swaben, Markgrave des H. Rykx, Heere van Vriesland, van Solms, van Meghelen, van der Stad Steen, en de Landen van Uytrecht, Overyzel ende Groeningen, ende Dominateur in Asia en Africa &c. Allen den geenen die deeze tegenwoordige zien, Zaluit: wy hebben ontfangen de ootmoedige Supplicatie van de gemeene Ingezetenen van den Dorpen ende Parochie van Schoorel. Bergen, Heyloo, Limmen ende Graft, met het Zuydeynde van Schermer, Onderzaten van onze Lande van Kennemerland, ende Kennemergevolge, gelegen binnen onzen Graafschappe van Holland, inhoudende hoe dat dezelve supp. by wylen hooger memorien, Graven ende Gravinnen van Holland, onze voorzaten Zaliger gedachten, overmits menige getrouwe diensten by hen luyden in voorige tyden gedaan, verzien zyn geweest van diversche Privilegien, Vryheden ende Liberteyten, by de welke onder meer andere punten hunluyden geotroieert ende gewillekeurt is, dat zy van alle Tollen ende Wage-geld van Holland ende Zeeland vry en exempt zyn.

Ende dat geen Schout noch Priester binnen de voorschreve Parochie van Kennemerland en-

K 5 de

de Kennemergevolg, geen bier mogen verkopen, noch Herberge houden. Als 't naarder blyken mach, by den Copie autentyke van dezelve Previlegie, daar van 't inhouden hier na volgt van woorden tot woorden. Jacoba van Beyeren, by der gratie Gods, Hartoginne van Glonresten, Gravinne van Henegouwen, van Holland, Zeeland, van Pembroek, ende Vrouwe van Vriesland. Doen kont allen luyden van onze gemeene Onderzaten, Buure ende Gemeente van onzen Lande van Kennemerland ende Kennemergevolge, op dezer tyd tot onzer onderdanigheyd gekomen zyn, ende in onze dienste, ende ons belooft hebben, met haren lyve, ende met alle hare machten, ons by te staan, ende ons onze Lande ende Vaderlyke erve die ons een deel jare tegen goedrecht ende reden ontweldicht zyn geweest te helpe inkrygen ende bekrachtigen, ende alles te doen dat een goede

getrouwe Onderzaten haren rechte Heere ofte rechte Landvrouwe schuldig zyn te doen, zoo hebben wy daar op en overmids meenige trouwe diensten wille, die zy onze Voorvaderen Graven te Holland Zaliger gedachten, in voorleden tyden gedaan hebben, ons nu tegenwoordig doen, ende God wille, noch doen zullen, als voor geroert staat, denzelven onzen Gemeene Onderzaten Buuren ende gemeenten, die nu zyn, ende namaals wezen zullen gegeven ende geven met dezen brieven, zulke punten van Hantvesten, Privilegien ende Rechten als hier na geschreven staan, dat is te weten.

1. Eer-

V a n M E D E N B L I K. 155

1.

Eerstelyk dat onze gemeene Onderzaten, Buuren en Gemeenten voorschreven eenen gemeenen werf houden zullen mogen, tot wat tyden dat zy willen, of wanneer zy'er te doen hebben zullen, met alle de geenen die zy by hun trekken willen, binnen onze Landen ende palen van Holland gezeten ende met hun wezen, ende in de voorschreve werve komen willen, ende deezen tyd gezamentlyk overdragen zyn in eenen verbande als Kennemers ende Kennemervolgers, die Stede van Beverwyk daar onze lieve Vrouwe verlyftocht is, ende al dat in die Baljuwschap gezeten is, onze Stede van Alkmaar, met hare toebehooren, onze Stede van Edam met den Zeevank, ende Geestmer-Ambacht, Nieuwe Nieropper-Cogge, Schager-Cogge, Langedyker-Cogge, ende dat Noort-eynde van Schermer ende Ursem niet te scheyden van onzen Lande van Kennemerland voorschreve, alzooy zy daar aan gekomen zyn zonder eenig wederzeggen van ons ofte iet tegen ons, of onzen Graaffelykheden of onze nakomelinge daar aan te verbeuren, in zulker voegen dat het Noort-eynde van Schermer ende Ursem anders geen Baljuw hebben zullen, dan onzen Baljuw van Kennemerland.

2.

Voort zullen gemeinen Onderzaten, Buuren en Gemeenten voorschreve van alle bruyken ende misdaden, die zy tegen ons ende onze Heer-

lykheden gebruykt ende misdaan hebben mogen

156

CHRONYK

gen, ende van alle schulden ende geloofte die geschiet en gelooft mogen wezen tot dezen dage toe, vry ende quyt wezen.

3.

Item als onze Baljuw van Kennemerland, die inder tyd wezen zal, een aanspraak doet, aan eenige van onze Onderzaten voorschreve, op 't verwyn ende die meeste helft van de Burgers aldaar niet en volgen, daar zy een eed voor doen willen, na den Rechten van den Lande, zoo zal daar mede dat verwyn te niete gaan ende de betigtige zal quyt wezen, ende die volgers en zullen daar aan niet verbeuren tegens ons of onze Graaflykheden.

4.

Item zoo wanneer dat men aldaar panden zal op hooge ban, en op hooge boete, ende een Perzoon staan wil voor alle de schulden van de hooge Ban, ende hooge boeten, om gepant te worden, daar en zal men niemand anders om panden.

5.

Voorts waart dat zy eenige dyk hadden die inbraake, zoo zullen de Schepenen van onzen Landen aldaar dat Heemraden op dien dyk mogen bij haren eeden, daar 't hun nut en oorbaar dunkt te wezen zonder verbeurtenisse, tegens ons ofte onze Graaflykheden.

6.

Item zoo zullen die Scheepenen voorschreve, als Heemraden de Sluyzen ende Sluystochten,
zy-

V a n M E D E N B L I K. 157

zylen ende inwateringe mogen leggen, ende verleggen tot allen tyden van den jare als haar goet dunken zal by haaren eede zonder ver-

beuren, als 't voor geroert is.

7.

Item dat men niemand gebieden en zal onzen Onderzaten voorschreve te delven noch te graven in eenige Heervaarden, die ons of onzen nakomelingen aanvare mogen.

8.

Item dat onze voorschreve Onderzaten van onze Landen van Kennemerland ende Kennemergevolg, noch die gene, die op deeze tyd met haar in verbande gekomen zyn, geen Tollen of noch wissel geven zullen.

9.

Item waar 't zake, dat zy eenige bedde schuldig waren, ons ofte onze Graaflykheden ende op een Heervaart in onze Lande waren, zoo zouden zy een jaar na dien dage als dat alzoo geschiede van der betalinge, ongemaand blyven.

10.

Item zy zullen ook geen wage-gelt geven in eenige markten, in onze Landen van haaren goede, dat zy niet en doen wegen.

11.

Item voorts zoo dat iemand van onze Onderzaten voorschreve eenige goeden, Land ofte
er-

158

CHRONYK

erven gebruykt hadde, van die gene die met ons uytgeweest hebben, die zal van dier schulden, ende zy, Willem den Bastaart, of iemand anders betaalt ende gegeven hebben tot deezen dage toe, quyt wezen zonder eenige aansprake, bate daar af te lyden.

12.

Item zoo zullen onze voorschreve Onderzaten binnen onze Steden van der Gouda vare, haren Sluys-gelde, aldaar niet meer en betalen dan zy van ouds, en van rechtswegen schuldig zyn te betalen.

13.

Item voorts zoo zal onze Baljuw, Schout en Boden, noch Dienaren, geen Heervaart varen, noch leggen, dan voor een man, van onzer buure-wegen voorschreven.

14.

Item zoo wanneer wy of onze Graaflykheyd, eenige Heervaart begeeren die zullen die geswooren Scheepenen aldaar kiezen, zonder iets te verbeuren, met onzen Schout, van onzent wegen zal 't hem voort gebieden.

15.

Item waar 't zake dat iemand van onzen Onderzaten voorschreve zyn goet of Have genomen of gestoolen ware, dat hy dat dan aanvaarden ende aantasten mach zonder verbeuren tegens ons of onzen Graaflykheden, uyt gezeyd binnen onze Sloten, als hy gevangen ware.

16. Item

V a n M E D E N B L I. K. 159

16.

Item voorts dat onze Onderzaten voorschreven welgebooren, noch Huysluyden tot geen Heertvaart varen en zullen, voor dat wy of onze nakomelingen met onze Steden uyt Holland voor varen.

17.

Item dat men niemand van onzen Onderzaten voorschreve vangen, binden, noch voeren zal uyt onzen Lande, die borge te zetten heeft, alzo goet ende alzo veel als zy lyf ende goet waardig zyn, binnen onzer Baljuwschap van Kennemerland ende Kennemergevolg, en waar 't dat die vanger de borgtochte ontfangen woude, dat zy dan dien Gevangen houden mogen ende te rechte brengen tot den Hove daar zy hooren zonder verbeuren tegens ons of onze nakomelingen, ende waar 't ook dat die Vanger of binder die borgtochte niet ontfangen en woude dat ware op zynen dienste, ende achter die tyd niemant te rechten van onzer Heerlykheden.

18.

Item of hy eenige Hantvesten hadde, daar ge-

brek in ware, het ware van ouderdom, van quet-
zinge lazeringe of by andere verzuymenisse, die
zullen wy haar wederom vernieuwen ende ver-
beteren, buyten hare kosten.

19.

Item zoo wanneer onzen Baljuw in onzen tyd
wezen zal, Heervart gebied, zoo zullen de ge-
boden mannen varen ende leggen heuren tyd
zon-

160

C H R O N Y K

zonder dat af te koopen, tegen den Baljuw of
tegen iemand anders.

20.

Item dat de Baljuwen geen visiteringe zullen
doen, noch wellekomen begeeren, als zy eerst
Baljuwen in eenige Landen voorschreven.

21.

Item dat zy geen accys geven en zullen van
Bier en Brood, noch van geen goede.

22.

Item zoo zullen onze Onderzaten voorschreve
in alle puncten hebben en gebruyken zulke vry-
heden als onze gemeene buuren van Akersloot
ende Uytgeest hebben en gebruyken zonder arg
of list.

23.

Item zoo en zullen zy geen schutgelt geven
tot Sparendam, tot Monnekendam noch tot
Uyrsluys.

Want wij voor ons ende voor onze naarko-
melingen gelooft hebben onzen gemeenen On-
derzaten ende Buren voorschreve, alle deze punc-
ten vaste ende gestade te houden tot den eeuwige
dagen, behoudelyk ons altyd onze hooge Heer-
lykheden ende eenen iegelyken zyns rechts. Zoo
hebben wy des in getuygenisse dezen brief, uyt-
hangende bezegelt met onze Zignette, by gebrek
ons zegels in dezer tyd, ende eerst dat wy onze
zegel by ons hebben zullen, zoo belooven wy
dezen brief van puncte te doen verschryven, ver-
nieu-

nieuwen ende bezegelen, met onze Zegels al'er manieren als hier voorschreven staat. Gegeven in onzer Heer voor onzer Stede van Haarlem, op den elfden dag van April, in 't jaar ons Heere 1426. Onderstont geschreve, gecollationeert tegens het orgineel wezende in de Tresorie van den Charte van Holland, uyt kragte van zeeke-re ordonnantie onder 't hantteyken van den Zecretaris van State Meistes, Nicolaas gestelt in de Marge van den Req. den Keyzerlyke Notaris overgegeven van wegen de Regeerders van den Dorpe van Kennemerland ende Kennemergevolg, in dato den 18. Augustus 1540. En bevonden accorderende met den zelven by my onderteekent V. Dames. Ende onderstont geschreven accordeert naar een Coll. met gelyke Copie by my onderteekent J. Dam.

Geëxtraheert uyt het vyfde Memoriaalboek, gehouden by tyden Jan van Dam, in zyn leven Griffier van den Hove van Holland, Ic Lx. Verzo ende is deze voor zo veel 't geëxtraheerde aangaat, daar mede bevonden te accorderen, op den 24. July 1681. by my Griffier van den zelven Hove.

ANTONI VAN KINSCHOT.

By na ongelooflyke goedkoop van eetwaren en andere dingen.

1464. Wy vinden bij Velius, de Chronykschryver van Hoorn, dat hy in de reekeninge van de Burgermeesters van dit jaar gevonden heeft, datze op het Stadhuys aldaar verteert

L heb-

162 C H R O N Y K.

hebben drie stuyvers, als de Heer van Charlois daar was. En een weynig daar na nog eens op 't zelfde Stadhuys, als de zelfde Heer daar was, twee stuyvers en een half. Nog heeft hy in Stads Registeren van 't jaar 1464. gevonden, dat de Burgermeesteren aan een maaltyd, het bier daar onder gereekent, verteert hadde zestien braspenningen, en tien stuyvers aan Franze-wyn, op Paasch Dingsdag, als 'er Kerkmee-

sters, Waardeins en andere bevelhebberen gekooren wierden. Nog was den Dykgraaf met zyn Waarschappen geschonken aan een maalyd, de wyn daar onder gerekent 6. stuyvers, nog wierden, toen'er drie misdadige geregt, en op 't rad gelegd wierden, twaalf mingelen Rinschewyn, komende het mingelen op anderhalve stuyver te staan, gehaalt. Nog aan Meester Pieter Pensionaris tot zyn wedde of salaris gegeven 26. Beyersche-schilden, waar van het stuk doen 14. stuyvers, bedragende in alles 18. gulden 4. stuyvers. De zelfde Pieter reysde van Stads wegen van Hoorn tot Avenhorn voor een braspenning, van Avenhorn tot Alkmaar voor een afgehuurde schuyt hadde hy betaalt twee stuyvers, en van daar op Leyden voor gelyke twee stuyvers

Men vint noch aangeteekent bij oude memorie dat in 't zelfde jaar 1464. alle de onderstaande waren verkogt zyn.

Voor 31. stuyvers.

Een mudde Tarwe.

Een mudde Rog.

Een mudde Garst.

Een mudde Haver.

Een

V a n M E D E N B L I. K. 163

Een ton Appelen.

Een kanne Wyn.

Een vette Kapoen.

1473. Het is waarschyglyk, dat deze goedekoop van eetwaren, al eenige jaren moet geduurt hebben, want men vint in 't Gasthuys tot Amsterdam in een boekje geschreven met de hand, van eenen Klaas Stoter, dat een kinnetje Hollandsche boter hadde gekocht voor 13. stuyvers.

Een Timmermans-Baas verdiende daags twee stuyvers op zyn eygen koste, de Knecht een driegroot, mede op zyn eygen koste.

Men kocht tot Schoorl, op de Maandaagze Weekmarkt, een zak Tarw voor 12. stuyvers, een zak Rog voor 8. stuyvers, een zak Garst voor 4. stuyvers, 33. eyeren voor een stuyver, drie koppen boter voor een stuyver, het maalloon van een zak Zaat was een oortje, als een man een geheelen dag tot Schoorel met de spa

ofte graaf hadde gehaakt, zoo hadde hy geen meer dan een driegroot verdient. Een Kleermaker verdiende een stuyver daags.

1548. Kon men deeze navolgende waren koopen, gelyk de prys daar achter ieder perzeel staat.

Een last Tarwe voor	21-0-0
Een last Rogge voor	12-12-0
Een last Garst voor	11-14-0
Een last Haver voor	8-8-0
Een halfvat boter.	9-0-0
300. pont kaas.	4-0-0
Een ton Haring.	3-0-0
Een ton Labberdaan.	3-0-0
L 2	Een

164 C H R O N Y K

Een vat Jopenbier.	5-0-0
Een tonne Zout.	0-16-0
Een ton Azyn.	1-10-0
Een Korf Rozynen.	1-12-0
Een Korf vygen.	0-18-0
Een kan oly.	0-6-0
Een Ham.	0-10-0
Een vet Schaap.	1-5-0
Een vette Gans.	0-4-0
Twee vette Kapoenen.	0-10-0
Twee Conynen.	0-2-8
Twee vette Vogelen.	0-3-8
Een stoop Rinschewyn.	0-5-0
Een nieuwe bonnet.	0-16-0
Een nieuwe wambuys.	2-2-0
Een paar hoozen.	2-10-0
Een nieuw paar schoenen.	0-6-0
Een nieuwe tasch.	<u>0-7-0</u>

Zomma 91-17-0

1472. Den 18. Juny is de Toorn van Hoogt-woud gevallen, maar den 18. July hebben zy hem wederom opgebouwt; maar 1499. wierde het spits daar eerst boven op gemaakt.

Ik hebbe gevonden in de oude brieven tot St. Maarten, hoe de jonge maats van ouds zyn gepreviligeert met een Gay-schut.

Copie.

Hantvesten van St. Maartens Schut.

1519. Dit Schut is geordonneert ende ingestelt ter eeren ende love Gods, ende de milde Broeder onzen eerwaardigen ende Heyligen Patroon St. Maarten.

Wy

V a n M E D E N B L I. K. 165

Wy Pieter Gerritsz, Libbe Doedes, ende Jacob Eelmers, Scheepenen van St. Maarten, en Nieuwland, doen kond allen den geen en die dezen onzen Hantveste, ende Scheepenen brieve van St. Maartens Schutte-Broeders zullen zien ofte lezen, of daar menze van regtswege behoorden ende toonen zal, dat voor ons gekomen zyn de gemeene Schutte-Broeders ende Zusters van St. Maartens Schut en Nieuwland, ende hebben haar te zamen, te gelyk, ende elkx byzonder verwillekeurt, ende overgegeven te houden alzulke Ordonnantien, Keuren Puncten ende Articulen als hier na geschreven staan.

1.

Item in den eersten is daar toe gevoegt ende geordonneert een Deken, ende twee Raadsluyden: elks met haar Wyven ofte Vrysters, die dat Schut van St. Maarten, tot Gods eeren ende ten besten oorbaar jagen zullen zonder woort ofte tegenspreken van eenige Schutte-Broeders ofte Zusters, op de boete van een half pont was, en dat dan te brengen voor dat Beelt van St. Maarten, tot Gods eeren, en dat binnen de tyd van 14. dagen. Ende den Deken, met de Raadsluyden zullen elk een Schutte-Broeder mogen kiezen na haar welgevallen, ende deze 6. mogen kiezen van jaar tot jaar, tot eyndelyk het groote Hof (ofte Feest) gehouden wort. Een andere Deken met twee Raadsluyden, die zy kiezen zullen, zonder eenige woorden ofte tegenspreken van die gekoozen zyn, op de boete van een schellinggroot.

2.

Item zoo zal de Deken, met twee Raadsluy-

L 3

luy-

luyden, en met de gemeene Broeders en Zusters, alle jaren een gemeene Hof ofte Feest houden, op al zulken beteykende dag, en redelyke plaats ende huys tot St. Maarten by de Kerk of daar omtrent. zoo als 't den Deken met de Raadsluyden believeu zal.

3.

Voorts waar 't zake dat eenige van onze Schutte-Broeders ofte Zusters, in haar uytterste op 't sterven lag, en dat zy begeerde, dat by haar gewaakt mochte worden, zoo zal den Deken en Raadsluyden, den eersten nagt waken, en zoo wie gewaakt heeft, zal mogen zijn naasten Schutte-Broeder aanspreken en verzoeken om te waken, op de boete van 2. schellingen, is 't een Schutte-Zuster, zoo zullen de Vrouwluyden waken, op de zelfde voet, uytgezeyd als geen quade ziekte is dat ons God verhoeden wil, ende zoo wie waakt zal hebben elk een pinte bier.

4.

Item zoo wie sterft, die in dit Schut is, daar zal men 32. Zielmissen voor doen, en zoo daar een Schutte-Broer ofte Zuster gestorven is, zullen alle de Schutte-Broeders ofte Zusters, mede te begraaffnisse komen, om dan te offeren de boete van een stuyver, of het waar zake dat hy van huys ofte ziek was.

5.

Item als den Deken met de roede aan de wand slaat, en gebied list om te zwygen, of om te spreken, en daar sprak iemand, en wilde

V a n M E D E N B L I. K. 167

de niet zwygen, die zal verbeuren ten Schutte behoefte 2. stuyvers, zoo dikwils hy bekeurt wort.

6.

Item als de Deken, met de Raadsluyden, de Dekens kan afgetapt hebben, en die met

malkanderen al te zamen uytgedronken hebben, ende gebiede de Schutte-Broeders en Zusters al te zamen op te ryzen en na huys te gaan, om des anderen daags daar aanvolgende wederom vrolyk te vergaderen, en by een te komen, maar zoo wie niet en komt zal verbeuren een halfpont was, om dat dan te brengen voor het Beelt van St. Maarten.

7.

Item als de Deken, met de Raadsluyden, de naam komen te weten van iemand, die touw genomen, of de tap afgesneden hebben, en waar daar iemand die dat touw verstak ofte daar tegen sprak, tegens wil en dank van de Deken met de Raadsluyden, die zal verbeuren 2. schellingen-groot, en voor 't Beelt van St. Maarten brengen een kaars van een pont was, binnen 14. dagen.

8.

Item zoo wie van de Schutte-Broederen, den anderen in gramschappe goyde, ofte een vuyslag gaf, ofte een mesch trok, die verbeurt twee stuyvers, zoo dikwils hy zulkx doet.

9.

Item zoo wie een kanne goyt ofte werpt, ofte een pod breekt in gramschap, die verbeurt een stuyv.

L 4

10. Item

168

CHRONYK

10.

Item zoo zal niemand spys ofte drank, uyt een Gild-huys ofte Schutters-huys dragen, nog nemen buyten 't Schut van de Raadsluyden op een boete van 5. stuyvers, en een pont was voor het Beelt van St. Maarten.

11.

Item zoo zal een iegelyk Schutte-Broeder, door begeerte van den Deken ende Raaden haare daggen (of messen) en toorne afleggen, op de boete van een pont was, zoo dikwils als hy het weygerde.

12.

Item als de Schutters van St. Maarten schieten na de Papegay met de boogen, en daar wierde iemand van de bout gequest, zoo zullen zy niet verbeuren aan de Heer ofte Schout, zoo verre als zy den Schout om oorlof gevraagt hadde ofte hebben, ende het afgeroepen is in de Kerke.

13.

Item zoo wie Konink wort zal vry wezen van zyn kost, ende elke Schutte-Broeder moet hebben 6. bouten, ende een iegelyk moet'er niet meer na schieten, op een boete van een schelling-groot, en dat zal tot het Schutte behoef gaan.

14.

Item zoo mag den Deken met de Raadslyuden, een kaaloor keuren, alle jaar zelve op die man te dragen of anders.

15. Item

V a n M E D E N B L I K. 169

15.

Item als daar eenig Perzoon Schut gaan wilde ofte komen, zoo zullen de Raaden heymelyk vragen aan alle de Broeders, of zy hem mede in het Schut hebben willen ofte niet, en zoo daar twee zyn die hem wraaken ofte niet hebben willen zoo zal men hem in 't Schut niet nemen. Ende niemand mach daar tegen zeggen, tegen de Broeders die hem wraaken, op de boete van een pont was.

16.

Item waar 't zake dat daar een Perzoon in dat Schut quam, en de gemeene Schutte-Broeders vermaande hem, dat hy uyt dat Schut zoude gaan, zoo hy dan niet en wil, zoo mogen zy die Perzoon (zonder dat zy daar iets aan verbeuren) in 't water goyen ofte werpen, van de Heer ofte Schout.

17.

Item is 't zaake dat dit Schut leggen blyft, by toedoen van de Deken en Raadslyuden, dat'er aan schort spys en drank, zoo verbeuren zy elk een tonne-bier, tegen de andere Schutte-Broeders

18.

Item daar mogen geen Buyten-luyden, na de bouten loopen op de boete van twee stuyvers.

19.

Item als men schieten zal na de Papegay, zoo zal elke Schutte Broeder in een buydel leggen een stuk geld, tot zyn verdoen hebben om zyn eer daar mede te bewaren, daar voor zal de Konink

L 5 des

170

CHRONYK

des anderen jaars de Papegay bezorgen, op zynen kosten. En is 'er iemand, die zyn geld daar niet in leggen wil, die zal verbeuren een pont was, en dat te brengen voor het Beelt van St. Maarten binnen de tyd van 14. dagen.

20.

Item is 'er iemand, die op de Raad spreekt dat zy gekocht hebben, die verbeurt een halfpont was, en dat te brengen voor het Beelt van St. Maarten.

21.

Item zoo moet een iegelyk zyn Caloor aan ofte by hebben, ende de gay, op een pont was, dat de Raadsluyden gevoegt hebben, en de andere Zonnedag daar na verbeuren des gelyks, zoo verre als hy 't niet en heeft.

22.

Item ook zal niemand uyt de Schutte gaan, ofte zal op leggen 10. stuyvers aan reede gelde, en tot al dat geen dat hy van eygen kosten van 't Schutten 's wegen, tot dien dagen toe, datze gescheyden mochte wezen.

23.

Item alle boeten die verscheenezyn, zullen gaan tot het Schutte behoef, en de Raadsluyden met den Deken zullen inwinnen, ofte met recht verliezen aangaande in 't Gilde.

24.

Item daar zullen geen Kinderen mogen komen in den Schut, op een boete van 2. stuyvers,

vers, ofte 't waar zaake datze haar Moeders borsten zoogen.

25.

Item wat gast dat den Schut krygt, dat zullen de Broederen en Zusteren alle gelyk betalen, woonagtig binnen de Banne van St. Maarten of daar buyten.

26.

Item alle boeten ende kost-geld, die verschy-
nen in den Schutte van St. Maarten zullen inge-
wonnen worden, van den Deken ende Raadslui-
den met den Schout voor den Wereltlyken Reg-
ter, als wille-keurt geld, ende daar zal niemand
tegen mogen doen nog zeggen met geenen regte.

27.

Item waar 't zake dat daar eenige Broeders ofte
Zusters bekeurt wort, binnen de Banne van St.
Maarten, dat zal wezen tot dat Gilde behoef,
alle boeten die beneden de 10. pont zyn, en daar
boven zal wezen tot den Schout zyn behoefte.

28.

Item dat deze Gilde-Broeders keuren, voor
keuren mogen, tot der Gilde profyt, behoude-
lyk den Heer en Schout zyn Recht.

29.

Item als de Gay opgerecht wert zoo moet
een iegelyk Schutte-Broeder daar by wezen, op
de boete van 2. schellingen uytgezeid die het
niet en raken.

30. Item

30.

Item de Schutte-Broeders mogen een dag vis-
schen in het Schout Ambacht van St Maarten in
wat water dat haar belieft, om een zoode visch
te vangen, om de Gilde-Broederen met de Gilde-
Zusteren in 't Schut daar lustig mede te brassen.

31.

Voorts die ongeschikt in het Schut schiet, zal verbeuren 10. pont, dat zal men verblyven aan den Deken ende Schout, die hy daar toe neemt.

32.

Item de Schutters van St. Maarten, zullen de Papegay des Maandags na den Pinxter dag.

In kennisse der waardheyd zoo wy Scheepenen zelve geen zegel en hebben, noch vooren zoo, hebben wy te zamen, en elkx byzonder gebeden, den eerbaren Adriaan Adriaansz. onze Schout van St. Maarten, hem alle puncten, Articulen en de Keuren voorschreven overgegeven, ende ys ... wilde, 't welk ik Adriaan Adriaansz. Schout van St. Maarten voorschreve, om liefste gunste ende ter eeren ende love Gods, ende den eerwaardigen onzen Heyligen Patroon St. Maarten, nu als Schout van zynent wegen in alle Pnncen, Articulen en Keuren geconzenteert ende overgegeven hebben, om bede wille, Pieter Gerrits, Libbe Doedes, ende Jacob Eelmers voorschreve gaarne gedaan, ende mynen Zegel hier beneden aan deze Handveste van St- Maartens Schutte gehangen hebbe. In 't jaar ons Heeren 1519.

St. PAN-

V a n M E D E N B L I K. 173

St. P A N C R A S.

Is gepreviligeert met een Gay-schut van daten 3. January 1527.

L O F - D I G T.

Op de Patroon St. Pancras.

St. Pancras was maar vyftien jaar oud,
Als hy voor Diocletiaan heel stoud,
't Geloof beleed, de Afgoden tegen stond,
Daar om hy ook den hals verloor terstond,
Het werd ook gelooft, zoo iemand vasch sweert,
Op Pankras graf, 't leven wert hem geweert,
Of hy wort van den Duyvel weg gedreven,
't Waar Ketterny, zoo men hier iets zy tegen.

De Keyzer Deocletiaan was een van de 10. Heidenze Romeynze Keyzers, zynde een Tyran.

1566. Omtrent St. Jan in de Zomer wierde in 't openbaar alhier in dit West-Vriesland de eerste Gereformeerde Predicatie gedaan, de Predicant was eenen Jan Arentsz. anders de Mandemaker genaamt, de vergaderinge geschiede buyten de Stad Hoorn, op 't velt, voor de Regliers Klooster, als men van Swaag en de Bangaart na Blocker te voet wil gaan, dit geschiede met groote toeloop van volk, zoo uyt de Stad als ten platte Lande, want daar waren 'er wel 4000. in 't getal om de Predicatie te hooren, zyn Predikatie was uyt Psalm 127. Daar na heeft dezen voorschreve
Jan

Jan Arentsz. den 21. en 22. July omtrent Enkhuyzen in de Streek, en tot Alkmaar openbare Predikaties gedaan, daar zeer veel volk vergadert waren. Zyn derde Predikatie heeft hy gedaan in den Ulpe, uyt den Evangelio Mattheus cap. 16. Daar omtrent 3300. toehoorders by een vergadert waren, om 't woort Gods te aanhooren. De vierde Predikatie, heeft hy op den 31. July gedaan by Amsterdam op de Hooge-Noord, uyt Openbaringe Johannis cap. 3. Daar wel 5000. menschen by een waren.

Den 1. Augustus dede hy zyn vyfde Predikatie tot Buyksloot, uyt Openbaringe Johannis uyt het zelfde derde cap. daar ook wel 5000. toehoorders waren.

Den 4 Augustus heeft hy tusschen Munekendam en Edam, zyn zesde Predikatie gedaan, uyt Actor. cap. 2. daar mede wel 5000. menschen prezent waren.

Den 18. Augustus heeft Jan Arentsz. wederom zyn zevende Predikatie gedaan in 't Edammer Gebied, uyt den Evangelio Luce cap. 19. daar mede wel 5000. menschen verzamelt waren.

Uyt dit bovengemelde, kan men zeer wel verstaan, met wat een grooten iever, die na de Godzaligheyd was, dat deze Dienstknecht Gods, Jan Arentsz. ontsteeken heeft geweest, om de menschen het woort der waarheyd te verkondigen, en ook dat hy in zulken korten tyd, en op verscheyden plaatzen in 't openbaar, onder 't huys der vervolginge, heeft gepredikt.

't Begin van Nederlands opgank,
door de zegende hand Gods
Anno 1572.

PRins Willem de I. geeft bestelling op de Zee. Die van Uytrecht spreekken en staan manlyk voor de Vryheid. Het eerste voet Landts gekregen door de Water-geuzen, met 't innemen van den Briel, Terveere geven zich onder de Prins. De Burgers van Enkhuyzen maken zich meester van de Stad voor de Prins die niet lang daar na aldaar in quam.

Medenblik en Hoorn doen van gelyken. (Graaf Lodewyk Princen Broeder krygt Bergen en Henegouwen in met list, maar word daar na weder aan Alva overgegeven) Oudewater, Gouda, Dort, Haarlem, Leyden, Gorcum &c. worden Prins. (Graaf Willem van den Berg krygt Zutphen. Overyzel met alle Steden. Vriesland en Groeningerland vallen ook de Prins toe, maar vallen dat zelfde jaar noch wederom af) Prins Willem de I. word voor Stadhouder, Capiteyn-Generaal en Admiraal aangenomen, Rotterdam wort ook Prins, die Roermonde met geweld bemagtigt.

Zaardam en gansch Waterland word bevestigd tegen Amsterdam, dat bleef (met Middelburg) langst aan de Spanjaarden. Zoo ziet men dat gelyk Nederland Anno 1572. opgegaan is. Alzoo hondert jaar daar na 1672. schier ondergegaan was. In 't zelfde jaar op Bartholomeus dag, den 24. Augustus, geschiede de Parysche
Bruy-

Bruylofts moort aan de Hugenooten. 1574. Is om de eenige Stadt Leyden te ontzetten Zuyd-Holland onderwater gezet; met advys, beter 't Land verdorven als verloren.

1574. Den 26. Augustus is gestorven Adriaan van Dorp, Schout van Niedorpper-Cogge, en dat van een quetsuur die hy aan het hoofd hadde ge-

kregen. Welke was gekomen uyt ofte door oor-
zake dat hy een Perzoon om zyn misdaat meende
te vangen, maar deze hem verweerende slaat hem
een gat van achteren in zyn hoofd, hy op deeze
quetsuur weynig passende, en sloeg dezelve wey-
nig acht, en gink in de Herberg zyn gank met
drinken en klinken; maar zyn wonde quamen wel
haast zwaare toevallen by, zoo dat de dood daar
kort op na volgde. Alwaar omme zyn vrienden
met de bloedige doeken en zwaare klachten in
den Hage te weeg brachten, dat uyt den Hage
wierde gezonden de geweldige Provoost met ee-
nige Ruyters Deze om de schuldige man te zoe-
ken liet al de menschen in de Banne van Niedorp
in de Kerk ontbieden, en liet de Predikant op de
Preekstoel gaan. Mits dat die met eeden moste
verklaren of de schuldige man in de Kerk was of
niet, maar de Predikant verklaarde, dat de schul-
dige man in de Kerk niet en was.

Dit komen in de Kerk, stonden veel Perzoo-
nen niet aan, maar kozen het hazepat, de Pro-
voost zent haar Ruyters achter na om haar in de
Kerk te dwingen, eenige van een Ruyter achter
volgt zynde, bleef in een sloot steeken, waar van
eenige van de vervolgde, weer keeren woude om
deze Ruyter de hals af te snyden, maar ten wier-
de niet gedaan, want dit zoude van slimmer tot
erger geweest zyn.

De

V a n M E D E N B L I K. 177

De Provoost de Huysluyden in dit Dorp heel
lastig vallende, wierde van Jonker Dirk Sonoï
(Overste alhier) geordonneert te vertrekken,
't welk geschieden, maar wierden van eenige
Huysluyden agter na gevolgt en wel gewapent
met roer en degen, en leyden hem lagen agter
een wal bezuyden Alkmaar daar hy passeeren
moste, met besluyt om niemand te treffen, dan
de geweldige Provoost, deeze haar voor by
rydende treffen hem met een schamschoot, in
zyn voorhoofd, hy het bloet met de hand af-
strykende, gaf het paart de spooren, dog wier-
de van een ander getroffen, dat hy aanstonts
van 't paart af viel. De Boeren op ter loop,
en daar heeft noyt geen haan meer na ge-
kragt &c.

1574. den 13. May schreef de Prins aan onze

Staten hoe hy verstaan hadde, dat den Vyand ofte de Spanjaarden met 15. a 16000. man van meening waren, om een inval in West-Vriesland te doen, vermaanende haar, goede wagt te houden, en dat zy de Steden die men wist, wel verzien zoude met vivres en amonitie van Oorlog, dit wierde gedaan 't beste dat men na die tyd konde. En om beter wagt te houden wert het heele Land door, zoo de Rink binnen als langs de Zeedyk buyten, voorzien met Wagthuyzen, en met vierbakens daar by, aan welke men by nacht brandende pik-kranzen, by dag Vaandels zoude opsteeken, als de Vyand iewers aanquam: om daar door te toonen, waar dat onraat was, en waar dat ieder hem tot de gemeene bescherminge zoude voegen. De Huysluyden wierden gansch Noortholland door op

M 't ge-

't geweer ofte wapenen gestelt, en ook mede in ieder Dorp gemonstert. De advertentie, dat de Vyand een aanslag meende te maken op West-Vriesland, quamen nog hoe langer hoe meer, en zonder dat konde weten waar dat zoude aan komen of wat hy van meening was te doen, ten lesten brak de bommel uyt, en quam op den 27. May de groote Commandandeur Gillis van Barlemont, Heere van Hierges in die tyd Gouverner van Holland, Zeeland &c. met 6000. te voet, en met 700. Ruyters, om daar mede de Schooreldammer, en Slaper-schans in te nemen, en te overrompelen, maar zy stieten haar hoofd, vonden de Schanzen wel verzien van manschap en van kruyt en loot, want zy waren voornemen om alhier door te booren om alzoo een weg te baanen, en 't Noorderquartier al wat zy vonden op't Platte-land te stroopen en al de Dorpen in kolen te leggen. Hy hadde daar toe heymelyk verstand met verscheyden Huysluyden of andere Ingezetenen (immers zo men meende) daar van eenen Pieter van Hoef tor Hoorn woonagtig, het hoofd en principaalste beleyder daar van was; en 't gerugt liep dat hy wel 400. medepligters hadde, deeze zoude zoo dra als zy aanquamen de brand hier en daar in de Dorpen steeken, en daardoor de Landluyden uyt de Schanzen naar huys trek-

ken, op dat men minder wederstant vinden,
en alzoo dezelve te ligter zoude innemen en
vermeesteren.

Zy zoude tot een leverye hebben, roode zyde
banden, daar de Vyand haar zoude aan kennen,
maar de Gouverneur Zonoi, waarschouwt het

Krygs-

V a n M E D E N B L I K. 179

Krygsvolk datze goede wacht moste houden,
en zont meer volk in de Schanzen. De Vyand
quam op zyn gezette tyd, en stak de molen
tot Schoorel in de brand, 't welk des Vyands
zein was, om dat van de Verraders van binnen
haar dingen zoude doen, maar door de nauwe
toezigt die overal van Zonoi gestelt was, dorst
niemand kikken nog openbaren. Dies hy van
binnen geen gewag ziende (want hy wel dagt
dat de zaak ontdekt was) trok hy wederom te
rug, zonder iets uyt te regten. In 't voorleden
jaar 73. wierden de Hontsboscher, Slaper en
Crabbedammer en Schooreldammer Schanze al
gemaakt.

Tot Haringkarspel in 't begin van dit jaar ge-
schiede alhier een ongehoort wetspel van
een Huysman, gelyk hier na volgt.

1614. Zimon Pietersz. Poorter, Scheepen
in het Dorp Haringkarspel, op drie Koningen
dag, in de Herberg zittende met zyn mede-
makers, om een gelag te drinken, verkoopt
aan zyn gezelschap die by hem in 't gelag za-
ten te drinken, al zyn Koeyen die op zyn stal
stonden, aan de een, een Koe, aan de ander
twee Koeyen, en voort tot dat hyze alle quyt
was, op die konditie, dat hy de Stad van Je-
rusalem binnen 't jaar zoude bezoeken, en dan
zoude hy dubbelt geld voor zyn Koeyen heb-
ben, maar hy zoude zyn beraad hebben tot 's
anderen daags de klokke twaalf uren, die af-
ging most twee halfvaten bier in 't gelag ge-

M 2 ven,

180 C H R O N Y K.

ven, des anderen daags quamen zy alle by mal-

kanderen te twaalf uren, en bragten by, maar niemand boste, de koopmanschap ofte het wetspel ging aan. En het wetspel moeste uytgevoert werden zoude het gewonnen werden. Wat had Zimon Pietersz. Poorter te doen, hy gaat heen, en laat Boelhuys houden, en verkoopt voorts al zyn bewint, als Schaapen, Verkens en Lammeren, en Huysraad 't geen hy ontbeeren wilde, mede op zyn Jerusalemze rys, dit gedaan zynde gaf hy aan ieder een Rykxdaalder ofte Rykxdaars dieze hebben woude op gelijke konditie. Maar nam van alle dit voorschreven notariale hantschrift. Dit alles aldus verricht hebbende, reyst deeze Zimon Pietersz. Poorter na Amsterdam, en verneemt eens wanneer daar Scheepen, na de Levand gingen, en komende op 't Prinzen-hof, hoort aldaar, dat daar een Convoyer na de Straat ofte Levand ging. Hy komende by den Capiteyn en accordeert met hem, hoe veel hy zal geven, om voor Passagier mede te varen. Zy accordeeren, dat hy zoude geven, voor zyn vracht en kost alle dagen een oort van een Rykxdaalder, zoo lang hy op het Schip was, op konditie dat hy een kisje mede nemen mogten, daar hy 300. gulden aan Koopmanschap in hadde.

Tot Amsterdam zyn dingen verrigt hebbende, gaat naar huys, maakt zyn bultzak klaar: de tyd komende, dat de Scheepen in Texel quamen, en de zeyldag vastgesteld was, kreeg hy een brief van de Capiteyn, dat hy aan boort moste komen, zoo hy nog van meening was om mede te gaan.

Deeze

V a n M E D E N B L I K. 181

Deze Zimon Pietersz. Poorter was niet luy, laat hem met zyn goet dat hem dienstig was (gepakt hebbende) na de Helder brengen, met een wagen, na dat hy afscheyd van zyn Vrouw en Kinderen hadde genomen, laat hem aan boort zetten, de zeyldag komende steeken zy met de Vloot (een goede wint hebbende) in Zee. Eenige Maanden daar na in de Levant komende voor het Heylige Land, liet hem van het Bootsvolk aan Land zetten, voor de Stad Joppe ofte Jaso, en reysde doen van daar op Rama, en tot de Stad van Jerusalem.

Gemeenlyk wort de geenen, die de Stadt Jerusalem en andere gedenkwaardige plaatzen, de welk omtrent de zelve en in het overige Heylige Land gelegen zyn, bezocht en bezigtigt hebben, een brief in 't Latyn, tot bewys van hunnen verrigten arbeyd, door den Gardiaan of Opperste des Bergs Zions verleent. Daarom zal het ook niet ondienstig zyn, een af schrift [gelyk ik nog toonen kan] van dezen brief te laten volgen, uyt oorzake, in dezelve by na al de merkwaardigste plaatzen, dewelke men bezoekt en bezigtigt, gedagt werden. Als 't blykt onder anderen, uyt deeze achtervolgende brief, die onze Noorthollandder Zimon Pietersz. Poorter van Haringkarspel heeft mede gebragt.

Frater Angelus à Messana, van orden der Minderbroeders des H. Francisci Regulaar observantie Provincie Principatus Guardian van den H. Berg Sion, bewaarder des H. Lands, ende in Orienten Apostolicen Commissaris.

M 3

Alle

Alle ende eenen ieder Saluit: die dezen zullen lezen ofte hooren lezen, van God Almagtig. Wy geven te kennen, ende getuygen, hoe dat in deze Heylige Stad van Jerusalem is gekomen, den eerzamen deugdelyken ende vromen (als dat ook genoeg te verstaan doet, eenen Testimonial-brief gegeven in de Heerlykheyd Heerenkarspel.) Namentlyk Zimon Pietersz. Poorter, ende Inwoonder tot Heerenkarspel, die aandagtig, ootmoedig, ende devotelyk, Persoonelyk heeft bezogt en geërt. schier alle eerwaardige Plaatzen des Heyligen Lands. Principalyk Bethleem daar Jesus Christus in 't Cribbeken geboren zynde van de reyne Maget Maria, geleyd is geworden, ende van de drie Koningen aanbeden, die alle eerwaardigste Heylige Graven, zoo onzes Heeren Jesu Christi, als ook Maria Xpi, ende alle regte getrouwe geloovige Moeder, in het dal van Josaphat. Die Heylige Bergen Calvaria, Oliveti ende Zion, daar het mensche-lyke geslagt door het overvloedig dierbaar Xpi bloet is verlost geworden, daar Xpi ten Hemel is gevaren. Ende daar naar gezonden in de harten zyn' er geloovigen den Heyligen Geest

daar ook meer ons geloof, verborgentheden en de misterien zyn geschiet. Item hy heeft bezogt ende gezien in Bethania het graf van den Heyligen vriend Xpi, namentlyk Lazari, 't huys ende zyne wooninge, als ook Marthae en Maria Magdalena: daar en boven alle andere Heylige plaatzen, zoo in als buyten die Heylige voorschreve Stad Jerusalem, die van Pelgroms devotelyk jaarlyks worden bezogt, ende uw hebben kunnen zonder notabel prykel geinstiteert

V a n M E D E N B L I K. 183

stiteert worden, alzoo hebbende verdient menigvuldige gratien ende genaden, deelachtig Xpi, en uytsprekelyke verdiensten hebben wy den voorschreve Zimon Pietersz. in ware getuygenisse zyn 'er devotie ende pelgrimmatie ootmoediglyk gedaan, dezen bekragtigt, bevestigt, ende met onzen grootsten Zegel, als ook eygene name ende Handschrift, sterk ende autentyk willen maken in Herusalem, In 't Klooster St. Salvatoris 1614. den 7. Juny.

Fr. Angelus qui supra Mana prop.

In 't Zegel hier onder deze
boven genoemde brief,
ziet men onder de Apostelen de voeten wassen,
en boven een geopende
Hemel, met Heylige
daar in.

Dit hedendaagse Jerusalem wert by de meeste Land-beschryvers geseyd te leggen op de hoogte van 32. graden, 44. minuten Noorderbreete en de lengte is 69 graden.

Jerusalem is tegenwoordig in zyn omtrek groot 4500 treden. en leyd 12 mylen van Joppe ofte de Middellandse Zee, Landwaard in, als men daar na toe reyst.

Het zy Christen ofte Joden die eerst in 't Heilige Land komt, ende de Stadt Jerusalem wil besigtigen, moet groote schattinge geven, ook is 't hem niet geoorloft, voor de eerstemaal in de Stad te treden, dan door de poorte van Da-

maskus, aan dewelke ten dien eynde een troep ofte Rot Janitsaren de wagt hebben, die ten zelve tyden, als iemand komt, vragen dan van wat Land-aard hy is, en doen hem stil staan, en gaan midlerwyle den Gardiaan ofte Overste des Bergs Zions daar van verwittigen, die daar op twee van de Geestelyke send. Daar na gaan zy by de Bassa verlof verzoeken, om hem te mogen doen inkomen, na dat zy verlof bekomen hebben. gaan zy hem van de poorte af halen, en geleyden hem in 't Klooster van onzen Heer en Zaligmaker, in geselschap van twee Zoldaten, of Krygsknegten, die al het reystuyg bezoeken, om te zien of daar ook wapenen onder zyn: want het is de Christenen en Joden, op straffe van hun leven, verboden, gewapent ofte met wapenen in de Stad van Jerusalem te treden. So iemand een Musket heeft, die laat het aan de poorte blyven, dat hem, wanneer hy wederom uyt de Stad gaat, trouwlyk behandigt wort, mits aan de Krygsknegten wat te geven. Na de Janitsaren het reystuyg besigtigt hebben, word hen ieder de waarde van vyf stuyvers, en een maaltyd eten in 't Klooster der Roomsgezinde gegeven. Dan komen al de Geestelyken des Kloosters den aankomeling, het zy dat hy Geestelyk ofte Werelds, Rooms of Onrooms is, met groote beleeftheyd ontfangen, en geleyden hem in de Kerke in het huys der Geestelyke, want ieder, hy zy Rooms ofte Onrooms, wort in het Klooster des Heyligen Zaligmakers gehuysvest, sonder een duyts te betalen. Een ieder werd ook door de Geestelyken van dit Klooster de voeten gewasschen, het welke tot Jerusalem

salem met veel grooter statie geschiet, als op eenige andere Plaatzen, en in dezer wyze. Ten zelve dage als men tot Jerusalem gekomen is, vergaderen alle de Geestelyken, voor de deur der Kerke, en gaan op een bank, met een tapyt overspreyd, neffens malkanderen zitten, als dan wast de Gardiaan met twee Akoliten en een Kruys-heer

ofte Ridder, gekleet in Priesterlyk gewaad, hem in warm water, dat vol roozen en wel ruykende kruyden is, de voeten, de Geestelyken middelerwylen zingen verscheyden Psalmen en gebeden, die op dit werk passen, na dat de voeten gewassen zyn zoo kust de Gardiaan hem die: desgelykx doen alle de Geestelyken, de eene na d' anderen het zelfde. Dan geeft de Gardiaan een ieder een waskaars in de hand, waar na het *Te Deum Laudamus* gezongen wort, onder het gaan, in manier van omgang, rontom het Klooster, en van daar na de Kerke, op den zelve wyze: alwaar alle de Altaren bezichtigt worden, onder het zingen van Lofzangen die op ieder Altaar passen.

De meeste beêvaart Reyzigers, en andere, die Jerusalem en andere plaatzen des Heyligen Land bezoeken, doen zich gewoonlyken het Jerusalems kruys ofte wapen op de armen merken zetten, het welke gewoonlyk de Christenen van Bethlehem in dezer wyze doen. Zy hebben veele houten vormen, waar op de merken gegraveert en uytgesneden zyn, die op de armen gezet worden, ieder mag een van deeze vormen na zyn welgevallen uytkiezen, dewelke dan met stof van dovekolen in het graveerzel op den arm gezet wort, zulcx zy den aftrek van het merk, dat daar op

M 5 gegra-

gegraveert is, op den arm overzet, daar na hout een met de linkerhand den arm vast, waar van de huid styf uytgerekt is, en heeft in de rechterhand een klein riet met twee naalden, welke naalden hy van tydtot tyd in inkt, met ossegalle gemengt, gedoopt, en daar mee de streepen die met de houten vorm gemerkt zyn, steekt, het welke pyn, en gewoonlyk een kleyn koorsje voor een korten tyd veroorzaakt: ook blyven de armen twee of drie dagen driemaal zoo dik opgeswollen, als zy anders zyn. Na dat men langs heen alle deze streepen gestooken heeft, zoo wast men de arm af, en ziet toe of 'er ook eenig misslag is, als dan begint men wederom, en by wylentot driemaal toe. Wanneer het gedaan is, zoo bewint men den arm dicht toe, op het steekzel of op de gestooken hand groeyt een korst, die twee of drie dagen daar na afvalt, maar de merken blyven blauw staan, en gaan noyt uyt, uyt

oorzake, het bloet zich met deze verf van de Ossegal in inkt vermengende, tot van binnen onder de huyt doordringt en merken maakt.

Nu vorders tot ons voorige propoost te komen, deze voorschreve Zimon Pietersz. Poorter, quam binnen de tyd van drie vierendeel-jaars in het Dorp van Haringkarspel van zyn behouden reys, zyn wetspel gewonnen hebbende, vordert zyn geld in van de geene die tegen hem hadden gewet, en leefde met zyn Vrouw en Kinderen noch verscheiden jaren hier na in vrede. Zyn kisje met 300. gulden Koopmanschap dat hy op de reys hadde mede genomen, daar hadde hy zoo veel mede gewonnen, dat hy zyn geheele reys te water en te

V a n M E D E N B L I K. 187

te Land mede kon betalen en geld over hiel. Hy bracht een deeken mede, die op het graf Jesu Christi hadde gelegen, en is hier noch tegenwoordig aan de groote Sluys in de Zype.

1616. In de Zomer is eenen Jan Gerritsz. van de Myldyk met eenig geld na Texel gegaan, van meening zynde om een deel Lammeren te koopen, en in passant aan de oude Sluys in de Herberg komende om eens te ververschen, vind aldaar een perzoon van Tiel in 't gelach, die zoo hy zeyde mede dat heen wilde, hier op maken zy makkerschap, en gingen met malkander heen, maar pas over het Koeysgras komende op het vlakke zand, heeft de makker van Jan Gerritsz. zyn moortgeveer uytgehaalt, en heeft Jan Gerritsz. zyn hiel zenuen aan stukken gehouwen, en alzo deerlyk met verscheyden wonden vermoort.

1618 Is in 't West-ent van het Dorp Twisck, een wonderlyk Kalf van een Koe gehaalt, het hadde 2. hoofden en 8. beenen.

1619 Was het een heete en drooge Zomer, en heel sober gewas, een voer hoy wierde tot Barsingerhorn verkogt voor 20. gulden, een pont hoy voor een stuyver, de Koeyen vergingen meest van honger op het Land.

1620. Was alhier in Noortholland een Vogelstruys te kyken, de Eygenaar hadde hem gekogt zoo hy zeyde voor 900. gulden, en woog 170. pont zwaar, en kon tiendalf voet hoog van de aarde opwaart reyken, yzer en staal ofte spyker, slokte hy wel op, maar naderhand liet hyze

wederom onbeschadigt uyt zyn fundament ofte
aars-gat vallen.

1620.

188

C H R O N Y K

1620. In de hooy-tyd, is tot Schaarwoud een Kint gebooren, met de eene arm vast aen 't lyf, en de vingers aan malkanderen, de rechter arm als een bel daar de Kinderen meede speelen, de neuze was plat, en 't hoofd heel mismaakt &c.

1624. In dit jaar hebben twee Gebroeders in het Dorp Oostwoud gewoont, die blind waren, dewelke het Nieuwe Testament van buyten konde na malkander opleezen.

Een droevig exempel van een trouwe Hond
die zyn eygen Meester ombragt.

1623. In de Maand van Augustus, was tot Broek in Waterland een Pagter, die zyn pacht-schult niet wilde ofte niet konde betalen. Waar over hy dikwils van Jan van Cuylenburg Schout van Munnekendam gewaarschouwt wierde, dat hy zyn Pagt-penningen moeste opbrengen, of hy zoude hem in hegtensse halen. de Pachter des Schouts dreygementen niet achtende, wierd eyndelyk van de voorschreve Schout) die een groote Hond by hem hadde) met zyn twee Dienaars geapprehendeert, en verwagte den avond, om hem na Monnekendam te voeren, 's nagts begaven zy haar in een Roey-schuyt, dat zy daar een Praam noemen, en voeren zoo voort. Onderwegen de Pachter zyn staat overdenkende, begon te klagen dat hy om zulken saak gevangen wierde, presenteerde de Schout een somma gelds, dat hy mocht losgelaten werden, die Ratione Officii, verklaarde dat niet te kennen ofte willen doen,
de

V a n M E D E N B L I K. 189

de Pachter desperaat, aan syn handen geboeyt, en geen uytkomst siende, slaat zyn beyde armen om den hals van de Schout, en roeyt het Praampjen om, zoo dat, dat zy beyde te gronde gingen al worstelende met malkander: eyndelyk raakten

zy van malkander, soo dat de Schout wederom boven quam om hem te salveren, maar de Hond die zyn Meester de Schout miste, en hem van achter na boven quam, spronk door trouwigheyd op zyn Meesters hoofd en lichaam, rondom swemmende om hem by te staan, daar hy geduurigh groote schade dede, want hy hiel zyn Meester geduurig onder water en was hem geduerig in de weeg, want hy nooit het hoofd boven water konde krygen, dewyl hy nooit niet van hem week, gissende hem by te staan, soo dat eyndelyk de Schout met de Pachter beyde verdronken, maar de Dienaar die by hem was, salveerde syn leven boven op de Praam daar hy was op gekloutert, de Burgers dit vernemende, waren met de Weduw die veel Kinders hadden zeer droevig, t'welk selden gebeurt dat zy bemint zyn.

1572. Kocht men de geheele Zomer deur de 100. pont Kaas voor 2 gulden 10 stuyvers.

1573. Het Noorderquartier was in dit jaar niet wel van Geschut ofte Kanon voorsien, daarom wierden uyt alle Toorns daar twee ofte drie klokken in hingen, een uytgehaalt op het platte Land en na de Steden gebracht, om Kanon daar van te laten gieten, door eenen Mr. Hendrik van Trier, die dan op de Schepen wierde gebracht, om den Admiraal Bossu te keer te komen.

1579. Heeft in de Stad Alkmaar, een dartele
Jonkman

Jonkman, drie silvere Daalders, met een pot bier ingedronken, die hy drie dagen daar na van onderen is quyt geworden. Ook was'er mede in dit jaar tot Alkmaar een swangere Vrouw, die met volle lepels Teer at, als of het een welbereyde pottagie hadde geweest.

1588. Den 15 Zepember wierde door ordre van de Staten alle de wegen en wagenslagen in gantsch Noortholland en Westvriesland verwyd.

1589 Wierde het Kerk-pat tot Hauwert alder eerst gemaakt, hem strekkende by de Kerk uyt, tot aan Swaagdyk toe, tot dienst van veel menschen, maar het wierde in den Herfst, uyt last van de Regenten van Hoorn geseert, ende de bruggen, die over de slooten gemaakt waren, zynde 14. a 15. voeten breed om met Koeyen daar over te gaan, wierden aan stukken gehou-

wen en verbrant. Dit werk was van haar uytgevoert, door twee Vaandels gewapende mannen komende van Hoorn hier tot Hauwert. Die van Hauwert lichten hier tegens een mandament, en riepen de Burgermeesters van Hoorn voor 't Hof van Holland, daar het hangen bleef. Daar na hebben die van Hauwert 't voorschreve voetpadt wederom opgemaakt daar de 4. Noorder-Coggen, zoo nu en dan verscheyden malen, oud molenhout hebben toegegeven, uyt oorzake, dat het zelfde pad strekt tot dienst van alle de Coggen.

1601. Is tot Rustenburg een groote nieuwe overtoom gemaakt, anders gezeyd een wint aas, daar die van Schagen, Barsingerhorn, Langedyk en andere Dorpen van het Noorderquartier haar schuyten nu konde over krygen als zy na Hoorn varen wilde, met kaas en Koopmanschappen.

1604. Wierd

V a n M E D E N B L I K. 191

1604. Wierd'er een nieuwe vaart gemaakt van 't Spierdyker Verlaat ofte sluys af, loopende by de Spierdyker weg langs, tot aan den Dam toe.

1608. Begon men de Wieringer-waart te bedyken, met groote menigte van kleyne schuytjes ofte bootjes, tusschen Ebbe ende Vloed, tot Zeeweer gebracht, ende daar na in de volgende jaren, zo met slykerwerk en schuytjes als kruy-werk de Dyk, mitsgaders alle binnen werken zoo verre gebracht, dat de Landen daar inne bedykt tot No. 1895. morgen, van 720. roeden de morgen Geestmer-Ambacht, ofte 600. roeden binnenlandze ofte Zypze Dyk-mate; maar is op den 22. January 1610. ingebrooken, want het woey een sterke Noorst-Westen wint, en het water liep zoo hoog, dat het op verscheyden plaatzen over den nieuw gemaakten Dyk heen spoelde, zoo dat daar wel 8. a 9. gaten in doorbraken, het donderde ook vreeslyk, het wayde wel een maant a twee al aan zeer sterk zonder ophouden, maar in de Zomer vroeg wierd den Ringdyk wederom verhoogt en de gaten met steenen en wier gestopt, en slyk daar op geleyd.

1708. In deeze Polder van de voorschreve Wieringerwaart, hebbe ik deeze navolgende Huyzen getelt.

30 Huyzen aan de nieuwe-sluys.

55 Huyzen aan de twee wegen.

21 Huyzen aan de Barsingerweg.
12 Huyzen aan de Walingsweg.
8 Huyzen aan de Vrieze Zeedyk.
14 Huyzen aan Slykerdyk.
9 Huyzen aan de twee Molens.

149. Huy-

192 C H R O N Y K

149. Huyzen in 't geheel.
Een Gereformeerde Kerk.
Een Menniste Kerk

5 Grootte Watermolens. 1 Meelmolen.

1630. Was alhier in dit Noorderkwartier en ook in gansch Holland, zulken dieren tyd als' er oyt by menschen heugenisse niet en was geweest. De Steden als Hoorn, Enkhuyzen, Medenblik en andere, verboden, dat'er geen Taruw noch Roch ofte brood daar van gebakken, uyt haar Steden mochte vervoert werden, en hadden tot dien eynde scharpe wacht in haar Stads-poorten gestelt. Den 16. November wierde het last Rog tot Amsterdam op de markt verkocht voor 316. Goutguldens, en de last Taruw voor 400. gulden, een brood van 12. pont gelden 22. stuyvers. Daar waren ook Dorpen in deze groote diere tyd, ziende dat de Steden haar alle toevoer van graanen en brood afsneeden, mede verboden dat men geen Taruw, Roch, Garst noch Haver uyt haar Dorpen moeste wegvoeren op zekere boeten. Deeze duurte was zoo groot, dat na menschen oordeel 't geschapen stont, dat van dien Winter veel menschen van honger gestorven zoude hebben, het waar zaake, dat God de Heere de gever van alles, het verzach, dat hy in dees tyd een zachte Winter verleende, en dat de Schepen de geheele Winter door, op Vrankryk voeren om Zaat te halen.

In dit jaar wierden de eerste Meelmolen tot Wervershoof gemaakt. Insgelykx wierde de Sluyze in de Leegedyk gemaakt, met het wint-
asch, dat men met de handen wind, over de waterschuttinge, om alzoo by het Dorp langs te kunnen varen.

1631. In

1631. In dit jaar wierde de Braakmeer by Eerswoud tot land gemaakt, en alzoo die van de 4. Noorder-Coggen, haar daar tegens stelden, van wegen dat haar Watermolens, staande by de Braak het water schepten (dat zy uytmaalden) een groot deel uyt deze Braak, ende een boezem was, om het water uyt den Gousloot daar eerst in te ontfangen, en dan voort uyt de Braak in de Kolk te malen. Om deze oorzake en woude de voorschreve Cogge met de Octroyanten niet van wegen de schade en de intrest die zy daar door quamen te lyden verdragen, maar is by Sententie van haar Edel. Mog. na eenige pleyten uytgesprooken. Dat de bedykers zoude leveren een Ringsloot, tot hare kosten van 16. voeten wyt, ende datze kontribueren zullen met 25. morgens molengelt, tot onderhoud van de voorschreve Coggemolens.

In dit jaar is mede bedykt het Westerste gedeelte van de Wymers. Beginnende van de sloot af, die na het water genaamt Suekevaart strekt, west aan zoo verre als hy bedykt is. Waar over dat veel misnoegentheden waren, van die geene die de Landen toequamen, ende dat niet zonder gewichtige reedenen, om dat men haar al het Riedland afnam, ende op zommige plaatze mede eenige gedeelte van 't Grasland, dat haar naar eenige pleytinge daar over gegaan was, zoo om dit water als om de Braak, Poel en Ligtewater, Riedlanden en andere die haar toequamen, hebben gevoert, ende tot taxatie van mannen is betaalt geworden. Na dat de Regenten van Medenblik haar Octroi, van de Staten van Holland en West-Vriesland, om een zeer kleyne

N

re-

recognite hadde bekomen, om de Braak, Poel, Wymer ende Ligtewater te bedyken en dat onder een dekzel, dat deeze bedyking voor haar armen zoude wezen, zoo hebben de geïntresseerde van de 4. Noorder-Cogge by Sententie van den Committeerden Raden van 't Noorderquartier, op St. Jacobsdag, zynde den 25. July, den Dyk en Ringsloot gaande om den Braak, Poel, Ligtewater, en een gedeelte van de Wymers besteed. Dit verzoek om Octroi te hebben van de voorschreve Meeren ofte waterkens, om

die te bedyken tot profyte van haar armen, en geschiede niet met opregtigheyd, Want dat heeft hem in 't jaar 1635. ende 1636. geheel anders vertoont en geopenbaart, want deze twee jaren tyds, zyn het meesten deel van de Landen, van de voorschreve waterkens van de Regenten der Stede Medenblik, aan particuliere Eygenaars verkogt, ende de penningen geinployeert (zoo men in deze tyd hebben gehooft) tot de kosten gemaakt in 't bedyken, en slooten, kavelen der Landen der voorschreve waterkens, als mede tot vergelding van haar zeer grote kosten, gevallen in het maken van haar gespeeten nieuwe Haven in haar Stad. Schryft Barent Claasz. Hauerwert, in zyn aantekening.

1632. Verkogt Theunis Jorisz. van den Seuvel tot Hoogkarspel in de Streek, by Enkhuyzen, een stuk Groetland groot 2 1 tweede morgen, voor de Zomma van 3280. guldens het morgen Lands aan een Weduw Vrouw van de Stad Hoorn, waar uyt men genoegzaam kan bespeuren dat' er geld in 't Nooderquartier was en een florizante tyd &c.

Quo-

V a n M E D E N B L I K. 195

Quohier ofte hoe veel van alle Huyzen, en groote der Landerye. Mitsgaders alle onroerende goederen, staande ende leggende binnen de Steden en Platte Lande in West-Vriesland, zoo als dezelve jaarlykx in de verpondinge kontribueren ofte opbrengen, na het redres ofte herstelling van den jare 1632.

De 7. Noorthollandze Steden hebben mede cессie ofte overgeving in de Souvereyniteyt ofte oppermagt, en brengen na de 11 Zuythollandsche Steden, mede vervolgens, elk een stem in de vergadering van de Staten van Holland ende West-Vriesland.

Alkmaar 2582. Huyzen binnen de Stad, en 92. buyten de stad, met 765. morgen 469. roeden Lands, komt met de Heerlyke goederen. 20826-1-13

Castercum 88 Huyzen, 1012 morgen 283 roeden Lands. 5149-10-14

Limmen 140 Huyzen 1176 morgen, 200 roeden Lands. 7192-7-13

Uytgeest 440 Huyzen 1784 morgen 387 1 tw: roeden. 11297-10-4

Akersloot en Boeklermeer 297 Huyzen, 1332 morgen

691 roeden.	6343-10-7
Heyloo en Oesdom 126 Huyzen, 1800 morgen	
120 1 tw: roeden.	9750-14-8
Bakkum 25 Huyzen, 382 morgen 62 1 tw. roeden.	
	1347-17-0
Egmond binnen en den Hoef 184 Huyzen, 1176 mor-	
gen 490 roeden.	7242-12-2
Egmondermeer 1 Huys, 480 morgen 58 roeden.	
	1249-14-0
Egmond op Zee 213 Huyzen.	279-2-8
Wimmenum 28 Huyzen, 242 morgen 257 roeden.	
	1334-3-4
Bergen 126 Huyzen, 1637 morgen 4 roeden	
	7619-10-2
	N 2
	Ber-

196 C H R O N Y K

Bergermeer 9 Huyzen, 563 morgen 554 roeden.	
	1269-19-8
Schoorl, Hargen en Kamp 227 Huyzen. 1239 morgen	
112 1 tw: roeden.	5585-12-1
Groed 50 Huyzen; 293 morgen 25 1 tw: roeden.	
	2277-11-4
Petten en Nolmerban 171 Huyzen, 214 morgen 200	
roeden.	1170-19-8
Callans-ooge en Abbistee 105 Huyzen, 332 morgen	
53 roeden.	1234-17-10
Huysduynen 230 Huyzen, 418 morgen 251 1 tw. roe-	
den.	2566-11-1
Outdorp 74 Huyzen, 234 morgen 552 roeden.	
	1568-11-12
Oterlik 31 Huyzen 220 morgen 687 roeden.	
	811-8-10
Ursem 206 Huyzen, 1085 morgen 267 roeden.	
	5585-18-11
Veenhuyzen 35 Huyzen, 363 morgen 11 1 tw: roeden.	
	1105-4-4
Koedijk, Huyswaard, met een gedeelte van de Dal-	
meer, Vroondermeer en Klaas haringslyk 250 Huy-	
zen, 929 morgen 450 roeden.	6784-13-15
St. Pankras 96 Huyzen 477 morgen 377 roeden.	
	3388-15-10
Broek 138 Huyzen, 436 morgen 515 roeden.	
	3731-4-10
Zuyscharwoud 168 Huysen 478 morgen 631 roeden.	
	3981-6-10
Noortscharwoud 125 Huysen 494 morgen 367 roeden.	
	4148-19-12

Outkarspel 161 Huysen 1239 morgen 413 roeden
8451-14-4
Haringkarspel, met Kalverdyk en Dirxhorn 181 Huy-
zen 1535 morgen 483 roeden. 8960-10-10
Warmenhuyzen 209 Huyzen 1075 morgen 705 roeden.
7973-7-9
Eeni-

V a n M E D E N B L I K. 197

Eenigenburg 53 huysen 164 morgen 290 roeden.
1398-0-0
St. Maarten 153 huysen 601 morgen 100 roeden.
4721-7-12
Valkoog 96 huysen 542 morgen 690 roeden.
3902-7-1
Burghorn 9 Huysen, 315 morgen 360 roeden.
1567-13-13
Schagen 516 huysen 1777 morgen 360 roeden.
15394-6-0
Barsingerhorn en Kolhorn 372 huysen 983 morgen
190 roeden. 7714-14-6
Haringhuysen 60 Huysen 351 morgen 90 roeden.
2619-3-4
Nieuwe-Nierop 314 huysen 1445 morgen 98 1 tw.
roeden. 12141-18-0
Oude-Nierop 179 huysen 996 morgen 381 roeden.
5614-3-8
Winkel 289 huysen 1003 morgen 342 roeden.
7386-5-8
Graft 622 huysen 639 morgen 733 roeden. 4175-11-9
Ryp 641. huysen 639 morgen 154 roeden. 3391-1-2
Noortschermer ofte Schermerhorn, 375 huysen 523
morgen 546 roeden. 2657-14 13
Zuyschermer 255 huysen 421 morgen 511 roeden.
1953-1-4
Wieringerwaard 22 huysen 1882 morgen 11 roeden.
575-11-10
Zype en Haze-polder 9031 morgen 273 1 tw. roeden.
19612-2-6

Zomma Alkmaar met zyn Dorpen, 254758-5-9

Hoorn 2556 huysen 209 morgen 503 roeden.
28284-11-4
Dampten 14 huysen 300 morgen 424 roeden.
1895-11-6

De groote Uytterdyk 1 huys 75 morgen 102 roeden.	143-1-2
Swaag 129 huysen, 735 morgen 533 roeden.	4104-2-12
Westerblokker 114 huysen 702 morgen 109 roeden.	4504-4-12
Oosterblokker 121 huysen 611 morgen 343 roeden.	5022-1-4
Binnen-wyzent 40 huysen 328 morgen 367 1 tw. roeden.	2692-3-14
Westwoud en Ouden-dyk 55 huysen 1151 morgen 768 lacht. roeden.	5896-14-13
Schellinghout 180 huysen 763 morgen 182 roeden.	4958-7-14
d' Uytterdyk van Schellinghout 49 morgen 333 roeden.	138-7-12
Wydenesse 100 huysen 607 morgen 458 1tw. roeden.	3940-15-9
Oosterleek 89 huysen 45 morgen 467 roeden	497-18-11
Berkhout 136 huysen 1200 morgen 474 roeden.	3275-12-4
Scharwoude 40 huysen 103 morgen 312 roeden.	234-0-12
Schaardam 37 huysen 116 morgen 40 roeden.	372-3-11
Grosthnysen 59 huysen 625 morgen 405 roeden.	1549-9 8
Avenhorn 47 huysen 115 morgen 150 roeden	419-1-0
Oudendyk 133 huysen 206 morgen 351 roeden.	858-5-12
Beets 118 huysen 433 morgen 511 1 tw. roeden.	2290-4-0
Oostmysen 6 huysen 104 morgen 398 roeden.	437..18..14
	Hau-

V a n M E D E N B L I K. 199

Hauwert 81 huysen 499 morgen 236 roeden.	1922..12..0
Nibbixwoud 54 huysen 403 morgen 375 roeden.	1818..8..5
Watway 35 huysen 173 morgen 20 1 tw. roeden.	897..5..0

Woggenum 184 huysen 1415 morgen 20 roeden.	8225..5..0
Spanbroek 172 huysen 1061 morgen 215 1 tw. roeden.	4047..17..0
Opmeer 72 huysen 439 morgen 514 1 tw. roeden.	2508..2..14
Opdam 136 huysen 439 morgen 514 1 tw. roeden.	1657..6..10
Hensbroek 127 huysen 383 morgen 567 roeden.	1664..3..8
Wogmeer of Dammeer 10 huysen 733 morgen 230 roeden.	3085..17..8
Boersdorp of Woglummer 3 huysen 191 morgen 100 roeden.	<u>283..15..2</u>
Zomma: Hoorn met zyn Dorpen.	97606..9.. 5
Enkhuysen 3615 huysen binnen de Stad 515 huysen buyten de Stad met 628 morgen 324 roeden en 151 morgen 236 roeden buyten Dykxland, met de Heerlyke goederen te zamen	31085..19..8
Bovenkarspel 398 huysen 783 morgen 240 roeden.	6464..15..6
Grootebroek 316 huysen 1026 morgen 407 roeden.	7683..5..3
Lutjebroek 179 huysen 642 morgen 202 roeden.	4976..7..2
Hoogkarspel 192 huysen 1065 morgen 553 roeden	8598..16..2
Hem 159 huysen 802 morgen 177 roeden.	5121..8..0
N 4	Ven-

200 C H R O N Y K

Venhuysen 223 huysen 872 morgen 53 roeden.	6438..5..6
Vlieland, Oost en West Eynde niet uytgedrukt, maar geschat de Landen 700 huysen.	1617..2..2
Texel 969. Huysen 7258. Morgen 222. Roeden.	16119..16..0
Emeloort 47. Huysen 100. morgen	187 .4..0
Urk. 47 Huysen 24. delen Lands, ieder deel groot 16 1 tw. Hoys.	<u>144..16..12</u>
Zomma: Enkhuysen } met zyn Dorpen }	88437..15..9

Edam 1141 Huysen binnen de Stad, 39. Huysen buyten de Stad. 1198 morgen 132 roeden Lands, 10:

Zoutkeeten, 30 Timmerwerven, 2 Lynbanen, 26.
 Houtwallen, 48 Thuynen met Heerlyke goederen te
 zamen. 8641..6..14
 Middellie 207 Huysen 868 morgen 33 1 vierd roeden.
 3809..18..0
 Quadyk 154 Huysen 677 morgen 12 roeden.
 2233..11..4
 Warder 130 Huysen 931 morgen 33 roeden.
 3617..16..12
 Oosthuysen met Etershem en Hobreede 150 Huysen,
 784 morgen 475 roeden 3509..16..2
 Purmerland 5 Huysen 2981 morgen 593 roeden.
 13214..4..0
 Jisp 381 Huysen 733 morgen 495. roeden.
 4660..19..2

Zomma: Edam met } 45982..0..6
 zyn Dorpen. }

Monnekendam 818 Huysen 592 morgen 205 roeden,
 komt met de Heerlyke goederen. 5035..11..8
 Kad-

V a n M E D E N B L I K. 201

Kadwoude 97 Huysen 703 morgen 27 1 tw* roeden.
 1802..15..0
 Zunderwoude 117 Huysen 1208 morgen 138 1tw: roe-
 den 3028..9..12
 Landsmeer 209 huysen 1508 morgen 50 roeden
 3928..3..3
 Schellinkhout, Buiksloot, met de Voorwyk, 260 huy-
 sen 474 morgen 85 roeden 1235..19..8
 Sundorp 121 huysen 675 morgen 168 1 tw: roeden
 1424..9..9
 Broek 156 Huysen 563 morgen 557 1 tw: roeden.
 1588..12..12
 Ransdorp of Raarop 241 huysen 1238 morgen 107 1 tw:
 roeden 2805..3..0
 Marken in Zee 241 huysen 301 morgen 7 roeden
 1286..3..4
 Buykslootermeer geen huysen 368 morgen 268 roeden
 957..19..0
 Broekermeer geen huysen 304 morgen 375 roeden.
 885..12..8
 Bellemeer geen huysen 148 morgen 167 roeden
 385..10..0
 Oostzaunen en Zaardam 984 huysen 2023 morgen 96
 roeden 9712 .13..6

Westzanen en Zaardam 889 huysen 1886 morgen 424
roeden 8536..2..0

Zomma: Monnekendam } 42613..4..6
met zyn Dorpen. }

Medenblik 818. Huysen 592 morgen 205 roeden komt
met de Heerlyke goederen 5035..11..8

Wervershoof 87 huysen 356 morgen 130 roeden.
2609..2..12

Opperdoes 96 huysen 152 morgen 100 roeden.
1199..19..3

N 5 Oost-

202 C H R O N Y K

Oostwoud 79 huysen 331 morgen 505 roeden
1316-13- 0

Twisck 227 huysen 516 morgen 473 l tw. roeden.
3305-14- 4

Lammerschaag 55 huysen 78 morgen 14 roeden.
474-18- 8

Abbekerk 107 huysen 507 morgen 305 l twed. roeden
2715-18-12

Midwoud 49 huysen 361 morgen 375 roeden.
2184- 0- 4

Hoogtwoud 279 huysen 1779 morgen 369 roeden.
9966-10- 8

Eerswoud 116 huysen 258 morgen 192 roeden
1838-15- 0

Sypekarspel 86 huysen 679 morgen 200 roeden,
3127- 2- 8

Benningbroek 99 huysen 631 morgen 237 l tw: roeden
2659-13- 4

Wieringen over het oude en Nieuweland 326 Huysen
3579 morgen 550 l tw: roeden 6873- 0- 0

Derschelling 467 huysen, de Landen niet uytgedrukt,
maar geschat 2686-13- 4

't Eyland Grin geen huysen, egter in Verpondingh
6-16- 0

Zomma; Medenblik)
met syn Dorpen) 55451-10- 1

Purmerent 457 Huysen 587 morgen 578 roeden in de
Jurisdictie gelegen, komt met de Heerlyke goederen.
5919-18- 4

Purmer en Yseldam 362 huysen 1783 morgen 467 roe-
den 6364- 6- 0

Beemster 78 huysen 7846 morgen 333 roeden.
 39125- 4- 0
 Wormermeer 15 huysen 1798 morgen 228 roeden
 3774- 0- 0
 Crom-

V a n M E D E N B L I K. 103

Crommenye en Crommenysdyk 406 huysen 449 mor-
 gen 201 l tw: roeden 3107- 6-12
 Essendelft 410 huysen 2755 morgen 126 l tw: roeden
13858- 3- 4

Zomma: Purmerent)
 met zyn Dorpen.) 72148-18- 4

Bedragen alle de Steden en Dorpen ende Meeren van
 Noortholland te zamen in de Jaarlykse Verpondingen
 zes Tonnegouds, zes en-vijftig duyzend gulden, negen
 hondert, en acht en negentig gulden, drie stuyvers,
 acht penningen.

Ik zegge 656998- 3- 8

Staat van Huysen binnen de navol-
 gende Steden, ende Dorpen van Zuyd
 Holland, mitsgaders de Morgentale
 in yders district, soodanig als in het
 Jaar 1632. dezelve by redres Gene-
 raal bevonden zyn; en wat dezelve
 jaarlyks in de Verpondinge contri-
 bueren. Alles yder Stad met syn Re-
 sort van Dorpen, Polders, Meren,
 &c. gesepareert; ende der zelve ge-
 tal van Huysen, Morgentalen, ende
 Contributien, apart geexpresseert.

DORD-

204 C H R O N Y K

DORDRECHT groot 3278 Huysen, en de buyten
 de Stad 112 huysen, desselfs Jurisdictie 59 morgen
 87 roeden, bedraagt met de Heerlijke Goederen
 33747- 5-13
 De Merwe Polder 15 huysen 183 morgen 13 roeden
 1523-11-10

De Myl polder 2 huysen 220 morgen 471 roeden
1510-14- 4
Dubbeldam 56 huysen 1923 morgen 325 roeden.
6443- 4- 8
Sluysdrecht 104 huysen 1239 morgen 50 roeden.
3509- 0-13
Alblas 72 huysen 1221 morgen 550 roeden.
3737-13- 1
Alblasserdam 138 huysen 706 morgen 70 roeden
2317-13- 7
Papendrecht 145 huysen 325 morgen 44 roeden
2172- 7- 1
De Visscheryen toekomende zyn Hoogheyt voor 2 derde
en de Heer Goudriaan voor 1 derde part. 1106-13- 4
Nieuw Ackerloot 75 huysen 991 morgen 596 roeden
1966- 7- 4
Streefkerk 106 huysen 1487 morgen 590 roeden
3097- 7- 1
Wyngaarden ende Ruygbroek 40 huysen 648 morgen
575 roeden 1448-19- 4
Molenaars Graft 24 huysen 773 morgen 200 roeden
1614- 8- 8
Brantwyk Gybeland 50 huysen 1045 morgen 388 roe-
den 2085-13- 0
Blofkens Graft 60 huysen 960 morgen 4 roeden.
2187-12-14
Gyzen Nieuwerkerk 45 huysen 761 morgen 430 roeden.
2020-10-13
Hofweegen 10 huysen 177 morgen 500 roeden.
403- 6-14
Har-

V a n M E D E N B L I K.

205

HardingVelt 94 huysen 748 morgen 472 roeden.
1562- 0- 6
Peurseem 24 huysen 376 morgen 300 roeden.
988- 1-12
Singeland 13 huysen 251 morgen 100 roeden.
747-10- 0
Otteland 34 huysen 514 morgen 200 roeden.
1345-11-14
Laagblokland 22 huysen 339 morgen 109 1 tw.
Roeden. 995- 0- 0
Goudriaan 37 huysen 847 morgen 49 roeden.
789-13-12
Noreloos 59 huysen 1668 morgen 15 roeden.
438-15- 4
Amerschrave 49 huysen 802 morgen 500 roeden.

2017- 6- 2
 Gelkenes 57 huysen 307 morgen 425 roeden.
 1316-18-14
 Pieterschonk 158 huysen 206 morgen 565 roe-
 den. 1578-17- 4
 Landen van Pieter schonk, met Bonavontura
 bedykt, 12 huysen 88 morgen 383 roeden.
 565- 7- 0
 Maasdam 39 huysen 184 morgen 28 roeden.
 931- 9- 0
 Landen van maasdam by de Graaflykheyd Ver-
 kocht; 103 morgen 93 roeden. 521- 8- 0
 Mynsheeren-Land 121 huysen 1680 morgen 146
 roeden 8771-14-12
 Outheyenoordt 94 huysen 422 morgen 537 1 tw.
 roeden. 2296- 2- 6
 Gods Chalckoort 34 huysen 179 morgen 109
 roeden. 1098-13-14
 Oost-

206 C H R O N Y K

Oostzomerland 4 huysen 607 morgen 539 roe-
 den 3833-11-12
 Strynsche-Waart, Outstryen met zyn appen-
 dixie 364 huysen 1581 morgen 462 1 tw. roe-
 den. 8533- 3-11
 Gertendale, anders genaamt de negen en veer-
 tig Roeden, groot 96 morgen 410 roeden.
 967-18-12
 Nieuw bonavontura, ofte de morgen talen on-
 der Stryen, op den grond van Bonavontura
 bedykt, 335 morgen 320 1 vierd. Roeden.
 2858-15- 8
 Nieuw stryden met de uysterdyk, of 't land van
 Effengroot 3 huysen 551 morgen 100 roeden.
 3612- 9- 2
 Suyd- en Noord Capel van den Broek groot
 624 morgen 385 roeden. 3550- 6-10
 Out Bonavontura 10 huysen 268 morgen 470
 roeden. 1507- 3- 6
 Gavendeel 35 huysen 1447 morgen 470 roeden.
 9128- 0- 0
 Group 11 huysen 359 morgen 424 roeden.
 922- 3- 6
 Crom stryden, met Numansgros, anders genaamt
 klaas waal, 93 huysen 701 morgen 569 roe-
 den. 4621- 5- 0
 Nieuw Cromstryden, Ao. 1625 bedykt groot 22

huysen 1180 morgen 300 Roeden. 4051-13- 6
 Silleshoek, is met geen morgentale bekend,
 Contribueert echter voor 46 huysen: per
 zomma. 93-11- 0
 Sint Anthonis polder, 51 huysen 447 morgen
 405 roeden. 2096-15-12
 West-

V a n M E D E N B L I K 207

West-maze 71 huysen 305 morgen. 1985-17- 3
 Heer Jans dam, 51 huysen 306 morgen 360 roe-
 den. 1456-10- 0
 Cleynelint, 17 huysen 316 morgen 174 roeden.
 1131-14- 4
 Grootelint, 34 huysen 314 morgen 425 roeden.
 1222-14-12
 Heer Oudelants Ambacht 14 huysen 338 morg-
 gen 575 roeden. 1245- 7-10
 Schobbelant, met molenaars Ambacht 92 huy-
 sen 263 morgen 540 roeden. 1409-15- 0
 Henderik Idem Ambacht, 71 huysen 351 mor-
 gen 100 roeden. 1767- 0- 4
 Rysoi 8 huysen 335 morgen 100 1 tw. roeden.
 1291- 5- 4
 Adriaan Pietersz. Ambacht, 16 huysen 340 mor-
 gen 169 roeden. 1421- 2- 6
 Ryder Kerk 190 huysen 1862 morgen 100 roeden.
 7555-14- 7
 West en Oost-Yselmond, ende Smeetgulst 115
 huysen 493 morgen 425 1 tw. roeden.
 2220- 6-12
 Oost en West-Yselmond 115 huysen 581 mor-
 gen 115 roeden. 2731-19- 3

Hier vinden wy Oost en West-Yselmond twee
 maal, met tweemaal de begrooting van een, en
 gelyk getal huysen, waar uyt schynen zouw,
 dit Fout te zyn. Dog by de eerstemaal, is 't
 Dorp, ofte plek Smeetlust genaamt, byge-
 voegt, en dit niet tegen staande, zoo heeft het
 minder getal Dorpen, meerder morgentale;
 moet derhalven, in gemelde Dorpen, zeekere
 Verdeeling ofte ord're gepractiseert werde etc.

De

De Visscherye van den Vroon. 114-16-12
 Barendrecht, ende Carnessis 117 huysen 1407
 morgen 347 roeden 7878-13-12
 Outbeyerland 322 huysen 1214 morgen 326 roe-
 den. 8185- 6- 8
 De Visscherye van den Hoeve. 58- 0- 3
 Nieuw beyerland 94 huysen 1114 morgen 326
 roeden. 7760-18- 0
 Suyd-beyerland, 1 huys en Boomgaart, de rest on-
 der Outbeyerland, 383 morgen 97 roeden.
 3104- 8- 4
 Ramsdonk, Waspyk, Capelle, Besoyen, Gra-
 vemoer, ende Sprink Contribueert
 12634- 6- 8
 Clunder 134 huysen binnen en buyten de Stad
 135- 4- 0
 Landen, onder de Clunder, Santbergen, Nieu-
 wendyk, en het buyten Landeken over Nar-
 dam groot 1679 bunder 238 morgen 300 roeden.
13359- 1-11

Bedraagt over Dordrecht, en deszelfs rezort.
 232244- 0- 0

Welke zomma 't Dortsche Cantoor yder Ver-
 ponding ontfangt. De huysen in dito Stad,
 en onderhebbende Dorpen, maaken uyt een
 een getal van 7059 des selfs Jurisdiction is groot
 in 't geheel; niet geadeert. N.B. onder Dort
 zyn diverse Dorpen daar de huysen niet geex-
 presseert zyn, ergo meeder huysen als boven
 gezeyt wert.

GEERTRUYDENBERG, 430 huysen met 346
 morgen Komt met desselfs Heerlyke goederen.
 8364- 0- 8
 De

De Visscherye van 't Graaflykheid: en zyn Hoogheyd
 de Prince van Orangien. 1038- 0- 8
 De made, Dunamelen, Stanthazen, de hooge, en de
 laage Swaluwe, ende Sevenbergen, 6 Dorpeu, Con-
 tributeeren, 's Jaarlyks. 29775- 0- 0

Komt voor Geertruydenberg: en 't rezort van dien.
 39077- 1- 0

zynde des zelfs Cantoors inkomste yder Conzent buy-
ten gemeene Lands impost &c.
Alhier zyn 6 Dorpen zonder expressie van Huysen, en
dien volgende geen staat te maaken, dan gantsch
onzeeker.

HAARLEM in de Stad 5377 Huysen, en de 1112
huysen buyten de Kruys- Sint Jans Schal kwyker en-
de Hooftpoort, daar onder 48 Verbrande huysen,
komt met de Heerlyke Goederen te zamen.
54489-11- 9
Beverwyk 332 huysen, 52 morgen 100 roeden.
1439-15-12
Wyk aan Duyn 22 huysen 669 mor. 194 roed 4092- 0- 0
Wyk op zee 114 huysen 41 mor. 20 roed. 461-10- 8
Tedrode, Albrechte berg, en Vogele-Sank, 't zamen
107 huysen, 1010 morgen 485 roeden. 7223- 1- 8
Velzen 122 huysen, 1498 morgen 13 roeden.
7696-13- 8
Heemskerk, 129 huysen, 1487 morgen 50 roeden.
9013-12- 9
Schoten, Ackerdam, Noortschooterbosem, ende Vlie-
lant 33 huysen 791 morgen 100 roeden.
6073- 7- 8
Heemsteede, Bennenbroek, Berken-rooden 89 huysen
942 morgen 344 roeden. 8759-17- 4
Sparendam, 65 huysen 265 morgen 500 roeden.
1723- 8- 3
Spaarwoude 62 huysen 862 morgen 464 roed. 3581- 6- 8
O Hof-

210 C H R O N Y K

Hof-Ambacht, met Hontryk, ende Polanen 63 huy-
sen 307 morgen 140 roeden. 3948-13- 5
Raasdorp 8 huysen 113 morgen 275 roeden.
291-13- 0
Haarlemmer-Liede 28 huysen 952 morgen 200 roeden.
4516- 0-10
Zuytschalk, en Vyfhuysen 17 huysen 357 morgen 341
roeden 900- 3-12
Nieuwkerk 28 huysen 654 morgen 369 roeden. 2129- 1- 0
Ryke, en Ryker oort 18 huysen 719 morgen 318 roe-
den 1688- 1- 8
Sandvoort Collecteert haar Verponding de schreve na
yders morgen, 148 huysen 40 morgen 37 roeden.
2325-15-14
Hillegom 77 huysen 962 morgen 480 roeden.
3677-13-10

De Contributien van Haarlem en Rezort van dien be-
draagt yder Verponding. 122030-16-14

't getal der zelve plaatze, huysen te zamen 7951.
Der zelve morgentale in 't geheel 11729 morgen 230
roeden.

DELFT 4323 huysen Komt met de Heerlyke Goe-
deren. 33077- 3- 9

Poortland 11 huysen 566 morgen 62 roeden.
3982- 1- 8

Voorburg 229 huysen 882 morgen 71 roeden.
4958-19-12

Ryswyk 178 huysen 2663 morgen 64 roeden.
13654- 6-11

Wateringe 86 huysen 1208 morgen 544 roeden.
6365- 4-10

Monster poeldyk, half Loosduyne, Quintscheul, en
terheyde, te zamen 336 huysen 2093 morgen 306
roeden. 8830- 4- 8
Naalt-

V a n M E D E N B L I K. 211

Naaltwyk 135 huysen 2273 morgen 592 roeden.
11177- 2- 7

Ik zegge 's Gravenzandt groot 106 huysen 154 mor-
gen 150 roeden. 809- 1-14

Sandt-Ambacht 46 huysen 1724 morgen 281 roeden.
7172-15- 4

Hoog, ende Woudt harnasch, met Groenvelt, 4 huysen
also de rest in 't hof van Delft leyt 672 mor: 387 roeden
3362-19-14

Heendervelt 12 huysen 200 morgen 100 roeden.
1608-13- 0

Liere 104 huysen 800 morgen 122 1 tw: roeden
4772-19- 0

Hodenpyl 13 huysen 505 morgen 90 Roeden.
2555-14- 9

't Hof van Delft 103 huysen 1664 morgen 90 roeden.
10370- 7-10

Vrynbaan 1264 morgen 331 Roeden. 7695- 7- 7

Brieslant de huysen werden by de Landen verhoogt 71
morgen 447 roeden. 682- 0- 8

Ackerdyk ofte Vrouwenvecht, 21 huysen 377 morgen
89 roeden. 1763- 4- 5

Huyven 7 huysen 229 morgen 528 roeden.
1063- 9- 9

Noortdorp 28 huysen 1296 morgen 475 roeden.	10293-10-15
Nieuwe-Veen 39 huysen 274 morgen 150 roeden.	1092-18-14
Hooge-Veen 18 huysen 263 morgen 507 roeden.	948- 4-13
Pynaken 131 huysen 1877 morgen 275 roeden.	7181-17- 6
Abstrecht 13 huysen 613 morgen 440 roeden.	2999- 2- 2
St. Maartens Recht 13 huysen 162 morgen 456 roeden.	874-12- 8
Dorp polder 14 huysen 436 morgen 321 roeden.	1770- 1- 2
O 2	Berkel-

212 C H R O N Y K

Berkel 144 huysen 2201 morg. 167 roed.	7910- 8-13
d' Hofstede van den Tempel 12 morgen.	32- 0- 0
Maaslant 270 huysen 4144 morgen 346 roeden.	16987-12- 4
Maaslantsluys, 582 huysen, ende 8 kleyne Erve 68 roeden, met de Heerlyke Goederen.	2217- 0- 0
Schip-luy 70 huysen 325 morgen 222 roeden.	2323-14- 4
Overschin 128 huysen 1921 morgen 415. roeden.	6265-15- 3
Schoonderloo 48 huysen 249 morgen 45 roeden.	<u>1619-15- 3</u>
Delfs Contributien, en Rezort van dien bedraagt te zamen.	186240-10-10
dito huysen 7212.	
SCHIEDAM 1378 huysen Frankerland met Galgroort te zamen 159 morgen 57 Roeden.	5826- 4- 4
Outmathenes 16 huysen 169 morgen 400 roeden.	882- 0- 0
Nieuwmathenes 135 morgen 88 roeden.	956-18- 0
Hoogeban 34 huysen 280 morgen 207 roeden.	1506- 2-14
Ketel 77 huysen, 1496 morgen 598 roeden.	6618- 8- 4
Spalant 4 huysen, 185 morgen 215 roeden.	618- 8- 4
De Stad Vlaardingen 547 huysen 86 gemeeten 144 roe- den, met 31 Erven, ende den Paarden hol, Komt met de Heerlyke Goederen.	2437- 1- 7

Babbers polder 7 huysen 77 gemeeten 300 roeden.
 414- 1- 2
 Soute Veen 37 huysen 715 gemeeten 10 roeden.
 2180- 6-12
 Poortegaal 105 huysen 1271 gemeeten 271 roeden.
 3088-13-14
 Hooge-

V a n M E D E N B L I K. 213

Hooge-Vliet 63 huysen 550 gemeeten 140 roeden.
 1109- 0- 0
 Pernisse 69 huysen 438 gemeeten 260 roeden.
 1046- 8- 4
 Loekholsterlant ofte nieuw Engelant, groot 2 huysen
 259 gemeeten 37 roeden. 804- 7- 6
 Lange Bakkersloot, smallant, ende Isselbroek, groot
 een steenen plaats 624 gemeeten 174 roeden.
 1718- 7- 6
 Roon 88 huysen 1724 gemeeten 245 roeden.
 4661- 0-10
 Oud ende Nieuwendrecht 23 huysen 210 gemeeten 68
 roeden. 993- 4-12
 Albertswart 34 huysen 368 gemeeten 135 roeden.
 999- 9- 0
 Rotzant 2 huysen 148 gemeeten 224 roeden.
 243- 9-12
 's Graven-Ambacht, Hey, ofte Bouwensterff, 16 huy-
 sen 443 gemeeten 593 roeden 1516- 0- 0

Schiedam met des zelfs Rezort Contribueert.
 37619-11-15
 dito huysen te zamen 2637.

'S GRAVENHAGE 3262 huysen, komt met de
 Heerlyke Goederen. 56014-19-10
 Hage-Ambacht 32 huysen 856 morgen 431 roeden.
 5509-11-14
 Schevelingen 222 huysen is op de oude Verponding ge-
 laten namentlyk. 432- 8- 8

Haagse Comptoor Ontfangt, yder Conzont van zigs
 zelfs, dito Ambacht, en Schevelingen. 61957- 0- 0
 dito huysen 3516.

LEYDEN 8358 huysen, komt met de Heerlyke Goe-
 deren. 62190- 2- 8

Voorschooten 225 huysen 2202 morgen 40 1 tw: roeden	10313-14- 6
Wassenaar, en Zuydwyk 172 huysen 3610 morgen 55 roeden.	11771-19- 2
Catwyk aan den Ryn binnen, 202 huysen 413 morgen 81 roeden.	3533-10- 7
Catwyk op Zee, 187 huysen, komt met de Heerlyke Goederen.	398-18- 1
Valkenburg 67 huysen 511 morgen 233 roeden.	3634-12-14
Rynsburg 250 huysen 468 morgen ende 293 roeden.	3396- 1- 1
Noortwyk binnen, en op Zee, Langevelt ende Assent 390 huysen 1604 morgen 496 roeden.	7783- 2-10
Noortwyker-hout 64 huysen 2036 morgen 13 roeden.	6611-13- 0
Vennip 136 morgen 244 roeden	594-17-10
Lisse 148 huysen 1377 morgen 340 roeden	5593-14- 1
Lisserpoel 224 morgen 100 roeden	742-16- 0
Sassenhem 54 huysen 720 morgen 589 roeden	3562-19- 8
Cleyn-peel 34 morgen 440 roeden	125- 0- 0
Voorhout 54 huysen 1354 morgen 232 roeden	5457-17- 8
Waarmont 254 huysen 1296 morgen 330 1 tw. roeden	7610-19- 6
Vryn en Lage Bronkhorst 10 huysen 41 morgen 100 roeden	206- 7- 8
Ackmade 407 huysen 2609 morgen 133 1 tw: roeden.	9758- 2- 7
Odegst 146 huysen 1943 morgen 495 roeden	13208-12- 7
Leyderdorp 128 huysen 1657 morgen 552 roeden	13164-15- 9
Hoinade 42 huysen 203 morgen 312 roeden	669-10-14
	Koude-

Koudekerk 106 huysen 1163 morgen 32 roeden.	4615-15- 0
Alphem, en Rietvelt 136 huysen 2644 morgen 41 roeden.	7505-12- 0
Outhoorn, en Genniphoek 64 huysen 1666 morgen 293 roeden.	5705-17- 2

Swammerdam 98 huysen 2024 morgen 250 roeden.
4015- 0- 8

Heer Jacobs Woudt, ofte Esselyker Woudt 210 huysen
2199 morgen 40 roeden. 7485- 4- 0

Reynsaterwoudt 174 huysen 541 morgen 314 roeden.
1306-11-15

Ley muyden 206 huysen 580 morgen 544 1 tw. roeden.
1275- 8- 8

Calslagen 64 huysen 299 morgen 562 roeden.
535-13- 0

Aalsmeer 486 huysen 1900 morgen 449 1 tw. roeden.
5388-16-12

Cuyvelstraat 58 huysen 109 morgen 251 roeden.
179-12- 8

Schrevesrecht 5 huysen 44 morgen 495 roeden.
73-18- 0

Lang, en korte Ra 344 huysen 2027 morgen 550
roeden. 3450-18-10

Nieuweveen, en Wyterbeurt 133 huysen 337 morgen
500 roeden 842- 4-14

Aarlanderveen 221 huysen 2444 morgen 513 roeden.
6241-13- 4

Nieuw-Koop 256 huysen 1642 morgen 241 roeden.
3357-13-10

Achtien hooven 10 huysen 379 morgen 100 roeden.
535-16- 7

Zevenhooven, en Noorden. 115 huysen 1117 morgen
500 roeden. 1680-17- 8

Vriesekoop 107 huysen 393 morgen 579 roeden.
876- 3-14

O 4

Bent-

216 C H R O N Y K

Benthoorn 13 huysen 104 morgen 51 roeden.
259-17- 3

Sloot 77 huysen 477 morgen 425 roeden. 539- 9-12

Hazerwoudt 422 huysen 3483 morgen 247 roeden.
9971- 7-14

Hoogeveen 7 huysen 543 morgen 500 roeden.
430-13- 9

Zoeterwoude 237 huysen 3893 morgen 530 roeden.
20149- 0- 0

Benthuisen 100 huysen 694 morgen 593 roeden.
2576- 0- 0

Zoetermeer 274 huysen 1095 morgen 457 roeden.
4507- 8- 0

Schewaart 318 huysen 774 morgen 75 roeden.
3411- 0-10

Stempwyk, Wilzeveen, ende Tetingerbroek 214 huysen 3039 morgen 500 roeden.	11456-13-14
Zoetermeersche-meer 9 huysen 612 morgen 109 roeden.	1556-15-10
De Vrynhoeft, 72 morgen 200 roeden.	<u>116-16- 8</u>

Bedraagt over Leiden, en des zelfs Rezort.

	278353- 7- 1
de huysen, in dito Jurisdictie bedragen	15694 huysen

AMSTERDAM 14840 Huysen, item in de Voorstede nog 1122 huysen, komt met de Heerlyke.

Goederen	311608-15- 4
Diemen, en Diemer-meer 91 huysen 1072 morgen	2608- 8- 3
Amsterveen, en Legmeer 251 huysen 2671 morgen	
100 roeden	8966-15- 5
Ouwerkerk, Waarhuysen, ende Duyvendrecht 162 huysen 1542 morgen 100 roeden	6870- 5- 5
Bochthol, Ruych-willen, en Waver 46 huysen 467 morgen 100 roeden	570- 2- 0
	Wa-

V a n M E D E N B L I K. 217

Waverveen 85 huysen 268 morgen 100 roeden.	318- 2- 0
Loenen, ofte Croonenburgs 20 huysen 364 morgen	
200 roeden	1020-15- 4
Mynden 3 huysen 296 morgen 100 roed.	279- 5- 0
Loosdrecht 221 huysen 1807 morgen 300 roeden.	4221- 3- 8
Slooten, Slooterdyk en Oostdorp 167 huysen 4343 morgen 394 roeden	<u>9944-15-10</u>

Comptoir van Amsterdam bedraagt per zomma

	346408- 7- 7
--	--------------

't getal der huysen van dito Stad, en desselfs Resort, bedraagt te zamen 17008 huysen.

NAARDEN 417 huysen Gouland, 294 Akkers buytendyks Land, 140 Swadt 6 voets, buytendyk 534 morgen, 445 roeden binnendyk, 528 morgen 512 roeden Geestland, dat is Zaadland

	4153-11- 2
De Visscherye van den Heer van Lek	853-15- 0
Ouderkerk, 136 huysen 693 morgen 100 roeden	4526-10- 4
Crimpen op den Lek 72 huysen 521 morgen 187 1 tw: roeden	1192-16- 2

Crimpen op den Yzel 50 huysen 605 morgen 375 roeden
 1394-13- 4
 Claringe en Stropolder 16 huysen 59 morgen 587
 roeden. 287- 4- 8
 Half de Nieupoort 145 huysen 7 1 twd: morgen
494- 1- 6

Komt over Naarden, en desselfs Resort te brdragen
 een Zomma van 12902-11-10
 De huysen der selver Jurisdiction maken uyt een getal
 van 836 huysen.

O 5

WOER-

218 C H R O N Y K

WOERDEN 528 huysen binnen de Stad, met
 144 huysen in de Voorstede, komt met de Heerlyke
 Goederen 3344- 3- 6
 't Oudelant van Tournoyvelt 83 huysen, ende Panne-
 bakkerye 195 morgen 71 roeden. 854-12-15
 Znel, en Middelland 16 huysen 345 morgen 63 roe-
 den 1483-19-14
 Crompwyk, en Bulwyk, de huysen syn onder Woer-
 den getrocken, 243 morgen 265 roeden.
 1060-10- 0
 Geesdorp met Breevelt 17 huysen 462 morgen 15 roe-
 den 2267- 3- 3
 Waarder 28 huysen 1276 morgen 532 roeden
 3199- 6- 3
 Rietvelt met de Bré, 18 huysen 803 morgen 15 roe-
 den 2000-12-12
 Beverswaarde 29 huysen 417 morgen 400 roeden.
 1357-19- 0
 Teckop 21 huysen 488 morgen 125 roeden
 1305-10-14
 Bodegraven 143 huysen 2796 morgen 212 1 tw: roe-
 den 9019-12- 5
 Indyk 20 huysen 730 morgen 154 roeden 2276- 3- 6

Comptoir van Woerden bedraagt yder Consent
 28069-14- 2

De Huysen van dito Stad de desselfs Resort, bedragen
 te zamen 1047 Huysen.

OUDEWATER 516 huysen 76 morgen 100 Roe-
 den dit is met de Heerlyke Goederen 1704- 1- 2
 Vliet 9 huysen 112 morgen 227 1 tw: roeden 402- 7-12
 Heekedorp 53 huysen 673 morgen 100 roeden
 1979- 8- 6

Linschooten 37 huysen 1072 morgen 200 roeden
2777- 3- 3

Bedraagt over Oudewater en desselfs Resort. 6863- 0- 7
Te zamen een getal van 615 huysen. ROT-

V a n M E D E N B L I K 219

ROTTERDAM 4860 huysen binnen de
Stad, en 53 huysen met een Lijnbaan buiten
de Stad, komt met de Heerlijke Goederen te
bedragen 52695-10- 2
De Visscherye van Naarder Meer 110- 0- 0
Huizem 136 huysen 272 1 tw: zwadt, 11 voet
Weydlant, 256 morgen 690 roeden Geestlant,
ofte Zaadland. Item nog 177 morgen 645
roeden Geestland, gelegen in de Laag bussche
contribueren te zamen 1030-14- 0
Blaricum 107 huysen 101 zwat 9 voet Weyd-
land, 159 morgen 336 roeden Geestland
504-15- 4
Larum 118 huysen 107 zwat 7 1 tw: voet Weid-
land, 37 Akkers 12 1 tw: Dammen Weyd-
land, 126 morgen 656 roeden best Geestland
129 morgen 622 roeden slegt Geestlandt, en-
de 15 bullingen. 697- 3- 8
Hilleuzum 146 huysen 92 zwat 8 voeten Weid-
lant, 417 morgen 100 roeden. 309-11- 4
Muyerberg 34 huysen 150 morgen 100 roeden.
415- 8-14

't Rotterdammer Comptoirs inkomste bedraagt
55763- 3- 0
De huysen onder Rotterdam, en desselfs
Resort te zamen 5454 huysen.

WEESP 341 huysen, komt met de Heerlyke
Goederen 1929-17- 5
Weespercarspel 124 huysen 2207 morgen 550
roeden. 9381- 7- 4

Bedraagt een zomma van 11311- 4- 9
In 't geheel 465 huysen.
NB.

220 C H R O N Y K

NB. Weesp, en zoo ook Muyden met bey-

der Resorten, behoort apparent onder Rotterdam: staat hier van den anderen gesepareert, om dat het Steden zijn.

Muyden 146 huysen 1239 morgen 62 roeden,
komt met de Heerlyke Goederen 3663- 8-13

Komt 3663- 8-13

In 't geheel 146 huysen

GOUDA 2314 huysen binnen de Stad, met
138 huysen in de Voorstede, komt met de
Heerlyke Goederen 18301- 0-10

Vryhoven en Calverheek 3 huysen 102 morgen
500 roeden 139-16-12

Haastrecht 134 huysen 1564 morgen 100 roeden
5497-19- 0

Bloemendaal 114 huysen 1364 morgen 500 roe-
den 4480-13-12

Gouderaak 69 huysen 840 morgen 537 roeden
2039- 9- 6

't Land van Steyn 34 huysen 547 morgen 100
roeden 1846-16-15

Korte Haarlems, en Willems 27 huysen 422
morgen 150 roeden 1176-12- 7

Broek, Thuyl, en 't Wegjen, 34 huysen 265
morgen 91 roeden 286-16-10

Noordrecht 167 huysen 774 morgen 283 roeden,
en Broekhuysen 6 huysen 72 morgen 100 roeden
360-17- 5

Nieuwerkerk 161 huysen 1110 morgen 450 roe-
den 2584-14- 8

Sluypwyk 33 huysen 1074 morgen 500 roeden
838-10- 0
Wad-

V a n M E D E N B L I K. 221

Waddinksveen over 't Noord- en Zuydeynde,
420 huysen 2387 morgen 297 roeden
4184-10-14

Boskop 157 huysen 737 morgen 100 roeden
1693-15- 6

Middelburg 8 huysen 435 morgen 350 roeden
1427-14- 0

Rewyk 93 huysen 735 morgen 425 roeden
1663-10-12

Comptoir van Gouda bedraagt 46522-18- 5

Dito Stads en desselfs Resort bedraagt
een getal van 3912 huysen.

SCHOONHOVEN 656 huysen, komt
met de Heerlyke Goederen 3204-19- 4
Vlisten, Bovepas 53 huysen 1013. morgen 75
roeden 2963- 6- 3
Sevender 13 huysen 297 morgen 100 roeden
1033- 8- 7
Cabauw 17 huysen 248 morgen 275 roeden
925- 8- 5
Zuidpolsbroek 56 huysen 692 morgen 100 roe-
den 1842- 0- 0
Jaarsveldt 69 huysen 1020 morgen 576 roeden.
1808- 8- 0
Berg Ambagt 208 huysen, en klein Ammers
1289 morgen 550 roeden. 4276- 0-10
Veraarbergen 450 huysen 2280 morgen 100 roe-
den. 3449- 5- 4
Berckauw 18 huysen 1051 morgen 450 roeden.
1034-11-12
Stolwyk zoo in 't land van belois met Reyers,
als in Zuytholland 200 huysen 2672 morgen
290 roeden. 6622- 3- 5
Leer-

222 C H R O N Y K.

Leerbroek, en Zuyd-broek 164 huysen 1228
morgen 170 roeden. 1094- 4-11
Cartois, en Dirks meet genslandeken 117 huy-
sen 875 morgen 312 roeden. 3758- 7- 9
Robbenoort, Plomp, ende Carnemelkxlant 10
huysen 553 morgen 360 roeden. 3114- 4-13
De Hille 240 morgen 150 roeden. 1046-10-13
Cattendrecht 36 huysen 105 morgen 394 roeden.
569-10-14
Benkelsdyk, en kool 78 huysen 454 morgen 35
roeden. 3459-11-12
Schiebroek 54 huysen 748 morgen 239 roeden.
1928-18- 4
Hillegersberg 294 huysen 4067 morgen 535 roe-
den 11734- 3- 8
Cralingen 119 huysen 1540 morgen 505 roeden.
4714- 5- 9
Silvenhuysen 388 huysen 2350 morgen 208 1 tw:
roeden 7558-19- 6
Wilde Veenen 70 huysen 647 morgen 53 roeden
407-14-14

Capelle 85 huysen 1213 morgen 528 roeden
3580-13- 2
Bleyswyk 313 huysen 2310 morgen 200 roeden
7176- 4-11

't Schoonhoovensche Comptoor erlangt yder
Conzent een zomma van 78302-12- 6
de huysen in dito district, mitsgaders van dito
Stad, maken een getal van 3423 huysen.

GRONICHEM 1588 huysen 813 morgen
250 roeden, komt met de Heerlyke Goede-
ren. 13804- 4- 0
Ar-

V a n M E D E N B L I K 223

Arkel, en Rietvelt 14 huysen 728 morgen 400
roeden. 3635- 4- 5

Schellingen 5 huysen 303 morgen 450 roeden.
409-10- 0

Nieuwelant 26 huysen 1078 morgen 400 roeden.
1959-17- 8

Hoornaar 26 huysen 728 morgen 100 1 tw. roe-
den Hoogblokkerlant 46 huysen 728 1 tw.
morgen 1771- 2- 4

Leerbroek Reyers-koop 29 huysen 788 morgen
550 roeden. 1723-10- 4

Middel-koop 26 huysen 503 morgen 10 roeden.
837- 2-13

Oosterwyk, en Kichem 37 huysen 1095 mor-
gen 150 roeden. 2848- 8-13

Neder-eynde van Spyk 14 huysen 172 1 derde
morgen. 474-19- 0

Levesteyn, 't Lant op te Holbodem, met 't
over-eynde, de Visscherye, te zamen.
21-18-12

Asperen 128 huysen 1337 morgen 243 roeden.
3611- 7-15

Henkelen 104 huysen 1364 morgen 295 roeden.
3726-15- 8

Gorcum, en deszelfs Rezort. 34823- 9- 2
dito huysen, te zamen 2029.

WONDRICHEM, 156 huysen 554 mor-
gen 250 roeden, komt met de Heerlyke Goe-
deren. 2719-15- 0

Steewyk 9 huysen 498 morgen 50 roeden.

Werken 25 huysen 763 morgen 279 roeden. 938- 5- 0
1516- 5- 0
A1-

224 C H R O N Y K

Allemkerk 67 huysen 906 morgen 465 roeden. 2427- 9- 0
Emminkhoven 33 huysen 580 morgen 575 roeden 1120- 9- 4
Waarthuysen 7 huysen 630 morgen 217 roeden. 800-10- 8
Andel 91 huysen 459 morgen 200 roeden. 1508-18- 8
Uytwyk 21 huysen 413 morgen 400 roeden. 1435- 2- 8
Hille 17 huysen 410 morgen 225 roeden. 801-14- 0
Gyzen 33 huysen 604 morgen 467 roeden 1719- 2-14
Ryswyk in 't Land van Altena 17 huysen 398
morgen 400 roeden 1206- 4- 0
Dussen zoo Monster als Muylkerk 74 huysen
1358 morgen 514 roeden 3755- 7- 0
Werkdam 115 huysen 212 morgen 153 roeden
1681- 2- 1

Komt voor 't Comptoir van Wondrichem per
Zomma van 21636- 4-11
Dito Stads huysen en 't Resort van
dien, te zamen 665.

HEUSDEN 645 huysen, komt met de Heer-
lyke Goederen 4769- 6- 4
Otheusden, Eelshout, Hutten, Heesboren,
Baarwyk, Wynen, Doeveren, Engelen,
Deugheren, Hedicken-huysen, Genderen,
Babilonien, Onsenoort, Wijk, Aalbrugh,
Veen, Eten, en Nieuwen, deze voorschre-
ve

V a n M E D E N B L I K. 225

ve 18 Dorpen, ofte Plecken, contribueeren
te zamen 4500- 0- 0

Komt voor Heusden, en dito Dorpen

De huysen van Heusden 645.

De huysen van dito Stads onderhebbende Dorpen, werden in 't generaal niet gementioneert, waarom wy geen volkomen sttaat van huysen onder Zuyt, en Noorthollant kunnen maken; zullen derhalven, 't zelve ter perfectie zoo verre brengen als doenlyk zyn zal.

VYANEN, de huysen niet gespecificeert maar getaxeert, volgens voorschreve Reekening, van d' Ontfanger Generaal van Hollant, ende het Quohier Ao. 1583 gemaakt, de Landen groot 963 morgen, komt met de Heerlyke Goederen. 3256- 7-11

N.B. onder Vyanen is geen specificatie van huysen &c.

Meerkerk 1487 morgen 100 roeden. 3254-13- 4

Leekervelt 1087 morgen 50 roeden 2014- 7- 6

Veykoop 1041 morgen 100 roeden. 2437- 6- 0

Leymonde 1118 morgen 10 roeden. 2642-15- 0

Ameyde, ende Thienhooven 716 morgen
2443- 7- 6

Everdingen, en Golverdingen Contribueert.
2056-12- 9

't Vyaanschen Comptoirs ontfang bedraagt.
18105- 9- 4

Hier is geen expressie van 't getal der huysen te doen.

P LEER-

226 C H R O N Y K.

LEERDAM, de Huysen en Landen getaxeert, komt met de Heerlyke Goederen.
5491- 8- 1

Schoonevoort, de Huysen en Landen getaxeert, komt met de Heerlyke Goederen. 2288-13- 5

Bedraagt over Leerdam. 7780- 1- 6

YSELSTEYN, de Huysen en Landen getaxeert, komt met de Heerlyke Goederen.
5810- 2- 4

Benschop 2200 morgen, de huysen niet gespecificeert, komt met de Heerlyke Goederen.
6976-15- 6

Actoy, de huysen en Landen getaxeert, komt

met de Heerlyke Goederen. 3355-14-10

Comptoir van Yselsteyn, bedraagt per Conzent.
16142-12- 4

BRIELE, 1080 huysen binnen de Vryheyt
gelegen, 57gemeeten 295 1 tw. roeden lants
komt met de Heerlyke Goederen. 6655-16- 0
Oostvoorn 71 huysen 2520 gemeeten 46 1 vierde
roeden. 5106-18- 8
Nieuwenhoorn 111 huysen 1774 gemeeten 234
1 tw. roeden lands. 3991- 2- 0
Nieuwen 6 huysen 1362 gemeeten 244 1 tw. roe-
den. 3096-18- 4
Kleyn Oosterland 11 huysen 368 gemeeten 275
roeden. 68-13- 8
Nieuwhellevoet 68 huysen 1594 gemeeten 206
roeden. 3288- 8- 6
Oudenhorn 112 huysen 1708 gemeeten 63 roe-
den. 3517-11- 4
Stuy-

V a n M E D E N B L I K. 227

Stuysoek 10 huysen 351 gemeeten 216 roeden.
517- 1- 4
St. Annapolder 8 huysen 921 gemeeten 11 roe-
den. 957- 5-14
Swartwaal 175 huysen 500 gemeeten 168 roeden
896-15-11
Vlietpolder 54 huysen 1736 gemeeten 261 roe-
den. 3465-18-12
Rockangie, met Stryp, en Lodderland 69 huy-
sen 1767 gemeeten 189 1 tw: roeden.
2963-15-12
Rugge 35 huysen 500 gemt. 158 roed. 1272- 8-14
Naters, en Prangrasgros 14 huysen 803 geme-
ten 253 roeden. 1679-11-12
Struyt 4 huysen 240 gemt 100 roeden. 417-11- 0
Omak, en Tweergers 33 huysen 768 gemeeten
71 1 tw: roeden. 1282- 7- 0
Abbenbroek 72 huysen 1803 gemeeten 166 roe-
den. 3903- 1- 8
Heenvliet met Coolwykpolder 111 huysen 2251
gemeeten 241 roeden. 5786- 0- 0
Dukland 277 huysen 2950 gemeeten 214 roeden
5923-14-15
Oude tonge 217 huysen 3480 gemeeten 31 1 tw:
roeden 8683- 1- 0

Nieuwetonge 112 huysen 2290 gemeeten. 31 1 tw.
roeden. 3580- 6- 1
Rokkenesse 1 huys 334 gemeeten 3 roeden.
602- 3- 4
Melizant 22 huysen 1339 gemeeten 25 roeden
2623- 8- 0
Herkelingen, met nieuw Herkelingen 21 1 tw:
huysen 939 gemeeten 74 roeden. 1791- 6- 3
Middelharnes 132 huysen 2645 gemeeten 152
roeden 6477-16-10
P 2 Oult-

228 C H R O N Y K

Oultgensplat 308 huysen 6767 gemeeten 239 1 tw:
roeden. 16958-14-10
Stad 81 huysen 864 gemeeten 26 roeden.
2237-17- 0

Brielse Comptoirs ontfang yder 97745-13- 0
De huysen in deszelfs Rezort van
Dorpen. 3215 1 tw.

GOEDEREDE, 206 huysen 7545 gemeeten
186 1 tw: roeden. 9094- 7- 4
Bommenede 77 huysen 1912 gemeeten 169 roe-
den. 2525-18-12
Geervliet 167 huysen 1322 gemeeten 93 1 tw:
roeden 4565- 4- 8
't Nieuwe Noorder Landeken, en andere aan-
bedyktepolders 7 huysen 294 gemeeten 292
roeden. 1102- 6- 0
Spykenes 158 huysen 1032 gemeeten 23 roeden
3235- 1-15
Brabant de huysen onder Spykenes gestelt, 820
gemeeten 214 1 tw: roeden. 1734- 0- 8
Symonshaven 70 huysen 1173 gemeeten 16 roe-
den. 2284- 0- 0
Schuddebeurs 4 huysen 828 gemeeten 81 roeden
1554-16- 4
Heekelingen, met Vriesland 76 huysen 1361 ge-
meeten 80 roeden. 3732- 0- 8
Bierten, Stompaart 17 huysen 744 gemeeten 42
roeden. 1896- 4-12
Veltgerdyk 1 huys, staande op de sluis, 538 ge-
meeten 147 roeden. 1108-16- 0
Westenryk, ofte Zuydland 233 huysen 2118 ge-
meeten 268 1 tw: roeden 5907-16- 8
Co-

Corendyk 102 huysen 1600 gemeeten 16 1 tw
roeden. 3787- 3- 0

Piers Hille 37 huysen 871 gemeeten 143 roeden
6898- 1-12

Goederede, en deszelfs Rezort van Dorpen,
bedraagt yder Conzent. 49425-17-11

Des huysen daar onder, en in be-
grepen, 1155 huysen.

Ik zegge Zuydholland 1827142-11-10

Zoo dat de jaarlykse Verpondingen van Noort-
holland en Zuydholland, te zamen in 't geheel
bedraagt vier-en-twintig Tonnengouds, zes-en
tagtig duysent, en hondert veertig gulden, vyf-
tien stuyvers, twee penningen.

Ik zegge 2486140-15- 2

Ommeslag van de zeven Provincien volgens
der zelve rang.

1 Gelderland met Zutphen betaalt in de 100-
gulden ter Generaliteit. 4- 6- 9

2 Holland en Westvriesland. 58- 6- 2 1 tw

3 Zeeland. 8- 3- 8

4 Uytregt. 5-16- 7 1 tw.

5 Vriesland. 11-13- 2 3 vierd.

6 Overysse. 2- 5-11

7 Groeningen en Ommelanden met Drenthe.
5-16- 7 1 tw.

Wegens 't Land, voor de Steden Heusden,
Oudewater en woerden, Doublet. 3-12- 0

Te zamen 100- 0- 0
P 3 H O L

230 C H R O N Y K

H O L L A N D

Betaalt in de 100. gulden ter
Generaliteyt als 't volgt.

Dordrecht. 3- 9-15 1 tw.

Haarlem.	4-19- 1 sevenagst.
Delft.	3- 9-15 1 tw.
Leyden.	4-19- 1 sevenag.
Amsterdam, met de Steden Muyden, Naarden en Weesp.	14-11- 8 1 tw.
Gouda.	2- 6-10 5 sestiend.
Rotterdam.	3- 9-15 1 tw.
Gornichem.	1- 3- 5 5 tw-en-dert.
Schiedam.	1- 3- 5 5 twe-en-dert.
Schoonhoven.	0-11-10 1 sestiend.
Briele.	1- 3- 5 6 drientaggentigs.
Den Hage.	3-15-12 1 tw.
Noortholland	11-19
Doublet wegens 't Land.	<u>1- 3- 5 5 twe-en-dert.</u>

Te zamen. 58- 6 1 tw:

NOORD-

V a n M E D E N B L I K. 231

NOORD - H O L L A N D.

Alkmaar.	4-12- 1 5 agst.
Hoorn.	2- 6-10 2 agst.
Enkhuysen.	2- 7-12 25 twe-en-dert.
Edam.	0-11- 1 3 sestiend.
Monnikendam.	0-11- 4 15 sestiend.
Medenblik.	1- 3- 8 15 sestiend.
Purmerende.	<u>0- 6- 8 15 sestiend.</u>
	11-18-15 13 sestiend.
Ontbreekt.	<u>0- 0- 3 sestiend.</u>
Zomma.	11-19- 0

Zoo men de voornoemde Zomma van Vier-en-twintig hondert duysent, een duysent vyfhondert een-en-seventig Gulden vyftien stuyvers, nu zoekt te brengen tot de andere middelen, dit 't uyt voornoemde Zuyd- en -Noordholland 's Jaarlykx komen, 't zoude een ongelooflyke zomma zyn, en om zulkx, zoo veel ons doenlyk is, eeniger maten te Remonstreeren, en te toonen, zoo breng ik de huysen in 't voornoemde Zuyd- en Noordholland te samen; zo zynder dan eerstelyk de geexpresseerde Zuydhollandtse huysen, tot een getal 84039 1 tw. Item nog in Zuydholland de getaxeerde Plaatse, zon-

der specificatie van huysen, gelyk als eenige Dorpen onder Dort. Item Geertruydenbergh met ses onderhebbende Dorpen. Item Heusden met 18 Dorpen, Vyanen met 8 Dorpen, Leerdam met een Dorp, ende Yselsteyn met twee Dorpen, voor welke Steeden en Dorpen, ik stel te

P 4

zyn

232

C H R O N Y K

zyn 7000 huysen; ende eyndelyk de huysen van 't Noorderquartier: zynde 34336 huysen, maken te zamen; zoo Zuyd als Noortholland een getal van 125375 1 tweede huysen. Indien ik nu yder Familie niet hooger estimeer als twee Perzonen, en de zelve quotizeer ieder. voor alle Axcysen als namentlyk van de Bieren, Wynen, 't Gemaal, 't Beestiaal, Zout, Zeep, Turf, Hout, &c, op zes gulden, 't zoude uytbrengen 1504506 gulden; zynde met een enkele Verponding te zamen negen-en-dertig tonnengouds en zes duysent zeven-en-zeventig gulden vyftien stuyvers, behalven nog andere Imposten. Als namenlyk de Zomer- en -Winter Hoorngelden, 't Zoutgelt van de Koeyen, Rondemaat, Koolen, Fruyten, Redemtie, ende Knechts, en Meysse gelt, de Waag, Karosse- en Paardecys, twintig, ende Veertigste Penning, Convoygelden, ende wat iets meer is, 't zoude genoeg schynen te zyn om de geheele Weerelt te overheeren, te meer zoo hier nog by komen de extraordinarie Conzenten, van Verpondinge heel en halff, duysentste Penning: mitsgaeers de thiende verhoginge over alle Axcysen, 't zoude te zamen veel meer bedragen dan hondert tonnen Schats.

Welke zomma zoude gecontribueert werden uyt een Provincie alleen, kunnen staat maken wat zomma men bekomen zoude, alle zeven Provinciens te zamen brengende. Welke zeven Provincien alle rezorteren, onder de Souvereynityt van de Heeren Staten Generaal, 't zoude honderden van tonnen gouts bedragen? over het Staate gebiedt.

Quo-

Quote, van yder Stad dezès Quar-
tìers, in de portie van de 10000.
Guldens uyt de Provintie van
Holland, zoo wel Zuyd, als
Noord, aangedeelt.

Alkmaar.	4577-10- 2
Hoorn.	2332- 9-12
Enkhuyzen.	2402- 9- 4
Edam.	553-19- 5
Monnekendam.	571- 9- 3
Medenblik.	1183-14-12
Purmerend.	<u>332- 7-10</u>
Te zamen.	11954- 0- 0
Resteert nog voor 't Zuyder Quartier over deeze Re- partitie	46358-10- 6

Wegens Morgentaale die tot den Honsbos, by
Petten 's Jaarlyx Contribueeren.

Eerstelyk hooge Morgentale.

Velzen.	1500
Wyk binnen.	50
Wyk aan Duyn, met Hofvand en Wykerbroek.	610
Heemskerk.	1300
Casterkum.	950
Backum.	380
Egmond.	856
Wummelen.	210
Bergen.	1600
Schorel, en Kamp.	1046
P 5	Groed.

234 C H R O N Y K

Groed.	259 1 derde
Petten, in Kennemerland, met de Nollemeer.	115
Heyloo, en Oostdam.	1542
Limmen.	1070
Akersloot.	940
Alkmaar.	665
Die van Achtermeer, buyten Alkmaar.	<u>31 1 tw:</u>

te zamen. 14889 5 zesde morgen.

De Middel Morgens.

Eerst die van Waterland.

Oosthuysen.	750
Etershem.	90
Oostzanen	1850
Wormer.	806
Jisp.	723
Westzanen, Crommenie, en Crommenies-Dyk.	2544
Assendelft.	2625
Graft, en Ryp.	1000
Zuyd-Schermer.	400
Noort-Schermer.	<u>600</u>

Komt 11388 morgen.

De Morgentale van Geestmer-Ambacht.

Urzem.	1035
Oosterleek.	220
Outdorp.	123
Broek op Langedyk.	407
Koedyk, met St. Pankras 249 morgen 6 roeden, Af- gaande 43 morgen, in binnen Coog, die niet Con- tribueren.	206-6
Zuydscherwoud.	491
	Noord-

V a n M E D E N B L I K. 235

Noordscherwoud, met Barrixweer, groot zynde 40 morgen, 't welk niet Contrebueert. Resteert.	414
Outkarspel.	747
Kerkmeer.	65
Warmenhuysen.	900
Grebbe.	49
St. Maarten.	500
Eenigenbnrg.	160
Valkoog.	400
Kalverdyk.	1100
Cromwater.	5
Veenhuysen	<u>200</u>

Komt te zamen 7033- 6 roeden.

De Morgentale van Schager, en Nieuwdorper
Cogge.

Schagen.	1500
Haringhuysen.	316
Barsingerhorn, en Colhorn.	934
Winkel.	880
Nieuwe Nierop.	1486
Oude Nierop.	<u>791</u>
	5907

Noorder-Cogge.

Spanbroek.	1070
Opmeer.	500
Hoogtwoud, en Aartswoude.	1675
Abbekerk, en Lammertschaag.	565
Twisk.	460
Midwoud.	375
Sypekarspel.	672
	Me-

236

C H R O N Y K

Medenblik, Opperdoes, en Oostwoud.	1785
Benningbroek.	634
Hauwert.	501 1 tw:
Nibbixwoud.	400
Wognum, en Wadway.	1570
Opdam, en Hensbroek.	<u>600</u>

10807 1 tw. morgen.

Drechterland.

Dampten.	186
Swaag.	657
Westerblokker.	686
Hem.	744
Oosterblokker.	610
Hoorn.	206
Wervershoof.	323
Schaarwoud, Schardam, en Beeds, in Schardam.	205
Berkhoud.	1200
Grosthuisen.	619
Avenhorn.	113
Wydenes, met Leek.	637
Schellinkhout.	618
Westwoud.	767
Binnewyzent.	323

Venhuysen.	866
Enkhuysen	650
Hoogkarspel.	1080
Bovenkarspel.	824
Groote-broek.	1100
Lutje-broek.	640
Beets.	445
Oudendyk.	240
Myser-Cogge.	<u>133</u>
	13872
	Komt

V a n M E D E N B L I K 237

Komt voor al de Morgentale tot den Honsbosse
Contribuerende, eerstelyk.

Hooge Morgens.	14889-	500
Waterland.	11388	
Geestmer-Ambacht.	7033-	6
Schagen, en Niedorper-Cogge.	5907	
Noorder-Cogge.	10807-	300
Drechterland.	<u>13872</u>	
Te zamen.	63897-	206 roeden.

N.B. Zomma de Morgentale die tot den Honsbosse Contribueren, maaken een getal van 63897 morgen 206 roeden, gelyk hier boven bevonden wert; Zoo men nu yder morgen aanslaat tegens 2 stuyvers 4 penningen, gelyk nu veel achter eenvolgende Jaaren geschiet is, zoo zoud men des Jaarlykse inkomste, van den Honsbosse, noopende de voornoemde 2 stuyvers 4 penningen, kunnen uytvinden 't welk komen zoud te bedragen een zomma van 7188 Guldens 9 stuyvers 9 vyf-en-twintigste penning.

1637. Den 8. October zyn de Waarschappen van de 4. Noorder-Coggen vergadert tot Benningbroek by de Kerk, en hebben gerezolveert dat men de Watermolens derzelve Coggen by het jaar zoude besteeden, die van Oostwoud en Hauwert, alzo zy verscheydenmaal verlegen waren geweest met het water, op haar Landen te hebben tot droogmakinge der zelven: nog wierd'er nieuwe Watermolens verzogt, om te stellen ter plaatze, daar de voorschreve lage Landen agten zouden, datze haar den meesten dienst zouden doen, en of de Cogge deezen eysch te groot was zoo hadden zy noch

veel liever een Ban ofte waterdeeling in de voorschreve
4. Noorder-Cogge, dan de voorschreve Molens.

1638. Is

238

C H R O N Y K

1638. Is tot Wydenesch aldereerst een Waag geordineert, om allerleye waren te wegen.

1651. Den 20. Zeptember is tot Emden achter de Vleeshal zoeker Schip, zynde een Kruys-zeyl afgelooopen, van de Timmerwerf, waar in hun vele zo jonge als oude Perzoonen hadde begeven, 't voorschreve nog op zyn houten staande, gaf een quaad voortteeken, door dien 't alzints zeer scheef vertoonde, als het nu even in 't water quam, geen drie treden van de wal, sloeg het om, zoo dat de kiel van 't Schip boven quam, zulkx dat de menschen die 'er in waren, in 't hol om te smoren gevangen scheenen, de verbaastheyd van de omstanders was hier over heel groot, men kapte strakx met bylen een gat boven by de kiel van 't Schip, en trokken veele behouden uyt dezelve, waar van ettelyke haar aan spykers en enden houts vast gehouden hadden; evenwel heeft men nog by de 300 verdronken Perzoonen gevonden, welke op de wal by malkanderen wierde geleyd, alwaar elk van zyn Ouders en vrienden, met groote droefheyd is thys gehaalt. De bedreven rouwe was doenmaals groot, om dat daar weynig geslagten binnen de Stad van dit ongeluk vry waren. Met deeze dooden was men drie dagen van 's morgens ten 8 uren tot 's avonds ten 6 uren doende, begraaffnisse te houden. Zulkx dat men op dees tyd, zonder lyken te ontmoeten, de straten niet passeeren konde, zynde een ongeluk daar niemand op verdagt was.

Hollandsche Mercurius 1651. fol. 105

1656. Quamen in Texel binnen drie Scheepen geladen met 3000. Joden, die uyt de Littouwen quamen vlugten, om de groote verwoesting aldaar zynde, te ontgaan, en gingen na Amsterdam, daar zy ingelaten wierden, en bleven aldaar met 'er woon, en zynder alsnog.

1657. Den 24. Maart is 'er een accoort geslooten tusschen de Stede Hoorn, Enkhuyzen en Medenblik, de platte Land Steden en Dorpen van Dregterland, en
de

V a n M E D E N B L I K.

239

de 4. Noorder-Cogge; mitsgaders Geestmer-Ambacht,

Schager en Nieropper-Cogge, Valkoog, Waartgeerzen en Ursem, rakende het contribueeren of opbrengen tot den Westvriezen Omringdyk.

	guld	quote.
Dregterland zoude geven.	33	1 tw:
De 4 Noorder-Cogge zoude geven.	30	1 tw:
Geestmer-Ambagt met Valkoog, }		
Waartgeerzen en Ursem, op. }		21
Schager-Cogge met Burghorn. }		
En Nierdorper zoude geven.	<u>15</u>	
Ten		100

Egbert van den Hooff fol. 127.

Memorie van groote van ieder van de vier Ambagten, gelegen in den Omringdyk van West-Vriesland, ende van 't geene elcx van dien dien Contribueert in de Verpondinge, waar uyt bevonden wert dat by Geestmer-Ambagt, Schagen en Nierdorper-Coggen, Valkoog, Waartgeerzen ende Ursem, meerder in de Verpondinge wert betaalt, als by die van Dregterland en de 4 Noorder-Coggen voor af, moet werden betaalt tot de Dykx lasten, gecalculeert volgens de laatste metinge gedaan in Conformité van de ordre en de instructie van den hoogen Rade, afgetrokken de nieuwe bedykte Meertjens, die in de Verpondingen niet en kontribueren.

Dregterland is groot 15378. morgens, geven in de Verpondinge. 72609-6-12

Komt over ieder morgen, 4-14-4

De 4. Noorder-Coggen zyn groot 14515. morgens, geven in de Verpondinge. 54601-1-6

Komt over ieder morgen. 3-15-3

Zyn te zamen groot 29893 morgen, geven te zamen in Verponding. 127210-8-2

Geest-

240 C H R O N Y K

Geestmer-Ambagt, Valkoog, Waartgeerzen en Ursem, zyn groot 9548. morgen, geven in de Verponding.

60090-8-9

Komt over ieder morgen. 6-5-12

Schager en Nierdorper-Coggen zyn groot 6600. morgen, geven in de Verpondinge. 47142-6-11

Komt over ieder morgen. 7-2-13

Zyn te zamen groot 16148. morgen, geven te zamen in de Verpondinge. 107232-14-4

Als nu Geestmer-Ambagt, en Schager en de Nierdor-

per-Cogge over 16148. morgen, in de Verpondinge
 geven. 107232-14-4
 Zoo moeten die van Dregterland, en de 4. Noorder-
 Coggen over 29893. morgen in de Verpondinge ge-
 ven. 198506-14-0
 Ende zy en betalen in de Verponding niet meer als.
 127210-8-2
 Zoo blykt dat die van Dregterland, en die van de 4.
 Noorder-Coggen, te zamen voor af tot den Dyk
 moeten betalen een zomma van. 71296-6-0
 Eer dat zy met Geestmer-Ambagt, Schager, en Nie-
 dorper-Coggen, gelyke lasten zyn dragende zegge.
 71296-6-0
 Dregterland met haar makkers hebben te zamen tot ha-
 ren lasten te onderhouden.
 28 Watermolens {heeft Dregterland te onderhou-
 {den.
 42 Watermolens, de 4. Noorder-Coggen.
 21 Zeesluyzen.
 2 Verlaten.
 80 a 90 Bruggen, Overmolen togten en Heere we-
 gen.
 Geestmer-Ambagt, met haar makkers hebben te zamen
 te onderhouden.
 46 Watermolens {Geestmer-Ambagt met de Waart-
 {geerzen.

30 Wa-

V a n M E D E N B L I K. 241

30 Watermolens, Schager en Niedorper-Cogge
 5 Zeesluyzen.
 3 Duykersluyzen.
 5 Binnensluyzen.
 16 Verlaten.
 100 En meer bruggen, overvaarten, togtsloo-
 ten, ende Heere wegen.

1664. Den 29. April, des 's avonds omtrent
 8. uren by schoon weer, vertoonde zig boven
 dit Noorderquartier, en gansch Holland, in de
 lugt een vierige kloot, gevende een bleek dog
 helder ligt, en als het verby ofte over ons hoeft
 was, zoo verspreide het aan drie vlammen ofte
 ligten. Ieder een die het zag, meende dat het
 op het Aartryk neder viel. Waar op een groote
 pestilentie is gevolgt, myn is verhaalt dat 'er tot
 Amsterdam in dit jaar aan de pest zyn gestorven

24148. menschen.

1664. Den 20. December brocht den regen voort, en nederkomende terstont ys wiert, zoo dat al de straten en wegen, by na onbruykbaar waren. En het meeste wonder vertoonde zich aan de boomen, want de neer gevallen regen, bevroor aan de takken der boomen, zoo dik op malkander, dat een takje van een vinger dikte, (door deezen yzel) zoo dik als een arm wierd. Waar van de boomen door dezen swaren yzel met haar takken op de Aarde neder hingen, andere spleeten midden door, andere verlooren haar takken en waren al haar leven geschent: andere waren met wortel met al uyt de Aarde neder gevallen door de swaarte, daar om wegen over al opgeruymt moste zyn eer zy konde gebruykt werden.

Q 1665. In

242 C H R O N Y K

1665. In de maant van January wierden alle het manschap, de geheele Duynkant langs, te weten: van de Helder af, en dat aan het Dorp ter Heyde toe op het geweer gezet, en gemonstert, door eenige Heeren nyt de Gecommitteerde Raden hier toe gelast, en daar wiert'er bevonden in 't geheel 36000. weerbare mannen. Hier na zette men de gansche Zeekust van de Maze af, tot de Helder toe, met Wagthuyzen, Vuurbakens, Postryders &c. alzo men vry verzeekert scheen, dat de Engelsche voor hadden ergens te Landen.

In April gaf God de Opperste gever, in dit sayzoen, op de Zuyder-Zee, zulken overvloed van Haring, als by menschen geheugenisse was geschiet, zommige Vissers vongen in deeze Maant 800. last, elk, 't last 10000. Haringen, zyn 80. hondert duyzent Haringen Die zy de 800. last verkogten voor ofte om 15000. en 620. guldens.

1672. Den 1. July zag men van alle Kerken en Toorens de Prince vlag wayen.

Den 14. dito zyn'er duyzenen van Boeren, na de Helder geprest.

Den 10. Augustus liet de Heer van Welderen 10. Compagnie Ruyters op het Koegras drillen, alles in batallie. Dit gedaan zynde, wierd 'er een maaltyd gehouden aan een lange tafel,

onder den blauwen Hemel in presentie van duyzende van menschen.

1672. In Zeptember quam Jacob Keyzer, Schout tot Hoorn in 't Dorp tot Westerblokker by de tegenwoordige eerste Balkweyd, genaamd Hoogland, daar eertyds een Klooster heeft gestaan.

V a n M E D E N B L I K. 243

staan. Uyt jagen met zyn honden na hazen, komende op het eynde van een omgeploegde akker, daar schrobden zyn honden een gat, en halen daar een zakje met 200. Rykxdaalders boven, Schout Keyzer gaat na het Boerenhuys toe en vraagt de Boer of hy geen geld hadde begraven op zyn akker, de Boer zeyde neen, de Schout zeyde zoo gy driemaal neen zegt zoo zal 't geld prys zyn, de Boer verlegen wordende, zeyd van ja, noemt de plaats, en de quantiteyt en ook wat munt, Schout Keyzer zeyde, zie daar is u geld, maar bewaart het wat beter, en vertrok wederom.

1672. In de Maant van July bragt ieder Ingezeten (dien het aanging) in de zeve Noorthollandsche Steden de vermogende haar Zilverwerk ofte gemaakt gout ofte zilver op 't Stadhuys tot voldoening van de capitale leening, in handen van de daar toe gestelde Perzoonen door ordre van de Staten dezer Landen. Ieder once gewerkt gout kregen zy voor 48 gulden 12 stuyvers, voor ieder once zilver kregen zy voor van de groote keur 3. gulden 5. stuyvers.

1676. Den 14. December is de bekende Vloot Scheepen uyt Texel gezeylt, na de Landstreeke Gujana, aan de vaste Kuste van America, op de Rivier Wiopoca, om aldaar een Colonie op te regten, en op de hoogte van 3 1 tw. graat zoude werden aangevat, staken des 's middags met een styve stooker van een Noordewint en harden ysgank in Zee. De Heer Hoogenkamp Schout van Schoorel hadde zyn Dienstboden, vivres en behoeften gescheept: zig in den Haag bevindende, zont een missive aan 't boort

van den Gouverneur; met verzoek zoo na als 't mogelyk was, de wal te houden, dat hy verandert zynde van resolutie, alle zyn regt en prentie, Dienstboden, materialen, vivres ende behoeften hadde verkogt en getransporteert aan de Heer Johan Berkhoffer, gewezen Gouverneur van 't Prinsdom van Orangie (die als Hoge Raad mede ging) en dat dezelve gereet stont omme voor Schevelingen met een pinkje aan boord te komen, dog alzoo de Vloot de hoogte van Schevelinge al waren gepasseert, eer den Gouverneur de brief ontving, wierde zyn Ed: agter uytgezeylt.

1682. Den 4 November is gestorven dien grooten Mathematicus, de geleerde en vermaarden Astronomicus Dirk Rembrants van Nierop

Die veel Boeken in zyn leven,
Voor de Stuurluy heeft geschreven.

1684. Den 20. May is 'er tot nieuwe Nierop een stom en doove Bedelaar, die daar liep bedelen, door de Schout aangehouden, om dat de mompeling ging, dat hy veel geld by hem hadde, en hebben in der daat ook alzoo bevonden. Hy hadde aan geld by hem 300. ducatonen en voorts aan enkelt geld tot de zomma van 1500. gulden: Schout en Scheepenen dit getelt hebbende, hebben hem dat altemaal wederom in handen gegeven, en zyn'er straten laten gaan.

1685. Den 2. December heeft de Zoon van den Commandeur Outje, genaamt Hark Cornelisz. Outje tot Alkmaar by de Kuypers-breg, tot Jan Belys in de Herberg, gegeten tot een ont-

V a n M E D E N B L I K. 245

ontbyt, een tarwen bol van 2. stuyvers met boter en kaas, nog 7. bokkens met 2. stukken boter en broot, ieder was wel twee vingeren breed dik, daar heeft hy doe een vane bier op gedronken, doen wedde hy nog om een half vierendeel beste bier, dat hy aannam nog 25. bokkens op te eeten, 't welk hem aanstonts van die geene die in't gelag zaten gegeven wierde, doen at hy nog 30. bokkens op, en heeft alzoo zyn

wetspel gewonnen.

Tot Kwadyk.

1698. Den 25. Juny is in de Kerk (by occasie van reparatie) tusschen het verwulft en het dak van de Kerk gevonden een groot Boek in Folio, en heeft de dikte van een Kerk-bybel, de bladen zyn zuiver parkement, den inhoud curieus en netjes, alles met de hand geschreven in de Latynschetaal, de Hooft-letters, en veele woorden, zyn met diverse koleuren zierlyk afgezet, de materie ofte stof is over de Evangelische leerstukken, met veele zangtoonen op noten componeerende, daar tusschen ingevoegt, de noten zyn na de oude gewoontens, op lynen gestelt, en zoude eertyds door de Monneken in een Klooster gebruykt zyn geweest, ten tyde der Reformatie Anno 1566. en anno 1570. na zommiger gevoelen, daar ter plaatse door de Roomsgezinde verborgen zyn geweest. Een over groote oudheyd, wert uyt de ongewoone nooten, en zommige onbekende letteren gepre-sumeert, het is nog soo schoon als of het noch eerst gemaakt was.

Q 3 1668. In

246

C H R O N Y K

1668. In November wierde striktelyk in dit Noorderquartier verbooden, door de Overigheyd, de graanen niet te vervoeren, ja zelfs Steden en Dorpen mogten malkander niet by zetten, ieder Stad en Dorp deden beslag op de graanen. De schaarsheyd der graanen kwam door de voorgaande koude en natte Zoomer, waar door de prys der brooden op steygerde in deze Winter, dat men moeste geven voor een brood van 12 pont een gulden, naderhand 1699 van den 12 Maart tot den 16 dito, moeste men voor de brooden geven 22 stuyvers, naderhand is het gaande wegs tot minder prys gesakt.

1702. Den 18. Maart, is overleeden onze Stadhouder, en Admiraal te water en te Land, Koning van Engeland, Schotland en Yrland, binnen Londen. Zoo dat den Orangie stam ten eenmaal uytgegaan is.

Epitaphia.

Hier leyd begraven d'Helt Orangie,
De aldertrouwste Vorst voor 't Lant.
Hier leyd de Koning van Brittangie,
Beschermer voor de Protestant.

En tot beslot,
Hier leyd van God.

Het grootste werktuyg voor 't gemeen,
Dat men kan vinden onder deze steen.

Op

V a n M E D E N B L I K. 247

Op zyn Voor-Vaders.

Door Willems hand, Maurities verstand,
En Fredericus degen,
Gaf God ons Land, aan alle kant,
Voorspoet en zegen.

Willem Hendrik geboren den 14. Novem-
ber 1650. op den 8. dag na zyn Vaders doot.
Wierde in Zeeland Pre-} den { 18. Zep-tem-
mier noble gemaakt. } ber 1668.
Getrouwd den 14. November 1677. gekroondt
den 2. April 1689. Capiteyn en Admiraal ge-
maakt, 24 February 1672. Stadhouder gewor-
den, 7. July 1672. Gestorven den 18. Maart
1702., Oud zynde 51. jaar, 4. maanden, 5 da-
gen. Heeft het Engelsche Ryk als Koning ge-
regeert 13. jaren, 3. maanden en 2. dagen.

1707. den 2. October heeft Jan Engelzen,
woonende aan den Essendelverdyk, een Schil-
pat gevangen aan den Beverwyker meer, die
swaar was tusschen de 400. a 500. pont, en
lang tegen de ses houtvoeten, hy at graag kley-
ne visjes en garnalen: hy verkogt deze Schilpat
aan een Zaardammer, genaamd Jan Stoel voor
12 gulden. Deze Zaardammer heeft hem tot
Zaardam in een openbare veyling verkogt aan
een Amsterdammer, voor de zomma van 146.
en naderhandt wierde hy nog voor wel 300 gul-
den verkogt. In December was hy al doot.

Z Y P E.

Naams oorzaak, gelegentheyd eerste inbreuk,
 eerste bedyking, tweede bedyking, den
 tweeden inbreuk, derde bedyking
 met den vierden inbreuk, den
 vierde bedyking met des
 zelfs inbreuk, grote
 vrugtbaarheyd
 &c.

DEze Polder heeft haar naam gekregen van een Canaal ofte Swin Zype, dat uyt de Noort-Zee door de Strand tusschen Ketelduyn en Petten door liep, en alzoo dagelyks met het Zee-water overstroomt wierde: en heeft deze naam daar van behouden. Deze Polder is gelegen tusschen Schagen en het Zeedorp Calants-ooge, in zyn breete, en in zyn lengte, leyd het tusschen de Schooreltzedyk ten Westen, en de Wieringerwaard ten Oosten. Volgens het schryven van den bekenden Dirk Adriaansz. Valkoogius, zoude de Zype in den jare 333. de eerstemaal ingebroken zyn. Maar in den jaare 1388. wierde de Zype de eerstemaal by der hant genomen te bedyken: ten tyde van Hartogh Aalbrecht van Beyeren, door die van Rynland, ende die gene onder de schouwe van Sparendam geseten waren, en zoude doenmaals NOVA ROMA werden genaamt, om dat zy van mening waren om de 7. Kerke van Romen daar in te bouwen: als namentlyk 1. St. Jans Kerke,
 dat

V a n M E D E N B L I K. 249

dat zoude een Kruys-kerke zyn, en in 't midden van de Zype geboudt werden 2. St. Pieters Kerke die zoude na Petten toestaan. 3. St. Lourens Kerk, die zoude staan in de Zype tegen de Slaperdyk over. 4. St Marien Kerk, die zoude staan aan de groote Sloot tusschen St. Maarten en de Burgerbreg. 5. St. Crucis-kerk, die zoude staan in 't Oost-end van de Zype, tegen de Slikkerdyk aan. 6. St. Sebastiaan-kerk by de groote Sluys. 7. St. Poulus kerk zoude in 't

hy hadde zoo lang het Gouvernement, tot dat de Zyp met 't water wierde geschent. De derde inbreuk van de Zype geschiede in den hoogen en swaren Alderheyligen vloet, in den jare ons Heeren 1570. den 1. November volgens het Incarnate ofte tyd ofte Taalschrift dat daar in de voorgaande tyd is opgemaakt.

D'eerste , daCh Van noVeMber , aeoLUs,
ontstaCk ,
Doen door het feL bLazen , de ZIIp-dIICk
InbraCk.

Dezen

V a n M E D E N B L I K. 251

Dezen geweldigen Noort-Westen stormvloet quam 's avonds ten 10. uren, en brak de Zandyk dwars door by Petten, alwaar men het minste gedachte van hadde, 't liep met den eersten vloed aanstonts dertien voet hoog, de twee Zoutkeeten die by Petten in de Zyp stonden, storte aanstonts omver, en noch 80. huysen spoelden door de vloed geheel en al wech, en daarby verdronken wel 200 menschen, daar waren 104. huysen in de Zype, zoo dat maar 24. over zyn gebleven ' alhoewel mede veele schade hadde geleden, Paarden, Koeyen, en Schapen verdronken in groote menichte. Aan de oude Vrieze-Zeedyk zach men kasten, stoelen en banken. wiegen en bakermatten, bed en bulster en allerleye Huysraad aan komen dryven. Ja op huysen, daken en Hooybergen, quamen'er dikwyls 10 a 12 Menschen, kout, nat en naakt, dat erbarmlyk was om aan te zien, bedroeft met traanen in haar oogen dat een Menschen hart moest breeken die 't aanschoude, ieder riep berg, berg en help, help, help ons, maar den een keek na den anderen niet om, ieder hadde aan zich zelfs genoeg te doen. Hier quam'er een by den Dyk op klouteren, daar gints lage andere die styf van de kouw, en door schrik genepen, het begrip noch belul niet en hadden om by den Dyk op te klouteren: hier lagen doode Menschen, gints lagen doode Paarden, Koeyen, Schapen, Hanen, Hennen, en allerleye doode lyken van Menschen en Vee dat sworf neffens het Huysraad in groote menigte. Het Hondsbosch leed meede groote schade. Het Dorp Callansooge, alwaar doen ter tyd wel 300.

huyzen stonden, is de Dyk mede ingebrooken, de huyzen zyn altemaal omver gespoelt, de Kerk bleef alleen staan: de Menschen vluchten om 't leven te bergen op de duynen aan de Helder, en doen voort in 't Land van Huysduynen, is het water mede door gevallen, alwaar mede veel huyzen omver stroomde, en veel beesten verdronken, ook mede al de Konynen die in de laagte waren. Het water quam in de tyd van twee uren, en is ook wederom in de tyd van twee uren vertrokken. De Zyp lach aldus, met het Zeewater gemeen, twee geheele Winters, en een Zomer, eer dat daar wederom van Dyken wierde gerept. De Dyken waren op zommige plaatzen weggespoelt en ook op veel plaatzen deerlyk ont-ramponeert.

K E T E L - D U Y N.

Heeft eertyds gelegen tusschen Callantsooge, en het Dorp van Petten, neffens de St. Maartens wech over, het was eertyds een zeer hoogen Duyn, uyt 'er Zee aan te zien, zeer bekent van de Schippers die ons Land en Havens quamen aan te doen, als zy binnen onze Zee havens wilde zyn, 't was een Duyn die hem wit vertoonde zonder helm beplant, boven gespleeten met twee hooge heuvelen gelyk men hem aldus noch beschreven en geteekent kan vinden, in het oude Zeeboek, eertyds uytgegeven en gemaakt by eenen Govert Willemsz. Deeze voorschreve Ketel duyn is door verscheyden harde Noort weste winden, en hooge vloedten over de Zype gestooven en gevloeyt zoo nu en dan, zoo dat de Landen in Zype die men
gale-

galamenten noemt op zommige plaatzen, daar wel 2. 3, a 4 voeten diep, daar onder bedolven leggen, ook leggen noch mede op verscheyden plaatze heele nollen als kleyne Duynen dat noch de Reliques en overblyfzelen zyn, gelyk men dagelykx noch kan zien. Voor deeze innundatie

ofte inbreuk, by de eerste bedyking was de Zype groot 9378, morgens, tot 600. roeden 't morgen, de roe van 12. voeten Hontsboscher mate.

1571. de derde bedyking, den 18. May heeft de Konink van Spanjen, Philippus de V. wederom het Octroy vernieuwt aan de voorschreve Mr. Jan van Schoorel, Mr. Nicolaas Nicolai, Willem Mois ende konzoorten om de Zype te bedyken, 't welk zy met malkanderen wederom by der hand hebben gevat, de 7. Molens stonden, en de bruggen lagen noch, hoewel veel schade hadde geleden, alles wierde wederom by derhand genomen om de Ringdyk dicht te krygen, 't welk geschiede. Maar wat was het, St. Nicolaas-dach brak de Zanddyk na Petten toe op verscheyden plaatzen door, en 't water stroomde op drie voeten na zoo hoog als te vooren. Hier ging 't weer op een hoofde klouwen en hande wringen, de nieuwe Slykerdyk, strekkende van de Vrieze Zee-dyk tot de Grootte-sluys, spoelde meest geheel wech; zoo sterk quam het water van Petten afzakken, in deeze innundatie ofte hooge watervloet verdronken Menschen noch Beesten, dus bleef de Syp wel 25 jaren verdronken leggen, op de hoo-ge plaatzen wierden Schapen en Lammeren ge-weyd, in de laagte wierden vogelen gevangen, en gevist met fuyken, want in 't jaar 1577 wierde op de Zype in fuyken gevangen voor 3000 gulden aan Maggen. 1596. De

1596. De vierde bedykinge, den 20. Zeptember heeft de Ridderschap, Edelen ende Steden van Holland en West Vriesland, representerende de Staten van den zelve Landen, Octroy verleent om de Zype te bedyken, aan Willem Schouten, Elisabeth van Egmond, Weduwe wylen Frederyk van Zevender, Mr. Adriaan Anthonissen, oud Burgermeester der Stad Alkmaar, en Consoorten ofte medestanders. En hebben haar werk begonnen op den derden Paasch-dag 1597. dagelykx wrochten daar aan over 3000. Menschen. Ieder hadde 10. a 12. stuyvers daags. hier benefens waren 'er ook wel 1000. Paarden, die voor wagens gebruykt wierden. Ieder Perzoon die met een wagen en twee Paarden reed, hadde een nobel of drie gulden daags. De Dyk tusschen Petten en Callants ooge wierd eerst dicht gemaakt,

en kregen het dicht tusschen Paasch en St. Jan.
 En doen aanstonts met macht aan de Dyk van
 Callants-ooge af, tot aan de groote Weel toe.
 En daar na de Slikkerdyk, maar dat gink slapjes
 aan. Ook mede maakten zy twee houten sluyzen,
 zoo dat de ring van de Dyk voor St. Mighiels-
 dag noch dicht raakten. Effen aldus dicht zynde
 quam 'er den 15. Zeptember een storm uyt den
 Noort-Westen, zoo dat het water wel 8. voeten
 hoog liep, de groote houten sluys spoelde en
 stroomde meest wech, de boom van de sluys
 dreef op de Kreyll neffens de Barsinggerhornder-
 kerk, de drempel van de sluys deuren is nu eerst
 gevonden, in de Polder K. van een Hanskuier, ge-
 naamt Frerik Jansz, die een grippel maakte op
 ofte in een stuk Land voor Jan Older, gelyk ik
 zelfs hebbe gezien Anno 1695. De Slikkerdyk
 wa-

V a n M E D E N B L I K. 255

waren ook veel gaten in gespoelt. Deeze voor
 schreve nieuwe bedyking die koste wel over de
 viermaal hondert duyzent gulden, de nieuwe be-
 dykers waren wederom vervallen in nieuwe on-
 verwachte moeyten en kosten, die zy als de furi-
 eusen niet en ontzagen, en hebben het werk-
 strakx wederom by der hand genomen en de in-
 gebrooken gaten dicht gemaakt: door eenen Jelle
 Adriaansz. Dykgraaf van Medenblik die zy ont-
 boden hadde, dewelke ordineerde dat men de
 groote Weeldyk moste inhalen, dewelke lang
 was, en lyn-recht 1550. roeden, waar over hy
 prys behaalde, die niet weynig was, zoo dat de
 Zype, huyden ten dage nu groot bevonden wert,
 wegen en slooten daar onder begrepen 9060. mor-
 gens, tot 600. roeden 't morgen, ieder roe van
 12. voeten, alles Hontsboscher-mate gerekent.

1632. Is de groote sloote, ofte uytwatering
 van de Zype tot Koedyk toe opgegraven en
 gespeet.

Wat voor vaste Dykgraven, Penningmeeste-
 ren ende Zecretarissen, dat'er na de
 laatste bedykinge over de Zype
 hebben geweest en nog zyn.

D Y K G R A V E N.

- 1 Arent Bood.
- 2 Pieter Pauw.
- 3 Nanning van Veen.
- 4 Pieter van Steenhuyzen.
- 5 Hendrik Day.

PEN-

256 C H R O N Y K

PENNING-MEESTEREN.

- 1 Adriaan du Guardyn.
- 2 Servaas Brasser.
- 3 Maarten Coetenburg.
- 4 Reynier Coetenburg.
- 5 Pieter de Carpentier.

ZECRETARISSEN.

- 1 Cornelis Capelman.
- 2 Cornelis de Haas.
- 3 Lourens Schagen.
- 4 Jan Schagen.
- 5 Jacob van Steenhuyzen.
- 6 Adriaan van den Hoeve.

Anno 1708. stonden 'er in de Zype deze na-
volgende huizen, zoo ik getelt hebbe,
gelyk volgt.

- 65 Huizen aan de groote sluys.
 - 7 Aan de Keynsemerbrug.
 - 39 Aan de Schagerbrug.
 - 14 Aan het Buurtje.
 - 17 Aan de Pannen-stolpen.
 - 34 Aan de St. Maartensbrug.
 - 24 Aan de Burgerbrug.
- 225 Door de gansche Zyp.

- 425 Huizen in de Zyp.
 - 48 Huizen in Hazepolder.
 - 18 Groote, en
 - 16 Kleyne Watermolens.
 - 1 Meelmolen.

35. Mo-

35 Molens in 't geheel.
 4 Gereformeerde Kerken.
 3 Mennonisten Kerken.
 2 Roomsche Kerken.

De Beemster.

Wanneer en door wien hy de eerstemaal is bedykt, hoe veel Molens daar in staan, en hoe veel roeden deze Polder groot is &c.

B E E M S T E R.

DE Beemster is van allen tyden, tot den jare 1608. toe, als wanneer de bedyking eerstmaal by der hand genomen wierde, een Meer en binnen-water geweest. Het welke met de langheyd des tyds, by afspoelinge van de omleggende Landen, over de 12000. roeden, Rynlandsche mate, in de ronte groot geworden, ende met 5, 6, 7. en het diepste 8 voeten en ook wel 9 voeten waters beladen zynde, een bequame deurvaart was van veel Scheepen, zoo buyzen als andere. Zelfs tot 70. a 80. lasten groot die daar omtrent binnen 's Lands gebouwd zynde, deur dezelve Meer 't Zeewaarts gebracht wierden. Invoegen dat de bedyking van de Beemster, ten aanzien van de grootheyd des werks, by alle Menschen schier onmogelyk wierde geoordeelt, al het welke niet tegenstaande, zy evenwel in den jare 1608. ter hand genomen is, by eenige gequalificeerde Liefhebbers des Vaderlands, onder dewelke, zoo ten aan-

R zien

258 C H R O N Y K

zien van 't groote part ofte aandeel, dat hy van eersten af daar inne gehad ende gehouden heeft, als ook van de groote kouragie, iever en neerstigheyd by hem tot de voltrekking, ende na de eerste inbreuk, tot de reparatie van 't werk be- toont, een van de voornaamste geweest is, lof- felyker gedagtenisse, D I R K V A N O S, een man niet alleen van wegen zyn perfectien en groote gaven, maar ook inzonderheyd door zyne goede diensten den gemeene Vaderlande gedaan,

zoo by opregtinge nevens eenige andere Koop-
 luyden van de Oost-Indische, Gunesche en an-
 dere vreemde Scheeps-vaarten, te voren hier te
 Landen onbekent, of immers onbezogt, als
 ook by 't vorderen en uytvoeren dezer treffely-
 ker dykagie, aller eere ende een eeuwige me-
 morie waardig, want na dat hy zig van de appa-
 rentie, deugt en qualiteyt des gronds, zoo by
 rapport van de nabuuren als by booringe van
 dien ende vergelykinge met andere te vooren
 bedykte Meeren, zeer neerstelyk onderregt had-
 de, ende 't zelve met andere Liefhebbers ge-
 communiceert, hebben zy met den anderen ge-
 maakt een Compagnie ofte gezelschap, ende
 van de Ed. Mogende Heeren Staten des Lands
 in May 1607. Octroy verkregen, om de voor-
 schreve Meer te mogen bedyken. Zyn de gene
 die 't zelve geoptineert ende dit loflyk werk met-
 ten anderen eerst begonnen hebben, nevens den
 voorschreve DIRK VAN OS, ende Hendrik zyn
 ouder Broeder, de Heeren Mr. Rombout Hoo-
 gerbeets, ende Jan van Santen Raadsheeren in
 den Hooge Raade, Mr. Nicolaas Cromhout,
 Jan Buys ende Adriaan Teding Berkhout, Raats-
 heeren in den Provinciale Rade, Mr. Jan Ba-
 sius

V a n M E D E N B L I K 259

sius Raad en Rendmeester van Holland,
 ende Elias van Oldenbarnevelt Raad en Pensio-
 naris der Stad Rotterdam, de Heeren Pieter
 Boom (in wiens plaatze namaals gesuccedeert
 is, zyn Zoon de Heer Scheepen Abraham Boom)
 ende Barthel Cromhout Burgermeester der Stad
 Amsterdam, de Heer Nicolaas Veen, Burger-
 meester der Stad Hoorn, de Heeren Jan ten
 Grootenhuys, ende Jacob Poppe, Raden ende
 Scheepenen der voorschreve Stede Amsterdam,
 Arent ten Grootenhuys Capiteyn aldaar, ende
 Bewinthebber van de Oost-Indische Campagnie,
 ende Jan Claasz. Krook, mede Burgers en In-
 woonders derzelve Stad.

Dewelke eerst en alvorens geaccordeert zyn-
 de met Lambert Wingaarts van Vollenhove,
 als hem zeggende te hebben 't regt ende actie
 van de Gravinne van Arenberg in den voor-
 noemde Beemster, hebben voorts, na dat eenige
 onder haar een goet deel van haar aanpart aan

andere Inwoonders dezer Landen verkogt hadden, tot Dykgraaf over deze bedykinge gekoo-
ren den voorschreve Lambert Wingaartsz. van
Vollenhoven, ende tot Heemraden deze 9. Per-
zoonen, te weten den voorschreve Jan Claasz.
Krook, Jan Harmensz. (in wiens plaatze na-
maals gesuccedeert is Mr. Thomas Blomaart
van Haarlem) Nicolaas van Bambeek, ende
Cornelis Arentsz. van Amsterdam, de Heer
Jacob Rypertsz. ende Frans Jansz. Molenwerf
van Hoorn, Philips Landschot van Leyden,
Cornelis Jansz. Melknep van Alkmaar, ende
Dirk Fransz. van Monnekendam. Tot Zecre-
taris was gekoren Riewert Clazen allen, Ze-
cretaris der Stede Purmerent, wiens bequaam-
R 2 heyd,

heyd, getrouwigheyd, neerstigheyd, ende goede
diensten niemand genoeg zoude konnen pryzen:
gelyk ook over zulkx zyne dood by alle vroomen
zeer beklagt is geweest, en in zyn plaatze is
gesuccedeert Zimon Pietersz. van Ipendam.
Tot Penningmeester wierde gestelt Dirk Beugel
van Alkmaar. Tot Landmeeters waren aange-
nomen, Lucas Sink van Amsterdam, Augustyn
Bas van Alkmaar, en Jan Pietersz. Douw van
Leyden. Dit alles alzo geordineert zynde heb-
ben de Hooft-ingelanden, met advys van haar
voorschreve Dykgraaf en Heemraden, mitsga-
ders verscheyden Timmerluyden en Molenmee-
sters, voor eerst bestet 26. Watermolens, van
32. en 34. voeten styls, en die gestelt op alzul-
ke plaatze als doenmaals tot de beste uytwate-
ringe bevonden wierden bequaamst te wezen:
hebben voorts ook met de nabuurige Steden, Dor-
pen, eygenaars van Landen, ende andere gein-
tresseerde rakende de vergoedinge van haar in-
tresten, ende taxatie van de Landen, die ver-
graven moesten worden, geacordeert zynde
over al de gaten ende aankomste van de wateren
in de voorschreve Meer vallende begonnen te
stoppen, ende het opmaken van de Ringdyk
by der hand genomen. 't Welk in den jare 1608
ende 1609. zoo verre gebragt zynde dat de Dy-
ken rontomme genoegzaam voltrokken waren,
dog niet in zodanige hoogte ende toeleg als men
van meening was dezelve nog na de droogma-

kinge uyt den eygen gront van de Beemster te
verswaren. Daar is in January 1610. een zoo-
danigen hoogen vloed gekomen, dat de buyten
Dyken (gelyk als ook die van verscheyden an-
dere

V a n M E D E N B L I K. 261

dere Landen ende Polders tot verscheyden plaat-
zen) doorgebroken waren. Deze nieuwe ende
zoo gansch onlangs opgemaakte provisioneele
Dyken is mede tot verscheyden plaatzen op den
20. der voorschreve maant January doorgebro-
ken. De Beemster, die alreets tusschen de drie
ende vier voeten waters was uytgemalen, was
wederom vol water geloopt, ende meest alle
de Dyken, inzonderheyd de stoppinge en de
Dyken die door 't water afgespoelt, en weggen-
omen waren. Waar mede deze zoo treffelyke
voorgenomen dykagie in disordre, ende met ee-
nen disreputatie gekomen zynde, evenwel de
Hooft-ingelanden als ook de andere gemeene
Ingelanden, niet verslagen geweest, maar heb-
ben de vervallen werken wederom by der hand
genomen, en tot de vordering derzelve hebben
zy van nieuws tot Hooft-ingelanden, beneffens
d'eerste 16. verkooren de Heer Louris Jansz.
Spiegel Raad en Scheepen der Stad Amsterdam,
Mr. Tobias de Koene Advocaat aldaar, ende
tegenwoordiglyk Dykgraaf van de Beemster,
Wybrand van Warwyk, Jan Hellinx, Nicolaas
van Bambeke, ende Augustyn van Pein, Koop-
lyuden der voorschreve Stede, de Heer Dirk
Gerritsz. Meerman Scheepen van Delft, Mr. Jan
Binnenblyf Burgermeester van Hoorn, in wiens
plaatze namaals quam te succedeeren de Heer
Willem Pietersz. Hases, een van de Burger-
meesters van Purmerent, Mr. Thomas Bloemaart
van Haarlem, ende Jan Pellicorn van Leyden,
dewelke nevens den laast genoemde Heer Dyk-
graaf (die zy voor den tyd van 2. jaren tot dit
ampt hadde verwilligt) tot Heemraden hebben

R 3

ver-

262

C H R O N Y K

verwilligt de voornoemde Cornelis Arentsz.
Frans Jansz. Molenwerf ende Dirk Fransz.,

mitsgaders nog Cornelis Kanter van Amsterdam, mede Ingelanden van de voorschreve Beemster geweest. Deze Heemraden hebben met hare geduurige neerstigheyd, en eenige van de Hoofdingelande, inzonderheyd Dirk van Os en Jan Claasz. Krook, zoo veel te wege gebragt, dat al de Ringdyken, tot over 12000. roeden toe Rynlandsche-mate, binnen 4. maanden tyds, meest volmaakt, en in behoorlyke ordre gebragt, ook in 11. maanden tyds, namentlyk van den 24. Juny 1610. af (als wanneer de zeylen eerst aan de Watermolens wierde geslagen) tot uytgaande May, of 't beginzel van Junius 1611. toe al het water genoegzaam uytgemalen, ende de zaken zoo verre gevordert (buyten hope ende opinie van al die gene die het zagen) dat 'er nog dat zelve jaar, veel slooten wierden gemaakt, ende 't geheele werk voltrokken hadde kunnen worden, indien de weekheid van de grond ende de overvallende Herfts en de Winter 't zelve niet hadde belet: waar door de laagste grond wederom tot by de derdehalfvoet onder water geraakt is, maar de buyten werken middeler tyd meer en meer verswaart ende gerepareert zynde, is voorts alle 't water goets tyds in 't voorjaar 1612. door de Molens (die tot het getal van 36. vermeer-dert waren) wederom daar uyt gebrogt, en de geheele Beemster op den 19. May 1612. geheel droog ende waterloosch gevonden. Zedert welken tyd de binnenwerken (die deur 't water meest wederom toegespoelt waren, van nieuws by

V a n M E D E N B L I K. 263

by der hand genomen zynde, alle dezelve in min als vier maanden tyds zyn volmaakt geweest, ende alle perfectelyk in hare slooten, wegen, wateren en kavelen geleyd, zoo dat op den 30 July de kavelinge op het huys tot Purmerent tuschen alle ingelanden is gedaan, ende een ieder zyn Lande by de kaarte perfectelyk aangewezen, welke ingelanden hunne Landen hebben aangevaart, dezelve met huizen bezet, ende ieder maakte zyn plantagie na zyn eygen believen en zinlykheyd, en planten en zaayden, en weyden aan alle kanten, in de plaatze van zoo een verbaarlyke Meer, die de Landen daar rontom leg-

gen dagelykx afknaagde: nu zulken schoonen grooten stuk Lands, tot over de 7500. morgen groot, behalven de Dyken, egalementen, slooten ende wegen, t'zamen over de 1000. morgen bedragende, voor haar jaarlykx meer en meer voor haar gevaar stellende huizen en wooningen hebben gekregen. Aangaande de gelegentheid des bedykten Meers, en tot Land geworden is, heeft buyten om een sloot van 4. 5. 6. a 7. en op zommige plaatzen van 8. en 10. roeden wyt, en 5, 6. a 7. voeten diep, tot een boesem en uytwating, zoo wel van zyn eygen water, wiens molen daar op malen, als ook van dat van de buyten Lande, ende tot een deurvaart van alle Scheepen en schuyten die te voren door de voorschreve Meer plagten te varen: zal men weten, dat de Beemster gelegen is in een zeer bequame, ende rontsomme volkryke plaatze, als namentlyk in 't midden van heel veel groote, fraye treffelyke Dorpen, hebbende in 't Zuyden met een brugge daar aan vastge-

R 4 maakt

maakt de Stad Purmerent ende niet verre daar van daan, de twee ryke vermaarde Dorpen Wormer en Jisp, mitsgaders het gehugte van Nek. In 't Oosten, Oosthuizen, Quadyk en Hobrede. In 't Noorden de Beets, Zomerdyk, het gehugte van Vierhuizen, Oudendyk en Avenhorn. In 't Westen, de twee groote magtige Dorpen van Ryp en Graft, Zuyt en Noort-Schermer, Oost en West Myzen, met het gehugte van de volgers en vuyle graft.

Den toeleg of groote van den Dyk is gemaakt op de breete van 8 roeden, Rynlandsche mate, daar op een Dyk geformeert is van twee roeden gloyens, anderhalf roed kruyns, ende twee tot zommige Steden derdehalf ende drie roeden druypens, 7. Zypze ofte 8. Hontsbossche voeten hoog, hebbende een binnen ofte not sloot tot afscheydinge van den Dyk, ende Landen van twee roeden, ende tot zommige plaatzen van derdehalf en drie roeden breed. Binnendykx zyn gemaakt 10. groote lini regt gaande wegen, op gelyke distantie van malkander afgeleyd, elk derzelve is breed 3, roeden, lang eenige 1900 eenige 2000. ende 2100. dog de middelweg meer

dan 2900. roeden. Deze wegen hebben een sloot aan wederzyde die anderhalf roe wyd is, daar uyt de wegen gemaakt zyn, behalven nog verscheyden bywegen, tot aanleydinge op de nabuurige Dorpen, ende verkortinge van andere wegen gemaakt. Tusschen elken weg zyn op gelyke distantie geleyd agt groote deurgaande ende den anderen kruyzende watertogten, op de breete van twee roeden, ende 5. voeten diep, behalven eenige andere wateringen ende

Mo-

V a n M E D E N B L I K 265

Molentochten, zoo tot geryf van de vaart, ende omme bequaamlyk met de Schuyt aan alle de Landen te mogen varen, als ook insonderheydt om het regen-water uyt de Kavel-slooten in de Molentochten, en zoo voort aan de Molens te brengen. Tusschen deze wateringen ende de wegen, zyn alle de Landen in zulker voegen in vierkante blokken van hondert morgens geleyt, ende wederom stukken van 20 morgens, op de lengte van 150 ende de breete van 50 roeden afgedeelt, ende met schey-slooten van 12 voeten breed, van den anderen gescheyden, dat de hoofden ofte vooreynden van alle de Landen aan eenige weg, en de d' Achterlanden aan een der voorschreve watertochten ofte vaarten uytkomen. Ende alzo de Landen, niet alle van een der hoogte zyn, zoo is de gansche Beemster, in 4 Polders afgedeelt, ende elke Polder is van zoo veel Molens versien, dat hy zyn water bequamelyk, en by tyds kan quyt worden, tot welken eynde het getal van de molens tot 55 is vermeerdert. De Arenbergse Polder is groot omtrent 2000 morgen, en wort van 12 Molens bemalen. De boven Polder over de 1900 morgen groot, van 10 Molens. De Middel-polder met den ondersten Polder van drie en dertig. Om de voorschreve afpolderinge bequamelyk te doen, zoo is de grond van de Beemster nog onder water wesende, tot tweemaal toe perfectelyk over Ys gepeylt, ende gediept, en geboort, ende na maals droog ende afgerooyt zynde, in alle de stukken tot verscheyden plaatsen gespilt ende geproeft geweest, omme de Landen zoo na als het doenlyk was met malkanderen te vergelyken en

R 5 de

de slechste by de beste te voegen, gelyk als nader gesien kan worden, uyt de konditien van de Kavelingen voor dezen in druk daar van uytgegaan. Waar mede onder anderen 5 plaatsen tot Kerken ende Kerkhoven, ende voorts verscheiden pleynen tot Markt plaatsen op de kruys wegen geordineert zyn. Makende voorts van dese loffelyke Polder een eynde.

't H O N D S - B O S C H.

IS gelegen aan de Suydkant van het Dorp Petten, daar de Ryndeuren wel eer plagten te syn, die, na datse door verscheiden toevallen geslooten waren, dat 'er geen Schepen noch Schuyten door varen mochten, eyndelyk tegens de onstuyelige See, en dulle baren in spyt van Neptunus opgebouwt is. Het is zekerlyk dat in de eerste beginzelen de sluytinge niet zoo geweest moet zyn, ofte het heeft by Noordweste winden, veroorzaakt door een volle Maan, ofte andere beweginge, een groote overval van wateren in de binnen Landen, en 't verderf van Menschen, Vee, en Goederen, zulks menigmaal gebeurde, door dien dat 'er de bequaamste ordre, omme de See uyt te weren noch niet gevonden was. Maar in 't jaar 1413. na dat de Landen over al, op haar onkosten waren gestelt, zoo heeft men tot het zelve gedaan sware dikke eyke Balken, en drie regels met groote kragt daar in geslagen en te samen gebonden, en van binnen met groote en sware Keysteenen gevult, om de kragt van de brieschende golven te stutten, en te breken, en voorts met zandt en aarde achter aangevult. De lasten
en

V a n M E D E N B L I K. 267

en onkosten moesten dragen alle de Landen die gelegen waren binnen den Vrieschen Dyk, en binnen den Zeeburg, tot aan de Stadt Haarlem toe. De Personen die verkooren wierden tot het opsicht van de Hondsbossche en Duynen van Petten, waren van de voornaamste mannen die Landeryen hadde in de voornoemde ommering, die men Hooft Ingelanden noemden,

versien met een Dykgraaf van goeden Huysen. Het is niet te seggen wat het al koste, en gemaakt zynde, kosten moest van onderhoud, want het gelijkt een wilt en woest gedierte, alles verslont dat 'er om en by was. Die van Westzanen en Crommenie brachten voor haar rekening in een jaar op in de 20 hondert gulden, ieder Dorp ambagt zyn op sekere lastdragende morgens gestelt, die uytbrachten in de eerste stelling 73809. morgens, doch quamen namaals tot op de 63998. Alzoo in 't begin de lasten zeer hoog gestelt waren, en dat omtrent den jare 1538 de Dorpen ende Ambachten veel vervielen, mits de groote schade die de Meeren aan veele plaatsen veroorzaakte, waar door se niet en konde dragen alle de sware kosten die 'er vielen op de reparatie van den Hondsbossche en Duynen van Petten, en dat 'er noodzakelykheyd waar dat deselve wat verlicht werde: zoo zyn anno 1539 in den Hage in 't Convent der Predic[.]ren vergadert geweest de Hooft-ingelanden, kontribuerende in de onderhoudenisse van de Hondsbossche en Duynen van Petten, te weten:

- 1 Mr. Hendrik Aalbrechtsz: Secretaris en Gedeputeerde van den Prelaat van Egmond.
- 2 Mr. Vrankboot Advocaat.

3 Dirk

- 3 Dirk van Teylingen Rentmeester, uyt de naam en als Gedeputeerde van den Grave van Egmond.
- 4 Wouter van Bekesteyn Schout.
- 5 Klaas van Heuffen Burgermeester.
- 6 Mr. Lambregt Jacobsz Pensionaris, Gedeputeerden der Stede Haarlem.
- 7 Joost Buyk Schepen.
- 8 Mr. Floris van Hogaarden Secretaris, Gedeputeerde der Stede Amsterdam.
- 9 Andries Pietersz:
- 10 Andries Buysschen Burgermeesters en Gedeputeerden der Stede Alkmaar, ende met henlieden de Heere van
- 11 Assendelft Ridder, eerste Presiderende Raad.
- 12 Mr. Willem Pynzen Raad Ordinaris.
- 13 Mr. Andries van der Boukhorst, ook Raad.
- 14 Mr. Jacob de Jonge, Mr- van de rekeninge, en
- 15 Johan Heere van Schagen, Rentmeester vande voorschreve Duynen van Petten, als Com-

missarissen tot desen geschikt, en als Hoof-
Ingelanden.

Sy hebben eerst de handeling aangevat met die van Drechterland, en quamen over een dat de Drechters van 15556. morgens volstaan zouden met 13054. morgens. Wyders hebben se de volmachten van de 4 Noorder-Cogge verhoort, die van 13024. tot 10807. gebracht wierden, op 't verzoek van die van Oostzanen, by een smeek-schrift gedaan, en gezien hebbende de onderrigtinge daar over, mitsgaders een kaarte daar op gemaakt, wierd bevonden dat in henlieder Ban wel 1000 morgen gelegen waren, op de Wormer langs de Zane, en langs de Zee-
dyk,

Va n M E D E N B L I K. 269

dyk, die goet zyn, en geen verlichtinge behoeften, en van de andere 1990. morgen was hen in de settinge van 't voorleden jaar 990 morgen quyt geschonden: en wat bevonden wert te wezen van de quaatste Landen, onder den Hondsbossche gelegen, die zouden noch 150 morgens vermindert zyn, zoo datze bleven staan met 1850 morgens. Desgelyks geschiede Westzanen, kreegen 400 morgens verlichtinge in haar Ban.

	Morgens	verm:
Wormer en Jisp.	1956	1529
Assendelft.	2824	2625
Zuyd en Noord-Schermeer.	1324	1000
Graft en Ryp.	1100	100
Limmen.	1109	
Uytgeest.	1765	1765
Akersloot.	956	940
Heemskerk.	1356	1300
Bergen.	1781	1600
Schoorel met de Camp.	1152	1050
Petten in Kennemerland.	15	15
Petten in Nollemerban.	185	100

Daar benevens zyn 'er noch wel 80. Dorpen die verlichtinge kregen, onder dezelve meest die gene die schade in haar landen leden door de Meeren, die dagelyks aanwiessen, hier te lang om te verhalen: en ook zyn 'er plaatzen die enige Vronen hadden, als Broek op Langedyk, Noortschar-

woude en Zuydscharwoude, t' zamen 58 morgen Vroonlanden, maar Outkarspel had alleen 115. morgen dat Vroonlanden waren.

NOTA.

270

C H R O N Y K

NOTA. Deze Vroonen werden Keyzers Vroonen genaamt. Die van Koedyk en St. Pankras verzochte eenige Landen vry te hebben van de metinge, en volgens dien van de lastgelden, zeyden die te komen aan 's Keyzers Vronen; maar by den Rentmeester van Kennemerland is het tegendeel gevonden, en daarom *nihil ut petuur*; maar door dien hun Binnen koog, en Oosterendyk van dezelve hoedanigheyd bevonden zyn geworden als de Keyzers Vroonen, hebben de Hooft-Ingelanden daarom ingewilligt, dat de morgentale in de plaatse voorn: by de Rentmeester uytgegeven zoude worden, en zoude hy die korten aan de Dorpen daar onder, die gelegen zyn, ter tyd en wyle dat de voorschreve Keyzers Vronen vrydom te genieten hadde, en langer niet. Waar door de Hooft Ingelanden recht onverminder bleve. Van de Keyzers Vroonen als gesegt is, lagen den 38. in Broek, 10 tot Zuyd en 10 tot Noorscharwoud, voorts 115 tot Outkerspel, alle op Langedyk. De Vroonlande hadden dat voorregt, datze vry waren van alle des Graaflykheysd schatten en ongelden; maar alzoo zy haar in alle dykagie mede invoegen moesten, zo verstonden de Hooft-Ingelanden datze tot een zoo nootzakelyk werk als dat van den Hondsbossche behoorden, en geen meer vryheyd te hebben, alze hadden in de dykagien tot behoudenisse hunder Landen, verklaarden daaorm datze het zelve wilden doordryven- Zy hebben doen mede de Prelaat van Egmond eenige vryheyd verleent, desgelyks de Grave van Egmond van wegen zyn Hofstede op den Hoef, ruym 100 morgen groot,

te

V a n M E D E N B L I K.

271

te weten voor een tyd, want zoo haast alsze des Keyzers Vroonen tot den Hondsbossche mochten trekken, zoudenze ook moeten geven, gelyk de andere. Uyt de bovengemelde 73809. Morgen

Lands, tot op het jaar van anno 1539. en van doen voorts de 63998. tot op dezen tyd, is een zeer grooten schat getrokken, ja menigen Tonnegouds, en meest altemaal aan dien rasende Scylla te kosten gelegd, daar het alles verslonden is. Want op deze hedigen dag kan men het Paalwerk ja geen stomp noch stuk daar van zien, dan eenige steenen die men hier en daar zomtyds nog siet, of de Strand en 't water moet laag zyn, en noch zouden de verslindende baren alles verteren wat 'er tegens gemaakt wierd, indien dat de goede God zyn genade niet vernieuwt hadde, met het opwerpen van hooge Zanddyken, wanneer men een wyl te vooren Dyken en wederdyken, wakers en slapers gemaakt hadden.

Hoe waren die van Italien by Regio, geplaagt met die woedende Scylla in 't midden van dulle honden, en die van Libien met de verderffelyke Syrten daar op menig Schip en volk vergaan is. Maar Holland niet weynig met deze Hondsbossche; want ook eer alles in zyn ploy gebracht was het gansche Land menigmaal beefde van verzaagtheyd, vrezende dat de Zee haar over het hoofd zoude storten, gelyk ook zomtyds wel geschiede, eerst met het inbreeken van den Dyk by Petten (gelyk ik noch zal zeggen daar na met het door eten van den Hontsbossche. Op veele tyden van een hooge Zee-vloet, drongen de wateren door, en vervulden de binnen Landen, waar over een
Dyk-

Dykgraafschap van de uytwaterende sluyzen wierde opgerecht: ook moesten de Hooft-ingelanden sluyzen leggen in de Zeeburg, waar van wel de vernaamste is geweest die in den dam van Zaandendam, en by later tyden de nieuw gemaakte sluys in Nauwerdna, tusschen Essendelft en West Zannen. In 't jaar 1544. maaktenze in den Dam de wanden van de sluys van hartsteen met yzeren ringen, en 4. schutdeuren met een wulft van baksteen, met een wooning daar op, voor de Sluyspachter, want de Hooft ingelanden Gedeputeerden ten overstaan van hunne Dykgraaf, verhuuren die jaarlykx aan de meestbiedende, en heeft zomwylen gegolden 2800. gulden 's jaars, Hier is dan plaatze van den Hontsbossche, die zeer groote kosten 'er toe gedaan, en de Landen die

daar onder behoorden aangewezen: dit is de toestoppinge van de Ryndeuren by Petten, daar de Zaan zyn uytvloeyen heeft opgehouden, eerst door het inwerpen der zanden, daar na door 't maken van een Dyk, eyndelyk tot een belettinge, een Hontsbossche geslagen, op dat de Zee daar niet in, noch het binnen-water daar niet uytloopen zoude, eenen zoo dier gekochte Hontsbossche, de welke van de Zee is nedergevelt, en weynich litteekenen zyn 'er van overgebleven.

't Zal ook dienen te weten, dat de naam van Hontsbossche, mogelyk ontstaan is uyt alle de groote en lange palen, die in menichte op de Strant geheyd waren, gelyk of 't een Bosch waar geweest, en datze het woeden der Zee vergeleeken hebben by het geraas van toornige honden, die zonder ophouden bassen en tieren, en alles wel verscheuren zouden daar zy by quamen, want ook

ZOO-

Va n M E D E N B L I K. 273

zoodanigen geraas en getier maakte de oplopende Zee nagt en dag, tegen het paalwerk aan, zoo dat het dikwijls yslyk om aan te hooren was, en hebben 't dan waarlyk wel genoemd het Hontsbosch, daar in na volgende de Poëten, die altyd met hunne voorstelling boven het natuurlyke gaan, hier om noemdeze die geweldige aanslagen des Zees by Regio, en het vreeslyk geluyd dat de baren maakten in de holligheyd der klippen, het geluyd van de bassende honden, die Scylla omzingelt hadde.

Die van den Hontsbossche gebruyken tot een wapen, eenen Neptunis die in een Zeeschulp, van Zee-paarden getrokken, die met zyn drie tanden een vork in de hand, tegens het Land aankomt om dat te overweldigen. Daar tegen is een bassende hond gestelt, even uyt het Bosch komende, die met al zyn vermogen 't beletten wil.

De oude Hollanders hebben wel onder malanderen verhaalt dat het eens gebeurden, na't stoppen van de Haven van Vroon en 't Hontsbosch een Noorman of Deen digt voor 't Land by Petten quam aan zeylen, om 't gat in te loopen als van ouds, maar gewaarschouwt zynde van de Matroozen, die daar geen opening bespeurde, alzo de Duynen gesloten en de Stran-

den heel waren, wierde genootzaakt op de kaart te zien, alwaar hy de Haven duydelyk vont, hy wilde hebben zy zouden het voorstaan laten, dog met de oogen, en door de reden overwonnen, zeyde of daar is een gat, of de kaart is valsch, en wendent 't wederom van 't lant af om 't Schip te behouden. Niet te min het was te vooren van

S ouds

274

C H R O N Y K

ouds by de Noormannen en andere Oosterse volkeren een bekende vaart en Haven geweest: maar nu aldus gestopt als voor verhaalt is.

Quohiere van de morgentale, kontribuerende tot den Hontsbossche ende Duynen van Petten hier na gestelt. Elke Stad en Dorp in zyn kavel, zoo die van ouds plegen te kontribueren, en hoe die hermeten zyn, ende hoe die nu tegenwoordig in gratie kontribueren in gelden, gelyk hier na volgt.

De Morgentale zoo die van ouds plegen te kontribueren.

Duyn-kavel, Hooge-morgens.

	dus van outs.	dus hermeten.	dus na gratie
Alkmaar.	663	673	665
Petten.	13	15	15
Nollemer-boom.	0	158	100
Groet.	190	272	259
Schoorl en Kamp.	1885	1153	1046
Bergen.	890	1781	1600
Wummenum.	226	217	210
Heiloo en Oosdom.	1297	1642	1542
Egmond.	480	1155	856
Bakkum.	316	419	380
Limmen.	650	1109	1070
Castricom.	1017	1 tw: 966	900
Akersloot.	900	956	940
Uytgeest.	1762	1765	1765
Heems-kerk.	951	1456	1300
			Be-

Beverwyk en wyk }			
aan Duyn. }	454	763	610
Velzen.	<u>1195</u>	<u>1782</u>	<u>1500</u>

Komt aan morgens. 14758

Waterlands Middel-morgens.

	Dus van outs.	dus hermeten.	dus na gratie.
Assendelft.	1388	2824	2625
Wessanen en }			
Crommenie. }	1741	2944	2544
Oost-Zanen.	1320	2990	1850
Oosthuyzen.	700	760}	
Etershem.	103	90}	840
Wormer.	460	1134	825 1 tw:
Jisp.	700	833	703 1 tw:
Graft en Ryp.	1100	1100	1000
Zuyd-Schermer	600	525	400
Noort-Schermer	<u>800</u>	<u>800</u>	<u>600</u>

Komt aan morgens. 11388

Geestmer-Ambagts Middel-morgens.

	dus van outs.	dus hermeten	dus na gratie.
Warmenhuyzen.	517	1000	900
St. Maarten.	300	600	500
Valkoog.	260	437	400
d'Eenigenburg.	130	176	160
	S 2		De

De Grebbe.

	dus van outs	dus hermeten	dus na gratie.
Haringkarspel. }			
Het Cromwater. }	269	1183	1100
Oudkarspel. }			
De Kerkmeer. }	440	765	747 1 tw:
Noordscherwoud.	269	468	424
Zuydscherwoud.	247	501	491

Broek op Langedyk.	140	161	407 1 tw:
Koedyk en }			
St. Pankras. }	300	300	200
Ouddorp.	140	335	100
Oterleek.	200	236	133
Ursem.	680	1135	1055
Venhuyzen.	<u>177</u>	<u>342</u>	<u>200</u>

Komt aan morgens. 6818

Schager en Nierper-Cogge, Lage-morgens.

	dus van outs	dus hermeten.	dus na gratie.
Schagen.	1310	1510	1500
Barsingerhorn.	791	984	934
Haringhuyzen	0	316	396
Oude Niedorp.	428	891	791
Nieuwe Niedorp.	1267	1536	1486
Winkel.	<u>626</u>	<u>916</u>	<u>880</u>

Komt aan morgens. 5987

De

Va n M E D E N B L I K. 277

De 4. Noorder-Coggen, Lage-morgens.

	dus van outs	dus hermeten	dus na gratie.
Medenblik.	1780	2220	1785
Twisk.	566	0	460
Abbekerk en }			
Lammerschaag. }	565	553	565
Nibbixwoud.	400	419	400
Midwoud.	438	438	375
Zypekarspel.	572	771	672
Benningbroek	534	775	634
Hantwerk en }			
Oude Buxwoude. }	501	552	501 1 tw
Wognum. }			
Watway. }	1570	1611	1570
Hensbroek. }			
Opdam. }	280	1274	600
Opmeer.	500	542	500
Spanbroek.	1070	1192	1070
Hoogtwoud. }			
Eerswoud. }	<u>1675</u>	<u>2030</u>	<u>1675</u>

Komt aan morgens. 10807 1 tw:

Dregterlands Lage-morgens.

	dus van outs.	dus hermeten.	dus na gratie.
Enkhuyzen.	670	842	670
Hoorn.	220	206	206
	S 3		De

278

CHRONYK

De Eemxte.	200	272	168
Swaag.	632	724	657
Westerblokker.	686	698	686
Hem.	813	802	744
Venhuysen.	891	1017	866
Schaarwoud.Schaardam.	169	209	205
Wervershoof.	330	348	333
Berkhout.	2244	2138	1200
Grosthuisen.	643	714	619
Avenhorn.	100	153	105
Wydenes en Leek.	470	694	637
Schellinghout.	600	637	618
Westwoud.	1115	1274	767
Binnewysend	0	0	323
Hoogkarspel.	1030	1240	1080
Bovenkarspel.	735	794	823
Lutjebroek.Grootebroek.	1770	1934	1740
Oudendyk.	0	446	240
Myzer-Coog.	150	133	133
Oosterblokker.	612	610	610
Den Beets.	0	445	445

Komt aan Morgens, 13875

Als den omslag op het Morgen is ses
stuyv. zoo betaalt elk als 't volgt.

Duynkant	14758	6 stv. hoge morg.
Waterland.	11388	4 1 tw.stv. middel mr.
Geestmerembagt.	6818	4 1 tw.stv .middel mr.
Schager-Cogge.	5987	4 1 tw.stv middel mr.
4Noorder-Cogge	10807	3 stv. lage morgens.
Dregterland.	13875	3 stv. lage morgens.
Morgens	63633	Copie

Copie.

Poincten en articulen voor een nieuw Reglement strekkende tot maintainue van den Hondsbossche ende aankleven van dien, gecompiceert by Commissarissen, op den 13. April 1654 daar toe by de Heeren Hooft-Ingelanden specialyk gecommiteert, volgens voorgaande acte Commissoriaal van dato den 19 deszelven jaars, ende aan de respectie Leden toegesonden, waar op na voorgaande deliberatie by de Heeren Hooft-Ingelanden is geresolveert, in maniere als 't volgt:

1.

Eerst dat de twee Steden, ende twe Cavels die 't haar toerbeurte zullen zyn, om op beloopden Paasschen, de bestedinge van de werken te doen, dat de vier Leden voortaan dezelve werken op Jacobi daar aan volgende zullen opnemen, beneffens den Dykgraaf, met twee Heemraden, ende den Waarschap die 't mede haar toerbeurte zullen zyn, sonder iemand anders.

2.

Item dat van nu voortaan, een Persoon tot Zaardam woonende, zullen stellen en committeren, om te letten op den Sluys aldaar, maar of daar iets aan diende gemaakt te zyn, en gerepareert te wesen, 't zelve te doen repareren na behooren, edog, zoo daar iets notabels of groots is, mogte komen aan te breken, 't selve aan den Dykgraaf, en Heemraad, en Waarsman haar toerbeurte zynde, bekent te maken, om

S 4 by

280 C H R O N Y K.

by haar alzulke ordre te doen stellen, ten meesten dienste ende oirbaar van den voorsz: Hontsbossche daar zy daags zullen genieten, voor haar reysen, teerkosten een zomma van 2 Gulden, voor welken opsigte den voorsz. Opsiender zal jaarlyks genieten een zomma van 59 Gulden.

3.

Item dat van nu voortaan jaarlyks maar 3.

schouwen zullen gedaan worden, en dat ten tyde als 't behoort te wesen, ten zy by tyden van verandering, zoo als 't by de Hooft-Ingelanden als dan sal werden verstaan te behoren, te weten, die twee eerste schouwen by den Dykgraaf en drie Heemraden by haar toerbeurte, en op den lesten schouwdag, den Dykgraaf ende alle die Heemraden, alzoo op dien dag wederom regt gehouden sal werden, zoo daar eenige Regtzaken mogte zyn, zonder iets meer.

4.

Item ook den voorschreve Dykgraaf, Heemraden en Waarschappen, wanneer zy buyten komen te reysen, te weten: buyten het resort van den Lande, Resorterende van den Hondsbossche, zullen genieten voor haar luyder teerkosten, dag-gelden, schuyt- en wagen-vragt daags, te weten: de Dykgraaf, de zomma van 2 gulden, de Heemraden, Waarschappen elkx de zomma van 6 gulden, zonder meer.

5.

Item dat die Heemraden op die schouwdagen, elkx zullen genieten voor haar luyder dag-gelden, teerkosten, de zomma van 4 gulden: ieder schouw dag, drie dagen en niet meer, dog de wagen-

V a n M E D E N B L I K 281

wagen-vragten, gelyk mede, de wagen-vragten van den Dykgraaf als van outs.

6.

Item dat de Hooft-Ingelanden, Heemraden, Waarschappen op Letare, op beloken Paasschen en Jacobi, elk dag daar zynde, sullen genieten, voor haar luyder daggelden, en wagen-vragten, gelyk zy tegenwoordig genieten, ende ook den Dykgraaf zyn wagen-vragten, also op die tyden de teerkosten by de voorsz. Hondsbossche zal werden betaalt, zonder iets meer te genieten.

7.

Item dat de rekeninge van de verteerde kosten, die op Letare beloken Paasschen en Jacobi, op 't gemene Landshuys tot Petten, ver-

teert zullen werden by de Hooft-Ingelanden, ten bywesen van den Dykgraaf en Regenten, t'elkens opgenomen zal moeten werden, al eer sy van daar vertrekken, en dan daar te maken een Ordonnantie, die by twee Hooft-Ingelanden, en twee Heemraden zal werden getekent, sonder daar naar iets by iemand meer zal mogen verteert worden.

8.

Item dat 'er voor taan alle de werken de Hontsbossche behoorende, by openbare veylinge zal werden gedaan.

9.

Item dat de Casteleyn voortaan, geen reparatie aan 't Gemeenlandshuys, met aankleven van dien, zal mogen laten doen, sonder kennisse en consent van de Hooft-Ingelanden, Dykgraaf

S 5 en

282

C H R O N Y K

en Regenten, 't welk hy op belooken Paasch ofte Jacobi, aan de voornoemde Heeren, als dan vergadert zynde, zal moeten verzoeken, dog stroopinge van het dak, dat het zelve den Casteleyn zal mogen laten repareren en anders niet.

10.

Dat ook mede, den Dykgraaf geen geld voor 't beëdigen van de Heemraden tot kosten van 't gemeene Land zal mogen brengen, dat zoo hem iets toekomt, 't zelve te eysschen van de Committenten daarvan die zelve werden gecommitteert.

11.

Item dat 'er van nu voortaan geen Hooft-ingelanden, Dykgraaf ofte Regenten eenige playzier ofte vermaak van jagen ofte uytryden zal mogen doen, als op zyn eygen kosten, en ook geen gezelschap mede brengen tot koste van 't gemeene Land, dog, zoo iemand gezelschap mede brengt, dat die zelve voor een Mansperzoon zal betalen 25. stuyvers voor een Vrouwsperzoon 15- stuyvers, en voor een Kint 10 stuyvers ieder maaltyd, dat ook de Voerluyden, geen kort voer nog smeer tot hare wagens zullen genieten, maar dat het zelve zal moeten bekostigt werden by de Heeren.

12.

Item dat voortaan om de minste kosten en de meesten kommoditeyt, de reekeninge van de respective Waarschappen op Letare in plaatze van binnen den Stad Alkmaar, op het Gemeenlandshuys tot Petten zal worden gedaan, dog dat de Heeren van Alkmaar in de conclusie van dit voorschreve Articul niet hebben geconzenteert, maar verzogt dat het mogte blyven by den ouden voet.

13. Item

V a n M E D E N B L I K 283

13.

Item dat den Dykgraaf, nog de Regenten zullen vermogen eenige processen te agtervolgen ofte te moveren, zonder voorgemelde last, en authorisatie van de Hoofd-ingelanden.

14.

Item dat den Dykgraaf, Heemraden, Waarschappen, mitsgaders de Casteleyn. als Zecretaris ende Bode van 't voorschreve Hontsbosche jaarlykx voor haar tractement zullen genieten, gelyk zy voor dezen hebben genooten.

15.

Item dat de Casteleyn jaarlykx voortaan; voor zyn turf en hout zal genieten, een zomma van 100. gulden zonder meer.

16.

Item dat de Casteleyn jaarlykx mede voor pampier, penne en inkt zal genieten een zomma van 25. gulden.

Aldus gedaan en gearresteert, by ons onder geschreven Hoofd-ingelanden van de Hontsbosche, tot gene voorschreve Staat geadmitteert, op den 13. May 1654. op 't Gemeen landshuys tot Petten. Onderstont was geteekent.

Jan Loo.	Hendrik Verwer.
Zalomon Coesaart.	Corn Lammertsz.
J. van der Pol.	Willen Gerritsz.
Jacop Jansz- Hinloopen.	Ougert Luitjes.
	Floris Corn. Comits.
	J. Schagen.

J. Schagen Hoogland.	Jan Aritsz. Lagedyk.
Corn, Rippers.	Fredrik Jansz. Maars.
Claas Jager.	Pieter Jacobsz. Jongert.
De Hagu.	Jan Jacobs Juk.
Hark Jansz. Noortland.	Volkert Jansz.

*Accordeert met de Copie, getoogen
uyt het Rezolutieboek.*

Lager stont,

Louris Croesen.

't COLLEGIE.

Van den Hontsbossche bestaat uyt.

1 Dykgraaf.

6 Hooge Heemraden.

24 Hooft ingelanden zynde uyt 6. Steden: als
Haarlem, Amsterdam, Alkmaar, Hoorn,
Enkhuyzen en Medenblik, elk 2. ende uyt
ieder Kavel, als Duyn-kavel Waterland,
Geestmer-ambagt, Schager en Niedorper-
Coggen, vier Noorder-Coggen en Dregter-
land mede 2.

Ende dan nog uyt ieder Kavel een Warsman,
zynde d' Ontfangers van de Penningen der respec-
tive Kavels, 't gene zy volgens omslag. moeten
invorderen, ende leveren ten Comptoire en in
han-

V a n M E D E N B L I K. 285

handen van de Rentmeester, omme op ordre van
den Dykgraaf en Hooge Heemraden gedistribu-
eert ende betaalt te werden aan de Arbeyders en
Werklieden.

Den tegenwoordigen Dykgraaf is d' Hoog Edele
en welgebooren Heer Gerardus van Egmond van
der Nieuwburg, Vry heere van Petten en Nol-
merban &c.

De Heeren Hooge Heemraden zyn als volgt.

- 1 Johan Bilderbeek voor Duyn-Kavel.
- 2 Jan Jacob Ysz. voor Geestmer-Ambagt.
- 3 Josias Cos voor de 4. Noorder-Coggen.
- 4 Johan Kluppel voor Dregterland.
- 5 Jacobus Liets voor Waterland.
- 6 Pieter Kruyf voor Schager en Nedorper-Coggen.

De Zecretaris ende Rentmeester is.

Abraham Bluze, woonende met eenen als Casteleyn op het Huys van den Hontsbossche tot Petten.

De Heeren Waarschappen zyn.

- 1 Ysbrand Jacobsz. van Vladerakken.
- 2 Reynier Cramer.
- 3 Cornelis Broersz.
- 4 Pieter van der Beek.
- 5 Claas Claasz. Eerswoud.
- 6 Mr. Johan Verschuur.

't Ge-

't Gene te zien is op de Nieuwe Hensbeeker, onlangs gemaakt in 's Gravenhage. Waar op al de Wapens van den Hontsbossche kurieus afge- maalt zyn.

Den Heer Dykgrave van den Hontsbossche wert absolutelyk aangestelt by de Souvereyne van de Lande.

De Heeren Hooge Heemraden op de nominatie van 3. Perzoonen, uyt ieder Cavel mede by elec- tie ende Commissie van den Souvereyn doende op haar aankomste den eed in handen van den Heer Dykgraaf, ten overstaan van de andere Hee- ren Hooge Heemraden.

Over veele en lange jaren herwaarts plagt men de werken van den Hontsbossche te verzeekeren, sustenteren ende onderhouden met paal, hoofd, rys en steenwerken, ende alzoo kontinuelyken met force te arbeyden, tegens het woe- len van de Zee, jegens hooggaande vloedten, en de impetuositeyt van het water, 't gene by veele ex- traordinaire jaren en voorvallende omslagen zeer

hoog dede steygeren. Ja zelfs het morgen tot 25. en 30. stuyvers. Dog naderhand by ervarentheyd oedervonden hebbende dat dit geduurig woedent element veel beter met kunst, als met kragt konde gestuyt ende getemt werden, ende dien Vyand (gelyk als in den Oorlog dikwils van een goet effect bevonden is) beter secuurder, ende met veel minder kosten, met list en practyk verwinnen, als met geduurige excessive tegenstant, hebben die van den Hontsbosche eenige jaren geleden begonnen, ende tot nog toe met een zeer goet gevolg in 't werk gestelt.

De

V a n M E D E N B L I K. 287

De Zee-weringen in de Wintertyd, door sware stormen afgenomen, in de volgende voor jaren de speciesteyl ende schor tegens de Zee aanstaande van buyten te laten afnemen, met mol-borden naar binnen te laten overbrengen, en tot een zee-kere hoogte neder te storten, werdende daar door de buytenste specie voor verdere afneminge gepreserveert en agter bewaart, de werken veel verbreed ende verswoort, alzoo dat alles in een secure stant gebragt, en van die conditie gemaakt daarze te vooren met een hooge steylte, tegens de Zee aanstonden. En deszelfs forcen aanslag moesten keeren, en alzoo veel aanstoot en deklien subject waren, zy alsdan met een vlakke dorserende gloyingen van 't oplopende water, als geen tegenstant vindende, weynig of niet beschadigt wierden. En nog te minder, als die vlakke dorseringegelyk nu reets wel omtrent de halve lengte aan 't Hontsbosch geschiet is, men die gloyinge met de keysteenen komt te belasten, welke met de Zee zoodanig op en af spoelen, dat het water, en den aanslag daar op zyn loop, en de kragt t' eenemaal komt te verliezen, en zoo het by vehemente stormen, en hooggaande Zee-vloeden al komt te gebeuren, dat 'er eenige afneminge geschieden, gaten te spoelen, werden t' elkens wederom met riet-schuttinge, beplant omme het zand dat by moyweer, door de Zee opgeworpen wort, en by Zuyd Westen en Westelyke winden, uyt ten Zuyden, Zuyd Westen en Westen komt te scheuren, wederom daar mede te vangen, 't gene veel malen van die volbrenging is geweest, dat men by Zomer dag door de voorschreve plantinge zoo

veel ende meerder aangewonnen heeft als men
een

288

CHRONYK

een geheele Winter heeft verlooren, waar door de omslagen, 't zedert den jare 1680. niet hooger, als op 't alderhoogsten zyn geweest, 12. stuyvers op de hoogste morgens, 9. stuyvers, de middel morgens, en 6. stuyvers de laagste morgens. Zynde behalven 't onderhouden der werken daar mede afgelost, zedert den jare 1694. een genegotieert capitaal, van meer dan 80000. gulden, in dien tijd geëmployeert tot verhoging en verswaringe van den Hontsbossche Zeeweringe, als mede Binnendyken, Waker, Droomer en Slaper.

Van het Dorp Petten.

Het Dorp van Petten zoo ik bevonde hebbe in 't verhaal van Beverwyk ofte St. Agaten Kerke was in 't jaar 1062. nog een Karspeldorp, verzien met een Moeder Kerke, als een Uytregtsche Schryver die noemt.

1489. In May op Kruys avond, quamen vier Scheepen voor het Dorp van Petten zeylen (zonder Opperhoofd op zelfs Geley) quamen aan Land, plonderende en roofden in 't Dorp al wat zy konden, staken de Schoutshuys in de brand, en ruymde zoo met de stank.

1526. Hebben de Heeren van den Hontsbossche, een nieuwen Dyk lang 307. roeden laten maken, strekkende van de Zyperdyk tot aan Harregen toe, genaamt de Slaperdyk. Deze zelfden Dyk is in 't jaar 1694. wederom nog op zyn kruyn verhoogt 6. voeten, en nog 58. roeden tot aan de Schoorelze Duyn toe verlangt.

1531. Is

V a n M E D E N B L I K. 289

1531. Is de nieuwe vaart die van Petten na Schooreldam toe gaat, gedolven en opgemaakt.

1537. In dit jaar wierde het Hontsbosch op de Pettemerstrant gemeten, door twee Landmeters, genaamt Jan Corvet en Willem Nannings Heemraad van Winkel, en bevonden dat het Hontsbosch lang was 1100. roeden.

1570, In den Alderheyligen vloet, spoelde alhier tot Petten, door het hooge water een geheele buurt huizen tot aan het Moriaans-hoofd toe weg, het Hontsbosche leed groote schade, het water was wel 13. voeten hoog.

1575. Brak het Hontsbosch bij Petten door, maar wierde aanstonts met varsche stoffe en materialen en palen dicht geslagen en gemaakt.

1624. Is voor 't Hontsbosch by Petten een nieuwe Wakerdyk van klay gemaakt.

1625. Den 8. Maart, was het water zoo hoog tot Petten dat'er wel 100huizen wierde weggenomen

1653. Tusschen den 9. en 10. November zyn door een West-Noord-Westen wint en harde storm elf sware Oorlogs-schepen op de Strant van Petten aanstukken gestooten en gebleven: zoo dat men wel kon reekenen dat 'er 1400. menschen verdronken waren.

16 .. Hebben de Bazen van de Zout-keeten tot Alkmaar Octroy verkregen, om haar water door of over de Duynen van Petten te mogen halen. En dat moet de Heer van Petten leveren aan haar schuyten, op zyn kosten, met het onderhouden van pompen en gooten en wat daar meer aan dependeert &c. Waar voor de Heer van Petten wederom geniet van ieder Zoutwaterhaalders schuyt vol water die zy halen, een gulden zonder meer.

T 't Gemeen

290 C H R O N Y K

't Gemeen Lands-huys, hebben de Heeren van den Hondsbosche doen bouwen in 't jaar ons Heeren anno 1628. volgens dit Incarnatie Vers.

aLs IVLII Vler VersCheen,
VerhVYsde 't geMlan Lans-hVYs,
door oCiaans geWeLt.
Van 't WeLk den eersten steen
geLeYt heeft en geVest,
dYckgraaf SonneVeLt.

1666. Den 22 Augustus, zyn voor Petten gebleven 5 Haring-schuyten met 29 man, die na lieten 75 Weduwen en Weesen.

In dit selfde jaar is 'er een huys onder de Kamperduyn van daan gekomen, daar wierde in gevonden 5. Tinne Schotelen, een bort

daar kunnen aanhingen, herken, vorken, en nog verscheyde boere gereetschap. nog quam'er in 't jaar 1679. een Bakkers Oven onder deeze Duyn van daan, vermoedelijk is 't dat deeze huysen in de Spaanse troebel, daar onder zyn gestoven, door dien de meeste menschen van de gantsche Duynkant gevlugt waren. Als 't hard wayd, hebben de Burgers verhaalt, en droog weer is, zoo kan de Kamperduyn meer dan een voort loopen, ofte stuyven na binnen toe, over haar Land, en na haar Dorp toe, &c.

1691 In Januarius wierd de Heerlykheyt van Petten en Nolmerban verkogt, voor een zomma van 15000 gulden, aan de Heer Gerardus van Egmond van der Nieuwenburg, Burgermeester tot Alkmaar.

Den

V a n M E D E N B L I K. 291

Den 19 July in 't zelfde jaar, is de Spreeuwendyk besteeft te maken. En het Krabwater bedykt, en tot Land gemaakt, groot 70 Morgens.

Het Dorp van Petten leyt van de

Camperduyn.	5500	}	
Van Egmond op Zee.	19388	}	
Van Callants-ooge.	9000	}	Treden
Van de Helder.	38000	}	gaans.
Van Schagen.	16300	}	
Van Alkmaar.	32050	}	

1701 Is de oude Kerk tot Petten afgebroken

1702. Is 'er wederom een nieuwe Kerk besteeft te maken, voor een zomma van negen duyzent gulden, daar zyn aan vermetzelt agtmaal hondert duyzent nieuwe baksteen, en zes-entertig duyzent oude baksteen.

1704. Den 17. Augustus is de eerste Predicatie van den Predicant Do. Wynkoop in deze nieuwe Kerk tot Petten gedaan; uyt Malachia het eerste cap. vers 11. *Maar van de opgank der Zonne tot haren ondergang, zal myn name groot zyn onder de Heydenen, ende aan alle plaatzen zal myne name reukwerk toegebragt werden, en de een reyn spys-offer: want myn name zal groot zyn onder de Heydenen, zeyd de Heere der Heyrscharen.*

1708. Hebbe ik deze navolgende huizen
tot *Petten* getelt.

136 Huizen stonden 'er in oud *Petten*.
48 Huizen in de *Haze-Polder*.
23 Visschers schuyten.

T 2

C A L-

292

CHRONYK

CALLANTS - O O G E,

Was voor 't jaar 1570. een Dorp van wel 300 huizen, en lag onder de Heeren en Graven van Egmond. Het scheyt van *Petten* en *Callants-ooge* strekt Oost en West door de bommelgaten van de Tooren tot Schagen, strekkende over het Noort-eynde van *St Maartens* weg, daar *Hansje* op het rat heeft gezeten of daar de galg van *Zyp* gestaan heeft, gelyk men in de oude kaart van *Zype* nog kan zien.

1641. den 5 October is alhier op de *Strant* van *Callants-ooge* een *Walvis* gestrand en aangespoelt (die *Mecrocephale* genaamt wierde) omtrent het buyzegat, hy was lang 68. voeten, hy spoog veel vet op *Strand*. Die hem kogte wiste de hersenen daar uyt te halen, die al te malen als honigraten aan malkander lagen, die hij rafineerde met een looge van kalk gemaakt, en doe hadde hy de schoonste *Sparma Ceti*, die men in de *Apoteek* kon vinden, en kreeg dan zeer veel gelt van &c.

In 't jaar 1707. warender in 't Dorp

Callants-ooge dese navolgende *Commandeurs*.

1. *Eelmer Jansz*.

2. *Zimon Willemsz*.

3. *Cornelis Pietersz. Duynker*

In 't Dorp staan

75 Huizen

13 Tot *Abbestee*

9 Enkelde huizen

97 Huizen in 't geheel.

Dit

Dit Dorp is een Heerlykheid, en wort van

4. Heeren geregeert gelyk hier onder staan.

1. De Heer Johan van Oterla.

2. De Heer Johan Anthoni Graswinkel.

3. De Heer Johan de Veer

4. Susanna Huygens, Vrouwe van St. Anna-land.

Als 't gebeurt by tyden en wylen dat 'er een swaren storm aan onze stranden is, en daar by naderhand een laag gety, zoo gebeurt 't dat de Strand van de Zank-banken is ontbloot. Zoo hebbe ik Dirk Burger, benefens de Predicant Cornelis Mooy, en den Officier Cornelis van den Heuvel, beyde met myn in 't jaar 1704. in Grasmaant op 't Strant van het oude Callants-ooge gezien de fondamenten van de Kerk, veel dood-kisten, die open gespoelt waren. Met verwondering zagen wy alle aan de smalheyd der dootkisten, want alle de dood-kisten op 't gansche Kerkhof eenparig, waren niet wyder dan een houtvoet en een duym-breed wyd, zoo wy niet anders konde bespeuren of de dooden moetenze van ouds op haar regterzyde in deze dood-kisten gelegd hebben. Ook zagen wy aldaar nog de geploegde akkers met haar voorens geploegt leggen net en klaar, als of zy maar een vierendeel jaars geploegt hadde geweest. Ja dat nog meer is, de wielslagen van de wagens die door en over de akkers waren getreden, ja zelfs de paardestappen konde men nog zien, alhoewel de Noort-Zee daar meer dan over de hondert jaren haar golven dikwils heeft over laten rollen. Wy bemerkten dat alle de Landen en geploegde akkers die in het oude

S 3 Cal-

294 C H R O N Y K

Callants-ooge lagen, van een zeer lymige en taye kley was om de kracht der golven te wederstaan.

Huysduynen en de Helder.

Plagten eertyds onder de Graven van Egmond te wezen; maar tegenwoordig beyde onder de Reekenkamer van Hollend. 1707. Wa-

ren op Huysduynen, deze navolgende Comman-
deurs, varende op Groenland.

- 1 Cornelis Puyman.
- 2 Cornelis Jacobsz.
- 3 Dirk Slang.
- 4 Jacob Bras.
- 5 Jan Jansz Spyker.
- 6 Jacob Broersz.
- 7 Philips Wybrandsz.
- 8 Zimon Dek.
- 9 Zimon Roy.

Op Huysduynen staan 150. huizen. En zy
hebbender 6. trekschuyten.

1707. Hebben deze navolgende Com-
mandeurs van de Helder op Groenland ge-
varen, en zyn de volgende.

- 1 Arien Claasz. de oude.
- 2 Claas Ariensz. de jonge.

3 Ari-

V a n M E D E N B L I K. 295

- 3 Arien Claasz. Oom. }
- 4 Jan Claasz. Oom. } Broers.
- 5 Arien Breed.
- 6 Broetje.
- 7 Cornelis Florisz.
- 8 Cornelis Pietersz.
- 9 Dirk Duynmeyer.
- 10 Dirk Rompot.
- 11 Dirk Jansz.
- 12 Frans Jansz. Swart.
- 13 Hilbrant de Groot.
- 14 Hendrik Dirksz. Leeuw.
- 15 Jonge Kees.
- 16 Jaap Schol.
- 17 Jan Sinjewels Broer.
- 18 Jacob Ariensz. Mansche.
- 19 Claas Bille.
- 20 Meyndert Spyker.
- 21 Zoetelief.
- 22 Pieter Claasz. Heertjes.
- 23 Pieter Claasz. Rykes.
- 24 Pieter Cornelisz.

25 Pieter Claasz. Buysman.
26 Zimon Jansz.
27 Theunis Wybrantsz.
28 Theunis Ysbrantsz. Tueke.
29 Willem de Leeuw.

Op de Helder zyn tegenwoordig.

25 Kromsteevens.
5 Twyfelaars.
2 Loots ofte Visschers-Galjoots.
246 Huyzen staander op de Helder.

T 4

Daar

296 C H R O N Y K.

Daar leggen omtrent 30. tonnen alhier in 't Zeegat op de Haakx, ieder ton heeft van binnen 4. bodems, de kettings zyn 1400. a 1500. pont swaar, de yzeren hoepen aan ieder ton weegt over de 100. pont. De steen daar de tonnen aan drayen en vast zyn, weegt over de 1000. pont swaar. Als deze tonnen ende haakx ofte ketting een jaar in Zee hebben gelegen, zoo is elke reys daar wel een karre vol mossel aangegroeyt, die zeer goet zyn van smaak.

Van eenige Aarbevinge, die wy in dit Noorderquartier hebben vernomen, tot deeze tydt toe:

1342. In Louwmaand, was hier te Lande een vry groote Aardbevinge, welke van veel ongeluks is gevolgt, daarom veel Lieden dit haar voor een voerspook des ongeluks hielden.

1580. Op een Woensdag na Paasschen zynde den 6. April, des 's avonds omtrent 6 uren, gevoelde men in dit Noorderquartier een Aardbevinge, by heel stil weer, met verwonderinge en niet zonder groote schrik, maar was wel haast over, de tydt is een beter gedagtenisse in dit navolgende Incarnatie Versken vervat.

d' aprIL Met Vrees 't 's avonds, zIn zeste daCh,
't aartrIk zoo Vast Van hoLLand sChVdden saCh.

1602. Den 3 January omtrent half eenen na de middag, gevoelde men in dit Noorderquartier een Aardbevinge, maar duurde niet lang, en de-

de geen schade, dat verhalens waardig is.

1692. Den

V a n M E D E N B L I K 297

1692. Den 18. September, Na-middag omtrent een quartier over twee uren, is door Westvriesland, en gantsch Holland, en andere omleggende Quartieren, een Aardbevinge gevoelt, duurde omtrent drie quartiers-uur lank.

Eenige branden, van Vyanden, aan
Steden en Dorpen, door donder en blixem,
ofte andere particuliere oorzaken
veroorzaakt, gelyk volgt.

806. Den 4 July, ontstak de blixem en donder de Stad Medenblik op twee plaatze in de brand, zoo dat daar wel 40 huysen verbrande.

1166. De Westvriesen vernemende dat Graaf Floris de III. dier name elders veel te doen hadde, zoo zyn zy met een groot Leger over de Riviere Okkenvoort getrokken, hebben Alkmaar ingenomen, geplundert en verbrant, behalven de Kerk, die alleen overbleef.

1168. Vergaderde Allardus de XI. Heer van Egmond, zyn Krygsvolk tot Schoorl in de Winter, en trok van daar met zyn Volk na Schagen, en heeft dat Dorp berooft en verbrand, om dat de Westvriesen Alkmaar wel driemaal verbrandt hadden, maar de Schagers met haar medehulpers haar van agteren na trekkende, hebben de Heer van Egmond met veel van zyn Edelen doodgeslagen, en haar geroofde buyt wederom ontnomen.

1169 Quam de Heer van Egmond (doen wesende Stadhouders van Noordholland) met veel Volk uyt Kennemerland en met de Burgers van Alkmaar, en trokken Westvriesland in, en hebben Winkel en Nierop in de brand gestoken, tot

T 5 weer

298 C H R O N Y K

weerwraak om dat de Westvriesen Alkmaar in 't jaar 1166 verbrant hadden.

1297 Is de Stadt Medenblik verbrand van de Vriesen, dat 'er niet een huys staan bleef.

1378 Hebben de Hollanders de huysen op het

Eyland der Schelling verbrand.

1514 Donderdags na Pinxteren, verbrande de Stad Munnekendam byna geheel af, uytgenomen de Kerk met het Vrouwen-Klooster en de huysen daar omtrent bleven alleen ongeschent. En dat quam door haar eygen vuur.

1521 Den 5 April, zyn tot Egmond op Zee verbrant 135 huysen, door de Zee-rover Bartel Entus.

1522 Syn 'er 60 huysen op Wieringen verbrant.

1573 Den 4 en 5 October hebben de Spanjaarts verscheydene huysen tot Schoorl verbrand. Zy namen de bilstenen van de Meelmolen en staken hem in de brand, de steenen namen zy mede. Maar 1595 den 29 May heeft Jan Adriaansz. Roos, de eerste steen aan de nieuwe Kerk tot Schoorl geleydt.

1574 Hebben de Spanjaarts tot Bergen de Toorn en de Kerk tot het Choor toe afgebrand, en ook menigte van huysen.

1597 Den 12 May zyn tot Egmond binnen verbrand 10 huysen, zeer schielyk, met een styve Noord Ooste wint, de brand quam uyt een Smits huys.

1602. Op St. Jeroensdag, viel de donder in de groote Kerk tot Edam, de welke verbrande, benefens nog 26 huysen en het Klooster.

1637. Den 21 Augustus, tegens de middernagt, rees 'er een heel swaar weer op, (terwyl de menschen in haar eerste slaap lagen) van sware blixemen,
en

V a n M E D E N B L I K. 299

en wreede donderslagen, dat men de haaren te bergen stonden, en duurde wel ses uren langh. Zoo dat daar benefens zoo hier en daar ook veel schade geschieden. Want tot Ursem, wierde al de layen aan de eene zyde van de Kerk afgeslagen, en de donder nam een greep uyt een swaren balk van de Kerk. Tot Schagen wierde een Koe in 't Velt doodgeslagen. Tot Barsingerhorn wierde een Koe doodgeslagen, en een molen en een huys aan gruys gemalen. Op Langedyk een Watermolen in de brant, en verbrande. Tot Nieuwe Nierop is een Man met zyn Vrouw in 't Velt zynde, om de Koeyen te melken, van de donder doodgeslagen. In Wieringerwaard ofte anders de Nieuwe Zyp, wierde een Paart dootgeslagen in 't Velt, ook mede een huys aan de

Notweg, wierde in de brant geslagen, en verbrande alles wat daar in was, Man Wyf en Kinderen, de versengde lichamen wierde uyt de puyn en asse gesogt, en in de Kerk begraven, het waren de eerste doode Lyken die in de Wieringerwaarts Kerk begraven wierde; op haar Grafsteen, leest men hyden nog dit volgende.

Jan Gerritsz. liet het lyf,
En Maritje Gerrits het leven,
Door't vuur dat ons God,
Van boven heeft gegeven.
Met hun 4 kinderen.
Treurt om haar doodt niet meer,
Zy leven door de doodt
In vreugt by God den Heer.

1603. Synder tot Hauwert twee huysen van de donder en blixem in de brand geslagen, en ook verbrandt.

1614. Syn

300

CHRONYK

1614. Syn op Huysduynen wel 36 huysen verbrandt. en in 't zelfde jaar in Calantsooge 18. huysen en 6 boeden.

1623. In Augustus, is door ongeluk buyten Munnekendam een Kruyt molen gesprongen, drie Menschen lieten het leven, en twee waren deerlyk gequest.

1641. Verbrande op Pinxter Dingsdag tot Oude Nierop, op de Horn 7 huysen.

1649. Verbrande in de maandt van July, tot Winkel by het Stadhuys, 8 huysen.

1654. Tusschen den 6 en 7 January, omtrent ten half-elf uuren, is het Dorp genaamt de Ryp, in de brandt geraakt door een Hennip-molen, die door een harde vreeselyke storm windt door de vang in de vlam geloopen, en met zyn brandende Hennip-poppen ende andere ligte stoffe na een stond het gantsche Dorp in de brandt geraakte. De brandende Hennip-poppen als vuur spouwende draken, benevens het gloeyende riet, als een regen van enkel vuur door kragt van den geweldigen storm-windt door de lugt swevende, bragt eerst de brand op de Lieflands-buurt, vervolgens op de Keyzers-buurt, welke buurte beyde in de assche wierde geleyt, gelyk ook het

Zuyd-eynde, op eenige geringe huyskens na, staande op de straat aan 't eynde van 't Dorp. 't Zelfde lot trof ook de St. Jacobs en vorder oost waarts aan de Meelsaks-buurt, gelyk de schoone woningen rondomme den dam, ook niet verschoont en wierden. En wat de deftige huizen van de Nieuwelands-straat aangaat, deselve gingen (uytgesondert eenige aan't West-eynde desselfs) als mede deselfde droevige gang: ende ten
aan-

V a n M E D E N B L I K. 301

aansien van de regte straat des Dorps, beginnende met eenige huysen van bewesten den Dam af, zoo wierd alles ten Oost-eynde uyt, t' eenemaal tot assche verbrand, alleen dat maar een huys, staande een weynig op zyn selven, op den Dyk, als men na de Schermer ofte na Schermerhorn wil gaan, van die schoone straat overbleef, de Tuynbuurt regt tegen deze straat over, ende met veel schoone Koopmans huysen gebouwt zynde, wierd ook van dit swaar ongeval, in 't alderminste niet verschoont. De Gereformeerde en Mennoniten Kerken, zyn beyde mede door de vlam verteert. Het Raadthuys dat 1630 was gebouwt, staande in het midden van het Dorp, en rontsom in de vlam, was nogtans ongeschent gebleven. 't Is aanmerkenswaardig, dat twee geheele ryen van schoone Haring-buysen tot 70 a 80 in 't getal, twee Havens beslaande, en dicht aan malkanderen lagen, behouden syn gebleven, hoewel het Teer door de hetten van de Haring-buysen afdroop. Ja de Touwen en Palen, daar dezelve aan vast waren, op sommige plaatsen afbranden &c.

Notitie van 't geen in deze vreeselyken brant is verteert, te weten,

430 Huysen, hebbende omtrent	60 Scheeps-tuygen.
600 Woningen.	4000 Netten.
100 Pakhuysen.	400 Bonden Hennip.
50 Hekelhokken.	4 Paarden.
4 Bruggen.	18 Koe-beesten.
3 Schuyten .	90 Schapen.
	2 Hennip-molens.
	Na-

Naderhand och lacy! is dit schoone Dorp de Ryp aangetast van een tweede brandt.

1657 Op den elfden dag van November, zynde doenmaals St. Maartensdag, is de Buurt genaamt het Vlaander, wederom in der nagt door den brand aan koolen geleyt, zoo sloeg dit woedent Element over, op een Buurt daar ten Noorden regt tegen over, mede behoorende tot het gemelde Vlaander, en daar van een goet gedeelte in de assche leggende. Zoo wierd het West-eynde van 't Nieuweland in den eersten brant overgebleven, nu voor t' eenemaal afgebrant, 't welk de Buurt of straat het Riet genaamt, beyde aan de Noort-zyde, met deszelfs Oost-eynde beginnende, voor het meeste gedeelte ook te beurte viel, zulks dat tot een groote en bedroefde schade, voor de Burgers van de Ryp, wederom 70 a 80 huizen door de brant vergingen.

1674. Den 25 dag van Julius; omtrent ten half een uur des nagts, is 'er wederom ten derdemaal een swaren brand ontstaan, en dat op de regte straat aldaar, van de Wester-brug af Oostwaart aan: alleen in ruym drie uren tyd, omtrent 73 zoo Wooningen als Pakhuysen wierde verbrand, ende tot assche en puyn gemaakt. Een Moeder met haar twee Kinders, is door de vlam verstikt en versengt op het Velt. Dier voegen dat dit schoone en kostelyke Dorp de Ryp, alleen in 20 jaren, en ruym 6 maanden tyds, t' enemaal tot in de gront toe (een geringe gedeelte alleen uytgenomen) is vergaan en afgebrant. Wy eyndigen met dit Versjen.

Op Huys nog Hof uw niet verlaat;
Dat hier gebouwt wort, haast vergaat.

1664. Den

V a n M E D E N B L I K. 303

1664. Den 21. April, 's avonds ten tien uren, ontstont een swaren brand in het Dorp Jhisp ofte Jisp, alwaar wel over de 150. huizen afbrande en in koolen raakte, 't welk ontstont door een Bakkers Vrouw die met haar boel op het bedde lag, en een brandende kaars tusschen twee bakhouten hadde gezet, die in brand raakten, en voorts het geheele huys en alzoo de gansche

massa met een sterke Zuyd-Westen wint. Nu tegenwoordig 1708. wonen wel 50. Kaaskoo- pers in het Dorp van Jisp.

1666. Den 19. en 20. Augustus geschiede den brand van de Scheepen in 't Vlie, te weten: na dat de laatste Zeeslag, op den 4. Augustus 1666 geeyndigt was, waar in de Nederlanders 2. en de Engelsche 3. Scheepen hadde verlooren, maar dewyl door ongelukkige schooten verscheyden Oversten en Capiteynen van de Nederlanders quamen te sneuvelen; ook eenige wanordens onder dezelve ontstonden, weeken zy na hare Kusten en quamen in de Wielingen ten anker. Zy wierden van de Engelsche vervolgt maar dezelve hier niet ziende uyt te regten drongen tegen de Noort-Oosten wint op, tot voor het Vlie. Een Heemskerk, een Hollands Capiteyn geweest, en om zyn trouloosheyd nu by de Engelsche overgelopen, komt als een hoofd van deze Brandstigers, op den 19. Augustus met 22. zoo ligte Oorlogschepen, Kitzen en Branders de Vliestroom op, bragt ten eersten het vuur aan, en in twee Nederlandsche Oorlogschepen die daar lagen, als ook over de 100. Koopvaarders meest onweerbaar, gereet leggende om met den eersten goede wint uyt te loopen die alle in
koo-

koolen raakten, en of schoon zy haar kabels kapten, om met de vloet inwaart te dryven, zoo wierden zy van deze Brandstigers, die in de sloepen zynde haar riemen te baat hadden, agterhaalt en aangesteeken, hier over hadden zy pas tyd, om met hun boot het lyf en eenig geld te bergen. Zommige Schippers op het Vlie woonagtig, en bang voor de Engelsche, hadden haar Huys-raad nu te vergeefs in hare Scheepen gebragt, hier verbrande ook eenige kostelyke Moscovievaarders: maar zommige der zelve, beneffens verscheyden Kapers en Genuees-Vaarders, die geschut op hadden, wisten deze Brandstigers wel af te wyzen met haar Kanon, zoo dat daar eenige sloepen, met volk met al, in de gront wierden geschooten, en die swaarlyk gequest waren, ofte niet swemmen konde, doken na de gront, waar door 12. man (zelfs na 't zeggen der Engelsche) agter bleven. Hier mede zynze wederom 't Vlie

uyt geraakt, maar vernomen hebbende, dar daar geen volk op het Eyland der Schelling als weerlooze Menschen waren, zynze des anderen daags, zynde den 20. Augustus, met 11. Compagnien aan de Brandaris geland. C. Holmes belaste terstont dat Vlek aan brand te steeken, 't welk boven de wint begonnen, wel haast 350. huizen in de asse nederleyde. De arme Inwoonders konden niet anders als neffens hun eygen lyf en kinderen en 't gene zy slegs dragen konde, mede nemen: dit zoo verrigt zynde, stoven de Engelsche 't Zeewaart in, dog een van haar Oorlog-scheepen, genaamt Breda, met 60. stukken, dat eenige andere met mont-kost ofte noodzaaklykheid na haar Vloot konvoveerden, raakte by de Hel-

V a n M E D E N B L I K. 305

Helder aan de gront vast, het volk 160. man sterk, wierden gevangen genomen, en het Schip verbrand &c.

1676. Den 18. Augustus zynder tot Broekoord, 3. huizen verbrand, terwyl een Huysman met zyn Vrouw des s' morgens te melken waren gegaan, en een windige deur hadde laten openstaan, zoo dat het vuur van den haarstede in het hoy was gewayt, door dien het digt by malkander was, zoo dat 'er 3. huizen en twee van haar kinderen quamen te verbranden.

1687. Tusschen den 5. en 6. May verbrande in het Dorp Durgerdam over de 300. huizen, de brand ontstont door een pot doovekoolen, met wat vuur aan de Oost-kant (de hoek waar uyt de wint juyst by ongeluk woey) in een hutje gezet, door 't vliegen van eenige vonken buyten de schuur veroorzaakt. Zoo dat de brand het gantsche Dorp, door de vlam van de Oost tot aan de West-kant verteerde, de Kerk, een Zaagmolen, en ettelyke huizen na de Zuyd-Oost-kant bleven staan.

1690. Tusschen den 24. en 25. zyn tot Outkarspel op Langedyk verbrand 15. huizen, 4. Koeyen, 2 mest Kalveren.

1692. Is het Gemeenlandsmagazyn benefens eenige huizen tot Hoorn verbrand.

1699. Den 3. November, ontstont in het Dorp Schermerhorn, een zeer swaren en schrikelyken brand, waar door in weynig uren in 't

beste van 't Dorp, zyn verslonden en t' eenemaal vernielt 63. huizen, bewoont van 78. Familien, met nog eenige Pakhuizen daar boven, en wel met zulken vehementie en snelheyd, dat van alles,

306 C H R O N Y K

les, wat in de gemelde huizen was, zeer weynig heeft kunnen geborgen worden, niet tegenstaande alle mogelyke devooren tot stuytinge van de vlam, wierden aan gewent.

1700. Den 29. July verbrande in 't Dorp Crommenie wel 60. huizen.

1701. Op Maandag den 18. April, ten half een uur is de Kruytmolen tot Purmerent gesprongen, daar raakten 3. Menschen deerlyk om 't leven, de een was zeer vermortzelt, en 't hart uyt het lyf geslagen, en lag zonder hooft, de derde lag in een hegge en zyn gekloofde klee ren hingen in 't geboomte, nog 2. warender swaar gequest.

1703. Den 1. February, 's morgens ten 10. uren is de Kruy-toorn ofte molen buyten de Stad Hoorn gesprongen, en verscheyden Menschen deerlyk om 't leven gekomen. Daar bleef niet een huys in de Stad onbeschadigt: want de schade wierde geschad wel vyfmaal hondert duyzent guldens te bedragen.

Den 16. Augustus verbrande in het Westeynde van de streek by Enkhuyzen, wel tusschen de 60. en 70. huizen.

Den 26. dito zyn tot Kalverdyk in de Banne van Haringkarspel, verbrand door verzuym van 't hooy wel 9. huizen.

1705. 's Nagts tusschen 28. en 29. July zyn in het vermaarde Dorp Graft wel 43. huizen verbrand, met het Wees-huys. Was ontstaan, door een dronken man, die 's avonds thuis quam, en tegen zyn Vrouw aan kraakelen raakte, en malkander met koolen vuur om de ooren goyde. Een kintje van elf maanden van haar, verteerde door het vuur dat in de wieg lag.

1707. Den

V a n M E D E N B L I K. 307

1707. Den 24. Zeptember des 's avonds ver-

brande 2. Boeren-huyzen, in boven Karspel in de Streek by Enkhuyzen, door 't hooy.

Van verscheyden storm-winden en
hooge Watervloeden die in dit Noorder-
quartier zyn geweest tot huyden toe.

1375. Op Marcellusdag, was alhier een vreezelyke storm-wind uyt den Noort-Westen, daar door het water zoo hoog opgedreven wierd, dat de Dyken over al in Noort-Holland en op verscheyden plaatzen doorbraken. Zoo dat de lieden anders niet meenden of het hele Land ging verlooren: maar tegens den avond begon 't sterk te donderen, na dien tyd viel de wint zeer subyt, als by mirakel, en 't water begon voorts te dalen, tot groote vreugde van ieder een, hoe wel de schade groot was. En het Zeewater lang tot de gaten uyt en wederom liep, eerze wederom opgemaakt konde worden.

1464. In dit jaar was 'er een hooge watervloet, daar brak een groot gat in den Dyk by Wydenes, 't welk de Huysluyden aldaar niet wel bequam.

1502. In de Herfst was 'er wederom een zeer hoogen vloet, zoo dat 'er veel Dyken doorbraken, het Landt stont by Hoorn de gantsche Winter door, min nog meer, als een volle Zee.

1508. In de Herfst, op St. Gallen-dag was hier een zeer hooge watervloet, daar door veel Dyken inbraken, als by Medenblik op de

V 2 Noor-

Noorder-Caag, in 't deel des Dykx van Zypekarspel, voorts by Wervershooft wel op 3. plaatzen, ook mede tusschen Schaardam en Schaarwoude. St. Maartens-dag quam daar wederom een harde wint dat verscheyden Dyken nog inbraken, die zoo lang 't water hadde uytgekeert met groote moeyten en kosten.

1509. Op Palm-dag was 'er wederom een hoogen vloet, daar door de nieuw gemaakte Dyk by Schaardam andermaal inbrak, en dat al weerenderhant, zoo dat door den grooten aanspars des waters negen Huysluyden met een stuk van den Dyk wegstroomde, en verdronken alle,

in 't aanzien van haar makkers, die haar niet konde helpen, van welke de verdronken lichamen naderhand noyt gevonden konde werden, en niet lang daar na, was weder geen minder vloet, drie dagen aan malkanderen, met een zeer sterke wint, en dede veel schade op nieuw. Want door dien de vloedden zoo kort op malkander quamen, was 'er geen tyd om de Dyken te repareren, en te maken, waarom het water twee geheele Winters tot de gaten in en uytstroomde, en verdreef derhalven de Huysluyden in de lage Landen van haar haartsteden: doode veel Menschen en Beesten, door kommer, armoet en ongemak; en ook mede gingen de meeste part van de boomen uyt, die op het platte Land waren.

1514. Op St. Jeroens-dag, was hier in dit Noorderkwartier wederom een hooge vloet van 't Zeewater, daar door t' Enkhuyzen een stuk van de Vesten met een heel deel huizen wegspoelden. Tot Hoorn liep een groot gat in de Dyk en maakte daar het meer, dat nu de kleyne
waal

V a n M E D E N B L I K. 309

waal heet, en wat verder van de Stad, een weynig dees zyde van Schaarwoude, liep een ander nog grooter gat, dat wel 250. voeten wyt was, daar door meer als 20. morgens Land tefens wegspoelde, en veroorzaakte nog een ander groote Meer, dat nog zedert veel aangewassen is, door het stadig aanslaan van 't water, voornamentlyk aan de Noort-Oost-Zyde, en hiet nu Berhouter ofte Groote-Waal.

1532. In 't begin van November op Allerzielendag wayden 't een harde storm uyt den Noort-Westen, en 't water liep zoo hoog, dat het water een gantsche voet over de Dyken heen vloeyde, 't welk nu in hondert jaren niet geschiet was, dies de Zeedyken op verscheyden plaatsen deurbraken, namentlyk by Hoorn een stuk van de Westervoort, daar een gat liep zoo groot dat het jammer was om te zien, twee groote stukken van den Dyk werden geschooven uyt haar plaatze, en gezet in de Groote-waal, daar zy een lange tyd stonden. Ook bleven in dit onweer veel Scheepen, en daar verdronken veel Menschen, zoo op Zee als op 't platte Land,

die met haar huizen wegspoelden; ook bleven de Dyken, door dien daar een harde vorst op dien Winter was, ongemaakt leggen, dies het water vast door de gaten in en uyt vloeyde, en bedekte veelyds het gantsche Land, zoo dat veel luyden uyt haar huizen moeste vlugten, en by den Huysman groote kommer en benautheyd veroorzaakte. 1533. Wierde de gaten wederom dicht gemaakt, en de Dyken tusschen Enkhuyzen en Hoorn, zyn 4. voeten verhoogt, en ook mede op veel meer andere plaatzen, daar het van nooden was.

V 3

Den

310

CHRONYK

Den hoogen Alderheyligen vloet, die van menigte van Menschen is betreurt, en veele duyzenden hebben het met de dood bekogt.

1570. Op Alderheyligen- dag waayden 't een vervaarlyke, sterke en verbolgen storm-wind uyt den Noort-Westen, waar door het water in de Noort-Zee, zoo sterk en hart wierde opgedreven dat het by Menschen gedenken noyt zoo hoog in deze Landen geweest was. Veel Zeedyken liepen over, of braken door, voornamentlyk den hoogen Dyk by Medenblik beoosten de Stad, benefens de Nesse, in 't quartier van de Opdammerdyk, alzo het water den eersten instantie hier zoo hoog niet liep, maar daar na quam het water dat in Waterland door de Waterlandsche inbreuke, van haar Dyken was ingelooopen, hier in dit Quartier van de 4. Noorder-Coggen, Dregterland, en de Veenhopper-Cogge zoo hoog, dat het Land niet anders als een gladde Zee geleck, waar over de Schuytenregt toe regt aanvoeren, uytgenomen de Swaagdyk, den Huygendyk, en weynig andere hooge wegen, die hier en daar boven lagen. Tot Edam dreven twee groote Scheepen door het gat, aldaar in den Dyk gebrooken, en wierden boven op het groeneland gezet. De Zyp liep weg met alles dat 'er op stont, de Zanddyk by Petten brak door. 't Hontsbosch leed groote schade. Als ook Callants-ooge met zyn 300. huizen stroomde glad weg; de Kerk bleef alleen staan; en is afgebroken, en in nieuwe Callants-

aan, als dezelve op 't alderverbolgsten is: indienze dan de golven kunnen afweeren, zoolt gy vrydom genieten, anders met de andere moeten arbeyden, of betalen.

1610. Den 22. January was hier in dit Noorderquartier deurgaans zulken swaren stormwind uyt den Noort-Westen, en zulken hoogen water-vloed daar by, als het in de tyd van 40. jaren niet en was geweest, en hadde ook op veel plaatzen zoo hoog geweest, als de Alderheyligenvloed, die om zyn grote schade zoo vermaart is, door dien daar veele die nog in 't leven waren, daar van gevoelig waren. Dies veele van de nabuurige Dorpen en Dyken doorbraak leden, als Vriesland en Waterland, en nog meer andere plaatzen, dog hier omtrent gene, maar zy werden op veel plaatzen met louter geweld gehouden, en ook behouden om zoot te zeggen, en dat ook niet zonder groote kosten. Als voornamentlyk bewesten de Stad Medenblik aan den Dyk, beoosten het Dorp van Wer-vershoof by Crimpen, 't water was boven op de kruyn van den Dyk, op een treet na doorgespoelt. By de Gelderzehoorn, buyten Enkhuyzen, was het mede in grote perykel om door te breeken, neffens Schellinghout was den Dyk mede op twee plaatzen boven op den kruyn, op drie voeten spatie na doorgebroken. Men leerde in deeze tyd van 't Zeewater breeken ofte te stutten, en zyn kragt te benemen met
Scheeps-

V a n M E D E N B L I K 313

Scheeps-zeylen, die men door swaarte van steenen, aan het onderste van de zeylen vast maakte, alzoo over den Dyk heenen wierp, en na den gront sakken liet, als een Plegt-anker en vulden 't voort van binnen het zeyl met stroo. Dit bevont men het beste remedie te wesen, om den slag van 't water te breken, dienen in zulke gelegentheyt konde gebruyken tot bescherminge van den Dyk. Nogtans konde het wel gebeuren, dat men door den sterken wint, dat men geen stroo onder de zeylen konde krygen, dan liet men het onder 't stroo gewerden. De Wier riem daar men sorge voor hadde dat hy voor over in Zee mogten storten, door de groote kragt van het geduurige aanslag des waters, zoo maakte men de Wier-

riem met lange balken, met palen in de aarde vast, en dit hield het by malkander gelyk een anker, zonder deze inventie scheen 't onmogelyk dat men het Zee-water daar uyt gekeert zoude hebben, want de sterke wint en de vloed duurden heel lang, 't begon 's morgens ten 6 uuren, en hiel den gantschen dag en nagt aan, tot des anderen daags 's middags zonder ophouden. De Wieringerwaart brak op verscheyden plaatsen in, die in de voorleden Zomer eerst begonnen was te bedyken, want haar Dyken nog swak waren. De grootste schade die hier omtrent geschiede, was het inbreken van de Waterlandsche Dyken, waar door het water van binnen zoo hoog opliep, dat de nieuwe bedykte Beemster, die al bykans leeg van water was inbrak, en wederom vol water liep, zoo dat van de nieuw gemaakte Dyk op eenige plaatsen veel aarde is weggespoelt, en verscheyden

V 5

den

314

CHRONYK

den gaten in de Dyk quam te breken. De Nessedyk was byna altemaal weggespoelt, dese vloed hielp de Bedykers aan nieuwe moeyten, en ook voorwaar aan geen kleyne kosten. Men was van gevoelen, dat in deze hooge vloedden een groot gedeelte van het Zeewater, over het Koegras, tusschen de Zyp en Huysduynen over quam, waarom by de Staten ofte Haar Edele Mog: van Westvriesland, wierde by der hant genomen, om zelfs 't Koegras dwars over, van de Huysduyner Dubbelduynen af, tot aan de Keeten toe te bedyken, om alzo in 't toekomende den inval des waters te beletten, indien 't mogelyk was, want zonder het selve scheen dat het Noorder-quartier niet langer konde beschermt blyven, en ook niet te houden wezen. Zeer ligtelyk konder een diepte gelooopen hebben, waar uyt groote swarigheyt konde ontstaan. Dit beraat wierde in 't werk gestelt, en zoo dra het water afgelooopen was by der hant genomen, en daar wierde een Dyk gemaakt, genaamt de Zantdyk, met groote vlyt, en niet sonder groote kosten. en dat in de tyd van 2 maanden. In dit zelfde jaar 1610. deze Dyk is door het aanstuyven van het zant, en door het gestadig beplanten met helm, nu tegenwoordig meer een Duyn gelykt, dan na een Dyk.

1615. Den 18. July, quam alhier onvoorsiens

een swaar onstuymig onweer, van wint, donder, blixem, hagel en swaare plasregen, de boomen scheurde met wortel met al uyt de aarde, veel huysen en dakken leden groote schade, twee wagens tusschen Schellinghout en Hoorn, wierden van den wint gegrepen, en met paarden met al van

V a n M E D E N B L I K. 315

van den Dyk om laag geset. In 't voorste van Berkhout, wierde de heele kap van een nieuw Boeren-huys afgeligt, en ter zyden neergeset, ook wierden zoo hier en daar verscheyden menschen beschadigt, of van den donder doodgeslagen.

1625. Den 8. Maart, woey het alhier een harde storm, en daar op quam een seer hooge waternloed, zoo dat daar veel Dyken doorbraken, op Texel, Wieringen, in Waterland braken drie gaten in de Dyken, een by Durkerdam, twe tusschen Uytdam en Durkerdam, waar door het gantsche Waterland een gladde Zee geleek, alzo het water aan den Oudendyk ende aan Avenhorn toeliep. Daar den Veenhopper-Cogge, Noorder-Cogge, ende die van Dregterland in groot perykel waren, om het Zeewater over het Land te krygen, zoo hebben die van Dregterland en de 4 Noorder Coggen, de hoogte van Keern en Swaagdyk, boven langs met palen aan wederzyden, omtrent 3 voeten hoog, en anderhalf voeten hoog beschoeyt, en met aarde aangevult, en op meer andere plaatzen wierden de binnen Dyken verhoogt, de Nessedyk brak op verscheyden paatsen door. De Nesse aan 't Oosteynd van Wervershoof brak ook op verscheyden plaats en door, en van deze tyd af is de Nesse met het Zeewater bedekt gebleven, het Watermolentje dat daar opstond, is naderhant afgebroken, en van daar gehaalt.

1638. den 3 November, hadde wy alhier een swaren storm uyt den Zuydwesten, met donkere Maan, daar bleven wel 35 Schepen in Texel, 2 Schepen van Hoorn, die met Suyker geladen waren,

316 C H R O N Y K.

waren, komende uyt Brazilje, de een was groot 250

en de ander 200 lasten. Nog bleef 'er een Straats-Vaarder, die met stukgoederen geladen was, tot Enkhuysen t' huys hoorende; daar bleven ook verscheyde Scheepen die na Fernambucq met Vic-talie gingen, desgelyks blevender Schepen die uyt Vrankryk quamen, en met Rog en Garst geladen waren, en eenige die nog heen driegde om lading te halen. De Schade wierde geestimeert meer dan 10 Tonnegouts te bedragen.

1654 Tusschen den 6 en 7 January, stormde het zoo hart, dat 'er verscheyden Dyken doorbra-ken, in Texel geschiede groote schade aan de aldaar leggende Schepen, een Boeyer neffens een ander Schip sinkende, bleef egter al 't Volk be-houden, die, als zy nu op een ander Schip ge-bergt waren, daar men haar vraagde, waar haar Schip gebleven was, zoo antwoorde zy godde-looslyk, ons Schip is voor den Duyvel: foey, ligtvaardige guyten, is dit uw dankbaarheid voor de genade Gods, maar even aan uw bewesen, Het Oost-Indies Schip de Lelye, dreef op een droogte, en viel op zy, omtrent 60 Matroosen heb-ben sig daar af begeven, maar verdronken alle, en die op het Schip bleven, zyn met al haar goe-deren daar behouden afgekomen, 't welk nader-hant met 4 kisten gelt, in 't ander Oost-Indies Schip de Roos wierde geembarqueert.

1660 Den 18 December, hadde wy alhier we-derom een heele swaren storm, zoo dat in Texel al spilde byna wat daar op de Reede lag, met een Noordweste wint, daar lagen wel 155 Scheepen, daar van den 21 dito maar 38 Schepen haar An-
kers

V a n M E D E N B L I K 317

kers hielden, en leggen bleven, 6 a 8 korven haar Masten, 16 a 17 lagen aan de Geldersche hoek tegen den Dyk aan. Verscheyden warender aande Vrieze kust gedreven, en in de palen gesmeeten. Daar men zeyde, dat de Vriesen geen raat toe siende, om alles, nogtans veel goets hebbende gebergt, stopten den Dyk met Peper-balen. Een Jongen op seker Schip dat gesonken was, en op droog sat, dese storm in de hut doorgeslapen heb-bende, alzoo het water zoo hoog niet by hem was, wort 's morgens wakker, en opkykende, siet de Schipper en veel Maats, in de Touwen gehegt, die de gantsche storm waren uytgestaan,

doch seer flauw zynde, roepen de Jongen, verwondert zynde dat hy nog leefden, vragen om Brandewyn, de Jongen brengt haar een vles, waar door zy wederom kragt kregen, tot Hoorn aanquamen, haar handen en vingers tot 't gebeente door de touwen gesleten. Veele Menschen en een Koninkryks waardye aan Koopmanschappen is hier vergaan, de St. Jacob, Gidion Stoven, Capiteyn Pater, Marseveen, Taanman, Take Jansz. en St. Catran sonken, &c. De ellende was ongehooflyk groot, Noortholland wierde vervult met Weduwe en Weesen. De Koopluyden in de plaats datse na de Beurs gingen, gingen na 't Hof om een Cessie-brief, in zomma, dese Texel schade, heeft veele Menschen geruineert.

1661. In de maand van December, was 't be droefst te hooren, dat arme Vissers van de Hollandse Zeedorpen, van Petten, Egmond, Wyk op Zee, Santvoort, Noortwyk en Katwyk, des 's nagts met mooy weer om het sobere kosje uytgevaaren,

gevaaren, 's anderen daags wierden verrast, van een opstaande water, genaamt bij de oude Zeeluyden de Moer-Zee, die (zoo sommige seggen) al 7 jaren eens, ofte om de 21 jaar eens komt, zoo dat van die arme Zeeluyden, daar ordinaris 5 Man op een Schuytje is, 15 a 16 Schuytjes met Volk en al bleven, zelfs aan de wal in 't gezigt van die aan Land stonden. Voor Egmond aan Zee, wierde een Pink door de kragt van de Zee, regt op zyn end geset. Want 't water (zonder dat 'er eenige wint als een draying was) verhefte hem tot in de lugt, dat heel vreemt was te zien, en een ander Schuytje sloeg het onderste boven, de 5. Man klouterde daar boven op, maar wierden door 2 a 3 baren, als met een hant daar afgeslagen, waar op de Zeeluyden die aan Land stonden, hant aan hant van de Strand in stapten, en van het derde Bootje een touw kregen, waar mede 't zelve met de menschen behouden bleef.

1665 Den 26 November zag men langs de Seekust, van Texel, tot ter Heyde, wederom een Moer-zee, als eertyds, dat is een opheffinge der Zee-baren, tot hoog in de lugt, gelyk men 't Roode-meer met de Israeliten schildert, alles met een stille lugt, en sonder wint, als een gewis

voorteken van Tempeest en onheyl. Den 5 December quam alhier in dit gewest, sulken vreeslyken stormwint en hooge vloed, daar Engeland en Vrankryk mede gevoelig van waren, alles met donder en blixem vermengt. Deze vloed brack tusschen Huysduynen in, wegnemende de groote Sanddyk. En op de Helder spoelde wel 17 huysen tot aan de Roode Leeuw toe weg, de Schans op
't Nieu-

V a n M E D E N B L I K. 319

't Nieuwe Diep by de Helder, wierde geheel weggespoelt en geruineert, invoegen dat de Helder in 't geheel perykel stont, om van de Zee opgeswolgen te werden, de Dyk op Texel brak door by 't Schild, zoo dat de laagte gansch onder water stont. Het Eyland Wieringen wierde midden deur gescheurt. 't Eyland Marken, wierde van de Zee overloopen, den Dyk by Durgerdam brak door, zoo dat geheel Waterland onderliep, met diversche uytgemalen Meeren, &c.

1674. Den eersten Augustus, in den avondstont zag men uytter Zee opkomen, een sware donkere lugt, verzelt met vinnige blixem stralen, door malkander kruyslins, en sware donderslagen, de 4 winden, waayden gelyk, uyt alle hoeken, synde een zoorte van een Orcaan, (gelyk zy veel in Oost- en West-Indien hebben) de meeste menschen zulk weer ongewoon zynde, kermden en riepen het schynt dat den jongsten dag voor handen is. Storten vierige Gebeden uyt, kreten en kermde, sagen niet anders, als een ontydige doot voor handen. Bij dit swaar onweer, leed men tot Zaardam aan de Oost en West zyde, de meeste schade aan de glazen die na 't Westen stonden, daar het getal oneyndig was, 't Schip van Cornelis Spek, wierde op zy geworpen. Schuyten wierden over, en op 't Land geset, de dikste boomen, wierden uyt de aarde gerukt, ofte ter neder geworpen, en verbroken, veel Torens, Kerken, en Huysen, wierde geschonden en verbroomen, het Spits in Purmerland, de Toorn tot Purmerent wierde afgeslagen, de Kerk tot Hoogtwoud wierde ter neder geslagen, de Kerk op Hipolitus Hoef
tot

tot Wieringen, is ter nedergestort, en andere zeer beschadigt, verscheyden huizen wierden van haar Gevels en Schoorsteenen ontbloot, men vond nauwlykx een Huys dat niet aan Pannen-glazen, ofte ergens anders aan beschadigt was. Verscheyden molens wayden om, en 't onderste boven gezet. Dat onstuymig Tempeest had besonderlyk het Dorp Hilversum in 't Gooyland aangetast, en boven de 30. huizen aangetast, en ter nederge- worpen, en eenige van haar plaatzen gezet, en ook Menschen daar onder versmagt, Tot Uyt- regt was het nog al quader, want in een vierendeel van een uur, waren de meeste huizen van haar gevels en dakken ontblood, gelyk ook mede St. Jacobus Toorn tot aan het Uurwerk, de twee Toorens van St. Pieter, en die van St. Klaas trof- fen het zelfde geval, het dak van de Buurkerk, dat van 't Duytsche-huys, de Toorn van St. Aagten Klooster, en dat van St. Magdalenen storte ins- gelykx na binnen, de Domkerke wierde met zuy- len met al tot het Choor toe ter aarden ge- smeeeten &c.

Een ongehoorde swaren Water-vloet
in dit Noorderquartier.

1675. Den 1. November is 'er een swaren storm uyt den Noort-Westen opgerezen, en duur- de 3. a 4. dagen lang, zoo dat het dapper op de Noortdyk by Medenblik aanquam, die met veel volk en groote moeyten, met Gods hulp behou- den, alhoewel hy op verscheyden plaatzen meest doorgebrooken was. Maar de Zuytdyk by het

Swar-

Van M E D E N B L I K. 321

Swarte-kerkje ofte Schaarwoud, is des 's mor- gens ten 2. uren, een gat gebrooken lang zynde 30. roeden, en diep 30. voeten. Zoo dat het water met den eersten loop liep, aan Rusten- burg, de Waart en Berkmeer, tot aan Meden- blik toe, maar het Dregterland bleef met den eersten loop nog boven water, die van de Lan- gereys en Geestmer-Ambagt hebben het gekeert met groote moeyten. Het gat by het Swarte- kerkje begonnen zy mooi aan te hayen, en met

palen dicht te maken, maar, och lacy! wat was het, den 15. dito der zelve maand, is 'er wederom een swaren storm uyt den Noort-Westen opgerezen, zoo dat de palen dapper wegdreven, en het vloeyde wel 2. a 3. duym hooger dan de eerstemaal. Den 17. derzelve maand liep Opmeer, Hoogtwoud en Eerswoud mede onder water, zoo dat men konde reekenen, dat daar 20000. morgen Land onder water lag, en dat daar 24. Kerken in het water stonden. Die van Dregterland en Swaagdyk sprongen dapper om haar kring droog te houden. Maar die van Geestmer-ambagt hebben 'er niet veel toegedaan. Nu begonnen zy wederom aan het gat te hayen, met 2. regels palen, boven stonden zy agtien voet van malkander, en bragten daar in hooy, stroo en andere ruygte, maar het wou niet al te wel dicht, eyndelyk kregen zy het nog omtrent dicht, en hoopende nu uyt alle prykel te zyn.

N.B. Met den eersten vloet verdronken 'er by honderde van Beesten in de Spierdykermeer, tot Berkhout en Grosthuyzen, en op andere lage plaatzen en Landen. De ellende van Menschen en Beesten is niet te beschryven, het ging

X over-

overall op een vlugten door malkander, want het waayde alle dagen even styf, by na zoo dat de luyden met haar Beesten op de drooge plaatzen voor eerst niet konde komen. Ja het duurde wel 3. etmaal eer zy op het drooge konde komen, de Koeyen stonden tot haar middel-lyf toe in 't water. Twee maats van Opdam (die aan het overschepen waren, met haar Beesten) zyn verdronken, tusschen Opdam ende Berkmeerdyk. De Beemster, Waart, Schermer, en Berkmeer liep het vol van de gevlugte beesten, op Zantwerven liepenze by honderden op de Geest, om het leven te zalveren. Zoo dat ieder het quaat genoeg hadde om zyn beesten uyt dien grooten hoop te zoeken of te vinden. Nu de merkten quamen aan, St. Maarten en St. Cattrynemerkt tot Schoorel, waar na eenige trokken, en verkogten haar Beesten, daar zy geld genoeg voor kregen, te weten: 40. 54. en 60. gulden het stuk, die half verkoopen wou die konder wel heel toe komen. Maar de meeste

hoop der Huysluyden, konden daar toe niet rezolveren, om haar beesten te verkoopen, om dat daar een gerugt ging dat het gat digt was, waarom zy verlangde en hoopten datze met haar Vee wederom op haar Wooninge en plaatze zoude geraaken, maar het viel heel anders uyt, gelyk gy hier voor en agter kunt hooren.

Den 4. en 5. December quam daar wederom een swaren storm. Des 's morgens ten 4. uren, is het nieuw gemaakte gat wederom ingebroken met 2. gaten, den eenen 6. roeden en den anderen 14. roeden, en zy waren wel 50. voeten diep, zoo dat daar schrik van een water, in
quam

V a n M E D E N B L I K. 323

quam loopen, want het liep wel 12. a 15. duym hooger, als het oyt gedaan hadden, zoo dat daar op het laagste Land wel 5. a 6. voeten water stond. Den 6. December waayden 't wederom heel styf, zoo dat Swaagdyk by de Weel, neven den Oudendyk een gat is gebrooken van 16. a 17. roeden lang. Het Manschap haar dapper weerende kregen het zelve wel haast digt met palen en wier, zoo dat daar nog eenige Dorpen droog bleven, maar het lage Land, by Swaagdyk langs, lag altemaal onder water. N. B. In deze storm viel de Zee met groot geweld op de Helder in, en nam een groot stuk van dezelve weg. Maar die van Geestmer ambagt dit hoorende, dat het water weer quam, zyn zy aanstonts aan het dyken gegaan, zoo dat daar op den Dyk van de Langereys, Veenhuyzen, Berkmeer en de Waart, op den 9. December met spade wrogten op de Dyken 4800. mannen. Den 19. December rees 'er wederom een sterken wint op, zoo dat Swaagdyk voor de tweedemaal ingebrooken is, het zelfde gat, en nog 4. gaten daar by: zoo dat het doen altemaal onder water lag. Den 12. December waren zy wederom aan 't gat in de Zeedyk by het Swartekerkje begonnen te arbeyden om digt te krygen, zy sloegen eerst drie regels palen, buyten het eerste werk om, de buytenste regels 18. voet, en de binnenste regels 24. voet, toen palen daar binnen in, dat aan kassen of hokken, en maakte het doen heel sterk.

Den 19. December hebben die van Geestmer-

Ambagt, Veenhuyzen en de Berkmeer, haar
Langereys besteet te maken 3. voeten hooger als
X 2 het

324

CHRONYK

het hoogste water oyt hadde geweest, en op zyn kruyn 8. voeten breed. En wierde aldus gemaakt in de tyd van 14. dagen.

1676. Den 23. January is het gat in de Zeedyk by het Swarte-kerkje digt gemaakt, en is digt gebleven tot op huyden deze dag.

Den 24. dito begonnen de molens de eerste maal te gaan, aan de Noort en Zuyt-kant. Die van Opdam, Ursem, Berkmeer, en de Westerdijken van Spanbroek, hebben haar ring geslooten, en den 3. en 4. February zyn haar molens beginnen te malen, en kreegen 8. Strykmolens. En die van de Mulme hebben haar ring geslooten, van den 28. January tot den 5. Febryary, haar Polder droog gekregen. En die van de Leege-hoek, hebben haar ring geslooten op den 3. February boven, en den 6. February hebben zy haar zelfs gesepareert met de paad, met de Boekelweg, en zyn op een kort droog gekomen. Maar die van Opmeer, Hoogtwoud en Eerswoud, haar gesepareert hebbende van de Cogge, en dat met Meyersdyk, en de Gouwerweg, nu de hooge Landen quamen heel mooy boven, maar het water viel heel zagjes, maar zyn op den 2. Maart droog gekomen, maar moesten doen een gat tot Eerswoud maken, om de gansche massa te helpen malen. En die van Opdam hebben even als zy haar ring geslooten, en dat op 1 1 tweede voet water, maar daar quam een Ooste wind, en woey heel sterk, zoo dat de Opdammer Molendyk, bewesten Opdam meest weg dreef: na een week, wederom sluytende op een voet water, is voort digt gebleven, maar maalden sterk, dog zy hadden ook veel stilte

V a n M E D E N B L I K

325

stilte, zomtyds, nogtans quam de Kaag voor May droog, maar moest Opdam helpen malen, en de Cogge mede, en doen Opdam droog was, moesten zy de Coggen mede helpen malen.

Dregterland en de Cogge bleven gemeen op Swaagdyk, om datze beyde droog waren, en den 26. May moeste de Coggen den Veenhoop helpen malen, of zy wilde den Molendyk doorsteken, en hadden ook begonnen, en die van de Coggen holpen haar doen 3. weken. En die van Swaag holpen haar mede. Die van Hensbroek verzogten mede hulp van de Coggen, maar kregen geen gehoor, alzoo Opdam haar nader was, en droog was, maar hadder mede geen zin aan. En Hensbroek quam in 't voorst van July eerst droog. Aangaande het gewas 1676. waren de hooge Landen, daar het water van zig zelfs afgeloopen was, dat was nog al redelyk, maar de laage Landen, daar het water afgemalen moeste zyn, quamen swart boven en met de droogte wit van flab, en daar na wierde het rood of het verbrand was, uytgezondert tot Oostwoud en Hauwert, en buyten dik die waren met waterheyd en haarde. Doen de Menschen zagen dat 'er geen gewas quam in 't Voor-jaar, besteeden haar Beesten, en andere verkogtenze.

1683. In 't laastvan dit jaar quamen onze Oorlogschepen van Gottenburg uyt Zweeden alhier voor Gaats, van meening zynde om binnen te komen, maar wierden overvallen van een heele swaren storm-wind, zoo dat verscheiden Scheepen hier van quamen te verongelucken, gelyk volgt: 't Schip Hollandia, voe-

X 3 ren-

rende 84. stukken Kanon en 450. man, gecommandeert door den Grave van Stirum, Vice Admiraal van Amsterdam, 't welk na dat zyn masten had verlooren, en Ged. Vice Admiraal en al 't volk op Capiteyn Elsevier was overgescheept, voor de haakx voor Texel te gronde ging. 't Schip Woerden voerende 72. stukken Kanon en 350. man, gecommandeert door Capiteyn de Wit, Swager van den gestorvenen Luytenant Admiraal Generaal de Ruyter, waar van alleen 58. man wierde gebergt, verdrinkende de Capiteyn met zyn Zoon, en al het ander volk voor het Dorp van Petten, alwaar de doode lyken van de Capiteyn en zyn Zoon, en eenige andere op 't Strant wierde geworpen, en na

Amsterdam wierden getransporteert. 't Schip Tydverdryf, van 54. stukken Kanon en 230. man, gecommandeert door Capiteyn Hartwyk, waar van den Capiteyn met 13. a 14. man aan Land quam dryven op wrakken, en swemmende, verdrinkende voorts al de rest. 't Schip de Prins te Paart, voerende 54. stukken en 230. man, gecommandeert door Capiteyn Jan Minne, waar van de Capiteyn met al 't volk zonder een af te komen, verdronken voor Wyk op Zee. 't Schip Leeuwen, Capiteyn Gilles Schay, bemant met 54. stukken Canon, en 230. man, het welk op de haakx aan stukken stiet, dog de Capiteyn en het volk wierde gebergt. 't Schip Gouda, Capiteyn van Zyl, bemant met 42. stukken Canon, en 175. man, is mede op de haakx aan stukken gestooten en gezonken, dog de Capiteyn en de meeste part van 't volk wierde nog gebergt. En dan nog een Oorlogschip van
de

V a n M E D E N B L I K. 327

de Stad Enkhuyzen, gevoert by Capiteyn Carseboom. Den Vice Admiraal David Flug van Hoorn, lag mede voor de wal, en in groote nood zonder dat men hem konde helpen, zoo dat men vermoet, dat hy met Schip en volk is gezonken voor de haakx. Daar zyn ook verscheyden Koopvaardy Scheepen gebleven en gezonken, zoo dat de schade op eenige miljoenen wierden begroot.

Van eenige strenge en harde Winters , die wy hebben gehad in de 16. Eeuw, en daar na gelyk volgt.

1608. Gelyk de Winter te vooren heel zagt geweest was, zoo was deze volgende uyttermaten kout, zulkx by Menschen geheugenisse niet geweest was. De vorst begon den 19. December 1607. en duurde tot den 26. dito. Daar na dooyden 't 3. a 4. dagen an malkanderen. Den eersten January 1608. begon het weder fel te vriezen, en duurde, hoewel de lugt zomtyds wel een weynig ontliet tot diep in de Maart toe. De principaalste koude was in January, dog in February niet veel minder, de Ryn boven Keulen, de Schelde voor Antwerpen, de Hont tus-

schen Vlaanderen en Zeeland voren digt toe. Desgelykx de Zuyder Zee, dat men een langen tyd met geladen sleeden, van Harlingen op Enkhuyzen regt toe regt aan reed alle dagen: ja zelfs kon men van Texel op Wieringen te voet gaan, daar alle dagen nogtans zulken snellen stroom gaat. Veel Menschen voren zoo hier en daar

X 4 op

328

C H R O N Y K

op de Wegen dood van koude. Veel Ooftboomen als Appelen, Peereboomen voren uyt, die wel 50 a 60 jaren hadde gestaan. N. B. Een Esschenboom tot Benningbroek, die wel 200. jaren hadde gestaan, en dus oud was, spleed door de harde vorst, van boven tot beneden toe van malkander, meest al de Wyngaarden voren uyt; tot aan de wortel toe, veele ook met wortel met al, de Weydlanden waren zoo verzengt, dat zy de geheele Zomer niet weder groen konde worden. De Visschen storven by gebrek van lugt, en de Water-Vogels by gebrek van voetzel, en andere wiltgedierte mede, ook vroorender veel Bakken en Kelders aan stukken, die met zument gemetzelt waren: in 't kort het was een ongehoorde Winter. Het is zeer aanmerkelyk, te weten: dat God den Heere der Heyscharen alle de voorleden jaren doen de Vyand met groote magt van volk op de Frontieren lag, om by tyd en wylen als het sterk vvoor, een inval te doen, ons niet gaf als slappe Winters, en dat hy nu zoo haast het bestant ingewilligt was, terstont zulken harden strengen Winter verleende, regt of hy de Winter te voren gebreydelt hebbende, nu als buyten onzen hinder geschieden, zyn agterstal voor veel jaren wilde laten in halen. In de voortyd doen het ys al weg was, hiel het weer nog al kout, het scheen of de warmte in de lugt niet weer konde komen, de Zomer was ook by na, niet anders of 't een gestadigen regen waar, zoo dat het gewas over al heel sober was, ja dat de graanen en alle eetwaren tot een hoogen prys steygerde. De tonne Boter gelde 112. gulden, en de hondert

dert pont Kaas 13 gulden, en alles na advenant te reekenen.

1621 In 't laaste van January, op een morgenstond, begon het seer schielyk met een heele sterken Oosten wint heftig te waayen, en daar by heel sterk te vriezen, het welke wel 14 etmaal duurden, eer dat de Lugt wat verzagte; alle Zee 'n en Rivieren vrooren dicht toe, en het ys was in korten tyd heel dik, zoo dat men over al regt toe regt aan met Sleden loopen en ryden kon, ja zelfs op veel plaatsen daar men in de voorschreven Winter van 1608 niet hadde kunnen doen: men reed van Vriesland op Vlieland, van Vlieland op Texel, van Texel op Wieringen, insgelyks over de Maas, en over de Wielingen, de Noord-Zee, was zyn Strandt langs altemaal bevroren, tot op 38 vadem diepte, daar waren ook zoo de Schippers getuygen, in 't midden van de Zee, stukken ys die zy hadden zien dryven, van een myl of twee groot. daar men veylig op loopen mogt, 't welk by menschen geheugen nooyt geschiet was. Den 12 February begon de uyttermaten groote koude wat te lighen, ende was zeer schoon weer, maar nog al vriezende, den 20 begon 't eerst te dooyen, maar 't ys was zoo dik, dat het een lange tyd van doen hadde, eer het wederom smelten konde, en lag tot in de Maart toe nog in 't water, veel luyden hadden 't oogmerk daar op, dat de Treves in 't jaar 1608 met zulken harde en wreedden winter begonnen zynde, nu met zulken straffen Winter eyndigen, ende hielden 't voor een sonderling werk Gods.

X 5 1622 In

330 C H R O N Y K

1622 In de maant van December, begon het heel sterk te vriezen, zoo dat de Zuyder Zee vol ys quam, maar een maant daar na begon het te dooyen, en 't ys op de Zuyder zee begon van malkander te barsten, met een heele sterke Noord-Westen wint, waarom het ys met zulken kragt op de Medenblikker Noorderdyk aan quam zetten, en krong met zulken geweld, tegens de palen en wierriem, dat alles kraakten en scheurden daar het ys aan, en by quam. Na dat dit geschiet

was, begon 't egter veel sterker te vriesen, als te vooren, soo dat het ys in Zee heel dik en sterk wierd, want in 't begin van de Maart dooyde het met een harde en sterke Noord-Westen wint, zoo dat het ys met zulken kragt door de wint en stroom tegen de voorschreve Dyk aangedreven wierd, dat het ys door de wierriem over de Dyk heen wierd geschoven, en een groote meenigte van palen omver en weg, op veel plaatsen. De schade, die de 4 Noorder-Coggen aan haar Dyk hadden geleden, was meer dan anderhalf hondert duysent guldens. Hier op versogten de Coggen hulp en bystant, aan de Staten van Holland en Westvriesland, waar op haar thien duysend Gulden wierde geconsenteert, en toegestaan.

1683 Begon 't, en in 't jaar 1684 vroom het zo sterk, als in 't jaar 1608., want men konde van Kamperduyn af geen water in Zee komen te sien: ook mede dat te verwonderen was, daar vroom een Helders Galjoot, een Visscher, op de Breeveertien zoo vast, dat se in Zee rondom het Galjoot over het ys met gemak konde gaan. Al de Konynen aan de Duynkant vrooren de meeste part doot, en ook veel boomen en kruyden. 1708

V a n M E D E N B L I K. 331

1708 Veertien dagen voor Kerstyd, begon 't alhier te vriesen. Maar 1709 in 't begin van January, sette het zoo sterk aan met vriesen, en daar by met zulken swaren sneeuw jagt, dat het by na onbeschryfelyk was, want niet alleenig hier in Holland, maar ook in alle Koningryke van Europa, gelyk men door de Couranten alles hebben in memorie gehouden. Want den 10. January wierd ons berigt van Coningsbergen, Dantzig, Riga en daar om streekx, in de Oost-zee, en andere Noortze gewesten, dat daar zoo veel sneeuw was gevallen, en zoo sterk vroom, als het ooit by menschen geheugenisse hadden gedaan, en dat daar verscheyden doot vrooren, ook 3 Passagiers. En de Vogels in de lugt vliegende, vielen op de dakken van de huysen, en op 't aardryk doot ter neder. Den 11 dito, uyt Praag wierde geschreven, de koude is hier zoo doordringende, dat oude menschen diergelyke nooyt beleeft hebben, door de dezelve koude sterft alhier veel Vee, en binnen de tyd van agt dagen zyn alhier wel 40. menschen dood gevroren; de sneeuw leyt alhier

meer dan een ellen hoog, op 't Land verneemt men, dat daar veel Reysigers handen en voeten afgevrooren waren, en verscheyden onder de sneeuw dood wierden gevonden. Den 12 dito schreef men uyt Venetie, vrooren al de Poelen en Canalen digt, en verscheyden menschen doot. Den 14 dito wierd ons van Parys berigt, dat het gantsche Koningryk vol sneeuw lag, en dat al de Rivieren digt gevroren waren, en dat al de molens stonden en konde niet malen, daar storven veel menschen doot op de straten. Men vond in huysen

332 C H R O N Y K

huysen van arme familie 4. 5. a 6. Perzonen zoo van koude als ellende doot. Zoo dat binnen en buyten Parys wel 3500 doot waren gevroren: en de prys van 't brood sloeg dagelyks op, als ook mede van hout en koolen. Den 8 February schreven zy wederom uyt Parys. Al de Couriers wierden door de menigvuldige sneeuw opgehouden, menschen geheugen niet diergelyke gesien heeft. Zoo dat men zegt, dat geheele Dorpen tot aan de dakken der huysen die in 't gemeen zeer laag zyn, daar mede bedekt waren, 't welk nog het getal der dooden die de sterke vorst van alderhande ouderdom, qualiteyten en sexten weggenomen heeft, zal vermeederen. Den 4 Maart, schreven zy uyt de gantsche Provintie van Vrankryk, eenpariglyk, dat de koude en de vorst met zoo veel rigeur continueerde als in January, en dat zulks de wyngaarden en al de vrugten op het Land uytvrooren, 't pont broot koste 6 stuyvers. en na een maant a twee wel 8 stuyvers, en het hont ende koolen waren buyten prys, de ellende was grooter als ooyt, en 't getal der Struykroovers, in de Stad van Parys, en op het Land nam dagelyks toe, men hangt 'er nogtans veel op, en meer als 500. hebben deze straf ondergaan, behalven een groot getal die gerabraakt zyn.

De 16 January schreven die van Hamburgh, dat al de Rivieren daar rondom heen waren digt gevroren. De Posten manqueerden over al, verscheyden Posten waren by Weysenburg dood gevroren.

Den 21

Den 21 January wierd uyt Spangien geschreven van Bilboa, dat al de Rivieren daar digt gevoren waren, en de Schepen aldaar in haar Rivier zeer sterk bevroren lagen, 't welk nooit voor dezen was geschiet, ook mede zoo vielen 'er duyzende van Vogels door de koude lugt doot op 't aardryk neder. Menkonde alhier, en ook op de Rivier van Bajoene over 't ys van een nagt vriezens ryden.

Den 23 January wierd van Weenen in Duytslant geschreven, dat de felle koude daar ongehoort geagt wierde: door dien men veel reysende Persoonen langs de wegen dood gevoren vond: ook lieten de Wolven sig hier, en daar sterk zien, en hadden den Postiljon tusschen Grats en Indeburg met zyn Paart opgevreeten, zonder daar van iets over te laten dan de beenen, kleederen, den zadel, spooren en toom, en de yzers van 't Paart. Ja van Romen, Napels, en uyt gantsch Italien, quam in 't laatste van January tyding, dat de felle koude nog al continueerde, en veel Vee en Menschen aldaar van koude quamen te sterven, en dat de wegen door het vallen van het menigvuldige sneeuwen onbruykbaar zyn geworden. Datum als vooren wierd 'er uyt Bergen in Henegouwen geschreven, dat een Frans Regiment Voet-volk passeerde van hier, na de Stad Namen, waar van wel 70 a 80 Soldaten onderwegen zyn dood gevoren. Op de Stads-wallen vrooren de Sinter-nellen van tyd tot tyd dood, en om zulks te beletten, heeft men dezelve alle half uren moeten aflossen. Door deze groote koude, en over al, zoo hier als in Duytsland, zyn veel schoone eyken Boomen in Bosschen, van onder tot aan boven toe geborsten, en van een gescheurt. Den 25

334 C H R O N Y K

Den 25 January passeerde van Buyksloot over het Y, na Amsterdam, 40 vette Paarden agter malkander, staart aan staart gebonden. Ook quam in deze maand een Galjoot uyt Vrankryk met 130 vat Wyn in Texel binnen, en liet zyn anker vallen, wierde van de ysgank om gesmeten als een vogeltouw, en gink te gronde, het Volk salveerden haar op de ysschotsen. Nog dreef aldaar een Boeyer met een mast, tegen de Caap-toorn aan, 't Schip was genaamt de Stad Samale, en de Schip-

per Pieter Wyngaard van Amsterdam, zyn lading was drie Tonnegouds waardig, stiet aan stukken en was weg, 't Volk wierde ter nauwernoot behouden. Nog een Tjalk van Oosterend dreef 't Zeegat uyt, en quam tot Jarmuyden behouden in Engeland, is naderhand, doe het dooyend weer was, behouden tot Oosterend gekomen by zyn Vrouw en Kinderen.

Den 5 February wierd van Keulen geschreven, dat de Ryn aldaar zoo hoog op vloeyde, door het sterk vriesen, dat men met Vaartuygen, door de Poorten in deze Stad varen konde. In verscheyden Kelders en Pakhuysen is veel schade geschiet. Beneden de Stad van Mulheym, zag 't 'er zeer erbarmlyk uyt, dewyl het ys aldaar huysen hoog op malkanderen schoof, waar door de Ryn aan deze zyde het platte Land t' eenemaal onder water heeft geset. Zoo dat men de Niel, (leggende een uur beneden deze Stad) Hutaf, Westorf, Grimlinghuysen, Dormagen, Monheym, Zons &c. met Schuytjes over de huysen varen kan, en reets veel Menschen en Vee verdronken zyn, ook saten daar veel Menschen op de Dakken

V an M E D E N B L I K. 335

ken van de huysen, en wagten aldaar zoo lang zy van Schuyten ofte Schepen afgehaalt wierden, de ellende is alhier niet te beschryven. Tusschen Luyk en Mاسترخت stonden mede drie Dorpen onder water, door den swaren ysgank; tot Aken in de Stad was het B A D digt gevoren; dat in geen 118 jaren was gebeurt.

Den 6 February schreef de Courant van Haarlem, dat door de sware wint en extraordinaire hoog gevallen sneeuw, waren de wegen al om onbruikbaar, en niet passabel geworden, zodat tot nog toe geen Posten uyt den Haag, Leyden, &c. waren aangekomen.

Den 7 February quamen tusschen de 30 en 40. Paarden met sleden tot Enkhuysen over de Zuyder Zee. En den 17 dito, reden twee Bakkers met Paart en Slede van Enkhuysen na Stavoren, maar in 't wederom keeren overviel haar een swaren sneeuwjagt, zoo dat zy verdwaalde, opde Zuyder-Zee op 't ys, 17 uren agter malkanderen, en quamen eyndelyk tot Naarden te Landt.

Den 9 February wierd uyt Croatien geschre-

ven, als de Inwoonders van Waradyn, het ys van een toe gevoren Rivier wilde breeken, om zig van de overval van de Coruzzen te dekken, het ys brak, waar door omtrent 300 menschen, die daar op stonden ellendig verdronken,

Den 16 February reden de menschen alhier in dit Noorderquartier en in Waterland over 't ys, en des anderen daags ging men met Schuyten langs de Slooten onverhindert door de snelle dooy. Maar den 18 dito begon 't wederom zoo snel te vriesen, en zoo sterk als 't ooyt te vooren hadde gedaan,
en

336

CHRONYK

en dat duurde tot het laatste van de maant van Maart toe.

Den 19 February wierde uyt Mosschovien geschreven, dat daar zoo veel sneeuw was gevallen, dat de Sleden met Reysigers in 't sneeuw wegzonken. En het vroom zoo sterk tot Sumy, in 't Leger van den Czaar, dat 'er wel 2000 van koude waren gestorven, behalven nog ontelbare, die de vingers en toonen quyt raakten.

Den 19 Maart wierd van Londen geschreven, dat in verscheyden Landschappen van dit Koninkryk, door het sterk vriesen, het gezayde Koorn was dood gevoren. Maar uyt Schotland wierd geschreven, dat de Winter zagter als in veele jaren aldaar hadde geweest: 't welk te verwonderen is. Nog eens, in dit Noorderquartier, en door gantsch Holland waren van deze harde ongehoorde en felle Winter, al de groote Note-boomen, Moerbessy-boomen, Queepeere-boomen, de Hulst, Klyf en Wyngaarden dood gevoren. Ook mede het Winter-zaat, als Tarruw en Rog, ook mede het Kool zaat. De Konynen aan de Duynkant, waren de meeste part doot. Alle Herbaristen klaagden datze veel Bloemen en Kruiden hadden verloren, 't welk ook de waarheyt was, &c.

Muysen Jaren, hoe veel die in ons

Noortholland zyn geweest, en wanneer,
zoo veel ons bekent is.

1540 Was het een heete en drooge Zomer, het Land alhier, en gantsch Noortholland door, was 't zoo vol Muysen, dat op sommige plaatsen de
Beesten

Beesten vroeg op stal moesten gehaalt werden, uit oorsake dat de Muysen het Land zoo hol en zoo bol maakten, dat al het gras dat op het Veldt stonde verdorde.

1617 Was het wederom een Muysen jaar, niet alleen hier in gantsch Holland, maar zoo men verstonde in Hoogduytsland, en in Italiën mede. De Muysen waren op verscheyde plaatsen veel grooter, dan andere Muysen, hebbende scherpe tumpen ofte muylkens, eenige hadden witte hoofden, maar het lighaam was swart, d' sommige hadden witte pootjes, andere hadden een oog, en de rest op 't velt waren meest swart. In andere Landen hadden de Muysen de meeste schade in de Zomer gedaan, want als 't Koorn op 't Velt stond, aten zy het op, de wortel met de aaren, en nog dat zy niet op aten, dat sleepten zy in haar hoolen en spelonken; en verdistrueerde niet alleen de geheele Akkers met Zaat, maar bedorven byzonder alhier in Noortholland en Waterlant veel Weydlanden die vol gras stonden, datse het naaste jaar qualyk op verhaal konde komen: om dat de Muysen het Land over al hadde doorboort, met retten en hoolen; en was by na zoo swart, of het geploegt hadde geweest. Dog op andere plaatzen in Nederland, hebben de Huysluyden de meeste schade in de Winter geleden, doen zy haar Zaat-gewas in de schuuren hadden gehaalt, het krielde in zommige schuuren van dit gedierte, want al sloeg men 'er ettelyke duysende doot, nogtans konden men evenwel het Koorn niet beschermen, en het Koorn en het stroo wierde zoo kleyn gekapt, als kaf. Van deze Muysen zyn verscheyden gevoe-

Y lens

lens en reedenen geweest, eenige zeyden dat het Tooveressen dede, daar wierden ook eenige Tooveressen op andere plaatzen gevangen, die bekende datze muysen hadde voort doen komen van Musschen, en andere Vogelkens. Maar og lacy! vergeefze reddenen, want zy konnen geen hair wit of swart maken, 't zy hoe kleyn het is, buyten de wille Gods. Voorwaar 't zyn de roeden

Gods, waar mede hy ons Menschen bezoekt, en dat met kleyne en nietige gediertens. Want om der zonde wille zoo bezoekt hy ons. en kastyd ons. Maar zoo men natuurlyke oorzake eens zoeken wilde, zoo wort by experentie bevonden, dat op heete Zomers, en Winters die weynig sneeuw en regen geven, dusdanige en andere gedierten volgen. Dewyle drie heete Zomers voor af waren gegaan, en daar quam een Winter, die weynig sneeuw en regen gaf. De Muyzen verdweenen in February ofte Sprokkelmaant, door 't hooge water en strenge vorst, dat men zoude zeggen, waar zynze gebleven, 't was ofze weg geveegt wierden.

1653. Quamen 'er zoo veel Muyzen alhier in dit Noorderquartier, by miljoenen van duyzenden, datze alles op aten wat op 't Velt stond, gelyk als hier vooren gemelt is, tot dat de Winter quam, te weten: 1654. den 6. en 7. January zynde door een hooge Watervloed alle verdronken, daar by maakten het in deze Winter geen ofte weynig ys in dit Noorderquartier.

1670. Was 't remarcabel, dat in Waterland, het Dorp West-Zanen, alleen van de muyzen was aangetast, en geen van de nagebuurde, maar Vriesland en Groeningen hadde mede haar deel

V a n M E D E N B L I K. 339

deel hier in, waarom het zuyvel ook schaars wierde dit jaar.

1678. Was het wederom een Muyzen-jaar, al het gras en de wortels wierden opgegeten, zy swommen over de Meeren, d' een zyn neus op d' andere zyn naars, en gingen van d' eene plaats op d' andere om alles af te knappen.

1700. In May en Juny quamen wederom by miljoenen van duyzenden van Muyzen alhier in dit Noorderquartier en Waterland, die alles afaten wat op 't Veld stond, met Wortel met al, 't Land scheen niet alleen verzengt, maar ver-toonde zig swart in 't aanzien, de Muyzen waren vaal, kort en dik met korte staarten, de Huysluyden kogten zommige katten om haar te vangen, en zettente in het velt, andere maakten kuylen, daarze eenige duyzende mede konde vangen. Myn is voor de waarheyd verhaalt van de Heer Cousebant, dat hy op zyn Land-hoeve

Broeders goederen meende te zyn.

1685. Den 19. May is Aaf Maartens (alias) Aaf Tayen-hals, om haar menigvuldige diverye, en andere Boosheyd, die zy menigmaal hadde
be-

V a n M E D E N B L I K. 341

bedreeven, aan een paal in de Beemster gewurgt.

1699. Den 30. May is in de Stad Alkmaar onthooft, een Jan Gerritsz. Knods, geboortig van Dirkxhorn, om een neerlaag die hy in de Zyp hadde gedaan, over de drie jaar geleden

1699. Den 3. October, is tot Alkmaar gehangen, eenen Roelof Jansz. van Edam, om zyn menigvuldige Huysbraken en Diverye die hy gepleegt hadde.

1700. Den 24. April, is op den Burg, op Texel op het schavot aan een paal gewurgt Aaltje Claas Dogter, om dat zy haar eerst gebooren Kind hadde omgebracht.

1700. Den 28. Augustus is tot Alkmaar opgehangen den vermaarden Gauwdief Bastiaan den Brabander.

1701. Den 16. October, zyn tot Alkmaar opgehangen, Heyn Kas van Zaardam, en Lamert Meyndertsz. van Hoorn, zy hadden in Zeeland Huysbraak gedaan, en tot Alkmaar de groote Kerk bestoolen en de Diaconie.

1705. Den 11. Juny, zyn tot Edam twee Dieven en Moordenaars op 't schavot gebragt, namentlyk, Jan Roothair (geboortig van St. Pankras) die wierd gerabraakt, en Jan Pietersz. die wierde gehangen, de eerste bekende, dat hy zyn Nigt die ziek te bed lag de keel hadde digt genepen; en zoo omgebracht, en naderhand met syn maat by een Boer in de Purmerkomende alwaar een Moffin woonde, die hy om 39. gulden aan geld met zyn das de keel heeft toegewurgt, en in de aarde begraven, en kort daar na, hebben zy 4. Koeyen van een Weduw-Vrouw tot Purmerent gestoolen &c. Y 3 1706 Den

342 C H R O N Y K

1706. Den 19. October is tot Schagen een Perzoon genaamt . . . de Grove Grendel, ge-

boortig van drie Huyzen, publyk op het schavot gegeesselt, en met een gloeyent swaart kruyslings over zyn rug gebrantmerkt, om verscheyde moetwillige misdaden, die hy hadde bedreven, zoo tot Schagen als elders.

1707. Den 2. Zeptember heeft den manhaftigen Capiteyn Zimon Binks van Stavoren, voerende het Schip Schooterbosch, leggende op de Reede voor de Helder, Justitie gedaan, aan 5.

Perzoonen, genaamt,

1 Jan Francisco van Barcelona.

2 Anthoni Francisco van Loco,

3 Hermen Schryver van Bylevelt.

4 Barent Schryver van Worcum.

5 Pieter Jansz. Dik van Amsterdam.

Om datze op zyn Schip verkeerde en onmenzelyke vermenginge van mans met mannen hadde gepleegt, gelyk de Zodomiten. *Deuternomium* cap. 29. vers 23. Zy zyn tot een exempel gezet, den genen die Goddeloozelyk zoude leven, 2. Zentbrief *Pet.* 2. vs. 6. als ook mede gelyk Zodom en Gomorra, en de Steden rontomme dezelve, die op gelyke wyze gehoereert hebben, en de andere vlees zyn na gegaan, tot een exempel voorgesteld zyn, dragende de straffe des eeuwige viers. De Zentbrief *Jude* cap. 1. vs. 7. Zy zyn alle 5. Perzoonen, op een rye, op een Timmermans stelling buyten boord gezet, ieder met een knuppel-koogel aan de beenen gebonden, 't hoeft in een zak gestookten zynde, en het gebed gedaan wezende, d' een voor d' ander na, door de Bootsman, levendig van boord

voor

V a n M E D E N B L I K. 343

voor over in Zee gestooten, en na de grond gestuurt, dat was haar eynde.

1708. Den 22. December, is dien grooten Booswigt genaamt Juriaan Gerritsz. geboortig van Uytregt, om zyn menigvuldige Schelmstukken, Huysbraak en Diefstallen, tot Medenblik opgehangen, blyvende hartnekkig tot de laatste ure van zyn dood, zonder eenig teeken van berouw.

1709. Op Maandag den 6. May, is de Brandstigster Liefjen Elberts Dr. tot Lammerschaag by Medenblik, op 't schavot aan een paal gewurgt, om dat zy haar Meesters huys tweemaal

in de brand hadde gestooken.

In 't zelfde jaar den 10. July zynde Woensdag, is Anna Reyers van Valkoog tot St. Maarten aan een paal gewurgt, om datze haar Kind hadde omgebragt, en ook mede verscheyde diefstallen hadde begaan.

Beschryving van nog 7. Eylanden

Zorterende by dit Noorderquartier,
gelyk volgt.

1 Ameland.	5 Wieringen.
2 Der-Schelling.	6 Schokland.
3 Vlieland.	7 Urk.
4 Texel.	

A M E L A N D.

BY brieven van Hartog Aalbrecht en Willem van Beyerens, gedateert tot Stavoren, 's Zondags na St. Lourensdag Anno 1398, is het Land
Y 4 van

344 C H R O N Y K

van Ameland, dat gelegen is aan de Schellinge, gegeven aan Heer Arent Heere van Egmond en Yzelsteyn, Marschalk van Holland &c. Ende zyn erven en zyn nakomelingen tot een Erfleen, met alle zyn toebehooren (dat is te verstaan putte en galge) hooge en laage Jurisdicte, als een vrye Heerlykheyd toebehoort, uytgezezt de Zeevond en de Tollen, die de Graven aan haar behouden hebben, blykende by de brieven daar van zynde. En hebben 't zedert dien tyd de Heeren en daar na de Graven van Egmond successivelyk van tyd tot tyde, de voorschreeven Heerlykheyd, indiervoegen van de Graaflykheyd verheven, en zyn by de Grave van Holland, en de Heeren van Vriesland, in dier tyd daar mede beleent geworden. Zulkx dat daar door de Graaflykheyd altyd gebleven is in possessie van de overheyd, en 't Regt van Vassalagie over de voorschreve Eylande, zonder dat het zelve Regt van de Graaflykheyd, ende Landen van Holland en West-Vriesland, kan verstaan werden verlooren, ofte vermindert te wezen, uyt zake, dat de voorschreve Heeren

ofte Graven van Egmond, in lange jaren niet mogen geweest zyn, in possessie *Utilis Dominus* van den voorschreve Eylande. Alzoo dat naar Regten notoir is *Dominus ob neligentiam vel culpam Vassalli directum suum Dominium* niet en kan verliezen. Te min, zoo wanneer Dominus altyd een Leenman daar van heeft gehad als in dezen.

De Ingezetenen en de Inwoonders van den voorschreve Eylanden, hebben mede altyd aan de Graaflykheyd van Holland, ten Comptoire
van

V a n M E D E N B L I K. 345

van de Rentmeester van Kennemerland en West-Vriesland, haar luyder huysgeld betaalt, te weten: agt goude Philips Schilden in specie, ofte de waarde van dien, verscheynende alle jaren op St. Jacobs-dag &c.

A M E L A N D.

Was eertyds een leen van de Keyzer, maar nu een vry Eyland, het heeft zyn eygen vrye Erf-Heer, gesprooten uyt den wel Edelen huyze C A M M I N G A. Dit Eyland heeft 9. mylen in zyn lengte, en 3. mylen in zyn breete, bebouwt met 450. huyzen. In 't jaar 1654. wierd verzogt van onze Gezanten, die doen ter tyd in Engeland waren, by den Protector Olivier Cromwel; dat dit Eyland als nutraal mogte gehandelt worden, 't welk haar wierden toegestaan. Op dit Eyland zyn drie Dorpen, als 1. Hollum. 2. Ballum. 3. Nes, met een Slot daar de Heeren van Camminga haar Residentien op houden, ofte opgehouden hebben. Want doen ik dit schreef, hebbe ik gehoord dat deze Heerlykheyd van Ameland 1707. zoude zyn verkogt, aan de Gravinne van Vriesland ofte aan haar Zoon.

D E R S C H E L L I N G.

Heeft drie Dorpen, als 1. Westerschelling, alwaar een Kerk zonder Toorn staat. 2. Mitsland, alwaar een oud Kerkje staat. 3. Hoöns, heeft een Kerk met een Toorn, en twee Pre-

dicanten, als namentlyk Do. Johannis Visch, Do. Adrianus Byman. De Brandaris op dit Eyland is hoog 218. voeten. Is gebouwt 1594. dit Eyland heeft in de lengte 2. uren en 1 vierde uur in zyn breete. De Inwoonders generen haar met de Scheep-vaart en Visscherye.

V L I E L A N D.

Word aldus genaamt na den oude mond ofte uytgang des Ryns, by de Latynisten *Flevus* of *Ostium Flevi* geheeten, is een lang en smal Eylandeken met 2. Dorpen, 't welk aan de eene zyde met Duynen ofte Zantbergen, en aan de andere zyde met Dyken bezet is, ende meest vermaart, door de goede groote gedroogde Schollen en Vlielandsche Mosselen, die van daar gezonden, en gehaalt worden, na verscheyden plaatsen. Maar nog voornamentlyk is dit Eyland ook kenbaar, wegens een vryery, dat men Queesten noemt, van ouds, en ook nog tegenwoordig, dat Texel, de Helder en Huysduynen eenigermaten na apen. Dit queesten is een bylegginge ofte onderkruypinge van jonge ongetrouwdelieden, te weten Vrysters en Vryers om by malkander te volbrengen, 't geen jonge lieden, op andere plaatzen gewoon zyn, op stoelen en stoepen te doen, het zy dat zy malkander meenen ofte niet; want de ieverigste Queesters krygen dikmaals niet tot haar wederportuure die gene, daar zy meest by te queesten hebben geweest, ik wil niet zeggen dat 'er geen Huwelyken geschieden op deze plaatze, dan door middel van quee-

V a n M E D E N B L I K 347

queesten, want daar worden nog wel eenige Vrysters gevonden, die een afkeer hier van hebben, dog die worden voor neuswyze gehouden, die een regtschappen Vryer geen toe, of ingang in huys, op bedde, het zy boven op de deken, het zy onder de bovenste deken indien het kout is, en hy eenig krediet heeft. Ja een Vryer gaat dikmaals by een of meer

maagden te kooy, en wil Tryn hem niet genoeg accommoderen, zoo voegt hy hem by Lysabeth, men kan wel denken, dat met de warmte dikmaals de liefde komt. Het is waar dat in Steden en Dorpen veele vreemdigheden voor vallen, en dat gaat mede al meer om, als de molen, daar op de queesters zig ook beroepen, als of zy het nog doorgaans maken, dat de Kerk in 't Dorp staan blyft, en dierhalven het queesten in zigh zelve zoo quaat niet is, als het by zommige wel uytgekreeten word, als een verwaarlyke en gantsch afschouwelyke zake, als of iemand niet eerlyk konde zyn, die dit queesten voor een middel gebruykt, om fatsoenlyk by de Vryster te komen; gelyk ook by Kerken en Raadhuysen tegen dit queesten is geageert en gewoelt, dog vrugteloos; het was onmogelyk 't zelve te stuyten, nadien het te veel met 'er tyd is ingewortelt, en gelyk by nagt alle katten grouw zyn, zoo ontsien sig de queesters niet in duyster te wandelen, om als dan met de lieflyke redenen. ofte met byzondere practyken door vensteren en glasen, of met geweld, met oploopen der deuren, daar binnen te komen, daar zy weten dat Vrysters wonen ofte t' huys zyn, al dit werk rekenen zy voor geen schan-

schanden nog huysbraak, maar alleen voor een behoorlykheyd, die een eerbare Maagt gehouden is te toonen, aan een Vryer om hem in te laten, of dat een Vader of een eygenaar van 't huys in 't minste daar over niet verstoort wort, dat meer is ieder huys op Vlieland, heeft boven de deuren ofte Vensters een ruyt, ofte glas uytgedaan, daar Vrysters zyn, anders zoo slaan de queesters de ruyt zelve aan stukken. Dit oude gebruyk (of gebrek) is van de Ouders de Kinderen als in de pap te eeten gegeven: in deze plaatse als natuurlyk en eygen, en door geduurige gewoonte, is 't hier mede zoo verre gekomen, dat men 't een schande oordeelt voor een Vryer, indien hy nooyt uyt queesten is geweest, weynig zyn van deze manier af te houden, nadien zelfs de Kinderen van de fatsoenlykste Burgers, haar dit tot een eere agten, even of zy anders by geen eerlyke jonge Dogters konde verkeeren, dan door dit middel van queesten, &c.

TEXEL

Is een van de voornaamste Eylanden van Westvriesland en het Noorderkwartier, was eertyds een Graafschap, gelegen in 't Noorden tegen over de Helder, omtrent een myle weegs, gelyk men kan lezen in de groote Hollandsche Chronyk, divisie 5. cap. 20. Staat dat de Keyzer Otto van Romanen, aan Dirk de II. Graaf van Holland, het Eyland Texlum ofte Texel, als een Graafschap heeft geschonken in den jare 985. tot Nimwegen. Dit Eyland was over 400 jaren nog aan Wieringen

V a n M E D E N B L I K. 349

gen vast, is aan de Noordwest kant met Duynen, en aan de Zuydwest kant met Wierdyken voorzien. Van binnen is het meesten deel met Weydland door ontelleyke meenigte van Schapen en Koebeesten beslagen, en maken van de Schapenmelk, die goede en vermaarde Tesselaarsche groene Kaasjes, die door gantsch Holland werden gesonden en verkogt, om datse heel aangenaam van smaak zyn. Dit Eyland (neffens Wieringen) leyt geen Mollen nog Huys-ratten, alwaar 't dat zy opgebracht wierden, gelyk dit voor desen wel ondervonden is.

1203 Is A D A de XII. Gravinne van Holland, Zeeland, en Vrouwe van Vriesland, op dit Eyland Texel gevangen, en op den Burg in een heusche en eerlyke hegtenisse bewaart: zy was nog geen 18 jaren oud, zynde een ongelukkige Princesse, hebbende getrouwt tegens wil en dank en raad des Ridderschaps, en de Staten des Gemenen Lands, Graaf Lodewyk van Loon, die met gestadige Oorloogen van Jonker Willem haar Vaders Broeder vervolgt wierd. Maar binnen 't jaar is deze Gravinne komen te overlyden.

1300. In dit jaar zyn door de meenigvuldige vloed en inbreuken, die nu en dan quamen, de Schut-sluysen aldaar eerst gepractiseert.

1312. Zyn de Tempeliers Monneken (die een Klooster hadde in Gerrits-land, tusschen de Koog en de Burg) om haar goddeloos leven doot uytgeroeyt en gebannen, alle op een nagt, gelyk ook mede in alle plaatsen en Landen, daar de Paus het hoeft erkent wierd, gebeurt is. Schryft Gerrit Brant in

zyn Reformatie-boek, fol. 37 en breder kunt nasien.
1346. Wierd

350 C H R O N Y K

1346 Wierd tot versterking van den Burg, een diepe Gragt en hooge Wal, en drie Poorten om het zelve Dorp gemaakt.

1398 Verbrande de Vriezen op dit Eyland van Texel, een Dorp geheeten den ouden Hoorn, leggende bezuyden den tegenwoordigen Hoorn, tegen de Kuyl aan.

1436 Heeft de Ambagts-Heerlykheyt van Walenburg, haar eerste Octrooy verkregen, om bedykt te mogen worden. In dit zelfde jaar is de binnen Kuyl, leggende tegen den ouden Hoorn aan bedykt.

1476 Begon men het Choor aan de Kerk op den Burg te maken, en wierd in 't jaar 1481 voltooit.

1481 Wierd Hoogeberg geslegt tot een Kerkhof, en een Capel daar op gemaakt.

1488 Is Walenburg eerstemaal bedykt, en 44 jaren aldus bedykt gebleven, maar in 't jaar 1532 wanneer al de Dyken in Zeeland inbraken, als mede op Texel, alwaar 18. gaten, die heel diep waren, die men Weelen noemt, door deze Dyk waren gescheurt. Zoo dat Walenburg aldus wel 80. jaren onbedykt is gebleven, tot het jaar 1612 wanneer den Dyk wederom wierde digt gemaakt. N.B. De Heeren Bedykers meenden het met zoo een 8. a 10. duyzent gulden digt te krygen, het scheen zoo, want het kosten haar wel eer het voltrokken was, wel 100000. gulden.

1522. Quamen de Geldersche Vriezen op dit Eyland, en hebben het wel tweemaal gebrandschat (zy hadden wel 20. Scheepen) de eerste maal voor 8000. Philips guldens, en de tweede reys

Van M E D E N B L I K 351

reys op 10000. guldens. Zynde ieder Philipsgulden 25. stuyvers, en veel Inwoonders wierden van haar goederen berooft. Zy namen drie van haar Burgermeesters tot Gyzelaars, en bragtenze tot Sneek. Zy deden op Wieringen van gelyken, hebben het gebrandschat op 3500. Phi-

lips-guldens. Omtrent deze tyd plegender wel 200. Scheepen, veelmalen in het Diep voor den Hoorn te leggen, maar is naderhand t' eenemaal verlopen, en nu niet te vinden. In deze tyd waren 'er aan den Hoorn wel 17 Pinken die Cabbeljauw en andere Vis voeren, en wel 7 a 8 Doggers: daar voeren in dees tyd ook mede wel 4 a 500 Bootsgezellen van dit Eyland ten Haringh, alle jaren.

1539 Op de Octaaf van St. Agniet, des 's avonds ten 9 uren, viel het spits van de Burger-toorn die met layen bedekt was van boven neer; maar is wederom 1604 van steen opgemetselt

1544 Is dit Eyland Texel tot een Schout ampt de eerstemaal geworden.

1549 Is de Polder Grie, bedykt aan 't Spyk.

1556 Is de Buyten-kuyl, bezuyden de Binnenkuyl, aan den ouden Hoorn gelegen bedykt.

1559 Is 't Konings land, door eenen Jacob Koning van Haarlem de eerstemaal bedykt, maar is in 't jaar 1570 in dien grooten Alderheyligen Vloed wederom ingebroken, en met de Zee gemeen geworden.

1559 In October, wierd 't heele Eyland van Texel gemeten, tusschen de Dyken en Duynen, groot bevonden te wezen 3688 Morgen. De Lantmeter was Louwrens Pietersz. en de Commissarissen waren Dirk van Alkmaar en Md. Van Heusden.

1560. Den 29 May des 's avonds ten 9. uren, quam uyt 'er Zee een groot gedruys, zoo vreeslijk dat alle Menschen daar verschikt van waren, en daar vielen hagelsteenen zoo groot als Henneyeren, over 't geheele Land.

1563. Wanneer in de Reformatie alhier de Beeltstorminge was, hebben de Zoldaten de orgel en de Beelden uyt de Kerk aan den Hoorn afgebroken, en op de Driesprong, benoorden de Kerk, dat na den Westen gaat, verbrand.

1571, Was alhier op Texel, gelyk op veel meer plaatzen, een groot tumult om de Religie. In 't begin van de maand Maart, quamen de Watergeuzen op Texel, zy hadden 3. groote Oorlogs-Scheepen en 23. Jagten, en namen een geheele Vloot Scheepen wel tot 31. toe. Zy quamen voor den Burg, maar de Burgers moesten vlugten, terwijl zy handgemeen waren. Zy verbrande het huys

daar de Schout Jacob van Haarlem in woonde, van Vrouw Jacoba daar toe gemaakt. Als mede de Klooster Kerk van 't Wees huys, waar van nog een gedeelte, van de muur nog kan gezien werden.

1591. In dit jaar is de buyten-kuyl by den Hoorn, na dat hy ingebrooken was, wederom bedykt. Welke Polder nu door het afspoelen van de Zee, en het overstuiven van de Duinen, by na in Zee en onder de Duinen leid.

1598 Hebben de Wollen- en Linnen-wevers op Texel een Gild verkregen, dog naderhand en nu ter tyd is dat t' eenemaal vervallen; de Wollen hebben gehad een Volmolen en 7. a 8. getouwen alhier voor dezen.

1624. Heeft

V a n M E D E N B L I K 353

1624 Heeft Barent Bakker aan den Burgh, een Wetspel aangegaan, te weten: dat hy met zijn Baktrog daar in hy bakte, na 't Eylandt Wieringen zoude varen, 't welk hy behouden heeft volbragt, en het wetspel van zijn makker gewonnen, blykende bij acte notariaal daar van gemaakt zynde.

1628. en 1629. Zyn de Zeedyken op Texel ten Noorden en ten Zuyden doorgebrooken, en verscheyde huizen en huysraad, kasten en kisten tot aan Wieringen komen dryven. 't Water was zoo hoog, dat het aan den Burg tusschen de huizen door in de gragt van den Burg is geloopen.

1629. en 1630. Wierd den Zand-dyk, die van Texel na het Eyerland gaat gemaakt, zoo dat het aan malkander vast is.

1654. In April, quamen alhier twee Ingenieurs op Texel, Jan Crab en Adriaan Dooren, gezonden van haar Edel. Mogende, om de half begonnen schans te voltrekken. Wagthuizen wierden 'er op de Duynen, om een wakent oog op de Zeestranden te houden, geordonneert.

1665. Op St. Klaas avond, is de Zuyderdyk op Texel ingebrooken, maar gekayt zynde by provisie, brak in 't naaste voor-jaar al wederom in; met dezelve storm, brak den Dyk op Oost ook in, waar van een diepe weel liep. Het eerste heeft gekost aan aard en wierwerk, 7. a 8. duyzent gulden.

1697. Is de Waalderdyk ingebrooken op den 1. October, dit gat kosten van maken de zomma van 6000. gulden.

Z

1700. Den

354

CHRONYK

1700. Den 17. Maart wierd op den Burg gevonden in een Mandeken ofte Bentje, een jong geboren Kind in de aarde gestopt. Den 19. dito wierd Aagje Schuurmans daar over by de kop gevat, en in hegtenisse gezet, dewelke bekende dat kind, haar kint was, en dat zy het levendig om den hals hadde gebragt, dewelke den 4 May over deze Misdaad, aan een paal door Beulshanden is gewurgt, op den Burg.

1703. Den 8. December is door een sware storm, een groot gat wederom in de voorschreven Dyken gebrooken, en heeft gekost doen het gemaakt was 73255-8-0. In deze storm geschiede onwaardeerlyke schade aan de Scheepen die op onze Reede lagen.

1704. Den 30. Augustus, was 't alhier een swaar weer van Donder en Blixem, waar door 4 huizen zyn verbrand aan de Weel, te weten Lubbert Basse, Meyert Meyersz. Swarte Aris en Zybrand Jacobsz. huizen. In dit jaar heeft Abel Sitzen Timmerman, een nieuwe galg en rad op dit Eyland gemaakt, in de plaats van de oude, die gemaakt was in 't jaar van 1653.

Om wederom tot onze Propoost te komen, op dit voorschreve Eyland van Texel zyn 6. schoone Dorpen, en ieder Dorp heeft een Predikant. Het eerste en vermaarde Dorp dat is den Burg, leggende omtrent in 't midden van dit Eyland, wegens zyn groote en zierlykheid, is met Stads Privilegien verzien, alwaar het Geregt gehouden werd. Dit Dorp leyd in 't... en was eertyds met Wallen en Gragten verzien, heeft schoone straaften en brave huizen, met een schoone groote Kerk, en lange Toorn, en het Raad-

V a n M E D E N B L I K

355

Raadhuys van gelyken, 't welk gebouwt is in 't jaar 1611. en accordeert met de voortreffelykheid des Dorps, zynde met brave kamers die

daar toe dienen heel wel verzien, tot geryf voor Burgermeesteren en andere Regenten.

Den Hoorn is mede een schoon Dorp, leggende op het West-eynde van het Eyland, en is het grootste naast den Burg, het leyd in de lengte uytgestrekt, ten meestendeel met een schoone straat beleyd.

Ooster-end, 't gene het Oostelykste Dorp van dit Eyland is, is een vermakelyke plaats en by na in 't ront, met boomen en Tuynen omringt, waarom veel Menschen als de Boomvrugten ryp zyn, derwaarts gelokt worden, zo dat het in deze tyd, daar alle weeken wel scheen Markt te zyn, de Kruyskerk staat in het midden des Dorps, en is een heel oud gebouw. Een ding zal ik hier nog verhalen, 't geen door oude verhaal, tot onze kennisse is gekomen, te weten: dat in de tyd der Reformatie, wanneer de Kerken aan de Gereformeerde wierde ingeruymt, deeze laatste het Beeld van St. Maarten, 't welk doen in de Kerk stond, niet door de deur daar uyt konde dragen, vonden goed, om een gat in de muur te breeken, agter in de Kerk, dat gedaan zynde, wierd het Beeld daar door heen gestooken, en doen wederom dicht gemetzelt, gelyk men nog heden kan zien. Dit gedaan zynde, is het Beeld in een huys, dat nog tegenwoordig agter de Kerk staat, tot veragting verbrand. Doen het Beeld verbrande, knipte en kraakte het zelve wakker, gelyk wel meer het hout doet, wanneer het zelve met verbrande

Z 2

ma-

materie is overstreeken, dit wierde van de Roomsgezinde voor een mirakel gehouden.

De Waal leyd omtrent een half uur gaans, in 't Noort-Oost van den Burg, is wel het kleynste van de Dorpen des Eylands, maar niet onvermakelyk, 't is met een straat beleyd, en met boomen en Tuynen rontom beplant, het plagte eertyds ten Noorden aan de Zee te leggen 't gene nu Walenburg is, maar door dien deze polder bedykt is, is dit Dorp van de Zee afgescheyden.

De Koog leyd aan de Noort-west kant van dit Eyland onder duyn, plagt van ouds wel eer het gereg te hebben, gelykze nu aan den Burg

hebben, en de Hooft-plaats des Eylands te zyn, gelyk verhaalt word, en bloeyde door haar neering, principaal in de Visserye, maar is nu in verval gekomen.

Het Schilt leggende aan de Zuyd-zyde van het Eyland, daar de Scheepen op de Ree leggen, is omtrent by oude lieden geheugenisse gebouwt, gelyk nu is, verzien met prachtige huizen, en verzien met overvloed van Menschen, men telt daar wel elf kostelyke Herbergen, daar men Vorsten en Prinzen zouden kunnen logeren, en ook verscheyde Herbergen voor *Bootsgezellen*, dit Dorp floreert zeer in den Oorlog, door dien de Oorlog-Scheepen en andere Scheepen daar geduurig op de Reede leggen, en of en aankomen met *Booten* en *Chaloepen*. Het werd alle jaren met veel nieuwe huizen aangetimmert, en word dagelykx nog grooter Dorp.

De Fortres ofte Schans, leyd een weynig westen het Schilt, en is met een wyde en diepegragt,

V a n M E D E N B L I K. 357

gragt, en met een hooge Wal en Palen omringt, van binnen met barakken en geschut op de wallen wel verzien, en nog van twee Reduiten, en twee *Batteryen* aan weerkanten op den Dyk, staande heel wel beschermt, in tyd van nood. Is gemaakt in 't jaar Anno 1572.

Het Eyerland leggende aan de Noort-Oostkant van Texel, plagte eertyds een Eyland apart te zyn, maar is naderhand, te weten: in 't jaar 1629. met een nieuwe Zand-dyk, aan Texel vastgemaakt, het heeft zyn naam niet te vergeefs, want de Vogelen leggen daar een groote menigte van eyeren, en Konynen zijn 'er ook abundant, waar op een Kasteleyn woont, die daar alle jaren goede prophyten van trekt.

Nog zyn op dit Eyland, deze navolgende gehugten.

Oost.
De Dauk.
De Vyfhuyzen.
Lieshorn.
Westerbuurt.
Zevenhuyzen.

- Hennebuurt.
 Trintgeest.
 't Nieuwe-Schil.
 10. De Nesch.
 Harkenbuurt.
 Zuurebuurt.
 Noorderbuurt.
 Spykdorp.
 Z 3

Hoo-

358

C H R O N Y K

- Hoogerspyk.
 Dykmans-huys.
 Het Spang.
 Eys.
 Nunningen.
 20. Yzelsteyn.
 Meulenbuurt.
 Barning.
 Tienhoven.
 Ongereren.
 Den Hal.
 Hoogeberg.
 De Waddel.
 Westergeest.
 Zuyd-haffel.
 30. Noort-haffel.
 Akenbuurt.
 De Kamp.
 't Zeewe-land.
 Otter-zaad.
 Het Zand.
 Het Spyk.
 Het Westerspyk.
 Het Nieuwe-land.
 De Buyten-kuyl.
 40. Binnen-kuyl.
 Groot-wambas,
 De Haar.
 De Westen.
 Operen.
 Driehuyzen.
 Emmerbuurt.
 Bremen.
 Gerrits-land.

Wa-

- Walenburg.
 50. Everste-koog.
 51. De Nollen.
 52. Pieperke-dik.
 53. De Naal.
 54. Zoutland.
 55. Ouden Hoorn.

Op dit Eyland Texel staan tegenwoordig tus-
 schen de 1400. a 1500. huizen.

De Inwoonders geneeren haar een party met
 het Vee, en de andere, die aan de Zeekant
 wonen, met Visschen en Lootzen.

W I E R I N G E N .

Wieringen heeft zyn naam van het kruyd *Fucus*
 in 't Latyn genaamt, maar by ons in 't Neder-
 duyts Wier ofte Meergras. Het welke rontom
 dit Eyland in groote menigte, in Zee op de
 Waarden of verdronken Landen wast en groeyt,
 dat in 't na-jaar van verscheyden Vaartuygen
 word opgevist, en gebragt aan de Westvriezen
 Zeedyken, die daar mede versterkt en on-
 derhouden werden, om voor de inbreuk der hooge
 vloedten te bevryden, neffens het Eyland van
 Wieringen en Texel mede. Aan de West-kant
 van dit Eyland, by Dam, aan de afgespoelde
 hoogtens van het Land, is veel lym-aard, dat
 de Bakkers konnen gebruyken, om haar ovens
 boven te bestryken. De grond van 't Land
 schynt wel doorzayd met hondert duyzenden van
 miljoenen van kleyne keysteentjes, ook zyn 'er
 in gansch West-Vriesland geen meer padden te

Z 4 vinden

360 C H R O N Y K

vinden dan hier, ja zelfs in al de Putten en Wa-
 terbakken. Mollen nog Rotten, worden op
 dit Eyland nooyt gevonden.

Dit Land is ook zeer vrugtbaar in Kooren en
 Schapen, die daar in menigte zyn. Op de hoog-
 ten en in de laagte, hebben zy heel vet en goed
 Weyland, daar de schoonste witte Klaver op
 staat, die men ergens zoude kunnen vinde. De
 Inwoonders geneeren haar met de Bouwerye,

en op den Oever aan de Oost-kant met de Scheepvaart, zyn ook als men daar komt vriendelyk, en gastvrye luyden. Leyd van Koe gras en de vaste Kust van de Wieringerwaart 1600. roeden, heeft in zyn lengte 12000. treden, en in zyn breete 4000. treden, in zyn omkring zoo ik hebbe bevonden. 32000. treden, Op dit Eyland staan vier Kerken, en een Kapel; en worden bediend van twee Predikanten. Het eerste Hooft-dorp is Hypolitis-hoof, het tweede Dorp is Westerland, werden beyde bedient van Do. Meynardus Wydenes, het derde Dorp is Oosterland, het vierde Stroe, het vyfde den Oever, deze drie Dorpen worden bedient van Do. Albertus Hellingman, daar zyn nog verscheyden gehug tens langs dit Eyland, als No. 1. Oosterklif. 2. Westerklif. 3. de Haukes. 4. de Oelum. 5. Dam. 6. Normer. 7. Kliverstee. 8. Burg. 9. Buurwey. 10. Noortstroe. 11. Vertrop. 12. Beelt. 13. Noortgeest. 14. Zantburum. 15. Oudgest. 16. Gest. 17. Groote-elft. 18. Kleyne-elft. 19. Nortbuurum. 20. Smeerop. Daar staan op Wieringen in 't geheel 325. huizen.

De

V a n M E D E N B L I K. 361

De Eylanders voeren in haar vleugels en vlaggen van haar Schepen, het Wapen-teken als de Prins van Coerland in de Oost-Zee, root en wit.

1680. Zyn 'er door last en bevel van Haar Ed: Mogende Gecommitteerde Raden van 't Noorderquartier, twee klokken, een uyt de Toorn van Westerland, en een uyt de Toorn van Oosterlant gehaalt, na Amsterdam gevoert, gesmolten en vergoten, en doen op de Helder gebragt en aldaar in de Toorn opgehangen.

1683. Den 16 February is het Nieuweland op Wieringen ingebroken, door dien de Dyken niet suffisant genoeg waren, de groote van 1800 geersen, dat is 1600 morgens.

S C H O K L A N D.

Dit Eyland leyt in de Zuyder-zee, is twe mylen groot in zyn omtrek; daar zyn twee Dorpen op, als namentlyk Emmeloort, en Ens. Het eerste Dorp Emmeloort heeft omtrent hondert Koe-

beesten die zy melken, en boter van karnen, maar maken geen kaas: ook zyn 'er in dit Dorp 239 oude en jonge menschen, waar van 39 paren getrouwdt zyn, en zy zyn alle op dit Dorp (Roomsgesinde) behalven de Koster met syn Vrouw, dewelke Gereformeert zyn, daar zyn 39 huysen. Op het Dorp Ens woonen meest alle Gereformeerde, en weynig Catholyken, Zy hebben een predikant Do. Liet, maar geen Priester, nog Medicyn Meester. Zy hebben op dit Eyland tegenwoordig 19 Kagen en Koffen. 15 Vischers Schuyten.

Z 5

U R K.

362

CHRONYK.

U R K.

Leyt mede by Schokland in de Zuyder-Zee, is een myle groot in zyn omtrek, de helft van dit Eyland is van binnen als zand en waterpoe-len. Ten Noordwesten en ten Zuyden vint men groote steenen, dewelke tegenwoordig altemets voor en agter het Paalwerk toe werden gebragt. Daar is een steen die is zoo groot dat 'er een wa-gen met twee paarden wel zoude kunnen op om-drayen, zy hebben 'er elf paarden voorgeslagen, maar zy konden hem niet van zyn plaats krygen. Op dit Eyland woonen anders niet dan Visschers; zy hebben op dit Eyland tegenwoordig 50. Vis-schers Schuyten. 5 Bothaken, daar zy de Bot en andere Visch mede aan de markt brengen, aan de vaste Kust ende Steden.

1617 Heeft de Burgermeester G.J. Witsen, uyt last van de Edele Groot Mogende Heeren Staten een Vuurbaak op dit Eyland doen stellen.

1709 Des nagts tusschen den 7 en 8 Juny, is de voorgenoemde Lief Elberts van het Rat ge-haalt, zonder dat men weet door wie, of uyt wiens naam sulks is geschiet, hebbende zy van den 13 May af daar opgeseten, zynde een tydt van 25 dagen.

Den 14 October is tot Medenblik voor het Stadhuys publyk gegeesselt een Meyt van Wer-vershoof, genaamt Elik, dewelke onlangs alleen een Kint heeft gebaart, en doen aanstonds in 't water geworpen, zynde het zelve zoo zy zeyde, en wilde ook buyten de Pynbank anders niet be-lyden, als dat het doot ter werelt was gekomen.

In 't laast van dit jaar was het een diere tydt, want een broot van 12 pont koste 18 stuyvers, een sak Rog wel 7 en ook wel 8 gulden. Een sak Erwtten wel 12 en ook wel meer guldens. De Kaas 11 guld: en 11 1 vierd: ook 11 1 twed: guld: het 100 pont, en zoo veel andere waren na advenant. Maar insonderheyt was de dierte in Rog, Tarruw, Garst, Boonen en Boekweyd &c. alzo dat het veel menschen zeer lastig viel.

1710 Den 3 Juny des avonds tusschen elf en twaalf uren, ontstond in 't Oostend van Oostwoud een groote brant, waar door in een uur of anderhalf 13 Huysen tot een puynhoop zyn geworden, ook een oude Vrouw in een van de zelve Huysen verbrant, nog soude het hier niet by gebleven hebben, hadden die van Twisk met de Brantspuyt daar niet by gekomen, en in de Predicants Huys dat reets al in de vlam stond, maar alzo het selve veel van steen en met panne gedekt was, tot haar groot geluk nog gestuyt, en het selve gedempt en uytgeblust.

Den 2 October hebben die van Twisk, Opperdoes en Medenblik, een party van 30 a 40 stuckes Heydens zoo oude als jonge, tot Abbekerk gebracht, dewelke daar in 't gat wierde geset, ende den volgende dag zynde den 3 October, wierden 'er 4 a 5 aan de Potboef geset, en met modder gegooyt, en doe altemaal uytgebannen, behalven een Mans Persoon, dewelke sat tot den 6 October, en wierd doen mede aan de Potboef geset en met modder gegooyt, en voor 25 jaar gebannen.

1713 Den 29 Juny begon het weer wat te veranderen, alzo dat het dagelyks altemet regenagtig

tig wierd, en mede de volgende maant July van het begin tot het eynde toe, en voort tot den sevende Augustus wanneer het even na de middag soo ongemeen sterk regende, alzo dat veel menschen van sulk een harde regen niet willen, waar door het water by na een voet verhoogde, waarom de Water-molens by dag en nagt moeste

malen, want de lage Landen waren seer na by onder water, en het Land was altemaal zeer nat en week, en 't bleef al regenagtig, zoo dat in de St. Louwrens week die was van den 13 tot den 19 Augustus toe, de wegen zoo diep in dit quartier dat deselve genoegsaam voor de Wagens onbruikbaar bevonden wierd, maar vervolgens den 21 en 22 Augustus begon het op te droogen, en mooy weer te worden, het welk tot dees tyd zynde den 4 September reets heeft geduurt.

Den 11 November is tot Hoorn Gerabraakt, ende op een Rat geset, eenen Jan Tamisz van Edam, out omtrent 22 Jaren, over het vermoorden of althans om 't leven te brengen, van een Waardin op de Koepoorts-weg even buyten de Stadt.

In dit voorleden voorjaar in de May maant begon men van Siekte en Sterfte onder het Hoorn-Vee omtrent Amsterdam, en andere plaatsen, als mede in 't Noorder-quartier te hooren: het welke men eerst meende (of worde zoo gezeyd) als dat het met de Ossen was overgekomen, maar het nam al voort, tot in 't vervolg van de Zoomer toe, en quam op veel plaatsen daar geen Ossen waren, of hadde geweest, alzoo dat het in de maant van Augustus in deze omleggende Steden en Dorpen

V a n M E D E N B L I K. 365

Dorpen van dit quartier van tyd tot tyd genoegzaam verspreyt was. alzoo dat 'er duysende van Beesten quamen te sterven, want in geheele Dorpen storven de Beesten by na alle weg, alzoo dat 'er weynig over bleven. Welke ongeval ons hier en daar (hoewel wy lang verschoont bleven) mede te beurt viel, alzoo dat 'er verscheyden malen wel 3 a 4 ook is 't gebeurt van 5 a 6 in een huys op een dag zyn gestorven, welke sterfte zoo hard doordrong, dat 'er in een maant of voor het uytgaan van dit jaar 1713. meenigte Koe Beesten hier en daar van het leven waren berooft, en de ondervinding leerde dat die geene die het in zyn stal kreeg, by na niet een overbleef, die niet siek wierde, nogtans waren 'er van die siekte weynige, hoewel nog eenige die genesen wierde: alzo dat dit een bedroefde en ellendige tyd was, en tegenwoordig al eenige maanden had geduurt, waar over op verscheyde plaatsen weekelykse Bede-

stonden zyn gehouden, gelyk hier en op andere plaatsen is geschiet, om God de Heere met een waar berouw en erkentenis, van onze groote en menigvuldige zonden en ongeregtigheden te bidden om vergevinge der zelve: als mede om den Heere vieriglyk te smeken, dat hy dog dese welverdiende plage in het afsterven van onze Beesten, genadelyk in zyne gunst en genade wilde laten ophouden.

1714. Den eersten February bevonden wy door nearestig ondersoek en optelling, als dat de siekte en sterven der Beesten, voornamentlyk tot Twisk, zoo hard was doorgedrongen, alzo het getal der dooden in de voorleden maant Jauuary be-
liep

366 C H R O N Y K

liep 583 Beesten, en voor die tyd gelyk sommige hebben aangetekent, waren 'er 168 gestorven: dien volgens waren 'er voor den eersten February reets al 751 door de doot weggehaalt. Mede zo blyft de siekte en sterfte na het getal der Beesten die nog overig zyn als vooren.

Getal der gestorvene Beesten, alleen
in het Dorp T W I S K, als:

In het Jaar 1713.	143 Koeyen. te samen	<u>25 Hokelin:</u> 168 beesten
In het Jaar 1714.	596 Koeyen. te samen	<u>122 Hokelin:</u> 718 beesten
In het Jaar 1715.	207 Koeyen. te samen	<u>80 Hokelin:</u> 287 beesten
In het Jaar 1716.	144 Koeyen. te samen	<u>42 Hokelin:</u> 186 beesten
In het Jaar 1717.	54 Koeyen. te samen	<u>17 Hokelin:</u> 71 beesten
In het Jaar 1718.	253 Koeyen. te samen	<u>104 Hokelin:</u> 357 beesten
In het Jaar 1719.	27 Koeyen. te samen	<u>7 Hokelin:</u> 44 beesten

Den 26 February, hadde 't wel 10 dagen een sterke wint geweest uyt den Zuyd-westen, en somtijds Westelyk, ook wel benoorden 't West, zynde veeltyds een halve storm. Maar op den voornoemden 26 February de wint als vooren, zoo wat besuyden 't West over dag hebbende geweest, zoo veranderde dezelve des avonds omtrent 8 uren, heel schielyk, en liep de wint Noorden, en waayde tot 's avonds 10 uren toe een omgemeene harde storm, alzoo dat veele oude menschen oordeelden in veele Jaren zulken storm niet te hebben beleeft: zynde vermengt (zoo men zeyde) met eenigsints beweging van de Aarde, en dit duurde voort den geheele nagt, dat het een harde wint woey, waar door te Land veel Huysen zyn beschadigt, menigte Boomen onder de voet vielen, verscheyden zoo Water- als Meel Molens de Kappen van boven neer waayde, ook hier en daar in dit quartier aan Huysen, de een min en de ander meer aan Dak, Schoorsteen, ofte andersints beschadigt heeft, door deze sterke wint, alzoo het hier te Lande veel schade heeft veroorzaakt. Ende ter Zee is de schade seer groot geweest, zynde veel Schepen zoo hier en daar gebleven, en veel menschen het leven heeft gekost, want voor dese storm lagen der in de Middell-Gronden zoo men schreef 20 Schepen: maar na die storm van 26 dito, waren maar 2 Scheepen van leggen gebleven, de andere 18 waren altemaal weg gedreven, de eene hier en de ander daar aan de gront, sommige geheel weg, andere vol water, en ettelyke nog digt.

Den

Den 2 Maart hadden wy weder een swaren Stormwint, waar door het water seer hoog vloeyde, tot Petten als het by menschen geheugen oit geweest had, waar de Hondsboscher Dyk of Duyen merkelyk zyn afgespoelt en groote schade geleden hebben, in dese voornoemde stormen.

Den 16 September des namiddags tusschen vier en vyf uren, is de Prins George Ceurvorst van Bronswyk en Lunenburg &c. nu zynde verkoren

tot Koning van Engeland, Schotland, en Ierland, in den Haag gekomen, om met de eerste gelegentheit na Engeland over te varen.

Den 27 Dito is de voornoemde Prins George Ceurvorst van Bronswyk &c. uyt den Haag vertrokken, en Scheep gegaan, om na Engeland over te varen, alwaar hy den 28 dito is aangekomen.

Den 31 October is de bovengenoemde Prins George Ceurvorst van Bronswyk &c. tot Londen met groote magnificentie en meenigte van Menschen die het aanschouwden, tot Koning van Engeland, Schotland en Ierland Gekroont, waar op door 't breeken van een Stellagie, veel menschen zyn doot gebleven, en veele gequest.

In deze voorgaande maant September, rees de Kaas van week tot week merkelyk in prys; alzo dat de prys was 14, 15, Ja ook 16 gulden 't 100 pont, en voort tot in 't midden van October was 't nog al rysende, alzoo dat de kleyne Kaasjes gelde 18 gulden, ook daar en boven de middelbare en groote 15 a 16 gulden. Maar na den 18 October daalde het kort weer op 13 a 14 gulden en daar beneden, en den 11 December zoo geldense 12 1 twed: en 13 guld: en daar omtrent in de laaste marktdagen, zo tot Hoorn als Alkmaar. 1715

V a n M E D E N B L I K. 369

1715 Den eersten Maart heeft Jacob Hermansz. Bakker woonende tot Lammerschaag by de Kerk, verhaalt als dat hy op dien morgen by zyn Schapen was gekomen, en bevond dat 'er een van had geoont, het welke seven Lammeren had gebragt, waar van 'er doe al ses doot waren, en een nog in leven, maar is kort daar na ook gestorven, diergelyke gevallen gebeuren zeer weynig, derhalven is het wat bysonders.

Den 3 Maart hadden wy hier wederom een swaren storm uyt den Noord-westen, waar door het water soo hoog vloeyde, als het in geen 40 jaren hadde geweest, het water was zoo hoog of hooger als in jaar 1702 den 5 April, en als op den 4 en 5 November 1675, en op 5 a 6 duymen na zoo hoog als in 't jaar 1665., waar door den Vriese Zeedyk tusschen Worcum en Hinloopen is doorgebrooken, benefens veel meer andere Dyken daar het water over heen is gelooopen, en doorgebrooken, waar door veel schade is geschiet.

Den 10 July hadden wy alhier even na de mid-

dag een swaar weer van donder en blixem, waar door het huys van Claas Pietersz. Byehouwer tot Twisk seer schielyk in de vlam geraakte, alzoo daar geen tyd was om eenig goet van belang te bergen: zynde het een groot geluk dat het by dit eene huys is gebleven.

Den 13 en 14 September quamen in dese Noort-hollandse Steden eenige Ruyters, als tot Medenblik 11, tot Hoorn 21, en tot Euckhuysen 20, Alkmaar, Purmerent, Edam en Monnikendam mede na advenant, met wat oogmerk weet men niet.

A a 1717 Den 23

370

CHRONYK.

1717 den 23 Augustus des morgens of voormiddags, verbrande op de Opmeerder padt een Boeren-huys, het door lochten van een Kind of een jong Meysjen is bygekomen.

Den 24 December hadden wy alhier eenige dagen een sterke Zuydwesten en Westelijke winden, ende op dezen dag zynde den 24 dito als boven, waayden 't ongemeen sterk uyt den Zuydwesten, waar op de wint even na de middag met een sware buy Noordwest schoot, en waayde dien avond en geheele nagt door een harde wint, waar door het water dien nagt seer hoog vloeyde, ende den volgende dag zynde den 25 dito, was het weer nog als vooren, waar door het water tot Medenblik zoo hoog opliep, als bij Menschen geheugen niet was gesien: ja het was het seggen van verscheydene Menschen 7 a 8 duym hooger, als de Sinte Nicolaas vloed, in den 1665 voorgevallen, waar op dese tyd verscheyde Dyken door braken, gelyk omtrent Monnekendam gebeurden, en veel Land onder water stond, als mede omtrent of by Assendelft daar de Dyk op 7 of 8 plaatsen doorbrak, waar door meenigte van Beesten verdronken, de Landen stonden onder water tot aan de Wiele aan dees kant Alkmaar toe: als mede aan Rustenburg, Etershem, Avenhorn, en den Oudendyk, op welke plaatsen het hier en daar met verhoogen van binnen Dyken, door veel Menschen tot ons geluk tot nu toe is gestuyt.

In de Stadt Hoorn, was het water mede tot zulken buyten gewonen hoogte geresen, als by menschen geheugen niet was geschiet: ja het vloeyde

vloeyde zoo hoog, dat voor de Nakoomelingen ongelooffelyk sal schijnen, en al evenwel waaragtig geschiet is, dat twee Persoonen sittende in een kleyn Schuytje, daar mede over het Oost heen voeren, zynde het hoogste van de Stad, en maakten het zelve met een Touw aan de Leuning van het Huys van den Heer Burgermeester de Vries vast; zoo dat de geheele Stad door, langs den Dyk en 't Oost, van de Wester Poort af, tot aan de Ooster Poort toe, met Planken moest geschoeyt worden, met Paarde en Koe Mis daar voor, om het water te keeren, 't welk in 't kort met veel naarstigheyt was verrigt.

NOTA. Alzoo wy vervolgens hebben verstaan, dat deze voornoemde storm en hooge watervloed van den 25 December 1717 hier vooren verhaalt, niet alleen hier in Noortholland is geweest, maar ook in Vriesland, alwaar op verscheyden plaatzen de Dyken zyn doorgebroken, en veele Landen overstroomd. Welk ongeval mede in Groninger Land te beurte viel, waar door veel Dyken doorgebroken en veele Landen als tot een volle Zee geworden: mede zyn hier ontellyke Huysen weggespoelt, duysende van Menschen en Beesten verdronken, en vorders van koude en ellende gestorven. Dit ongeval trof Oost-Vriesland of Eemder Land mede, alzoo met doorbreken van en overloopen van Dyken, waar door veel Huysen zyn weggedreven, duyzende van Menschen en Beesten verdronken: het welke die geene die verder Oostwaart op woonde, tot aan de Elve toe, en mede de Elf op, tot aan Hamburg en over de Elf in 't Lant van Holsteyn, die alle dese

A a 2 storm

storm en hooge Watervloed niet minder hebben gevoelt en ondervonden, als de bovengenoemde Landstreken of Provincien; ja veel groter en swaarder, Volgens berigten uyt de Maandelykse Post-Ryder, waren in de laatste Plaatsen by duysende van Huysen weggespoelt en geruineert, en veel duysende Menschen en Beesten verdronken, en van gebrek en ongemak vergaan: alzoo dat

dit in 't algemeen een bedroefde Watervloed is geweest, zynde hier door een onwaardeerlyke schade geschiet.

1718 Den 19 Maart des avonds omtrent 8 of 9 uren, vertoonde sich hier in 't Noorden, en Noodwesten, ook in 't Noordoosten, het soogenaamde Noorder Licht, 't welk van dese Winter verscheyde malen is gesien, maar noit zoo klaar als op dees tyd, want daar waren somtyds 2 a 3 stralen te gelyk een weynig boven de kimmen, beginnende en strekkende na boven toe, wel half aan de top, dan op de eene plaats de eene straal verduysterende, en dan een op de andere plaats verliggende, 't welk lang duurde. Of dit iets voorbeduyt is onbekent, maar wy hebben hier van den 19 Maart tot den 29 dito, mooy weer gehad.

Den 24 December zynde daags voor Kerstyd, doe zyn de Zeyle voor de eerste maal in de Winter en deze voorleden geheele Herfst op de Water Molens geleyt, om te malen, dat zeer selden gebeurt, dat zy zoo lang staande blyven.

1719 den 16 October des avonds even over 8 uren, verbrande tot Midwoud op de Buurt,

een

V a n M E D E N B L I K. 373

een Huys, welke zoo men vermoede door Tabak rooken van de Darschers is toe gekomen.

1720 Den 18 July des voormiddags, ontstond tot Oost Zanen een groote brandt, waar door 12 a 13 Huysen zyn tot een puynhoop geworden, het welk door lochten of riet branden in een Bleekers Wasch-huys is veroorzaakt.

1721 Den 27 Augustus, is tot Enkhuysen aan een paal op 't Schavot gewurgt en geblakert, dat 'er de doot na volgde, eenen Phlipje, out omtrent 44 jaren, geboortig van Stokholm, maar hebbende lang tot Enkhuysen gewoont, over begane brantstiging tot Oostwoud, alsoo dat 'er 13 Huysen en een oude Vrouw zyn verbrant, door hem gedaan op den 3 Juny in het jaar 1710, hier voorens aangehaalt.

1724 Den 19 May verbrande op de Helder in een korten tyd 9 huysen.

1725 Den 28 November worde tot Secretaris van de vier Noorder-Cogge aangestelt Gerrit Agricola, in plaats van zyn overleden Schoon-

vader Adriaan Kistemaker, die op den 11 November met zyn Vrouw met de Chees in Wognum in 't Westend is omgevallen, en hy alzoo in het water verongelukt.

1726 Den 12 November hadden wy hier des avonds ten 5 uren, een ongehoort hard weer, na de tyd van 't jaar, van ongemene sware donderslagen, en verschrikkelyke felle blixems, vermengt met harde regen en groote hagelstenen: en op den volgende morgen zynde 13 dito, hadden wy hier weder een variabel weer, met eenige donderslagen, die men somtyds konde hoo-

A a 3 ren,

374 CHRONYK Van MEDENBLIK.

ren, maar tot Egmond binnen was het weer als doen zoo swaar, dat 'er aldaar een Huys is door verbrand, en een Vrouw in 't zelve dootgeslagen.

1727 Den 13 Maart des avonds omtrent ten 9 of 10 uren, verbrande niet ver van Outdorp by de halvemaans brug een Boeren Huys met 27 of 28 Koeyen en 2 Paarden.

Op den 12 September is tot Twisk overleden Lysabeth Jans Keyser, in den Ouderdom van 98 Jaren, en eenige dagen.

NOTA Deze Vrouw heeft nagelaten 4 Kinderen, zynde de Oudste Dochter omtrent 73 en 1 tweede Jaar. De tweede Dochter omtrent 66 Jaar. De derde een Zoon, oud omtrent 59 Jaar. De vierde een Dochter, oud omtrent 52 1 twed. Jaar

E Y N D E.

R E-

R E G I S T E R

Van de Kronyk

V a n

M E D E N B L I K.

A.

A Ardbeving alhier in Noortholland gevoelt in 't jaar 1342. In 't jaar 1580. In 't jaar 1602. In't jaar 1692. fol.	296
Ada de XII. Gravinne van Holland, wierd op 't Eiland Texel gevangen gezet.	349
Adelyke huizen, hoe veel dat alhier in dit Noorderquartier zyn geweest, en hoe veel tegenwoordig.	120
Adelyke geslagte van der Nyenburg, haren oorspronk krygen het Slot en Landen van den Nyenburg. Wanneer het Slot verdistrueert is, en van wie ook mede op het huis of Slot gebooren is, en waar het gestaan heeft.	127
Adelyke geslagte van Poelenburg, en haar wapen.	131
Adriaan van Dorp, Schout van de Nedorper-Cogge sterft aan zyn quetsuur.	176
Ameland, een beschryving daar van wat voor vrydom het heeft.	344
Alkmaar een korte beschryving daar van 99. Een Jonkman drinkt in een teug bier drie Daalders door. Een beluste Vrouw eet Teer met lepels. 190. Een Swaan die 100. jaren oud was, sterft. De Stad word versterkt met Canon en Bolwerken.	103
A a 4	Al-

R E G I S T E R.

Alle weerbare mannen langs de Duinkant, van de Helder tot de Maze toe, werden op 't geweer gezet.	242
Alle Meeren, die bedykt en onbedykt in ons land zyn.	94
Alderheiligen groote Water-vloed.	310

B.

B An ofte waterdeeling wert verhandelt. 237. Bedykte Meeren, wel in de 50. in Noortholland, in wat jaar zy bedykt zyn, en hoe veel	
---	--

morgen-talen zy groot zyn.	194
Barber Linkers oud 107. jaren sterf.	116
Barent Bakker vaart met zyn trog over Zee na Wieringen.	353
Bedelaar tot Nieuwe Nierop, die doof en stom was; wat hem daar is wedervaren.	244
Brief die tot Jerusalem is geschreven van den Guardiaan, van den H. Berg Zion, en om wat oorzaak.	182
Braakmeer by Medenblik, by Eerswoud en wanneer.	193
Zy bedykt zyn, en hoe groot.	94
By na ongelooflyke goetkoop eetwaren.	163
Brand tot Medenblik. Tot Alkmaar. 297 Tot Winkel en Nierop. Derschelling. 298. Tot Munnikendam. Tot Wieringen. Tot Schoorel. Tot Bergen. 298. Tot Edam. Tot Egmond op Zee. Tot Egmond Binnen. Tot Schermerhorn. Tot Crommenie. De Kruitmolen tot Purmerent. De Kruitmolen tot Hoorn. 306. Tot lang Kalverdyk. Tot Hauwert. Op Huisduinen. In Callansooge. De Kruitmolen by Munnekendam. 300. Op de Horn by oude Nierop, tot Winkel. In de Ryp drie verscheide reizen. 300. Tot Jisp, in 't Vlie en op Vlieland. 303 Tot Graft. Tot Bovenkarspel in de Streek. Tot. Broekoord. Tot	
Dur-	

R E G I S T E R.

Dursterdam. Tot Hoorn. Tot Oost-Zaardam, Schermerhorn.	305
Beemster-meer beschreven.	257
Bergermeer (wanneer zy bedykt zyn, en hoe veel	
Boeklermeer (morgentale datze groot zyn.	94

C.

C Allantsooge wanneer het is ingebrooken, de oude Kerk afgebrooken, een nieuwe geboud, hoe veel huizen dat daa in 't Dorp staan, en gestaan hebben. 192. Van ouds de Lemeit scheiding tusschen Petten en dit Dorp, wat voor Heeren dit Dorp regeeren. 293. Smalle Dood-kisten op Strant gevonden. 293. Ploegde Akkers vertoonen haar zomwylen op Strant daar de Zee dagelykx over rolt. 293. Een Potvis komt aan Strant, daar veel Sperma-Ceti in gevonden wierd. Commandeurs hoe veel.	292
Camminga de Heer van Ameland.	344
Commandeurs hoe veel daar op de Helder, Huisduinen	

en in Callantsooge zyn.	294
Coning Willem sterft. Zyn Graft-schrift.	246
Coggen wat datze kontribueeren tot den Westvriezen Zeedyk, hoe veel Dorpen dat onder ieder Cogge zyn.	89
Crabwater by Petten, wanneer het bedykt is.	291
Crabbedam naams oorzaak, was de eerste Dam in ons Noorderquartier.	81

D.

D Am, daar zyn wel 14. Steden en Dorpen die het woord van Dam agter aanvoeren, tegen- woordig.	84
De wagens en wagenslagen, werden verwyrt, door ordre.	190
A a 5	De

R E G I S T E R.

De Burg op Texel beschreven	354
De Hoorn op Texel beschreven.	355
De Koog op Texel beschreven.	356
De Waal op Texel beschreven.	356
De Schans op Texel beschreven.	356
Derschelling beschreven.	345
Dirk Rembrands tot Nierop sterft, en wanneer.	244
Dyk, wel 17. Dorpen alhier voeren het woord van Dyk agter aan.	84
Dierentyd in de Graanen alhier, en in eetwaren. En in de Landeryen van de Streek.	192
Dregterland hoe veel watermolens Zeesluizen, Verlaten en Bruggen dat daar in zyn.	240
De Schagerwaard-meer wanneer hy dedykt is, en hoe groot.	94
Dieps-meer.)	
Debbe-meer.)	95
Duc d'Alba heeft eenmaal wat goets gedaan, na de storm in Vriesland 1572.	311
De eerste watermolens en sluizen in ons Land, en wan- neer gemaakt.	135

E.

E En Provoost uyt den Haag komende, dryft de Burgers van Nierop met Ruiters in de Kerk, en wat daar voorts is geschiet.	176
Een trouwe hond, brengt zyn Meester om den hals tot Broek in Waterland.	188

Een vraat van St. Maarten, eet tot Alkmaar.	230
Eerste Meelmolen tot Wervershoof.	192
Eerste Predicatie in dit Noorderkwartier, en van wie hy is gedaan, en wanneer.	173
Eerste opkomst van ons Vaderland, door de gezegende hand Gods.	175
	E-

R E G I S T E R.

Edam een korte beschryving daar van.	119
Egmonds opkomst, naams oorzaak, een netter bewys als voor deeze, was eerst door verdigtzelen gansch verdonkert, wanneer het Slot gebouwt is en van wie, en wanneer het verdistribueert is, wie de eerste, en wie de laatste Graaf is geweest.	120
Enkhuizen een beschryving daar van.	106
Engewormer-meer wanneer bedykt en hoe groot.	95
Egmonder-meer &c.	95

F.

F Loris de V. Grave van Holland verzoend met die van Dregterland Anno 1288. en laat de Heere wegen door gansch Westvriesland maken.	70
--	----

G.

G Eestmer-Ambagt hoe veel Dorpen dat daar in leggen. 88. Wat zy tot den Hontsbossche Contribueeren moeten. Hoe groot het in morgetalen leid, neffens de Waartgeerzen. Hoe veel Watermolens, Zeesluizen, Duikersluizen, Binnensluizen, Verlaten en Bruggen dat daar in zyn.	240
Graanen werden verboden uyt te voeren ieder Stad, en ieder Dorp te gelyk.	192
Groote, langte, wyte, en breete van dit Noorderkwartier.	68

H.

H Antvesten verschyden.	46. 48
Hantvesten van Schoorl, Bergen, Heiloo, Limmen en Graft.	153
Harde winters in 't jaar 1608. 1621. 1622.	327
Haringkarspel geschiet een wonderlyk wetspel.	179
B b 3	Hei-

REGISTER.

Heidenen ofte Landloopers, een nette beschryving daar van.	145
Hoorn een korte beschryving daar van. 104. Goetkoop eetwaren aldaar verkogt. Honden van de Schout Jacob Keizer, vinden een zak met geld op de jagt zyn- de.	241
Hoe veel menschen die aan de Pest zyn gestorven tot Amsterdam in 't jaar 1664.	241
Hoe veel huizen dat op Oost- en West-Zaardam staan.	139
Hoe veel Cromstevens, Lootsboots en Twyfelaars, midsgaders trekschuiten daar zyn.	295
Hoekx en Cabeljauw-spel neemt zyn begin, en hoe lang het heeft geduurt.	139
Hiusduinen en de Helder, hoe veel Commandeurs daar tegenwoordig zyn, en hoe veel huizen.	294
Hr. Huigens Waartmeer.	94
Hylooermeer.	94

I.

J An Gerritsz: van de Myldyk wert vermoort.	187
Jan Tamissen een Schipper weegt swaar 433. pond.	38
Jerusalem hoe groot de Stad tegenwoordig is, en op hoe veel graden hy leid, en op wat wys het wapen op de armen van de Pelgroms ofte Reisigers werd gezet.	183
Justitie gedaan op 't Nieuwediep, aan de Staten Capiteins, om haar wandevoor 339 Aan Daniel Floquet tot Hoorn. Aan Kleindit tot Winkel. Aan Jan Knods tot Alkmaar. 340. Aan Aaltje Claas op Texel. 343. Aan Roelof Jansz. tot Alkmaar. 343. Aan Bastiaan den Brabander tot Alkmaar. 344. Aan Hein Kas en Lambert Meindersz. tot Alkmaar. 344. Aan Jan Root-	

REGISTER.

Roothair en Jan Pietersz. tot Edam. 344. Aan de Grovegrendel tot Schagen. 344. Aan 5. Perzoonen op de Ree, voor de Helder. 345. Aan Juriaan Gerritsz. tot Medenblik. 345. Aan Aaf Tayenhals. 343. Aan Liefjen Elberts tot Lamberschaag. 346. Aan An-	
--	--

na Reyers tot St. Maarten. 343

K.

K Aazen Broods-spel begint.	142
Kaas ongehoort goetkoop.	200
Ketelduin werd beschreven.	239
Kerkpat tot Hauwert, wanneer gemaakt en wat daar is voorgevallen in dien tyd.	190
Klokken werden uyt de Toorens gehaalt, en tot Kanon gegoten.	189
Klokxken tot Valkoog aangehaalt.	80
Kinderen, hoe veel duizent van een Vroetvrouw tot Medenblik ontfangen.	39
Kwadyk wort wat wonders in 't verwulft van de Kerk gevonden van de Timmerlui aldaar.	245
Kennemerze-meeren, wanneer bedykt.	94
Kleimeer.)	
Kerkmeer.)	94
Koegras bedykt.	314

L.

L Igtewater, de Wymers, Poel en Braak by de Stad Medenblik, wanneer zy bedykt zyn.	194
Limmermeer wanneer bedykt, en hoe groot.	94

M.

M Edenblik wanneer de Stad eerst gebouwt is en het Casteel, en door wie. 6. Heeft eertyds Medemlek geheten. 7. De Kerk was eertyds de aanzienelykste in gansch Westvriesland. 8. Graaf Flo-

R E G I S T E R.

Floris geeft Handvesten en een Jaarmarkt. Wat wapen en zegel zy eertyds hebben gehad. 9. En wat daar in 't Latyn op stond te lezen. 10. Graaf Floris herbouwt het Casteel. 10. Laat penningen slaan, en wat voor beeltenisse. 11. Krygt Handvesten van Hertog Aalbrecht van Beieren. 11. Baljuwschap en Casteelynschap, by wie het verschyde reizen is bedient. 12. De Stad word ingenomen en verdistrueert. 13. De vlugtelingen op 't Casteel moesten paarde-vlees eeten. 13. Maar wierden naderhand nog ontzet. 13. 58. Dorpen hebben onder Medenblikx Baljuwasie gestaan.

15 Philippus Banjaart, Castelyn tot Med: wert anderhalf-
jaar op 't huis tot Heusden gevangen gezet. 16. 1413.
Wierd het Baljuwschap de eerstemaal verdeelt. 17.
De Geldersche-Vriezen verbranden de Stad. 20. 1555.
Verbranden veel huizen in de Stad, door haar eigen
vuur. 21. 1570. Brak den Dyk by de Stad op wel 4.
plaatzen door. 22. De Burgers Vrouwen worden tot
Borstweerings gebruikt van de Vyand voor het Casteel,
23. Een gedigt daar op gemaakt van Deutel. 24.
Een oloop in de Stad, maar wierde gestilt 25. Een
brief van Bossu aan de Castelyn, tot overgaaf verzogt
zynde. 27. Slaat het af, en maakt het bekend. 27.
Prins Mourits komt voor de Stad, wort buiten ge-
houden. 28. 1593. Een Schipper van Medenblik was
de eerste die uyt Holland na Guinea is gevaren. 29. Wan-
neer de Krebbings de eerstemaal zyn bedagt en ge-
maakt. 29. 5. Watermolens werden van haar plaats
verzet. 30. Hoe hoog en hoe breed de Wierdyk te-
genwoordig is. 31. En Krebbings-steenen, en hoe
veel ieder roe kost. 31. 1621. Snyder een ysgank den
Dyk dwars door. 35. En koste in een uur meer dan
een Tonnegouts. 35. Wanneer de drie groote en diepe
en wyde Havens zyn gemaakt, en hoe wyd datze zyn.
36. 1633 Waren 'er meer dan 200. Scheepen in de
Haven. 37. Lop vind Radbouts Schildery in den Hage
38. Van.

R E G I S T E R.

38. Van 't maken en onderhouden van de Vrieze Zee- dyk in 't Oosterdykgraafschap van Medenblik.	40
Meelmolen tot Schoorl, werd van de Spanjaarden in de brand gestookten, en de bilsteen namen zy mede.	178
Meeren, Weelen, Poelen, Braken en Walen die in ons Land nog onbedykt zyn, en waar zoo. En ook wel in de 50. die bedykt zyn, en hoe veel morgen- tale zy groot zyn.	94
Memorie van de groote van ieder 4 Ambagten gelegen in den Ringdyk van Westvriesland.	239
Molens hoe veel dat daar tegenwoordig tot Zaardam staan, van ieder zoorte, en &c.	138
Munnekendams korte beschryving.	118
Muize-jaren, en in wat jaren zy daar zyn geweest als Ao. 1540. 1617. 1653. 1670. 1700.	336
Malmeer ofte Noord-eindermeer, anders genaamt Ma- renwaardmeer.	95
Moer-Zee wat is het.	318

N.

N Iedorper-Cogge, wat Dorpen daar onder zyn, en hoe veel zy contribuieren moeten.	88
Noordermeer wanneer bedykt en hoe groot.	94

O.

O Ngehoorde langduurige storm.	320
Oude namen aangehaalt en verklaart.	85
Ooster-ent een Dorp op Texel, werd beschre- ven.	355
Olymolen, wanneer de eerste is gemaakt. en waar.	134
P Paal-	

R E G I S T E R.

P.

P Aalgeld krygen die van Enkhuizen, moeten de Zeebakens stellen, en boey-tonnen leggen.	113
Pasquier Lammertyn tot Alkmaar, vint een konst om in 't linnen te weven, door trekwerk, allerhan- de Historie, beelden en Zeeslagen &c.	102
Petten wanneer het een Karspel-dorp was. 288. Wan- neer het Dorp geplundert wierd. 288. Een Buurt huizen spoelde weg in ' jaar 1570. 'tHondsboschbrak door, en 100. huizen spoelen weg. Zoutwater haalders accoort met de Heere. 11. Oorlogscheepen blyven voor Petten. 289. 't Gemeenlands-huis gebouwt, en wanneer. 289, Incarnatie Vers daar op dienende. 296. Een huis komt onder den Kamperduin te voorschyn. 290. De Heerlykheid van Petten verkogt, en aan wie 290. Crabwater de laatstemaal bedykt. 291. Hoe veel treden Petten van de nabuurige Dorpen leid. Wan- neer de oude Kerk is afgebrooken. 291. Wanneer de nieuwe Kerk gebout is. 291. Hoe veel duizent stee- nen aan de nieuwe Kerk zyn verarbeid. Wie de eerste Predicatie daar heeft in gedaan. 291. De Slaperdyk gemaakt, verhoogt. 289. Hoe veel huizen dat in oud Petten staan, en hoe veel in nieuw Petten ofte Haze- Polder. Hoe veel Visschuiten dat daar zyn.	291
Prince vlaggen wayen op een dag van Casteelen, Ker- ken, Toorns, en door gansch Holland.	242
Purmerent een korte beschryving daar van.	117
Purmermeer wanneer bedykt.	94
Plompers-meertje ofte Zantwerversbraak.	95

Q.

Q Ueesten geschiet op Vlieland nog huiden, een korte en nette beschryving daar van.	347
Quohier van de morgentale contribueerende tot den Hondsbossche van Petten.	233
	Quo-

R E G I S T E R.

Quohier van al de Huizen en Landeryen in gancsh Westvriesland, en dit Noorderkwartier, en watze in verponding moeten betalen.	203
Idem van Zuyd-Holland.	229

R.

R Edres van 't jaar 1632. van den Staat.	203
Roe een Deensche naam.	5
Rustenburgs overtoom wanneer eerst gemaakt.	190

S.

S Aardam, hoe veel Zaagmolens, Olymolens, Pelmolens, Pappiermolens, Verfmolens, Volmolens-, Tabaksmolens, en Mostermolens, dat op Oost- en West-Zaardam staan.	138
Scheepen die na Gunea varen in West-Indien.	243
Scheepen vol Joden komen in Texel.	238
Schermer Eiland, hoe veel Dorpen daar onder zorteren, en hoe veel morgentalen het Eiland groot is.	93
Schermermeer bedykt, en hoe groot.	94
Schalsmeer bedykt.)	
Schaapskuilmeer.)	95
Schilpad, een in de Wykermeer gevangen, die heel groot was.	247
Slootgaartmeer bedykt, en hoe groot.	95
Slaperdyk wanneer hy gemaakt en ook verhoogt is, en hoe veel roeden hy lang is.	288
Spanjaarden komen met 6000. man voor de Schans tot Schooreldam, om die te overrompelen.	178
Schoorel krygt Handvesten van Koning Philippus in 't jaar 1426. neffens Bergen, Heiloo, Limmen en Graft. 160. De Heer Schoorel sterft.	152
Spierdykervaart werd eerst gemaakt.	191
Spierdyker-meer werd bedykt.	95
B b	Ses

REGISTER.

Ses Waterlandze Dorpen zorteren onder Monnekendam.	90
St. Maartens Gayschut werd beschreven.	165
St. Pancras Gayschut, en Lofdigt verhaalt.	173
Starmeer.)	
Swynsmeer.)	95
Swaren storm in Texel 1660. voor de wal 1683. Orcaanwind 1674. alhier in ons Land.	316
Sluizen wanneer zy eerst in ons Land zyn gemaakt, waar, en hoedanig.	140

T.

T Exel, een nette beschryving daar van 348. Wanneer het nog aan 't vaste Land vast was, heeft in de 50. gehugten.	357
Tempeliers Monneken, wierden alle op een nagt vermoort.	349
't Hondsbosch, waar het gelegen heeft. 266. En wanneer het geslagen is, en waarom zoo genaamt 266 Wanneer de Landen die daar onder behooren, de eerstemaal op haar onkosten zyn gestelt. 267. Wanneer de Landen verligting hebben gekregen. 268. Vroonlanden krygen Nihil op 't Request. 269. Een spreekwoortt by occasie voorgevallen. 270. 't Wapen van 't Hondsbosch werd uytgeleid. 270. Quohier van de de morgentale die daar toe geven. 271. Reglement tot maintainue van 't Hondsbosche. 274. Waar uyt het Collegie van 't Hondsbosch bestaat. 284. Wie dat Dykgraaf is. Wie dat Hooge Heemraden tegenwoordig zyn. 284. Wie dat Waarschappen zyn. Wie dat Zecretaris en Rentmeester is. 285. Op wat manier het Hondsbosch nu onderhouden word. 286. Een groot genegotieert Capitaal afgelost. 288. Hoe veel roeden het Hondsbosch lang is geweest. 289. Wanneer het Hondsbosch doorgebroken is. 289. Wanneer	

REGISTER

neer de nieuwe Wakerdyk gemaakt is. 289. Wanneer 't Gemeenlandshuis tot Petten gebouwt is.	290
Tien Compagnie Ruiters laat de Heer van Welderen	

op 't Koegras by de Helder drillen, en hout aldaar een maaltyd in 't open velt, in presentie van wel duizende van menschen.	242
'T huis Middelburg wie het gebouwt heeft. Waar het gestaan heeft, en hoe lang, en van wie het verdistru- eert is.	129
'T huis Toorenborg, wie dat het heeft gebouwt, waar dat het gestaan heeft, en wie het heeft verdistru- eert.	129
'T huis Nieuwburg, wie het gebouwt heeft, waar het gestaan heeft, en van wie het verdistru- eert is.	129
'T huis Poelenburg. 130. 't Huis Eenigenburg. 130. 't Huis Vroonen. 't Huis Wydenesse. 130. 't Huis ofte Casteel Cruptorix.	130
Tot voldoening van de Capitale leening, wierde al het gemaakt gout en zilver, op 't Stadhuis gebragt in Steden en Dorpen.	243
Trekwerk in Linne, wanneer eerst gevonden.	102
'T jaarlings-meer.	95
'T huis tot Egmont.	126
'T huis te Coulster.	126

U.

Urk, dit Eiland werd beschreven.	362
----------------------------------	-----

V.

V Roon een Stad eertyds zyn beschryving in 't kort en Vroon-landen.	74
Valkooger Cogge, hoe veel Dorpen daar onder behoorden, en hoe veel dat zy contribueeren	88. en 197
Vierpylen in de lugt, over Holland en elders gezien.	241
Vlieland en deszelfs beschryving.	346
Vogelstruis alhier te zien, woog 170. pond swaar.	199
Vroondermeer bedykt.)	
Voormeer bedykt.)	93
Veenhuizermeer ofte Holle-kier bedykt.)	

B b 2

W. Waar-

REGISTER.

W.

W Aardgeerzen watze zyn, en geven.	89
Watervloeden in ons Land alhier. 1373. 1375. 1508. 1509. 1514. 1570. 1572. 1610. 1615. 1625. 1628. 1654. 1661. 1665. 1675. en hoedanig,	320

Wagthuizen, Vierbakens, Postryders, werden langs de Duinkant over al gestelt, en 't Volk gemonstert. Wester ofte Hoorns-cogge beschreven.	90
Willem de II. valt met zyn paart in 't ys en wert doodgeslagen.	69
Wieringen beschreven.	359
Wieringerwaard wanneer die eerst bedykt is.	191
Woud, daar zyn wel 13, Dorpen daar woud agter aan staat.	84
Wymers, Ligtewater, Poel, en Braakmeer bedykt.	194
Wolphart, Heer van Brederoede sterft.	134
Watermolen wanneer de eerste gemaakt is, en waar zoo.	134
Wervershoof	192

Z.

Z Ype des naams oorzaak. 248. De eerste inbreuk en eerste bedyking. 249. Wat voor Perzoonen bedykers zyn geweest, en wat voor Dykgraven. 255. Hoe veel huizen daar zyn weggespoelt. 251. Hoe veel Menschen daar zyn verdronken. Hoe veel geld koste van bedyking. Hoe groot de Zype eertyds was. 254. Hoe groot hy tegenwoordig is. Hoe veel Huizen, Molens, en Kerken daar tegenwoordig in staan, en hoe veel huizen in Haze polder.	256
Zaagmolen, waneer de eerste is gemaakt.	136
Zanddyk tusschen het Eyerland en Texel. 353. Wat tyd hy is gemaakt.	357
Zeevank, hoe veel Dorpen daar onder hooren, en hoe zy genaamt werden.	
Zout wierde eertyds van turf, asch en Zeewater gemaakt.	109

E Y N D E